

ΤΟΣ ΥΚΟΥΕΒΑΡΑ
ΑΠΑΝΤΑ

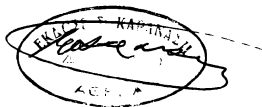

ΕΡΝΕΣΤΟ ΤΣΕ ΓΚΟΥΕΒΑΡΑ
ΠΟΛΙΤΙΚΑ ΚΕΙΜΕΝΑ
τόμος δεύτερος

τίτλος πρωτοτύπου
ERNESTO CHE GUEVARA
Textes politiques

Έκδοση "Όφσετ": Δ. Άβραμέπουλος και Σία, Λεονότου 5, Άθήνα
Βιβλιοθεσία: Κων. Χωριεπάκης Χαρ. Τρικούπη 87, Άθήνα

Τό κάθε γνήσιο αντίτυπο φέρει τό σήμα και την ύπογραφή του Έκδότη

Copyright: FRANÇOIS MASPERO

Copyright: Για την ελληνική γλώσσα ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΑΡΑΝΑΣΗ

ΕΡΝΕΣΤΟ ΤΣΕ ΓΚΟΥΕΒΑΡΑ

ΠΟΛΙΤΙΚΑ ΚΕΙΜΕΝΑ

ΤΟΜΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΣ

πρόλογος

ΦΙΝΤΕΛ ΚΑΣΤΡΟ

μετάφραση

ΜΠΑΜΠΗ ΛΥΚΟΥΔΗ

ΤΡΙΤΗ ΕΚΔΟΣΗ

Ζωοδ. Πηγής 49 — Τηλ. 36.24.416
ΑΘΗΝΑ 1977

περιεχόμενα

	Σελ.
Πρόλογος του Φιντέλ Κάστρο	7
I. Για την οικοδόμηση του σοσιαλισμοῦ	
Τί σημαίνει νέος κομμουνιστής (Ὀκτώβρης 1962)	29
Ἐνάντια στὸ γραφειοκρατισμὸ (Φλεβάρης 1967)	45
Σχετικὰ μετὴν οἰκοδόμηση τοῦ κόμματος (14 Μάρτη 1963)	55
Σχετικὰ μετὴν ἀνίληψη τῆς ἀξίας (Ὀκτώβρης 1963)	70
Σχετικὰ μετὸ σύστημα προϋπολογισμοῦ (Φλεβάρης 1964)	80
Ἡ σημασία τοῦ σοσιαλιστικοῦ προγραμματισμοῦ (Ἰούνης 1964)	122
II. Για τὸν Διεθνισμὸ	
Ἄλληλεγγύη μετὸ Βιετνάμ (Δεκέμβρης 1963)	141
Λόγος στὴ Γενεύη (Μάης 1964)	151
Στὰ Ἠνωμένα Ἐθνη (Δεκέμβρης 1964)	181
III. Νὰ δημιουργήσουμε δύο, τρία... πολυάριθμα Βιετνάμ . . . (Μάης 1967)	
Ἐπιστολὲς	224

Πρόλογος τοῦ Φιντέλ Κάστρο

Ήταν μιὰ μέρα τοῦ Ἰούλη ἢ τοῦ Αὐγούστου 1955 πού γνωριστήκαμε μέ τόν Τσέ. Καί μέσα σέ μιὰ νύχτα — ὅπως τὸ λέει ὁ ἴδιος στὰ γραφτά του — ἔγινε ἕνας ἀπ' αὐτοὺς πού θά ἔπαιρναν μέρος μελλοντικά στὴν ἐκστρατεία τοῦ «Γκράνμα». Μὰ τὴν ἐποχὴ ἐκεῖνη, ἡ ἐκστρατεία αὐτὴ δὲν εἶχε μήτε πλοῖα, μήτε ὄπλα, μήτε στρατό. Κι ἔτσι ἦταν πού, μαζί με τὸ Ραούλ, ὁ Τσέ μπήκε σὰν ὁ ἕνας ἀπ' τοὺς δύο πρώτους ἄντρες στὸν κατάλογο τοῦ «Γκράνμα».

Δώδεκα χρόνια ἔχουν περάσει ἀπὸ τότε. Δώδεκα χρόνια πάλης καὶ ἱστορίας. Σ' αὐτὰ τὰ χρόνια, ὁ θάνατος θέρισε πολλές πολυτίμες καὶ ἀναντικατάστατες ζωές. Μὰ τὸν ἴδιο καιρό, σ' αὐτὰ τὰ χρόνια τῆς ἐπανάστασης μας, νέοι ἄνθρωποι ἔκαναν τὴν ἐμφάνισή τους καὶ νέοι δεσμοὶ ἀγάπης καὶ φιλίας, πού ξεπερνᾶν κάθε δυνατότητα νὰ ἐκφραστοῦν, σφυρηλατήθηκαν ἀνάμεσα στοὺς ἄντρες τῆς Ἐπανάστασης, καθὼς κι ἀνάμεσα στοὺς ἀνθρώπους τῆς καὶ στοῦ λαοῦ.

Καὶ τούτη τὴ νύχτα, συγκεντρωθήκαμε ἐδῶ γιὰ νὰ προσπαθήσουμε νὰ ἐκφράσουμε τὰ αἰσθήματα μας γι' αὐτὸν πού ὑπῆρξε ἕνας ἀπὸ τοὺς πιὸ ἀμεισους, ἕνας ἀπὸ τοὺς πιὸ θαυμαστοὺς, ἀπὸ τοὺς πιὸ ἀγαπημένους καί, δίχως καμιά ἀμφιβολία, ὁ πιὸ ἐκπληκτικὸς σύντροφός μας τῆς ἐπανάστασης, γιὰ νὰ ἐκφράσουμε τὰ αἰσθήματα πού νοιώθουμε γι' αὐτὸν καὶ γιὰ τοὺς ἡρώες πού πολέμησαν στὸ πλευρό του, πού ἔπεσαν μαζί

του, τούς ήρωες του διεθνιστικού στρατού.

Ό Τσέ άνηκε στους ανθρώπους εκείνους για τούς όποιους ό κόσμος αισθάνεται άμέσως μιá συμπάθεια. Για τήν άπλότητά του, για τό χαρακτήρα του, για τό φυσικό του, για τό πνεύμα τής συντροφικότητας, για τήν προσωπικότητά του, για τήν πρωτοτυπία του, πριν άκόμη γνωρίσει τίς άλλες έξαιρετικές άρετές πού τόν χαρακτήριζαν.

Τόν πρώτο καιρό, ήταν ό γιατρός του στρατού μας. Έτσι δημιουργήθηκαν οι δεσμοί και γεννήθηκαν τά αισθήματα.

Έδλεπες άμέσως ότι ήταν διαποτισμένος από ένα βαθύ αίσθημα μίσους και περιφρόνησης ένάντια στον ιμπεριαλισμό, κι όχι μόνο επειδή ή πολιτική του συγκρότηση είχε φτάσει κιόλας σ' ένα αξιόλογο βαθμό ανάπτυξης, αλλά και γιατί πριν λίγο καιρό είχε τήν εύκαιρία νά παραβρεθεί μάρτυρας στη Γουατεμάλα, στην έγκληματική ιμπεριαλιστική επέμβαση πού έγινε με μισθοφόρους στρατιώτες και άνάτρεψε τήν επανάσταση αύτης τής χώρας.

Γιά νά πείσουμε έναν άνθρωπο σαν κι αυτόν, δέν είχαμε ανάγκη από πολλά επιχειρήματα. Του έφτανε νά ξέρει ότι ή Κούβα ζούσε σέ μιá παρόμοια κατάσταση. Του έφτανε νά ξέρει ότι ύπήρχαν άνθρωποι άποφασισμένοι νά παλαίψουν με τό όπλο στο χέρι ένάντια σ' αύτή τήν κατάσταση. Του έφτανε νά ξέρει ότι αυτοί οι άνθρωποι έμφυχώνονταν από τά γνήσια επαναστατικά και πατριωτικά αισθήματα.

Κι έτσι, μιá μέρα στα τέλη του Νοέμβρη 1956, έφυγε μαζί μας για τήν Κούβα. Θυμάμαι ότι τό ταξίδι γι' αυτόν ήταν πολύ σκληρό. Οι περιστάσεις στις όποιες έπρεπε νά οργανωθεί ή αναχώρησή μας δέν του είχαν επιτρέψει νά προμηθευτεί τά φάρμακα πού του ήταν αναγκαία κι έκανε όλη τή διαδρομή με μιá ίσχυρή κρίση από άσθμα, δίχως τίποτα πού νά μπορεί νά

τὸν ἀνακουφίσει ἀλλὰ καὶ δίχως κανένα παράπονο.

Ἀποβιαστήκαμε, ἄρχισαμε τὶς πρῶτες μας πορεῖες, γνωρίσαμε τὶς πρῶτες μας ἀποτυχίες καὶ μέσα σὲ μερικές βδομάδες — ὅπως τὸ ξέρετε ὅλοι — ξαναδρεθήκαμε καὶ ἀνασυγκροτήσαμε μιὰ ομάδα ἀπ' ὅσους εἶχαν ἀπομείνει ἀπὸ τὴν ἐκστρατεία τοῦ «Γκράν-μα». Ὁ Τσέ συνέχιζε μαζί μας σὰν γιατρός τοῦ στρατοῦ μας.

Μετὰ ἦρθε καὶ ἡ πρώτη νικηφόρα μάχη καὶ ὁ Τσέ ἦταν πιὰ στρατιώτης στὶς γραμμές μας, παραμένοντας ὡστόσο κι ὁ γιατρός μας. Ἐγινε καὶ ἡ δεύτερη νικηφόρα μάχη καὶ ὁ Τσέ δὲν ἦταν μόνο ἓνας στρατιώτης, ἀλλὰ ὁ στρατιώτης πού διακρίθηκε πῶς πολὺ σ' αὐτὴ τὴ μάχη, κάνοντας ἓνα ἀπὸ ἐκεῖνα τὰ ἐξαιρετικὰ ἀνδραγαθήματά του, πού θὰ χαρακτήριζαν κατόπι ὅλη του τὴ δράση. Οἱ δυνάμεις μας ἐξακολούθησαν νὰ ἀναπτύσσονται κι ἔγινε λοιπὸν μιὰ μάχη ἐξαιρετικῆς σημασίας.

Ἡ κατάσταση ἦταν δύσκολη. Οἱ πληροφορίες μας ἦταν ἀπὸ πολλές πλευρές ἀνακριβεῖς. Ἐπρεπε νὰ ἐπιτεθοῦμε μέρα, τὰ χαράματα, σὲ μιὰ καλοοργανωμένη καὶ ὀχυρωμένη θέση πλάι στὴ θάλασσα, μὲ ἐχθρικά στρατεύματα στὰ νῶτα μας καὶ σὲ μικρὴ ἀπόσταση. Μέσα σ' αὐτὴ τὴν κατάσταση σύγχυσης, ἐνῶ ἦταν ἀνάγκη νὰ ἀπαιτήσουμε ἀπὸ τοὺς ἄντρες μας τὴ μέγιστη προσπάθεια κι ἀφοῦ ὁ σύντροφος Χουάν Ἀλμείντα δέχθηκε μιὰ ἀπὸ τὶς πῶς δύσκολες ἀποστολές, ἔμεινε ἀκόμη ἓνα πλευρὸ ὀλοοδιόλου ἀκάλυπτο, ἓνα πλευρὸ χωρὶς καμιὰ ἐπιθετικὴ ἰσχύ, κι αὐτὸ μποροῦσε νὰ θάλει σὲ κίνδυνο ὅλο τὸ ἐγχεῖρημα. Σὲ μιὰ τέτοια στιγμή ὁ Τσέ, πού ἦταν ἀκόμη ὁ γιατρός, ζήτησε δυὸ τρεῖς ἄντρες μὲ ἓνα ὀπλοπολυβόλο καὶ μέσα σὲ λίγα δευτερόλεπτα εἶχε ὀρμήσει γιὰ νὰ ἐκπληρώσει τὴν ἀποστολὴ νὰ ἐπιτεθεῖ πρὸς ἐκεῖνη τὴν κατεύθυνση.

Καὶ σ' αὐτὴ τὴν εὐκαιρία, δὲν διακρίθηκε μόνο

σάν μαχητής αλλά και σάν γιατρός, φροντίζοντας όχι μόνο τους συντρόφους μας που είχαν τραυματισθεί, αλλά και τους τραυματίες του έχθρου. Και μετά, όταν χρειάστηκε να εγκαταλείψουμε αυτή τη θέση, έχοντας ξαναπάρει όλα μας τα όπλα, και να επιχειρήσουμε μια μεγάλη πορεία, κυνηγημένοι από διάφορες έχθρικές δυνάμεις, το θεωρήσαμε αναγκαίο να παραμείνει κάποιος με τους τραυματίες, ήταν ο Τσέ που έμεινε. Με τη δούθειά μας μικρής ομάδας από στρατιώτες μας, τους περιποιήθηκε, τους έσωσε τη ζωή και μαζί τους αντάμωσε αργότερα τη φάλαγγα.

Από τη στιγμή εκείνη αναδείχθηκε ένας ικανός και θαρραλέος ηγέτης, από τους ανθρώπους εκείνους που, όταν έχουν μια δύσκολη αποστολή να εκπληρώσουν, δεν περιμένουν να τους πείξ να την εκπληρώσουν καλά.

Αυτό έγινε στη μάχη του Ουδέρο, μα κι αυτό έκανε επίσης τον πρώτο καιρό σε μια ευκαιρία, για την οποία δεν έγινε λόγος ποτέ. Ύστερα από μια προδοσία, ο μικρός μας στρατός είχε δεχθεί μια αιφνιδιαστική επίθεση από πολλά αεροπλάνα. Κι ενώ είχαμε αρχίσει να υποχωρούμε κάτω απ' την πίεση των βομβαρδιστικών και αφού είχαμε διανύσει κιόλας αρκετό δρόμο, θυμηθήκαμε μερικά τουφέκια που ανήκαν σε στρατιώτες αγρότες, οι οποίοι είχαν πάρει μέρος μαζί μας στις πρώτες επιχειρήσεις και μετά είχαν ζητήσει την άδεια να πάνε να δούνε τις οικογένειές τους σε μια στιγμή που δεν υπήρχε ακόμη μεγάλη πειθαρχία στο νεοσχηματιζόμενο στρατό μας. Διαπιστώσαμε τότε ότι αυτά τα όπλα μπορούσαν να πάνε χαμένα.

Θυμόμαστε ότι, απ' τη στιγμή που τέθηκε το πρόβλημα κι ενώ συνέχιζονταν οι βομβαρδισμοί, προσφέρθηκε ο Τσέ και έφυγε άμέσως για να περισυλλέξει εκείνα τα όπλα.

Αυτό ήταν ένα από τα πιο βασικά του γωωρίσιμα.

τα: Έτοιμος νά προσφερθεί άμέσως, στή στιγμή, γιά νά έκπληρώσει τήν πιό επικίνδυνη άποστολή. Κι αυτό φυσικά ξυπνοῦσε τό θαυμασμό, ένα διπλό θαυμασμό γι' αυτό τό σύντροφο πού πάλευε στό πλευρό μας, πού δέν είχε γεννηθεί σέ τούτη τή γή, πού ήταν ένας άνθρωπος μέ θαθείά σκέψη, ένας άνθρωπος πού μέσα στό μυαλό του βλάσταιναν όνειρα γιά άγώνα και σέ άλλα μέρη τής ήπείρου, καθώς και γιά τόν άλλρούισμό του, τήν άφιλοκέρδεια του, γι' αυτή τή διάθεσή του νά κάνει πάντα τά πιό δύσκολα πράγματα, νά διακινδυνεύει σταθερά τή ζωή του.

"Έτσι κέρδισε τό βαθμό τοῦ ταγματάρχη και άρχηγού τής δεύτερης φάλαγγας πού οργανώθηκε στή Σιέρρα Μαέστρα. "Έτσι άρχισε τό κύρος του νά μεγαλώνει, έτσι άρχισε νά κερδίζει τή φήμη τοῦ ύπέροχου πολεμιστή, πού τόν έκανε νά φτάσει στους πιό ύψηλούς βαθμούς στήν πορεία τοῦ πολέμου.

'Ο Τσέ ήταν ένας άξεπέραστος στρατιώτης. 'Ηταν ένας άξεπέραστος ήγέτης. 'Ο Τσέ ήταν στό στρατιωτικό τομέα ένας έξαιρετικά Ικανός άνθρωπος, έξαιρετικά γενναίος, έξαιρετικά επιθετικός. Αὐτός ό γκερλιέρο είχε μιá άχιλλειο πτέρνα κι αυτή ή άχιλλειος πτέρνα ήταν ή ύπερβολική του επιθετικότητα, ή άπόλυτη περιφρόνησή του γιά τόν κίνδυνο.

Οί έχθροί επιχειροῦν νά θγάλουν συμπεράσματα από τό θάνατό του. 'Ο Τσέ ήταν ένας δάσκαλος τοῦ πολέμου, ό Τσέ ήταν ένας καλλιτέχνης στόν άνταρτοπόλεμο. Τό απόδειξε άπειράριθμες φορές, μέ τό απόδειξε προπαντός μέ δυό του άθλους, τή μιá φορά μέ τήν πορεία από τή Σιέρρα Μαέστρα στή Σάντα Κλάρα, επικεφαλής μιās φάλαγγας καταδιωκόμενης από χιλιάδες έχθρούς, σέ ένα έντελώς επίπεδο και άγνωστο εδαφος, όπου πραγματοποίησε — σάν τόν Καμί-

λο — ένα φοβερό στρατιωτικό έγχείρημα. Και την άλλη με την κεραυνοβόλα του έκστρατεία της Λάζ Βίλιας, μα προπαντός με την τολμηρή επίθεσή του ενάντια στην πόλη Σάντα Κλάρα, όπου μπήκε με μια φάλαγγα με μόλις τρακόσους άντρες, ενώ την υπεράσπιζαν τάνκς, πυροβολικό και πολλές χιλιάδες στρατιώτες.

Οι δύο αυτές επιχειρήσεις τον καθιέρωσαν σαν ένα εξαιρετικά ικανό αρχηγό, σαν μαίτρ, σαν ένα καλλιτέχνη του επαναστατικού πολέμου.

Κι όμως, βασισμένοι στον ήρωικό και ένδοξο θάνατό του, μερικοί επιχειρούν να άρνηθούν την αυθεντικότητα και την αξία στις άντιλήψεις του και στις ιδέες του για τον άνταρτοπόλεμο.

Ό καλλιτέχνης μπορεί να πεθάνει, προπάντων όταν πρόκειται για ένα καλλιτέχνη μιας τόσο επικίνδυνης τέχνης όπως είναι η επαναστατική πάλη, μα εκείνο που δεν θα πεθάνει με κανένα τρόπο είναι η τέχνη στην οποία άφιέρωσε τη ζωή του, στην οποία άφιέρωσε την εύφυα του.

Υπάρχει τίποτα το περίεργο που ό καλλιτέχνης αυτός πέθανε στη μάχη; Είναι πολύ πιο περίεργο που δεν είχε σκοτωθεί στη διάρκεια του επαναστατικού μας πολέμου, τόσες φορές που είχε θάλει σε κίνδυνο τη ζωή του. Χρειάστηκε να επέμβουμε αρκετές φορές για να τον εμποδίσουμε να χάσει τη ζωή του σε μικρότερες επιχειρήσεις.

Σε μια μάχη, σε μια από τις πολλές μάχες που έδωσε, έχασε τη ζωή του. Δεν έχουμε άρκετά στοιχεία για να κρίνουμε και να μπορέσουμε να αναλύσουμε σωστά τα γεγονότα που προηγήθηκαν απ' αυτή τη μάχη, για να μπορέσουμε να προσδιορίσουμε ως ποιό σημείο είχε ενεργήσει με ένα πολύ επιθετικό τρόπο, μα — το ξαναλέμε — αν σαν γκεριλλέρο είχε μια άχιλλειο πέτρα, αυτή η άχιλλειος πέτρα ήταν

ἀκριβῶς ἢ ὑπερβολικῆ του ἐπιθετικότητα, ἢ ἀπόλυτη περιφρόνησή του γιὰ τὸν κίνδυνο.

Πάνω σ' αὐτὸ τὸ σημεῖο μᾶς εἶναι δύσκολο νὰ συμφωνήσουμε μαζὶ του, γιατί ἐμεῖς θεωροῦμε ὅτι ἡ ζωὴ του, ἡ πείρα του, ἡ ἱκανότητά του σὰν ἐμπειροπόλεμος ἡγέτη, τὸ κύρος του καὶ ὅτι ἄλλο ἀντιπροσώπευε ἔσο ζοῦσε, πῆγαιναν πιδ μακρυὰ, ἀσύγκριτα πιδ μακρυὰ ἀπὸ τὴν ἀξιολόγησή πού ἴσως ἔκανε ὁ ἴδιος γιὰ τὸν ἑαυτὸ του.

Ἡ ἰδέα ὅτι οἱ ἄνθρωποι ἔχουν μιὰ σχετικὴ ἀξία μέσα στὴν ἱστορία, ἡ ἰδέα ὅτι οἱ ὑποθέσεις δὲν χάνονται δταν πέφτουν οἱ ἄνθρωποι κι' ὅτι ἡ ὀρητικὴ πορεία τῆς ἱστορίας δὲν σταματᾶει καὶ δὲν θὰ σταματήσει ἀπὸ τὸ θάνατο τῶν ἡγετῶν, μπόρεσε νὰ ἐπηρεάσει βαθειὰ τὴ συμπεριφορὰ του.

Αὐτὸ εἶναι βέβαιο, δὲν μπορεῖ νὰ μπεῖ ὑπὸ ἀμφισβήτηση. Αὐτὸ ἀποδείχνει τὴν πίστη του στοὺς ἄνθρώπους, τὴν πίστη του στὶς ἰδέες, τὴν πίστη του στὸ παράδειγμα. Ὡστόσο, ὅπως τόλεγα πρὶν λίγες μέρες, θὰ θέλαμε μὲ δλη μας τὴν καρδιά νὰ τὸν βλέπαμε νὰ δημιουργεῖ τίς νίκες, νὰ τίς δημιουργεῖ μὲ τὴ διοίκησή του, μὲ τὴν καθοδήγησή του, γιατί οἱ ἄνθρωποι μὲ τὴ δική του πείρα, μὲ τὸ δικό του εὖρος, μὲ τίς δικές του ἀληθινὰ ἐξαιρετικὲς ἱκανότητες, εἶναι πολὺ σπάνιοι.

Εἴμαστε ἱκανοὶ νὰ ἐχτιμήσουμε δλη τὴν ἀξία τοῦ παραδείγματός του κι' ἔχουμε τὴν πιδ ἀκράδαντη πεποιθήση ὅτι αὐτὸ τὸ παράδειγμα θὰ χρησιμεύσει γιὰ τὴν ἀμιλλα καὶ θὰ χρησιμεύσει ἐπίσης ὥστε νέοι ἄνθρωποι σὰν κι' αὐτὸν νὰ ἀναφανοῦν ἀπὸ τοὺς κόλπους τοῦ λαοῦ.

Δὲν εἶναι εὐκολο νὰ συναντήσεις ἕνα ἄτομο πού νὰ συνδυάζει ὄλες τίς ἀρετὲς πού συγγέντρωνε. Δὲν εἶναι εὐκολο σ' ἕνα ἄτομο νὰ ἀναπτύξει αὐθόρμητα μιὰ προσωπικότητα σὰν καὶ τὴ δική του. Θάλεγα ὅτι

ήταν ένας από τους ανθρώπους εκείνους που είναι δύσκολο να τους φτάσεις και πρακτικά αδύνατο να τους ξεπεράσεις. Μά θα πούμε επίσης ότι οι άνθρωποι σαν κι' αυτόν είναι Ικανοί, με τη δύναμη του παραδειγματός τους, να βοηθήσουν για να βγούν κι' άλλοι που θα τους μοιάσουν.

Στόν Τσέ δέν θαυμάζουμε μόνο τόν πολεμιστή, τόν άνθρωπο τόν Ικανό για μεγάλες ανθραγαθίες. Αυτό που Έκανε κι' αυτό που ήταν να κάνει, τό γεγονός τό ίδιο ότι αντιμετώπισε μόνος του με μιá χούφτα ανθρώπους ένα όλόκληρο ολιγαρχικό στρατό, εκπαιδευμένο από συμβούλους γιάγκηδες και έξοπλισμένο από τόν άμερικάνικο ιμπεριαλισμό που είχε και τη βοήθεια από τις ολιγαρχίες τών γειτονικών χωρών, αυτό τό γεγονός άποτελεί από μόνο του έναν έξαιρετικό άθλο.

Κι' αν φάξουμε στις σελίδες τής Ιστορίας είναι πιθανό ότι δέν θα βρούμε καμμιά άλλη περίπτωση όπου κάποιος με τόσους λίγους άντρες να έχει επιχειρήσει ένα σκοπό με τόσο μεγάλο εύρος, να έχει άρχίσει τήν πάλη ενάντια σε τόσο αξιόλογες δυνάμεις. Αυτή τήν απόδειξη έμπιστοσύνης στόν εαυτό του, αυτή τήν απόδειξη έμπιστοσύνης στους λαούς, αυτή τήν απόδειξη έμπιστοσύνης στην Ικανότητα τών ανθρώπων για τόν άγώνα, μπορούμε να τήν αναζητήσουμε στις σελίδες τής Ιστορίας και μολαταύτα δέν θα μπορούσαμε να βρούμε τίποτα τό παρόμοιο.

Και Έπεσε.

Οι έχθροί πιστεύουν ότι Έχουν νικήσει τις ιδέες του, ότι Έχουν νικήσει τήν αντίληψή του για τόν άνταρτοπόλεμο, ότι Έχουν νικήσει τις άπόψεις του για τόν ένοπλο έπαναστατικό άγώνα. Κι' εκείνο που Έχουν πετύχει, από μιá σύμπτωσή τής τύχης, είναι ο φυσικός του θάνατος. Έκείνο που Έχουν πετύχει είναι τυχαία πλεονεχτήματα, που ένας έχθρός μπορεί να πετύχει

στον πόλεμο. Κι αυτή ή σύμπτωση της τύχης, αυτή ή τύχη, έμεις ξέρουμε πόσο μπορεί να διευκολυνθεί σε μιá έποιαδήποτε μάχη από εκείνο τó γνώρισμα της υπερβολικής επιθετικότητας της απόλυτης περιφρόνησης τού κινδύνου.

Αυτό έγινε και στον πόλεμο της ανεξαρτησίας μας. Στη μάχη τού Ντός Ρίος σκοτώθηκε ó απόστολος της ανεξαρτησίας μας*. Στη μάχη της Πούντα Μπράβα σκοτώθηκε ó 'Αντόνιο Μασέο, βετεράνος σε εκατοντάδες μάχες. Και σε άλλες μάχες έπεσαν πολλοί άλλοι ήγέτες, πολλοί πατριώτες τού πολέμου της ανεξαρτησίας μας. Και παρόλα αυτά, δέν ήττήθηκε ή υπόθεση της Κούβας.

Ό θάνατος τού Τσέ — έπως τó λέγαμε πριν λίγες μέρες — είναι ένα σοβαρό πλήγμα, ένα φοδερó πλήγμα για τó επαναστατικό κίνημα, ένα πλήγμα πού τού στέρει δίχως τήν παραμικρή άμφιβολία τόν πιδ Ικανό και τόν πιδ έμπειρο άρχηγό του.

Μά εκείνοι πού σπεύδουν να διαλαθήσουν τή νίκη τους, πέφτουν έξω. Πέφτουν έξω όσοι πιστεύουν ότι ó θάνατός του είναι και ήττα τών Ιδεών του, τών αντιλήψεών του για τόν άνταρτοπόλεμο, τών θέσεών του. Γιατί αυτός ó άνθρωπος πού έπαισε σάν θνητός πού ήταν, σάν ένας άνθρωπος πού τόσες φορές άφήφισε τά βόλια, είναι χίλιες φορές πιδ Ικανός σάν στρατιωτικός και σάν ήγέτης από εκείνους πού τόν σκότωσαν με τή βοήθεια της τύχης.

Ότόσο πώς πρέπει να αντιμετώπισουν οι επαναστάτες αυτή τήν έναντιότητα; Πώς πρέπει ν' αντιμετώπισουν αυτή τήν άπώλεια;

Ποιά θά ήταν ή άποψη τού Τσέ αν ήταν να εκφέρει μιá γνώμη πάνω σ' αυτό τó θέμα; Αυτή τή γνώμη τήν έδωσε, τήν είπε πολύ καθαρά με τó μήνυ-

* Χοσέ Μαρτί.

μα πού είχε άπευθύνει στην Διάσκεψη των Τριών Ήπειρων, όταν έγραφε ότι όποιος κι' αν είναι ό τόπος όπου θα τον βρει ό θάνατος, άς είναι καλοδεχούμενος άπ' τή στιγμή πού ή πολεμική του κραυγή θα φτάσει σ' ένα αὐτί έτοιμο νά τή δεχτεί και ένα άλλο χέρι: θα άπλωθει για νά άδράξει τό όπλο του.

Ή πολεμική του κραυγή δέν θα φτάσει μόνο σ' ένα αὐτί έτοιμο νά τή δεχτεί, μά σέ έκατομμύρια αὐτιά. Και δέν θα είναι ένα χέρι, μά έκατομμύρια χέρια, πού, έμπνευσμένα άπ' τό παράδειγμά του, θα άπλωθούν για νά άδράξουν τά όπλα.

Καινούριοι ήγέτες θα άναδειχτούν. Οί άνθρωποι, τά εὐήκοα αὐτιά και τά χέρια πού άπλώνονται, θα έχουν ανάγκη από ήγέτες πού θα άναδειχτούν μέσα από τούς κόλπους του λαού, όπως έγινε και σ' όλες τίς επαναστάσεις.

Αὐτά τά χέρια δέν θα καθοδηγούνται από έναν άρχηγό μέ τήν εξαιρετική πείρα και τίς τεράστιες ικανότητες του Τσέ. Αὐτοί οί ήγέτες θα διαμορφωθούν μέσα στην πάλη, θα βγούν από τά έκατομμύρια αὐτιά πού θέλουν νά ακούσουν, άπ' τά έκατομμύρια χέρια πού άργά ή γρήγορα θα άπλωθούν για νά πάρουν τά όπλα.

Άπό τήν πρακτική άποψη του επαναστατικού άγώνα, δέν κρίνουμε ότι ό θάνατός του θα έχει ένα άμεσο αντίτυπο, ότι από τήν πρακτική άποψη τής ανάπτυξης τής πάλης, ό θάνατός του μπορεί νά έχει ένα άμεσο άποτέλεσμα. Κι' ό Τσέ ό ίδιος, όταν ξαναπήρε τά όπλα, δέν σκεφτόταν μά άμεση νίκη, ένα γρήγορο θρίαμβο πάνω στις δυνάμεις του ιμπεριαλισμού και τής ολιγαρχίας. Τό πνεύμα του του έμπειρου πολεμιστή ήταν προετοιμασμένο για μά πάλη πού μπορούσε νά κρατήσει πέντε, δέκα, δεκαπέντε ή και είκοσι χρόνια αν χρειαζόταν. Ήταν διατεθειμένος νά άγωνίζεται πέντε, δεκαπέντε, είκοσι χρόνια,

σ' ελη του τη ζωή, αν ήταν ανάγκη. Και μέσα σ' αυτή την προοπτική του χρόνου είναι που ο θάνατός του, το παράδειγμά του πρέπει να πούμε πιο σωστά, θά έχει ένα τεράστιο αντίκτυπο, μια άκατανίκητη δύναμη.

Αυτό που έχει σημασία είναι: ή επανάσταση. Είναι: ή υπόθεση της επανάστασης, οι επαναστατικές ιδέες, οι επαναστατικοί στόχοι, τα επαναστατικά αισθήματα και οι επαναστατικές αρετές που έχουν σημασία.

Και είναι: στην περιοχή των ιδεών, στην περιοχή των αισθημάτων, στην περιοχή των επαναστατικών αρετών, στην περιοχή της ευφυΐας, και πέρα από τις στρατιωτικές του αρετές, που νιώθουμε την τεράστια απώλεια που αντιπροσωπεύει για το επαναστατικό κίνημα ο θάνατός του.

Πραγματικά, ο Τσέ με την εκπληκτική του προσωπικότητα, συγκέντρωνε αρετές που σπάνια να τις βρείς όλες μαζί σ' ένα άνθρωπο.

Είχε αναδειχθεί ένας άξιεπέρστος άνθρωπος της δράσης. Μά δεν ήταν μόνο ένας άξιεπέρστος άνθρωπος της δράσης. Ο Τσέ ήταν ένας άνθρωπος με βαθειά σκέψη, με μια εύφυα δραματιστή, ένας άνθρωπος με μεγάλη καλλιέργεια. Σαν να λέμε, συγκέντρωνε στην προσωπικότητά του και τον άνθρωπο των ιδεών και τον άνθρωπο της δράσης.

Κι' όχι μόνο συγκέντρωνε αυτή τη διπλή ιδιότητα, του ανθρώπου των ιδεών και του ανθρώπου της δράσης, μά, σαν επαναστάτης, συγκέντρωνε και τις αρετές εκείνες που μπορούν να χαρακτηρίσουν σαν ή πιο ύψηλη έκφραση των αρετών ενός επαναστάτη: ήταν ένας τέλειος άκέραιος άνθρωπος, με ανώτερη εντιμότητα, με απόλυτη ειλικρίνεια, με μια σωτική και σπαρτιατική ζωή, ο άνθρωπος που στη διαγωγή του ήταν πρακτικά αδύνατο να βρείς εστω και μια κηλί-

δα. Ἀποτέλεσε μὲ τίς ἀρετές του ἐκεῖνο πού μπορούμε νὰ ἀποκαλέσουμε ἀληθινὸ πρότυπο τοῦ ἐκπνευστάτη.

Εἶναι συνήθεια, ὅταν πεθαίνει κάποιος, νὰ βγάξουμε λόγους, εἶναι συνήθεια νὰ ὑπογραμμίζουμε τίς ἀρετές του, μὰ σπάνια, ὅπως σ' αὐτὴ τὴν εὐκαιρία, μπορούμε νὰ δικηρύξουμε μὲ περισσότερὴ ἀκρίβεια καὶ δικαιοσύνη γιὰ ἕνα ἄνθρωπο τὰ ὅσα λέμε γιὰ τὸν Τσέ. Ἀποτελεῖ ἕνα ἀληθινὸ παράδειγμα ἐπαναστατικῶν ἀρετῶν.

Μὰ εἶχε καὶ μιὰ ἄλλη ἀρετὴ, πού δὲν εἶναι ιδιότητα τοῦ πνεύματος, πού δὲν εἶναι ιδιότητα τῆς θέλησης, πού δὲν εἶναι ιδιότητα βγαλμένη ἀπ' τὴν πείρα, ἀπὸ τὸν ἀγῶνα, ἀλλὰ μιὰ ιδιότητα τῆς καρδιάς, γιατί ἦταν ἕνας ἄνθρωπος ἐξαιρετικῶς ἀνθρώπινος, ἐξαιρετικῶς εὐαίσθητος.

Νὰ γιατί λέμε, ὅταν σκεφτόμαστε τὴ ζωὴ του, ὅταν σκεφτόμαστε τὸ παράδειγμά του, ὅτι ἀποτελεῖ τὴν ἐξαιρετικὴν περίπτωσιν ἑνὸς ἐξαιρετικοῦ ἀνθρώπου, ἱκανοῦ νὰ συνδυάζει στὴν προσωπικότητά του ὄχι μόνον τὰ γνωρίσματα τοῦ ἀνθρώπου τῆς δράσης, μὰ καὶ τὰ γνωρίσματα τοῦ ἀνθρώπου τῆς σκέψης, τοῦ ἀνθρώπου μὲ τίς πιὸ σπάνιες ἐπαναστατικὰς ἀρετές, τοῦ ἀνθρώπου μὲ μιὰ ἐξαιρετικὴν ἀνθρώπινην εὐαισθησία, τὰ ὅποια συνδυάζονταν ἐπίσης μ' ἕνα σιδερένιο χαραχτήρα, μιὰ χαλύβδινη θέλησιν, μιὰ ἀδάμαστη ἐπιμονή.

Νὰ γιατί ἄφησε στίς ἐπερχόμενες γενεὲς ὄχι μόνον τὴν πείρα του καὶ τίς γνώσεις του τοῦ ἐπιφανοῦς στρατιώτη, μὰ καὶ τὰ ἔργα τοῦ πνεύματος του. Ἐγραφε μὲ τὰ χαρίσματα ἑνὸς κλασικοῦ. Οἱ ἀφηγήσεις του γιὰ τὸν πόλεμον εἶναι ἀπαράμιλλες. Τὸ βάθος τῆς σκέψης του κάνει ἐντύπωσιν. Δὲν ἔγραψε καὶ τὸ παραμικρὸν πρᾶγμα δίχως ἐξαιρετικὴν σοβαρότητα, δίχως ἐξαιρετικὸν βάθος. Καὶ εἴμαστε σίγουροι ὅτι με-

ρικὰ ἀπὸ τὰ κείμενά του θὰ περάσουν στοὺς ἀπογόνους ὡς κλασικὰ νοκοιμένα τῆς ἐπαναστατικῆς σκέψης.

Κι' ἔτσι, ὡς καρπὸ αὐτῆς τῆς ρωμαλέας καὶ βαθεῖας εὐφυΐας του, μᾶς ἄφησε ἕνα ἀπέραντο ἀριθμὸ ἐνθυμήσεων, ἕνα τεράστιο ἀριθμὸ ἀφηγήσεων, πού, χωρὶς τὴ δουλειὰ καὶ τὴν προσπάθειά του, μπορεῖ νὰ ξεχνιόντουσαν γιὰ πάντα.

Ἀκούρατος δουλευτής, δὲν γινώρισε οὔτε μιὰ μέρα ἀνάπαυσης σ' ὅλα τὰ χρόνια πού ὑπηρετοῦσε τὴν πατρίδα μας. Πολλὲς ἦσαν οἱ εὐθύνες πού τοῦ εἶχαν ἀνατεθεῖ: πρόεδρος τῆς Ἐθνικῆς Τράπεζας, διευθυντής τοῦ Συμβουλίου Σχεδιοποίησης, ὑπουργὸς τῆς Βιομηχανίας, διοικητής τῶν στρατιωτικῶν περιοχῶν, ἀρχηγὸς σὲ πολιτικὲς καὶ οἰκονομικὲς ἀντιπροσωπεῖες καὶ στὰ ἀδελφὰ κόμματα.

Ἡ πολυεδρική του εὐφυΐα τὸν ἔκανε νὰ ἀναλαμβάνει μὲ τὴ μεγαλύτερη σιγουριά τὸν ὅποιονδήποτε στόχο σὲ ὅποιονδήποτε περιοχῇ, σὲ ὅποιονδήποτε κατεύθυνση. Ἔτσι ἀντιπροσώπευε ἐπάξια τὴν πατρίδα μας σὲ πολλὰς διεθνεῖς διασκέψεις, μὲ τὸν ἴδιον τρόπο πού ἐδήγησε ἐπάξια τοὺς στρατιῶτες στὴ μάχη, μὲ τὸν ἴδιον τρόπο πού στάθηκε πρότυπο δουλευτῆ στὸν ὅποιονδήποτε ὀργανισμὸ πού τοῦ εἶχαμε ἐμπιστευθεῖ. Γι' αὐτὸν δὲν ὑπῆρχαν μέρες ἀνάπαυσης. Γι' αὐτὸν δὲν ὑπῆρχαν ὥρες ἀνάπαυσης. Ἄν κοιτάζαμε τὰ παρὰθυρα τοῦ γραφείου του, βλέπαμε ὅτι εἶχαν φῶς καὶ τίς πιὸ προχωρημένες ὥρες τῆς νύχτας. Μελετοῦσε ἢ πιὸ σωστὰ δούλευε καὶ μελετοῦσε. Γιατὶ μελετοῦσε ὅλα τὰ προβλήματα, ἦταν ἕνας ἀκούρατος ἀναγνώστης, ἢ δῖψα του γιὰ ὅλες τίς ἀνθρώπινες γνώσεις ἦταν ἀκόρεστη, καὶ τίς ὥρες πού ἔπαιρνε ἀπὸ τὸν ὕπνο του τίς ἀφιέρωνε στὴ μελέτη.

Ἀφιέρωνε τίς μέρες τῆς ἀνάπαυσης του στὴν ἐθελοντικὴ ἐργασία. Ἦταν ὁ ἐμπνευστής κι' ὁ μεγα-

λύτερος υποκινητής αυτής της εργασίας, που αποτελεί σήμερα μια δραστηριότητα εκατοντάδων χιλιάδων σ' όλη τη χώρα, ο υποκινητής αυτής της δραστηριότητας που αποκτά κάθε μέρα και μεγαλύτερη δύναμη μέσα στις μάζες του λαού μας.

Και σαν επαναστάτης, σαν κομμουνιστής επαναστάτης, αληθινά κομμουνιστής, είχε μια άπέραντη εμπιστοσύνη στις ήθικες αξίες, μια άπέραντη εμπιστοσύνη στη συνείδηση των ανθρώπων. Και πρέπει να πούμε ότι μέσα στο μωαλό του είχε δει, με απόλυτη σαφήνεια, τις ήθικες επεδρείες σαν το βασικότερο μοχλό για την οικοδόμηση του κομμουνισμού μέσα στην ανθρώπινη κοινωνία.

Σκέφθηκε και έγραψε πάνω σε πολλά θέματα. Και είναι κάτι που πρέπει να ειπωθεί σε μια μέρα σαν κι' αυτήν, ότι τα κείμενα του Τσέ, ή πολιτική και επαναστατική σκέψη του Τσέ θα έχουν μια σταθερή αξία μέσα στο επαναστατικό προτσές της Κούβας και μέσα στο επαναστατικό προτσές της Λατινικής 'Αμερικής.

Και δέν άμφιβάλλουμε ότι οι ιδέες του, οι ιδέες του σαν ανθρώπου της δράσης, του στοχασμού, με τις μεγάλες ήθικες αρετές, την ασύγκριτη ανθρώπινη ευαισθησία, την άμεμπτη διαγωγή, θα έχουν και μια καθολική αξία.

Οι ιμπεριαλιστές διασαλπίζουν τη νίκη τους μπροστά στο γκεριλλέρο που έπασε στη μάχη. Οι ιμπεριαλιστές διασαλπίζουν τη νίκη τους μπροστά σ' αυτή την τύχη που τους επέτρεψε να ξεουδετερώσουν ένα τόσο εξαιρετικό άνθρωπο. Μά οι ιμπεριαλιστές άγνοούν ή κάνουν πώς άγνοούν ότι ή πλευρά του ανθρώπου της δράσης ήταν μόνο μια άπ' όλες τις πολλές όψεις της προσωπικότητάς του σαν μαχητή. 'Απ' τη μεριά μας, κλαίμε όχι μόνο τον άνθρωπο της δράσης που χάσαμε, μά και τον άνθρωπο με τις εξαιρετικές άρε-

τές, τὸν ἄνθρωπο μὲ τὴ θαυμάσια ἀνθρώπινη εὐαισθησία καὶ κλαίμε καὶ γιὰ τὸ μυαλό του ποῦ χάσαμε. Ὑποφέρουμε στὴ σκέψη ὅτι δὲν ἦταν παρὰ μόνο τριανταεννιά χρονῶ, ὑποφέρουμε στὴ σκέψη ὅλων τῶν καρπῶν αὐτῆς τῆς εὐφυίας καὶ αὐτῆς τῆς ἐμπειρίας σὲ σταθερὴ ἐξέλιξη ποῦ πᾶνε γιὰ πάντα χαμένοι.

Ἔχουμε ἐπίγνωση γιὰ τὴ σημασία αὐτῆς τῆς ἀπώλειας γιὰ τὸ ἐπαναστατικὸ κίνημα. Μὰ ἀκριβῶς σ' αὐτὸ βρίσκεται ἡ ἀδυναμία τῶν ἐχθρῶν ἡμερικανιστῶν: πιστεύουν ὅτι σκοτώνοντας τὸν ἄνθρωπο, μποροῦν νὰ ἐξουδετερώσουν καὶ τὴ σκέψη του, τὶς ἰδέες του, τὶς ἀρετὲς του, τὸ παράδειγμά του. Καὶ τὸ πιστεύουν μὲ τόση ἀφροσύνη ποῦ δὲν διστάζουν νὰ δημοσιεύουν, σὰν νὰ ἦταν τὸ πιὸ φυσικὸ πρᾶγμα τοῦ κόσμου, τὶς γενικὰ παραδεχτὲς περιστάσεις μέσα στίς ὁποῖες τὸν ἀποτέλειωσαν, ἀφοῦ πρῶτα τὸν εἶχαν τραυματίσει σοβαρὰ στὴ μάχη. Δὲν σταμάτησαν μπροστὰ στὴν ἀποκρουστικὴ ὄψη τῆς ἐνέργειάς τους, δὲν σταμάτησαν μπροστὰ στὴν ἀφροσύνη νὰ τὴν ὁμολογήσουν. Τὴ διαφήμισαν σὰν νὰ ἦταν δικαίωμα τῶν χαφιέδων, τῶν ἐλιγάρχικῶν καὶ τῶν μισθοφόρων νὰ ἀποτελειώσουν ἓνα σοβαρὰ τραυματισμένο πολεμιστῆ.

Καὶ τὸ χειρότερο εἶναι ὅτι πᾶνε καὶ νὰ ἐξηγήσουν γιατί τῶκαν, λέγοντας ὅτι ἡ δίκη στὴν ὁποία θάπρεπε νὰ κρίνουν τὸν Τσέ θά ἦταν φοβερή, λέγοντας ὅτι θά ἦταν ἀδύνατο νὰ καθήσουν στὸ σκαμνὶ τοῦ κατηγορουμένου τέτοιο ἐπαναστάτη.

Καὶ δὲν δίστασαν ἀκόμη νὰ ἐξαφανίσουν τὸ λείψανό του. Καὶ εἶτε εἶναι ἀλήθεια ἢ φέμα, τὸ γεγονός ὅτι εἶπαν πῶς ἔκαψαν τὸ πτώμα του ἀποδείχνει τὸ φόβο τους, ἀποδείχνει πῶς δὲν εἶναι σίγουροι ὅτι μὲ τὸ φόνο τοῦ μαχητῆ ἔχουν ἐξαφανίσει καὶ τὶς ἰδέες του καὶ τὸ παράδειγμά του.

Ὁ Τσέ δὲν ἔπεσε πολεμώντας γιὰ ἄλλα συμφέροντα, πολεμώντας γιὰ ἄλλη ὑπόθεση, παρὰ μόνο γιὰ

τὴν ὑπόθεση τῶν ἐκμεταλλευόμενων καὶ καταπιεζόμενων αὐτῆς τῆς ἡπείρου. Ὁ Τσέ δὲν ἔπασε πολειμώντας γιὰ ἄλλη ὑπόθεση, οἱ πιδ λυσσασμένοι ἐχθροὶ του δὲν τολμοῦν νὰ τὸ ἀμφισβητήσουν.

Μπροστὰ στὴν ἱστορία, οἱ ἄνθρωποι πού ἐνεργοῦν σὰν κι' αὐτόν, οἱ ἄνθρωποι πού τὰ κάνουν ὄλα καὶ τὰ δίνουν ὄλα γιὰ τὴν ὑπόθεση τῶν ταπεινῶν, μεγάλωνουν μὲ τὴν κάθε μέρα πού περνᾷ. Κάθε μέρα μπαίνουν ὄλο καὶ πιδ βαθειὰ στὶς καρδιές τῶν λαῶν. Καὶ τοῦτο οἱ ἱμπεριαλιστὲς ἐχθροὶ ἀρχίζουν νὰ τὸ καταλαβαίνουν. Καὶ δὲν θ' ἀργήσουν νὰ τὸ ἀντιληφθοῦν ὅτι μὲ τὸ πέρασμα τοῦ χρόνου ὁ θάνατός του θὰ εἶναι σὰν ἓνας σπόρος ἀπ' ὅπου θὰ ξεφυτρώσουν πολλοὶ ἄνθρωποι ἀποφασισμένοι νὰ ἀκολουθήσουν τὸ παράδειγμά του.

Εἴμαστε ἀπόλυτα σίγουροι ὅτι ἡ ὑπόθεση τῆς ἐπανάστασης σ' αὐτὴ τὴν ἡπειρο θὰ συνέλθει ἀπὸ τὸ πλῆγμα πού δέχτηκε, ὅτι ἡ ἐπαναστατικὴ ὑπόθεση δὲν θὰ νικηθεῖ ἀπ' αὐτὸ τὸ πλῆγμα.

Ἀπὸ τὴν ἐπαναστατικὴ ἀποψη, ἀπὸ τὴν ἀποψη τοῦ λαοῦ μας, πῶς πρέπει νὰ δοῦμε ἐμεῖς τὸ παράδειγμα τοῦ Τσέ; Πρέπει νὰ σκεφτοῦμε ὅτι τὸν ἔχουμε χάσει; Εἶναι σίγουρο ὅτι δὲν θὰ ξαναδοῦμε πιδ καινούρια γραφτὰ του, ὅτι δὲν θὰ ξανακούσουμε τὴ φωνή του. Μὰ ὁ Τσέ ἄφησε μιὰ κληρονομιά στὸν κόσμο, μιὰ μεγάλη κληρονομιά, κι' ἐμεῖς πού τὸν ξέραμε καλά μποροῦμε νὰ εἴμαστε σὲ πολὺ μεγάλο βαθμὸ οἱ κληρονόμοι του.

Μᾶς ἄφησε τὴν ἐπαναστατικὴ του σκέψη, μᾶς ἄφησε τίς ἐπαναστατικὲς του ἀρετές, μᾶς ἄφησε τὸ χαρακτήρα του, τὴ θέλησή του, τὴν ἐπιμονή του, τὸ πνεῦμα του τῆς δουλειᾶς. Μ' ἓνα λόγο, μᾶς ἄφησε τὸ παράδειγμά του, καὶ τὸ παράδειγμα τοῦ Τσέ πρέπει νὰ χρησιμεύσει σὰν πρότυπο γιὰ τὸ λαὸ μας, τὸ πα-

ράδειγμα του Τσέ πρέπει να γίνει το ιδανικό πρότυπο για το λαό μας.

"Αν θέλουμε να ποῦμε πῶς θὰ ἐπιθυμούσαμε νὰ εἶναι οἱ ἐπαναστάτες μαχητές μας, τὰ στελέχη μας, οἱ ἄνθρωποι μας, πρέπει νὰ ποῦμε δίχως τὸν παραμικρὸ δισταγμὸ: νὰ εἶναι σὰν τὸ Τσέ. "Αν θέλουμε νὰ ποῦμε πῶς θὰ ἐπιθυμούσαμε νὰ διαπαιδαγωγηθοῦν τὰ παιδιά μας, πρέπει νὰ ποῦμε χωρὶς δισταγμὸ: θέλουμε νὰ διαπαιδαγωγηθοῦν μέσα στὸ πνεῦμα τοῦ Τσέ. "Αν θέλουμε ἓνα πρότυπο ἀνθρώπου ποῦ δὲν ἀνήκει στὸν καιρὸ μας καὶ ἀνήκει στὸ μέλλον, λέμε ἀπ' τὰ δόδαθα τῆς ψυχῆ μας διὲ αὐτὸ τὸ πρότυπο, δίχως οὔτε μιὰ κηλίδα στὴ συμπεριφορὰ του, στὸν τρόπο ποῦ ἐνεργοῦσε, αὐτὸ τὸ πρότυπο εἶναι ὁ Τσέ. "Αν θέλουμε νὰ ποῦμε πῶς θὰ ἐπιθυμούσαμε νὰ εἶναι τὰ παιδιά μας, πρέπει νὰ ποῦμε ἀπ' τὰ δόδαθα τῆς φλογερῆς ἐπαναστατικῆς μας καρδιάς: θέλουμε νὰ εἶναι σὰν τὸ Τσέ.

Ὁ Τσέ ἔγινε ἓνα πρότυπο ἀνθρώπου ὄχι μόνο γιὰ τὸ λαὸ μας, μὰ καὶ γιὰ ὄλους τοὺς λαοὺς τῆς Λατινικῆς Ἀμερικῆς. Ὁ Τσέ ἀνέβασε στὴν πιδὸ ὕψηλὴ τους ἔκφραση τὴν ἐπαναστατικὴν στωϊκότητα, τὸ πνεῦμα τῆς ἐπαναστατικῆς θυσίας, τὴν ἐπαναστατικὴν μαχητικότητα, τὸ πνεῦμα τῆς ἐπαναστατικῆς δουλειᾶς κι' ὁ Τσέ ἔφερε τίς ἰδέες τοῦ μαρξισμοῦ - λενινισμοῦ στὴν πιδὸ δροσερὴ, στὴν πιδὸ καθαρὴ καὶ πιδὸ ἐπαναστατικὴ ἔκφρασή τους. Κανένας ἄνθρωπος στίς μέρες μας δὲν ἀνέβασε τόσο ψηλὰ ὅσο αὐτὸς τὸ ἐπίπεδο τοῦ προλεταριακοῦ διεθνισμοῦ.

Κι' ἔταν μιᾶμε γιὰ προλεταριακὸ διεθνισμὸ, δταν ἀναζητοῦμε ἓνα παράδειγμα προλεταριακοῦ διεθνισμοῦ, αὐτὸ τὸ παράδειγμα εἶναι πάνω ἀπ' ὄλα τὸ παράδειγμα τοῦ Τσέ. Οἱ σημαῖες, οἱ προκαταλήψεις, ὁ σωβινισμὸς, ὁ ἐγωῖσμός, εἶχαν ἐξαφανιστεῖ ἀπὸ τὸ πνεῦμα του καὶ τὴν καρδιά του, καὶ ἔταν ἔτοιμος νὰ

χύσει: τὸ γενναῖο του αἷμα γιὰ τὸ μέλλον ὀποιουδήποτε λαοῦ, γιὰ τὴν ὑπόθεση ὀποιουδήποτε λαοῦ, καὶ ἦταν ἔτοιμος νὰ τὸ χύσει ἀθόρμητα, ἦταν ἔτοιμος νὰ τὸ χύσει σὲ ὀποιαδήποτε στιγμή καὶ τὸ αἷμα του χύθηκε καὶ σ' αὐτὸ τὸ χῶμα, ἔταν εἶχε τραυματισθῆ σὲ διάφορες μάχες. Τὸ αἷμα του χύθηκε στὴ Βολιβία γιὰ τὴν ἀπελευθέρωση τῶν ἐκμεταλλευομένων καὶ καταπιεζομένων, τῶν ταπεινῶν καὶ τῶν φτωχῶν. Τὸ αἷμα του χύθηκε γιὰ τοὺς ἐκμεταλλευομένους καὶ τοὺς καταπιεζομένους ἔλου τοῦ κόσμου. Τὸ αἷμα του χύθηκε γιὰ ἔλους τοὺς λαοὺς τῆς Λατινικῆς Ἀμερικῆς καὶ χύθηκε καὶ γιὰ τὸ Βιετνάμ, γιὰτι πολεμώντας ἐναντία στὶς ὀλιγαρχίες, πολεμώντας ἐναντία στὸν ἱμπεριαλισμὸ, ἤξερε ἔτι πρόσφερε στὸ Βιετνάμ τὴν πῶ ὑψηλὴ ἔκφραση τῆς ἀλληλεγγύης του.

Γι' αὐτὸ τὸ λόγο, σύντροφοι ἐπαναστάτες, πρέπει νὰ κοιτᾶμε σταθερὰ καὶ ἀποφασιστικὰ τὸ μέλλον. Γι' αὐτὸ τὸ λόγο πρέπει νὰ κοιτᾶμε τὸ μέλλον μὲ σίσι-δοξία καὶ πάντα θὰ ἀναζητοῦμε τὸ πείσμα, τὴν ἀδίαλλαξία ἀπέναντι στὸν ἐχθρό, τὸ διεθνιστικὸ πνεῦμα, μὲ σταθερὴ ἔμπνευση στὸν ἀγῶνα.

Νὰ γιατί αὐτὴ τὴ νύχτα, στὸ τέλος τούτης τῆς ἐντυπωσιακῆς τελετῆς, τούτης τῆς συγκέντρωσης, πού μαρτυράει τὴ μεγάλη εὐαισθησία αὐτοῦ τοῦ λαοῦ, τὴν εὐγνωμοσύνη του, τὸν τρόπο μὲ τὸν ὀποῖο ξέρει αὐτὸς ὁ λαὸς νὰ τιμᾶει τὴ μνήμη τῶν γενναίων ἀντρῶν πού πέφτουν στὴ μάχη, τὸν τρόπο μὲ τὸν ὀποῖο αὐτὸς ὁ λαὸς ξέρει νὰ εὐγνωμονεῖ ἔσους τὸν ὑπηρετοῦν πού μαρτυράει τὴν ἀλληλεγγύη αὐτοῦ τοῦ λαοῦ μὲ τὴν ἐπαναστατικὴ πάλη τὸν τρόπο μὲ τὸν ὀποῖο αὐτὸς ὁ λαὸς ξέρει νὰ ἀνεμίζει καὶ νὰ σηκώνει: πὶο ψηλὰ τὸ λάδαρο καὶ τίς ἀρχές τῆς ἐπανάστασης νὰ γιὰτι σήμερα, στὸ τέλος τούτης τῆς συγκέντρωσης, τὴ στιγμή πού τοῦ ἀποδίδουμε τιμές, ὀλες μὲς οἱ σκέψεις

στρέφονται στον Τσέ, και με αισιοδοξία για τὸ μέλλον,
μὲ ἀπόλυτη αισιοδοξία γιὰ τὴν τελικὴ νίκη τῶν λα-
ῶν, λέμε στον Τσέ και στους ἥρωες ποὺ πολέμησαν
καὶ ἔπεσαν στὸ πλευρὸ του:

Πάντα ὦς τὴ νίκη!
Πατρίδα ἢ Θάνατος!
Θὰ νικήσουμε!

ΦΙΝΤΕΛ ΚΑΣΤΡΟ

1. Για τήν οίκοδόμηση τοῦ σοσιαλισμοῦ

1. Τί σημαίνει νέος κομμουνιστής ;

Ἡ Ἐνωση Κομμουνιστικῆς Νεολαίας πρέπει νὰ ὀρίζεται μὲ μιὰ μόνη λέξη: πρωτοπορία. Σεῖς, σύντροφοι, πρέπει νὰ εἶστε ἡ πρωτοπορεία ὄλων τῶν κινημάτων. Οἱ πρῶτοι στὶς θυσίες ποὺ ἀπαιτεῖ ἡ Ἐπανάσταση, ὅποιαδήποτε κι ἂν εἶναι ἡ φύση αὐτῶν τῶν θυσιῶν. Πρῶτοι στὴ δουλειὰ καὶ πρῶτοι στὴ μελέτη. Πρῶτοι ἀκόμη στὴν ὑπεράσπιση τῆς χώρας.

Ὁ στόχος αὐτὸς δὲν πρέπει νὰ φαίνεται μόνο σὰν ἡ ἔκφραση τῆς νεολαίας τῆς Κούβας, οὔτε σὰν στόχος μεγάλων μαζῶν διαταγμένων μέσα σ' ἓνα ὄργανισμό, ἀλλὰ πρέπει νὰ εἶναι ὁ καθημερινὸς στόχος κάθε μέλους τῆς Ἐνωσης Κομμουνιστικῆς Νεολαίας. Γι' αὐτὸ πρέπει νὰ ἀποκτήσουμε πραγματικοὺς καὶ συγκεκριμένους στόχους: στόχους καθημερινῆς δουλειᾶς, ποὺ δὲν θὰ ἐπιδέχονται τὴν παραμικρὴ ὀλιγωρία.

Ἡ ὀργάνωση πρέπει νὰ εἶναι συνεχῶς παρούσα στὴ δουλειὰ ποὺ γίνεται στὴν Ἐνωση Κομμουνιστικῆς Νεολαίας. Ἡ ὀργάνωση εἶναι τὸ κλειδί ποὺ ἐπιτρέπει νὰ ἀκολουθήσουμε τὶς γραμμὲς ποὺ ἔρχονται ἀπ' τοὺς ἡγέτες τῆς Ἐπανάστασης, τὶς πρωτοβουλίες ποὺ προτείνει μὲ κάθε εὐκαιρία ὁ Πρωθυπουργός μας καὶ τὶς ἐμπνεύσεις ποὺ ἀναπηδοῦν μέσ' ἀπ' τὴν ἐργατικὴ τάξη καὶ ποὺ πρέπει νὰ μετασχηματίζονται ἀμέσως σὲ συγκεκριμένες καθοδηγητικὲς γραμμὲς γιὰ τὴν ἐπόμενη δρᾶση.

Χωρὶς ὀργάνωση οἱ ἰδέες χάνουν τὴν ἀποτελεσματικότητά τους μετὰ τὸν ἐνθουσιασμό τῆς πρώτης στιγμῆς καὶ πέφτουν σιγὰ - σιγὰ στὴ ρουτίνα, στὸν κονφορμισμό, καὶ στὸ τέλος δὲν εἶναι παρὰ ἀνάμνηση.

Κάνω αὐτὴ τὴν προειδοποίηση, γιατί συχνά, στὴ διάρ-

Ὁκτώβρης 1962.

κεια αὐτῆς τῆς σύντομης κι ὅμως τόσο πλούσιας περιόδου τῆς Ἐπανάστασός μας, πολλές σπουδαίες ἐμπνεύσεις ἀπέτυχαν κι ἔσβησαν στὴ λήθη, ἐπειδὴ ἀκριβῶς ἔλειπε ἕνας ὀργανωτικὸς μηχανισμὸς γιὰ νὰ τὶς στηρίξει καὶ νὰ τὶς πραγματοποιήσει.

Ταυτόχρονα πρέπει, ὅλοι κι ὁ καθένας σας, νὰ συνειδητοποιήσετε βαθειὰ ὅτι τὸ νὰ εἶσαι ἕνας νέος κομμουνιστῆς, τὸ νὰ ἀνήκεις στὴν Ἐνωση Κομμουνιστικῆς Νεολαίας, δὲν εἶναι χάρη πού σᾶς κάνει κάποιος· πολὺ περισσότερο δὲν εἶναι χάρη πού κάνετε οἱ σὺς στὸ Κράτος καὶ στὴν Ἐπανάσταση. Τὸ νὰ ἀνήκει κανεὶς στὴν Ἐνωση Κομμουνιστικῆς Νεολαίας πρέπει νὰ εἶναι ἡ μεγαλύτερη τιμὴ γιὰ ἕνα νέο τῆς καινούριας κοινωνίας. Πρέπει νὰ εἶναι μιὰ τιμὴ ὄξια νὰ παλεύει γι' αὐτὴν κάθε στιγμὴ τῆς ζωῆς του. Τέλος πρέπει νὰ εἶναι ἡ τιμὴ τοῦ νὰ διαφυλάξει ἀμόλυπτο τὸ ὄνομα τοῦ ἄτόμου μέσα στὸ μεγάλο ὄνομα τῆς Ἐνωσης Κομμουνιστικῆς Νεολαίας.

Μὲ τὸν τρόπο αὐτὸ θὰ προχωρήσουμε ἀκόμα πιὸ γρήγορα. Θὰ συνηθίσουμε νὰ σκεφτόμαστε σὰν μάζα, νὰ δροῦμε σύμφωνα μὲ τὶς ἐμπνεύσεις πού μᾶς προσφέρει ἡ ἐργατικὴ τάξη κι οἱ ἀνώτεροι ἡγέτες μας· καὶ ταυτόχρονα νὰ δροῦμε πάντα σὰν ἄτομα, πάντα μὲ τὸ συναίσθημα τῆς εὐθύνης γιὰ τὶς πράξεις μας, πάντα προσέχοντας νὰ μὴ λερῶσουμε τὸ ὄνομά μας οὔτε τὸ ὄνομα τῆς Ὄργανωσης ὅπου ἀνήκουμε.

Μετὰ δύο χρόνια μποροῦμε νὰ ἀνακεφαλαιώσουμε καὶ νὰ ἐξετάσουμε τὰ ἀποτελέσματα αὐτῆς τῆς προσπάθειας. Στὴ ζωὴ τῆς Ἐνωσης Κομμουνιστικῆς Νεολαίας ὑπῆρξαν σημαντικὲς ἐπιτυχίες. Μιὰ ἀπ' τὶς ἀξιολογότερες καὶ τὶς θεαματικώτερες ἦταν στὸ θέμα τῆς ἄμυνας.

Οἱ νέοι ἦταν πού πρῶτοι — μερικοὶ ἀπ' αὐτοὺς — ἀνέβηκαν πέντε φορές τὸ Τουρκίνιο·¹ αὐτοὶ πού κατατάχτηκαν σὲ διάφορους στρατιωτικὸς οχηματισμούς· ὅλοι ὅσοι φούκτωσαν

---

1. Τὸ ψηλότερο σημεῖο τῆς Σιέρρα Μαέστρα καὶ τῆς Κούβας. Ἐδῶ γιὰ πρώτη φορά ὁ Φιντέλ Κάστρο ἀποκατέστησε τὶς ἐπαφές του μετὰ τὴν ἀπόβαση στὸ Γκράνμα. (Βλ. «Ἡ ἐπανάσταση στὴν Κούβα»).

τὸ τουφέκι στὶς στιγμὲς τοῦ κινδύνου κι ἐτοιμάστηκαν νὰ ὑπερασπίσουν τὴν Ἐπανάσταση παντοῦ ὅπου ὑπῆρχε κίνδυνος εἰσβολῆς ἢ ἐχθρικῆς ἐπίθεσης.

Οἱ νέοι ἀκόμη τῆς Πλάγια Χιρὸν εἶχαν τὴν τιμὴ νὰ ὑπερασπίσουν ἐκεῖ τὴν Ἐπανάστασή μας, νὰ ὑπερασπίσουν τοὺς θεσμοὺς ποὺ δημιουργήσαμε μὲ θυσίες, τὰ ἐπιτεύγματα ποὺ κατόρθωσε ὁ λαὸς μὲ πολὺχρονη πάλη· ὑπεράσπισαν ὀλόκληρη τὴν Ἐπανάστασή μας ἐκεῖ σὲ ἑβδομῆντα δύο ὥρες μάχης.

Ἡ πρόθεση τοῦ ἐχθροῦ ἦτανε νὰ στήσει μιὰ γέφυρα ἀρκετὰ ἰσχυρή, μὲ ἀεροδρόμιο, ποὺ θὰ τοῦ ἐπέτρεπε νὰ χτυπήσει ὀλόκληρο τὸ ἔδαφός μας, νὰ τὸ βομβαρδίσει ἀνελέητα, νὰ κάνει τὰ ἐργοστάσιά μας στάχτη, νὰ κονιορτοποιήσει τὰ μέσα συγκοινωνίας μας καὶ νὰ καταστρέψει τὴ γεωργία μας. Μὲ μιὰ λέξη, νὰ ρίξει τὴν χώρα μας στὸ χάος. Ἡ ἀποφασιστικὴ δράση κατὰστρεψε τὶς ἱμπεριαλιστικὲς βλέψεις μέσα σὲ ἑβδομῆντα δύο μονάχα ὥρες.

Νέοι ποὺ ἦταν ἀκόμη παιδιὰ γέμισαν δόξα. Μερικοὶ ἐκπροσωποῦν σήμερα ἐδῶ αὐτὴ τὴν ἡρωϊκὴ νεολαία. Ἄλλοι δὲν εἶναι πιά παρὰ μιὰ ἀνάμνηση γιὰ μᾶς, ποὺ μᾶς ἐμπνέει γιὰ καινούριες μάχες καὶ καινούριους ἡρωϊσμούς.

Τὴν στιγμὴ ποὺ ἡ ἄμυνα τῆς χώρας ἦταν ὁ πρωταρχικὸς στόχος ἡ νεολαία ἔδωσε τὸ παρόν. Σήμερα ἡ ἄμυνα τῆς χώρας μένει στὸ πρῶτο ἐπίπεδο τῶν καθηκόντων μας. Δὲν πρέπει ὅμως νὰ ξεχνᾶμε ὅτι ὁ στόχος τῆς Κομμουνιστικῆς Νεολαίας ἀποτελεῖ ἕνα ἀδιαίρετο σύνολο: ἡ ἄμυνα τῆς χώρας δὲν βρίσκεται μόνο στὸ χειρισμὸ τῶν ὄπλων γιὰ τὴν ἄμυνα· πρέπει ἀκόμη νὰ ὑπερασπίσουμε τὴν χώρα οἰκοδομώντας μὲ τὴν ἐργασία μας καὶ προετοιμάζοντας τὰ καινούρια τεχνικὰ στελέχη γιὰ νὰ ἐπιταχύνουμε τὴν ἀνάπτυξη στὰ χρόνια ποὺ ἔρχονται. Ὁ σκοπὸς αὐτὸς παίρνει σήμερα μιὰ τεράστια σημασία ποὺ ἰσοφαρίζει αὐτὴν τῆς ἄμεσης χρήσης τῶν ὄπλων.

Ὅταν παρουσιάστηκαν προβλήματα ὅπως αὐτά, ἡ νεολαία εἶπε «παρούσα». Οἱ νέοι τῶν ταξιαρχιῶν ἀπάντησαν στὸ κάλεσμα τῆς Ἐπανάστασης καὶ κατάκλυσαν ὄλες τὶς γωνιὲς

τῆς χώρας. Σὲ μερικοὺς μῆνες, οὐ μὴ μάχη πολὺ σκληρὴ ποὺ εἶχε τοὺς μάρτυρες τῆς, τοὺς μάρτυρες τῆς παιδείας, μπορέσαμε νὰ ἀναγγεῖλουμε μιὰ καινούρια κατάσταση στὴν Ἀμερικὴ ἢ Κούβα ἦταν ἡ ἀπελευθερωμένη ἀπὸ τὸν ἀναλφαθητισμὸ περιοχῆ τῆς Ἀμερικῆς.

Ἡ μελέτη οὐ ὅλα τὰ ἐπίπεδα εἶναι ἀκόμη ἕνας στόχος τῆς νεολαίας σήμερα. Ἡ μελέτη οὐ συνδυασμὸ μὲ τὴν ἐργασία, ὅπως συμβαίνει στὴν περίπτωση τῶν νεαρῶν φοιτητῶν ποὺ ἀσχολοῦνται μὲ τὴν συγκομιδὴ τοῦ καφέ στὸ Ὀριέντε, ποὺ περνοῦν τὶς διακοπές τους συλλέγοντας αὐτὸν τὸν τόσο σημαντικὸ γιὰ τὴ χώρα μας σπόρο, τόσο σημαντικὸ γιὰ τὸ ἔξωτερικὸ μας ἐμπόριο καὶ γιὰ μᾶς ποὺ καταναλώνουμε τεράστιες ποσότητες καφέ. Ὁ στόχος αὐτὸς εἶναι παρόμοιος μὲ τὸν στόχο τῆς καταπολέμησης τοῦ ἀναλφαθητισμοῦ. Εἶναι μιὰ θυσία ποὺ ἐπιτελεῖται μὲ χαρὰ· οἱ φοιτητὲς μαζεύονται ἄλλη μιὰ φορὰ στὰ βουνὰ τῆς χώρας μας, γιὰ νὰ φέρουν κι ἐκεῖ τὸ ἐπαναστατικὸ τους μήνυμα.

Οἱ στόχοι αὐτοὶ εἶναι πολὺ σημαντικοὶ γιὰ τὴν Ἑνωσὴ Κομμουνιστικῆς Νεολαίας οἱ νέοι κομμουνιστὲς δὲν δίνουν μόνον παίρνουν κίβλας καὶ πολλὰς φορὰς περισσότερο ἀπ' ὅσο δίνουν: ἀποκοῦν καινούριες ἐμπειρίες, μιὰ καινούρια ἐμπειρία ἀνθρώπων σχέσεων, τοῦ τρόπου ζωῆς τῶν ἀγροτῶν μας, τῆς δουλειᾶς καὶ τῆς ζωῆς στὶς ἀπομονωμένες περιοχὲς καὶ γιὰ κάθε τί, ποὺ πρέπει νὰ γίνει, γιὰ νὰ ἀνυψωθοῦνε αὐτὲς οἱ περιοχὲς στὸ ἴδιο ἐπίπεδο μὲ τὴν πρὸ πυκνοκατοικημένη ὑπαιθρο καὶ τὶς πόλεις. Ἀποκοῦν μιὰ ἐπαναστατικὴ ἐμπειρία καὶ ὠριμότητα.

Οἱ σύντροφοι ποὺ παίρνουν μέρος στὴν πάλη γιὰ τὴν καταπολέμηση τοῦ ἀναλφαθητισμοῦ καὶ στὴ συγκομιδὴ τοῦ καφέ, οὐ ἄμεση ἐπαφὴ μὲ τὸ λαὸ μας, βοηθώντας τον μακριὰ ἀπὸ τὰ σπίτια τους, δέχονται — μπορῶ νὰ οἶες τὸ διαβεβαιώσω — περισσότερο ἀπὸ ὅσο δίνουν κι αὐτὸ παρ' ὄλο ποὺ δίνουν πολλὰ!

Αὐτὴ εἶναι ἡ καλύτερη ἀγωγὴ γιὰ μιὰ νεολαία ποὺ προετοιμάζεται γιὰ τὸν κομμουνισμὸ: ἡ μορφὴ ἀγωγῆς, ὅπου ἡ

ἐργασία χάνει τὸ χαρακτήρα ἀγγαρείας, πὺ ἔχει στὸν καπιταλιστικὸ κόσμον, καὶ γίνεται ἕνα εὐχάριστο κοινωνικὸ καθήκον πὺ ἐκτελεῖται μὲ χαρὲς, μὲ ἐπαναστατικὰ τραγούδια, μὲ ἀδελφικὴ συντροφικότητα καὶ μὲ ἀνθρώπινες σχέσεις πὺ δυνάμουν καὶ ἀνυψώνουν τὸ φρόνημα.

Ἄκόμη ἡ Κομμουνιστικὴ Νεολαία ἔκανε πολλὰς προόδους στὴν ὀργάνωσή της. Ἡ διαφορὰ ἀνάμεσα στὸ ἔμβρυο ἐκεῖνο πὺ εἶχε ἰδρυθεῖ ὡς παράρτημα τοῦ Ἀντάρτικου Στρατοῦ καὶ στὴν ὀργάνωση, πὺ γνωρίζουμε σήμερα, εἶναι πολὺ μεγάλη. Παντοῦ, ὡς ὅλα τὰ κέντρα ἐργασίας καὶ ὡς ὄλους τοὺς διοικητικὸς ὀργανισμοὺς, παντοῦ ὅπου μποροῦν νὰ ἀσκῆσουν τὴν δράση τους, ὑπάρχουν νέοι κομμουνιστές, πὺ ἐργάζονται γιὰ τὴν Ἐπανάσταση.

Θὰ πρέπει λοιπὸν νὰ θεωρήσουμε ὡς μιὰ σημαντικὴ ἐπιτυχία τῆς Ἐνωσης τῆς Κομμουνιστικῆς Νεολαίας τὴν πρόοδο αὐτὴ τῆς ὀργάνωσης.

Ἄλλὰ στὸ δύσκολο αὐτὸ δρόμο, σύντροφοι, συναντήσαμε πολλὰ προβλήματα, μεγάλες δυσκολίες, κάναμε χοντρά σφάλματα· καὶ δὲν μπορέσαμε πάντοτε νὰ τὰ ὑπερκεράσουμε. Εἶναι φανερὸ ὅτι ἡ Ἐνωση τῆς Κομμουνιστικῆς Νεολαίας, ὡς ὀργανισμὸς μικρότερος, ὡς δευτερότοκος ἀδελφὸς τῶν Συγκωνευμένων Ἐπαναστατικῶν Ὀργανώσεων, πρέπει νὰ διδάσκεται ἀπὸ τὴν πείρα τῶν συντρόφων πὺ δούλεψαν περισσότερο γιὰ τοὺς Ἐπαναστατικοὺς σκοποὺς καὶ πρέπει πάντοτε νὰ ἀκούει — μὲ σεβασμὸ — τὴ φωνὴ αὐτῆς τῆς πείρας.

Ἡ Νεολαία πρέπει νὰ δημιουργεῖ. Μιὰ νεολαία πὺ δὲν δημιουργεῖ εἶναι μιὰ ἀνωμαλία· τὸ λέω πολὺ σοβαρά. Κι ἀπὸ τὴν Ἐνωση τῆς Κομμουνιστικῆς Νεολαίας ἔλειψε λίγο τὸ δημιουργικὸ πνεῦμα. Στάθηκε, μαζὶ μὲ τὴν ἡγεσία της, πάρα πολὺ ὑπάκουη, πάρα πολὺ πειθήνια καὶ πολὺ λίγο ἀποφασισμένη νὰ θέτει τὰ δικά της προβλήματα.

Τώρα ἀρχίζει νὰ ἀλλάζει. Ὁ σύντροφος Ζοὲλ μᾶς μιλοῦσε γιὰ τὶς πρωτοβουλίες στὶς ἐργασίες στὰ ἀγροκτήματα. Εἶναι δείγματα τοῦ τρόπου, μὲ τὸν ὁποῖο ἀρχίζει νὰ σπάζει τὴν ὀλοκληρωτικὴ ἐξάρτηση — πὺ τελικὰ γίνεται παράλογη —

ἀπέναντι σ' ἓνα πρεσβύτερο ὄργανισμὸ καὶ ἀρχίζει νὰ σκέφτεται μὲ τὸ δικό της κεφάλι.

Αὐτὸ ἐξηγεῖται ἀπὸ τὸ γεγονός ὅτι βρισκόμαστε, καὶ μεῖς οἱ Ἴδιοι καὶ ἡ νεολαία μαζί μας, σὲ ἀνάρρωση μετὰ ἀπὸ μιὰ ἀρρώστια ποὺ εὐτυχῶς δὲν κράτησε πολὺ, ἀλλὰ ποὺ ἔπαιξε σοβαρὸ ρόλο τροχοπέδης στὸ ἰδεολογικὸ βάθαιμα τῆς ἐπανάστασής μας. Βρισκόμαστε ὅλοι σὲ ἀνάρρωση μετὰ τὴν ἀρρώστια αὐτὴ ποὺ ὀνομάζεται σεκταρισμός.

Ποῦ μᾶς ὀδήγησε ὁ σεκταρισμός; Στὴ μηχανικὴ ἀντιγραφὴ, στὶς τυπικὲς ἀναλύσεις, στὸ διαχωρισμὸ ἀνάμεσα στοὺς ἡγέτες καὶ στὶς μᾶζες, ἀκόμη καὶ μέσα στὴν Ἑθνικὴ μας Ἱερεσία. Καὶ τὸ ἀποτέλεσμα ἐκδηλώθηκε ἄμεσα ἐδῶ στὴν Ἑνωσὴ Κομμουνιστικῆς Νεολαίας.

Ἐμεῖς, — ὀλοκληρωτικὰ ἀποπροσανατολισμένοι ἀπ' τὸ φαινόμενο τοῦ σεκταρισμοῦ — δὲν κατάφεραμε ν' ἀκούσουμε τὴ φωνὴ τοῦ λαοῦ ποὺ εἶναι ὁ σωστότερος κι ὁ καλύτερος προσανατολισμός, δὲν καταφέραμε ν' ἀκούσουμε τοὺς σφυγμοὺς τοῦ λαοῦ γιὰ νὰ μπορέσουμε νὰ τοὺς μετατρέψουμε σὲ συγκεκριμένους ἰδέες καὶ συγκεκριμένους γραμμὲς κι ἔτσι δὲν μπορέσαμε νὰ περάσουμε τίς γραμμὲς αὐτὲς στὴν Ἑνωσὴ Κομμουνιστικῆς Νεολαίας. Καὶ καθὼς ἡ ἐξάρτηση ἦταν ἀπόλυτη κι ἡ ὑπακοὴ πολὺ μεγάλη, ἡ Ἑνωσὴ Κομμουνιστικῆς Νεολαίας κλυδωνιζόταν σὰν καρβάκι σὲ θαλασσοταραχὴ, δεμένο πλάι στὸ μεγάλο καράβι: τίς Συγχωνευμένους Ἐπαναστατικὲς Ὄργανώσεις. Κι αὐτὲς ὅμως κλυδωνίζονταν τὸ ἴδιο.

Κι ἔτσι βλέπαμε νὰ ἀναπηδοῦν διάφορες πρωτοβουλίες, οἱ μόνες ποὺ ἡ Ἑνωσὴ Κομμουνιστικῆς Νεολαίας ἦταν ἰκανὴ νὰ γεννήσει καὶ ποὺ μετατρέπονταν συχνὰ σὲ «συνθήματα» χοντροκομμένα μ' ὅλα τὰ χαρακτηριστικὰ τῆς ἄλλειψης ἰδεολογικοῦ βάθους.

Ὁ σύντροφος Φιντέλ ἔκανε αὐστηρὴ κριτικὴ σὲ μερικὸς ἐξτρεμισμοὺς καὶ σὲ μερικὲς φόρμουλες ποὺ γνωρίζετε καλά, ὅπως: «οἱ Σ.Ε.Ο. εἶναι τὸ κερὶ...», «Εἶμαστε σοσιαλιστές, ἐμπρός...». Ὅλα αὐτὰ ποὺ κριτικάριζε ὁ Φιντέλ καὶ ποὺ γνωρί-

ζετε καλά ήταν ή αναντίκλαση τού κακού πού μάστιζε τήν 'Επανάστασή μας.

Αυτό τὸ στάδιο τὸ περάσαμε. Τὸ ξεπεράσαμε ὀλοκληρωτικά. Ἄλλὰ οἱ ὄργανισμοὶ πάντοτε εἶναι λίγο πιὸ ἀργοκίνητοι. Εἶναι ὡς μιὰ ἀρρώστια πού ἔκανε κάποιον νὰ χάσει λίγο τὰ μυαλά του. Ὅταν βρίσκεται σὲ ὑποχώρηση, τὸ μυαλὸ βρίσκει ξανά τὴ φρεσκάδα του, ἀλλὰ τὰ μέλη δὲν ἔναρμονίζου ἀκόμη καλὰ τὶς κινήσεις τους. Τὶς πρῶτες μέρες μετὰ τὴν ἀνάρρωση, ἡ πορεία εἶναι ἀβέβαιη καὶ ξαναβρίσκει σιγὰ - σιγὰ τὴ σταθερότητά της. Εἴμαστε σ' αὐτὸ τὸ σημεῖο.

Πρέπει λοιπὸν νὰ μελετήσουμε καὶ νὰ ἀναλύσουμε ἀντικειμενικὰ ὅλους τοὺς ὄργανισμούς μας γιὰ νὰ συνεχίσουμε τὸ ξεκαθάρισμα. Πρέπει νὰ γνωρίζουμε, γιὰ νὰ μὴν παραπατήσουμε, γιὰ νὰ μὴν γλυστρήσουμε καὶ βρεθοῦμε πάλι καταγῆς, ὅτι τὰ βήματά μας εἶναι ἀκόμη ἀβέβαια. Πρέπει νὰ γνωρίζουμε τὶς ἀδυναμίες μας γιὰ νὰ τὶς ξεπεράσουμε καὶ νὰ καλυθθοῦμε.

Ἡ ἔλλειψη αὐτῆ πνεύματος πρωτοβουλίας ὀφείλεται στὴν ἄγνοια, γιὰ μακρόχρονο διάστημα, τῆς διαλεκτικῆς πού κινεῖ τοὺς μαζικοὺς ὄργανισμούς. Ὅργανισμοί, ὅπως ἡ "Ἐνωση Κομμουνιστικῆς Νεολαίας, δὲν μποροῦν νὰ ἀσκοῦν μόνο καθοδήγηση· δὲν μποροῦν νὰ στέλνουν συνέχεια ντιρεκτίβες πρὸς τὴ βάση χωρὶς νὰ δέχονται τίποτα ἀπ' αὐτή.

Ἡ "Ἐνωση Κομμουνιστικῆς Νεολαίας κι ὅλες οἱ ὀργανώσεις τῆς Κούβας ἀντιμετωπίζονταν ὡς ὄργανισμοὶ μιᾶς μόνης κατεύθυνσης πού πήγαινε ἀπὸ τὰ πάνω πρὸς τὰ κάτω ἀλλὰ πού δὲν εἶχε σύστημα ἐπιστροφῆς γιὰ νὰ φέρνει τὴν ἀποψη τῆς βάσης πρὸς τὴν κορυφή. Ἀντίθετα, ἐκεῖνο πού χρειάζεται εἶναι μιὰ σταθερὴ καὶ ἀμοιβαία ἀνταλλαγὴ ἐμπειριῶν, ἰδεῶν, κατευθύνσεων.

Διαπιστώσαμε τὰ πιὸ ἀδύνατα σημεῖα τῆς ἐργασίας.

Οἱ νέοι, σχεδὸν ὡς μυθιστορηματικοὶ ἥρωες, μποροῦν νὰ δώσουν ἑκατὸ φορὲς τὴ ζωὴ τους γιὰ τὴν Ἐπανάσταση καὶ νὰ βαδίσουν μαζικὰ πρὸς τοὺς συγκεκριμένους καὶ ἔκτακτους στόχους πού τοὺς καλοῦν· πολλὰς φορὲς ὅμως παρατοῦν τὴ δου-

λειά τους, γιατί είχαν μια συγκέντρωση της Κομμουνιστικής Νεολαίας ή γιατί ξενύχτησαν την παραμονή, για να συζητήσουν μια απόφαση της Νεολαίας, ή, απλά και μόνο, δέν πήγαν να δουλέψουν, έτσι, χωρίς λόγο.

Όταν παρατηρούμε μια ταξιαρχία έθελοντικής εργασίας όπου υποθέτουμε ότι υπάρχουν Νέοι Κομμουνιστές, συχνά δέν υπάρχει κανένας. Ούτε ένας. Ό καθοδηγητής έπρεπε να πάει σε μια συγκέντρωση, ό άλλος ήταν άρρωστος, ό τρίτος δέν τό ήξερε. Τέλος, τή βασική στάση, τή πρωτοποριακή στάση του λαού, τή στάση του ζωντανού παραδείγματος που παρασύρει όλόκληρο τόν κόσμο προς τὰ μπρός — όπως τό έκαναν οί νέοι της Πλάγια Χιρόν — τή στάση αυτή δέν τή βλέπουμε ούτε στην εργασία. Η σοβαρότητα που πρέπει να δείχνει ή νεολαία σήμερα στην αντιμετώπιση των μεγάλων υποχρεώσεων της — κι ή μεγαλύτερη είναι ή οίκοδόμηση της σοσιαλιστικής κοινωνίας — δέν άντανακλάται στη συγκεκριμένη εργασία.

Πρέπει να έρευνήσουμε, να δούμε που πληγώνει τό σάμαρι, που πρέπει να διορθωθούν οί αδυναμίες· πρέπει να πλησιάσουμε τόν καθένα και να του εξηγήσουμε ότι όποιος δέν σκέφτεται τήν Έπανάσταση παρά μόνο τή στιγμή της θυσίας, της μάχης και της ήρωϊκής περιπέτειας, όταν θγαίνει άπ' τό χυδαίο και τό καθημερινό, ένω στη δουλειά του είναι μέτριος ή κάτω άπ' τό μέτριο, αυτός δέν μπορεί να λέγεται καλός κομμουνιστής.

Πώς μπορείτε να έχετε τέτοια συμπεριφορά, σεις που έχετε κιόλας πάρει τό όνομα των νέων κομμουνιστών, τό όνομα αυτό που έμεις, ήγετική όργάνωση και ήγετικό κόμμα, δέν πήραμε άκόμη; Σεις που πρέπει να οίκοδομήσετε ένα μέλλον, όπου ή εργασία θα είναι ή ανώτερη τιμή για τόν άνθρωπο, ένα κοινωνικό καθήκον, μια καρά για τόν άνθρωπο, όπου θα είναι στο μέγιστο όριο δημιουργική κι όπου όλος ό κόσμος θα πρέπει να ενδιαφέρεται για τήν εργασία του και για τήν εργασία των άλλων, στην πρόοδο της κοινωνίας καθημερινά.

Πώς γίνεται σεις που έχετε αυτό τό όνομα, να νοιώθετε απέχθεια για τήν εργασία; Κάπου υπάρχει λάθος. Υπάρ-

κει σφάλμα στην οργάνωση, στην εξέλιξη, στη δουλειά. Ένα σφάλμα πού, άλλωστε, είναι ανθρώπινο. Σ' όλους μας — σ' όλους, νομίζω — άρέσει αυτό πού σπάει τή μονοτονία τής ζωής, αυτό πού ξαφνικά, μιὰ φορά κάθε τόσο, μιὰς κάνει νά σκεφτόμαστε τή δική μας άξία, τήν άξία μας στην κοινωνία.

Φαντάζομαι τήν περηφάνεια τών συντρόφων αυτών πού βρίσκονταν μέσα σέ μιὰ *cuatro bocas*¹ γιά παράδειγμα, και πού υπεράσπιζαν τήν πατρίδα τους έναντια στα άεροπλάνα τών γιάνκηδων· ξαφνικά κάποιος άπ' αυτούς είχε τήν τύχη νά δει τίς σφαίρες του νά γκρεμίζουν ένα έχθρικό άεροπλάνο. Άναμφίβολα είναι ή πιό εύτυχισημένη στιγμή τής ζωής ενός ανθρώπου. Τέτοιες στιγμές δέν ξεχνιούνται. Οί σύντροφοι πού είχαν τήν τύχη νά ζήσουν τέτοια έμπειρία δέν θα τή ξεχάσουν ποτέ.

Έμεις όμως πρέπει νά υπερασπίσουμε τήν επανάστασή μας, αυτή πού κάνουμε καθημερινά. Και γιά νά μπορέσουμε νά τήν υπερασπίσουμε, πρέπει νά τήν οικοδομήσουμε, νά τήν δχυρώσουμε με τήν εργασία αυτή πού σήμερα δέν άρέσει στη νεολαία ή, τουλάχιστον, πού ή νεολαία θεωρεί σάν τò τελευταίο άπ' τὰ καθήκοντά της, γιατί διατηρεί άκόμα τήν παλιά νοοτροπία τού καπιταλιστικού κόσμου· τή νοοτροπία πού αντιμετωπίζει τήν εργασία σάν καθήκον και ανάγκη, αλλά λυπηρό καθήκον και λυπηρή ανάγκη.

Γιατί συμβαίνει αυτό; Γιατί δέν δώσαμε άκόμα στην εργασία τήν άληθινή της σημασία; Δέν σταθήκαμε ίκανοί νά ενώσουμε τόν εργαζόμενο με τò αντικείμενο τής εργασίας του και νά δώσουμε ταυτόχρονα στόν εργαζόμενο τή συνείδηση τής σημασίας πού έχει ή δημιουργική πράξη, τήν όποία πραγματώνει καθημερινά.

Ό εργαζόμενος και ή μηχανή, ό εργαζόμενος και τò αντικείμενο πάνω στό όποιο άσκεΐται ή εργασία παραμένουν άκόμη δυο πράγματα διαφορετικά, ανταγωνιστικά. Πρέπει νά δούλέψουμε πάνω σ' αυτή τήν αντίθεση γιά νά διαμορφώσουμε

---

1. Τεθωρακισμένο δχημα, εφοδιασμένο με τέσσερα άντιαεροπορικά κανόνια.

σιγά - σιγά γενεές που θα ενδιαφερθούν το περισσότερο δυνατό για την εργασία και που θα μάθουν να βλέπουν σ' αυτή μια διαρκή και πολύμορφη πηγή νέων συγκινήσεων. Πρέπει να κάνουμε την εργασία κάτι το δημιουργικό, κάτι το νέο.

Όπωςδήποτε, αυτό είναι το μεγάλο αδύνατο σημείο της Ένωσης Κομμουνιστικής Νεολαίας μας. Γι' αυτό επιμένω και μέσα στη χαρά του εορτασμού αυτής της έπετειού χύνω αυτή τη μικρή σταγόνα θλίψης για ν' αγγίξω το ευαίσθητο σημείο, για να κάνω τα νειάτα να αντιδράσουν.

Σήμερα παραβρέθηκα σε μια συνέλευση όπου το αντικείμενο συζήτησης ήταν η άμιλλα. Πολλοί από σας θα έχουν πιθανότατα συζητήσει κιόλας στο κέντρο εργασίας τους το θέμα της άμιλλας και θα έχουν κιόλας διαβάσει ένα μεγάλο - μεγάλο κείμενο σχετικά με αυτό το θέμα. Ποιό είναι όμως το πρόβλημα της άμιλλας, σύντροφοι; Είναι ότι δεν μπορεί να καθορίζεται η άμιλλα από κείμενα που τη ρυθμίζουν, την όριζουν και την καλοπώνουν. Ο ύπολογισμός και το καλούπωμα είναι αναγκαία για να μπορέσουμε να αξιολογήσουμε **ε π ε ι τ α** την εργασία των ζηλωτών που παίρνουν μέρος στην άμιλλα.

"Όταν δυο σύντροφοι αρχίζουν να άμιλλώνται, ο καθένας με τη μηχανή του, ποιός θα παράγει περισσότερο, αισθάνονται μετά από λίγο διάστημα την ανάγκη ενός έλεγχου που θα καθορίζει ποιό προϊόν είναι το καλύτερο, την ποσότητα που παράχθηκε, τις ώρες εργασίας, την κατάσταση της μηχανής στο τέλος, τον τρόπο που τη φρόντισαν... κλπ." Αν όμως, αντί να ρυθμίζετε τη δουλειά δύο συντρόφων που πραγματικά βρίσκονται σε άμιλλα, κανονίζετε τη δουλειά δύο άλλων που σκέφτονται ότι είναι ώρα να γυρίσουν στο σπίτι τους, τότε τί χρησιμεύουν οι κανονισμοί, ποιά είναι η λειτουργία τους;

Πολλές φορές ρυθμίζουμε και κανονίζουμε κάτι που δεν υπάρχει. Οι κανονισμοί πρέπει να έχουν περιεχόμενο· η ρύθμιση πρέπει να όριζει και να καθορίζει μια ύπαρκτη κατά-

σταση. Ὁ κανονισμὸς πρέπει νὰ εἶναι τὸ ἀποτέλεσμα τῆς δμιλλας σ' ὄλα τὰ κέντρα ἐργασίας τῆς Κούβας.

Ἄντιμετωπίσαμε πολλὰ προβλήματα μ' αὐτὸ τὸν τρόπο· συχνὰ τὰ ἀντιμετωπίσαμε μὲ τρόπο νοθευμένο. Ὅταν σ' ἐκείνη τῇ συγκέντρωση ρώτησα γιατί ὁ γραμματέας τῆς Κομμουνιστικῆς Νεολαίας δὲν ἦταν ἐκεῖ, καὶ πόσες φορὲς μέχρι τώρα ἦταν, ἔμαθα ὅτι σπάνια παρουσιαζόταν κ' ὅτι ἡ Κομμουνιστικὴ Νεολαία δὲν ἐρχόταν ποτέ.

Στὴ διάρκεια ὅμως τῆς συγκέντρωσης, συζητώντας διάφορα προβλήματα οἱ Κομμουνιστὲς Νεολαῖοι, ὁ πυρήνας τοῦ κόμματος, ἡ Ὅμοσπονδία τῶν Γυναικῶν, οἱ Ἐπιτροπὲς Ἄμυνας καὶ τὸ Συνδικάτο κατελήφθησαν ἀπὸ ἓνα φυσικὸ ἐνθουσιασμό. Ἡ τοῦλάχιστον, αἰσθάνθηκαν τύψεις, μιὰ κάποια πικρία, ἓνα πόθο νὰ βελτιωθοῦν, ν' ἀποδείξουν ὅτι ἦταν ἱκανοὶ νὰ κάνουν ὅ,τι δὲν ἔκαναν: νὰ κινητοποιήσουν τοὺς ἀνθρώπους. Κατόπιν ὑποσχέθηκαν ὅλοι νὰ ἐφαρμόσουν τὴν δμιλλα σ' ὄλα τὰ ἐπίπεδα τοῦ ὑπουργείου, νὰ συζητήσουν τὸν κανονισμὸ μετὰ τὴν ἐφαρμογὴ τῆς δμιλλας καὶ νὰ παρουσιάσουν μέσα σὲ δεκαπέντε μέρες συγκεκριμένα ἀποτελέσματα.

Ἐγινε λοιπὸν ἐκεῖ μιὰ κινητοποίηση. Ὁ καθένας τοὺς κατάλαβε κ' ἔνοιωσε βαθεῖα ὅτι κάτι δὲν πῆγαινε καλὰ στὴ δουλειά του. Αἰσθάνθηκε τὴ φιλοτιμία του νὰ θίγεται καὶ θέλησε ν' ἀλλάξει τὴν κατάσταση. Ἐτσι πρέπει νὰ ἀντιδρούμε. Νὰ θυμόμαστε ὅτι τὸ σημαντικώτερο πρᾶγμα εἶναι ἡ ἐργασία. Συγχωρῆστε με πού ἐπιμένω τόσο σ' αὐτό, ἀλλά, βλέπετε, χωρὶς δουλειὰ δὲν γίνεται τίποτα. Ὀλόκληρος ὁ πλοῦτος τοῦ κόσμου, ὅλες οἱ ἀξίες τῆς ἀνθρωπότητας δὲν εἶναι παρὰ συσσωρευμένη ἐργασία. Χωρὶς συμπληρωματικὴ ἐργασία πού θὰ δημιουργήσῃ περισσότερο πλεόνασμα γιὰ καινούρια ἐργαστάσια καὶ καινούριους κοινωνικοὺς ὀργανισμοὺς, ἡ χώρα δὲν μπορεῖ νὰ προχωρήσῃ. Χωρὶς τούτη τὴν ἐργασία, ὅσο μεγάλη κ' ἂν εἶναι ἡ δύναμη τῶν στρατιῶν μας, ὁ ρυθμὸς ἀνάπτυξῆς μας θὰ παραμείνει ἀργός. Πρέπει νὰ ξεχάσουμε ὅλες αὐτὲς τὶς παλιὰς ἔξεις· πρέπει νὰ προβάλλουμε τὰ σφάλ-

ματά μας στη δημοσιότητα, να τὰ ἀναλύουμε παντοῦ καὶ κατόπιν νὰ τὰ διορθώνουμε.

Θέλω, σύντροφοι, νὰ σᾶς ἐκθέσω τώρα τὴ γνώμη μου· ποιά εἶναι ἡ ὀπτική ἐνὸς ἡγέτη τῶν Σ.Ε.Ο. πάνω στὸ τί πρέπει νὰ εἶναι ἕνας νέος κομμουνιστής, γιὰ νὰ δοῦμε ἂν εἴμαστε σύμφωνοι.

Πιστεύω ὅτι τὸ πρῶτο χαρακτηριστικὸ ἐνὸς νέου κομμουνιστῆ πρέπει νὰ εἶναι ἡ τιμὴ ποῦ νοιώθει ὄντας νέος κομμουνιστής. Ἡ τιμὴ ποῦ τὸν ὠθεῖ νὰ δείχνει σ' ὄλο τὸν κόσμον τὴν ιδιότητά του ὡς νέου κομμουνιστῆ, ὅχι νὰ ζεῖ στὴν παρανομία, οὔτε νὰ περιορίζει τὴν ιδιότητά του αὐτὴ σὲ φόρμουλες, ἀλλὰ νὰ τὴν ἐκδηλώνει κάθε στιγμή καὶ νὰ τὴν δείχνει μὲ καμάρι.

Ταυτόχρονα, ὁ νέος κομμουνιστής πρέπει νὰ ἔχει δξύτατη αἴσθηση τοῦ καθήκοντος ἀπέναντι στὴν κοινωνία ποῦ οἰκοδομοῦμε μὲ τοὺς συνανθρώπους μας καὶ τοὺς ἀνθρώπους ὅλου τοῦ κόσμου.

Ἐπειτα, ὁ νέος κομμουνιστής πρέπει νὰ εἶναι πολὺ εὐαίσθητος σὲ ὅλα τὰ προβλήματα, πολὺ εὐαίσθητος ἀπέναντι στὴν ἀδικία. Πρέπει νὰ ξεσηκώνεται ἐνάντια σὲ κάθε τι ἀδικο, ὅποιος κι' ἂν τὸ ἔκανε. Πρέπει νὰ θέτει ἐρωτήματα πάνω σὲ ὅ,τι δὲν καταλαβαίνει. Νὰ συζητᾶει καὶ νὰ ζητᾶει ἐξηγήσεις πάνω σὲ ὅ,τι δὲν εἶναι καθαρὸ. Νὰ βρίσκεται σὲ ἀνοιχτὸ πόλεμο μὲ κάθε φορμαλισμὸ. Νὰ μένει πάντα ἀνοιχτὸς στὶς καινούριες ἐμπειρίες, γιὰ νὰ ἐναρμονίζει τὴ μεγάλη ἐμπειρία τῆς ἀνθρωπότητας, ποῦ βαδίζει ἀπὸ χρόνια τώρα στὸ δρόμο τοῦ σοσιαλισμοῦ, μὲ τὶς συγκεκριμένες συνθήκες τῆς κίυρας μας, μὲ τὴν κουβανικὴ πραγματικότητα· καὶ νὰ σκέφτεται, μαζί μὲ ἄλλους καὶ ἀτομικά, τοὺς τρόπους ἀλλαγῆς αὐτῆς τῆς πραγματικότητας, τοὺς τρόπους βελτίωσής της.

Ὁ νέος κομμουνιστής πρέπει νὰ θέλει νὰ εἶναι πάντα καὶ παντοῦ ὁ πρῶτος, νὰ μάχεται γιὰ νὰ εἶναι ὁ πρῶτος καὶ νὰ αἰσθάνεται ἄσχημα δταν δὲν εἶναι. Φυσικά, δὲν μπορεῖτε ὄλοι νὰ εἴστε ὁ πρῶτος, ἀλλὰ πρέπει νὰ εἴστε ἀνάμεσα στοὺς πρῶτους, στὴν ὀμάδα τῆς πρωτοπορίας. Πρέπει νὰ εἶναι ἕνα

ζωντανό παράδειγμα, τὸ πρότυπο ὅπου θὰ ἀποβλέπουν ὅλοι ὅσοι δὲν ἀνήκουν στὴ Νεολαία· τὸ παράδειγμα ποῦ θὰ πρέπει νὰ ἔχουν μπρὸς τους οἱ πὺδ προχωρημένοι στὰ χρόνια, ποῦ ἔχασαν ἕνα κάποιο νεανικὸ ἐνθουσιασμὸ ποῦ εἶχαν καὶ τὴν πίστη τους στὴ ζωὴ καὶ ποῦ πάντοτε ἀντιδροῦν εὐνοϊκὰ στὸ παράδειγμα. Αὐτὸς εἶναι ἕνας ἄλλος στόχος τῶν νεαρῶν κομμουνιστῶν.

Πρέπει, κοντὰ στὶς ἄλλες του ιδιότητες, νὰ ἔχει κι' ἕνα μεγάλο πνεῦμα θυσίας, ὄχι μόνο γιὰ τὶς μεγάλες ἡρωϊκὲς μέρες, ἀλλὰ γιὰ κάθε στιγμή. Νὰ θυσιάζεται γιὰ νὰ βοηθήσει ἕνα σύντροφο στοὺς μικροὺς στόχους, γιὰ νὰ φέρει σὲ πέρας τὴν ἐργασία του, γιὰ νὰ κάνει τὸ καθῆκον του στὸ σύλλογο, γιὰ νὰ τελειοποιηθεῖ μὲ τὸν ἕνα ἢ μὲ τὸν ἄλλο τρόπο. Νὰ εἶναι πάντοτε προσεκτικὸς ἀπέναντι σ' αὐτοὺς ποῦ τὸν περιτοιχίζουν.

Μὲ ἄλλα λόγια, τὸ καθῆκον κάθε νέου κομμουνιστῆ εἶναι: νὰ εἶναι οὐσιαστικὰ ἀνθρώπινος, τόσο ἀνθρώπινος ποῦ νὰ προσεγγίζει τὴν καλύτερη οὐσία τοῦ ἀνθρώπου· κι' αὐτὸ νὰ τὸ κάνει μὲ τὴν ἐργασία, μὲ τὴ μελέτη, μὲ τὴ διατήρηση τῆς σταθερῆς ἀλληλεγγύης μὲ τὸ λαὸ καὶ μ' ὅλους τοὺς λαοὺς τοῦ κόσμου· νὰ ἀναπτύξει τὴν εὐαισθησία του σὲ σημεῖο ποῦ νὰ νοιώθει ἀγωνία ὅταν δολοφονεῖται ἕνας ἀνθρώπος κάπου στὸν κόσμο καὶ νὰ ἐνθουσιάζεται ὅταν ἀνυψώνεται κάπου μὴ καινούρια σημαία τῆς λευτεριάς.

Ὁ νέος κομμουνιστῆς δὲν πρέπει νὰ περιορίζεται ἀπ' τὰ ὄρια μιᾶς ἐπικράτειας· πρέπει νὰ ἐφαρμόζει τὸν προλεταριακὸ διεθνισμὸ καὶ νὰ τὸν νοιώθει προσωπικά. Πρέπει νὰ θυμᾶται πάντα, ὅπως κι' ὅλοι ὄσοι ἐδῶ στὴ Κούβα θέλουμε νὰ λεγόμαστε κομμουνιστές, ὅτι εἶναι ἕνα ζωντανὸ παράδειγμα γιὰ ὀλόκληρη τὴν Ἀμερικὴ μας, καὶ πὺδ πέρ' ἀκόμη ἀπ' τὴν Ἀμερικὴ μας, γιὰ ὅσες κῶρες τοῦ κόσμου παλεύουν κι' αὐτὲς στὶς ἄλλες ἡπείρους γιὰ τὴν ἐλευθερία τους, ἐνάντια στὸν ἀποικισμὸ, ἐνάντια στὸ νεοαποικισμὸ, ἐνάντια στὸν ἱμπεριαλισμὸ, ἐνάντια σ' ὅλες τὶς μορφὲς καταπίεσης τῶν ἄδικων συστημάτων. Πρέπει νὰ θυμᾶται πάντα ὅτι εἴμαστε ἕνας ἀναμ-

μένος δαυλός, ότι ὅπως ἀκριβῶς εἴμαστε, ὁ καθένας μας ξεχωριστά, ἕνας καθρέφτης γιὰ τὸ λαὸ τῆς Κούβας, εἴμαστε κι' ἕνας καθρέφτης γιὰ τοὺς λαοὺς τῆς Ἀμερικῆς, γιὰ τοὺς καταπιεζόμενους λαοὺς τοῦ κόσμου ποὺ παλεύουν γιὰ τὴν ἐλευθερία τους. Καὶ πρέπει νὰ δειχνόμαστε κάθε ὥρα καὶ στιγμὴ ἄξιοι γι' αὐτό.

Νὰ τί πιστεύουμε ότι πρέπει νὰ εἶναι ἕνας νέος κομμουνιστής. Κι' ἂν μᾶς ποῦνε ότι εἴμαστε ρομαντικοί, μουσειακοὶ ἰδεαλιστές, ότι σκεφτόμαστε πράγματα ἀδύνατα κι' ότι δὲν μπορεῖ νὰ ζητιεῖται ἀπ' τὴ μάζα ἐνὸς λαοῦ νὰ γίνει ἕνα εἶδος ἀνθρώπινου ἀρχέτυπου, θὰ πρέπει ν' ἀπαντήσουμε μὲ βεβαιότητα ότι εἶναι δυνατό, ότι βαδίζουμε σωστά, ότι ὀλόκληρος ὁ λαὸς μπορεῖ νὰ προσδεύσει καὶ νὰ ἀπαλλαγεῖ ἀπ' τὶς ἀνθρώπινες μικρότητες, ὅπως τὸ εἶδαμε στὰ τέσσερα αὐτὰ χρόνια τῆς Ἐπανάστασης, νὰ βελτιωθεῖ ὅπως βελτιωνόμαστε μέρα μὲ τὴ μέρα, νὰ ἀπαλλαγεῖ χωρὶς συμβιβασμοὺς ἀπ' ὅλους αὐτοὺς ποὺ μένουν πίσω καὶ ποὺ δὲν μποροῦν νὰ συγκρονηθοῦν μὲ τὸ ρυθμὸ τῆς κουβανικῆς Ἐπανάστασης. Πρέπει νὰ εἶναι ἔτσι, σύντροφοι, καὶ θὰ γίνει ἔτσι. Θὰ γίνει ἔτσι γιατί εἴσατε νέοι κομμουνιστές, πλαστοουργοὶ τῆς νέας κοινωνίας, ἀνθρώπινα ὄντα προωρισμένα νὰ ζήσετε σ' ἕναν καινούριο κόσμο ἀπ' ὅπου θὰ ἔχει ἐξαφανιστεῖ ὀριστικὰ κάθε τι τὸ παρακμιακό, τὸ παλιό, κάθε τι ποὺ ἐκφράζει τὴν γκρεμισμένη κοινωνία.

Γιὰ νὰ πετύχουμε αὐτὸ τὸ στόχο, πρέπει νὰ ἐργαζόμαστε καθημερινά. Νὰ ἐργαζόμαστε μὲ τὴ βαθύτερη ἔννοια τῆς τελειοποίησής μας, τῆς ἀύξεσης τῶν γνώσεών μας, τῆς καλύτερης κατανόησης τοῦ κόσμου ποὺ μᾶς περιβάλλει, νὰ ἐρευνήσουμε, νὰ ἐπαληθεύσουμε καὶ νὰ γνωρίσουμε καλὰ τὸ γιατί τῶν πραγμάτων καὶ νὰ θεωροῦμε πάντοτε τὰ μεγάλα προβλήματα τῆς ἀνθρωπότητας ὡς προβλήματα προσωπικά μας.

Μ' αὐτὸ τὸν τρόπο σὲ μιὰ ὀρισμένη στιγμὴ, μιὰ μέρα σὲ μερικὰ χρόνια — μετὰ ἀπὸ πολλὰς θυσίες καὶ ἀφοῦ ἴσως βρεθοῦμε πολλὰς φορὲς στὸ χεῖλος τῆς ἀβύσσου — ἀφοῦ ἴσως δοῦμε τὰ ἐργοστάσιά μας νὰ καταστρέφονται καὶ ἀφοῦ τὰ ζα-

ναχτίσουμε, ἀφοῦ δοῦμε πολλοὺς ἀπὸ μᾶς νὰ δολοφονοῦνται καὶ νὰ σφάζονται καὶ ἀφοῦ ξαναχτίσουμε ὅ,τι θὰ ἔχει καταστραφεῖ, ὕστερα ἀπὸ ὅλα αὐτά, μιὰ μέρα, σχεδὸν χωρὶς νὰ τὸ καταλάβουμε, θὰ ἔχουμε χτίσει, μαζὶ μὲ τοὺς ἄλλους λαοὺς τοῦ κόσμου, τὴν κομμουνιστικὴ κοινωνία, τὸ ἰδανικὸ μας.

Σύντροφοι, εἶναι μεγάλη ὑπόθεση νὰ μιλάει κανεὶς στὴ νεολαία. Νοιώθει ἰκανὸς τὴν στιγμὴ αὐτὴ νὰ πεῖ μερικὰ πράγματα. Θὰ ἤθελα νὰ μιλήσω γιὰ πολὺ γιὰ ὅλες τὶς προσπάθειές μας, γιὰ ὅλες τὶς ἐργασίες μας. Γιὰ τὸν τρόπο πού, παρ' ὅλα αὐτά, μερικοὶ σπᾶνε τὰ μούτρα τους πάνω στὴν καθημερινὴ πραγματικότητά καὶ μᾶς ὑποχρεώνουν νὰ ξαναρχίσουμε. Γιὰ τὶς στιγμὲς ἀδυναμίας καὶ γιὰ τὴν ἐπαφὴ μὲ τὸ λαὸ — μὲ τὸ ἰδανικὸ του καὶ τὴν ἀγνότητά του — πού μᾶς ἐμπνέει μιὰ καινούρια ἐπαναστατικὴ ὀρμή.

Θὰ εἶχα πολλὰ νὰ πῶ. Πρέπει ὅμως νὰ κάνουμε καὶ τὸ καθῆκον μας. Θὰ σᾶς ἐξηγήσω γιατί πρέπει νὰ σᾶς ἀφήσω τώρα· θὰ σκέφτεστε ἴσως ὅτι εἶμαι γεμᾶτος κακὲς προθέσεις· σᾶς ἀφήνω τώρα γιὰ νὰ πάω γιὰ ἐθελοντικὴ ἐργασία σ' ἓνα ὑφαντουργεῖο. Ἐργαζόμαστε ἐκεῖ ἐδῶ καὶ λίγο καιρὸ. Βρισκόμαστε σὲ ἄμιλλα μὲ τὴν Empresa Consolidada de Hilados y Tejidos Planos πού ἐργάζεται σὲ ἓνα ἄλλο ἐργοστάσιο καὶ μὲ τὴ Junta Central de Planificación.

Πρέπει νὰ σᾶς ὁμολογήσω τίμια ὅτι τὸ ὑπουργεῖο Βιομηχανίας εἶναι τὸ τελευταῖο στὴν ἄμιλλα καὶ ὅτι πρέπει νὰ κάνουμε μιὰ σταθερὴ καὶ ἀδιάλειπτη προσπάθεια γιὰ νὰ προχωρήσουμε, γιὰ νὰ μπορέσουμε νὰ γίνουμε οἱ καλύτεροι, ὅπως τὸ εἶπαμε καὶ μεῖς οἱ ἴδιοι, γιατί ὑποφέρουμε μὲ τὸ νὰ εἴμαστε οἱ τελευταῖοι στὴ σοσιαλιστικὴ ἄμιλλα.

Μᾶς συμβαίνει ἀπλὰ καὶ μόνο αὐτὸ πού συνέβη σὲ πολλοὺς ἀπὸ σᾶς· ἡ ἄμιλλα αὐτὴ εἶναι ψυχρὴ, λίγο τεχνητὴ καὶ δὲν μπορέσαμε νὰ ἔρθουμε σὲ ἄμεση ἐπαφὴ μὲ τὴν μάζα τῶν ἐργαζομένων τῆς Βιομηχανίας. Αὐριο θὰ ἔχουμε συγκέντρωση γιὰ νὰ μιλήσουμε γι' αὐτὸ καὶ γιὰ νὰ προσπαθήσουμε νὰ ἀναλύσουμε ὅλα αὐτὰ τὰ προβλήματα, νὰ ἀναζητήσουμε τὰ σημεῖα ἐπαφῆς καὶ νὰ καθιερώσουμε τὴν κοινὴ γλῶσσα μιᾶς

ἀπόλυτης ταυτότητας ἀνάμεσα στοὺς ἐργαζόμενους αὐτῆς τῆς Βιομηχανίας καὶ σὲ μᾶς τοὺς ἐργαζόμενους τοῦ Ὑπουργείου. Ὅταν θὰ τὸ καταφέρουμε αὐτό, εἶμαι βέβαιος ὅτι ἡ ἀπόδοσή μας θὰ ἀύξηθεῖ πολὺ καὶ ὅτι θὰ μπορέσουμε τουλάχιστο νὰ παλέψουμε ἔντιμα γιὰ τὶς πρῶτες θέσεις.

Ὅπως καὶ νᾶναι, στὴν ἐπόμενη Συνέλευση, τὴν ἐπόμενη χρονιά, θὰ σῶς πῶ τὰ ἀποτελέσματα. Καλὴ ἀντάμωση!

2. Ἐνάντια στὸ γραφειοκρατισμό.

(Ἄρθρο ποὺ δημοσιεύτηκε στὸ Cuba Socialista,
ἀριθ 18, Φλεβάρη; 1963).

Ἡ Ἐπανάστασή μας οὐσιαστικά ἦταν προῖον ἑνὸς ἀντάρτικου κινήματος ποὺ ἤρθε σὲ ἔνοπλη σύγκρουση μὲ τὸ καθεστῶς καὶ ἀποκρυσταλλώθηκε στὴν κατάληψη τῆς ἐξουσίας. Τὰ πρῶτα στάδια τοῦ Ἐπαναστατικοῦ μας Κράτους, καθὼς κι ὁλόκληρη ἡ πρώτη περίοδος τῆς διακυβέρνησής μας, εἶχαν ζωηρὴ τὴ σφραγίδα τῆς ἀντάρτικης τακτικῆς. Ὁ «γκουεριλλερισμὸς»^{*} μετέφερε τὴν ἐμπειρία τῆς ἔνοπλης πάλης ἀπ' τὰ βουνὰ καὶ τὶς πεδιάδες τῆς Κούβας σιτοὺς διάφορους διοικητικούς καὶ μαζικοὺς ὀργανισμούς, κι' αὐτὸ ὀφειλόταν στὸ διμῶνο τὰ μεγάλα ἐπαναστατικὰ συνθήματα ἀκούγονταν (καὶ συχνὰ ἐρμηνεύονταν διαφορετικὰ) ἀπ' τοὺς ὀργανισμοὺς τῆς διοίκησης καὶ τῆς κοινωνίας γενικά. Ὁ τρόπος ἐπίλυσης τῶν συγκεκριμένων προβλημάτων ἀφηνόταν στὸ ἐλεύθερο κριτήρια καθενὸς ἀπ' τοὺς διευθύνοντες.

Τὰ πεδία δράσης τῶν «διοικητικῶν ἀνταρτοπολέμων», ποὺ κάλυπταν ὁλόκληρο τὸν περίπλοκο μηχανισμό τῆς κοινωνίας, ἀλληλοσυγκρούονταν κι ἔτσι εἶχαμε συνεχεῖς ἐμπλοκές, διαταγές κι ἀντιδιαταγές καὶ διαφορετικὲς ἐρμηνεῖες νόμων πού, πολλὲς φορές, ἔφταναν μέχρι καὶ νὰ τοὺς ἀναιροῦν, μέσα σὲ ὀργανισμοὺς ποὺ ἐφάρμοζαν τὰ ἴδια τὰ δικά τους νομοδιατάγματα, περιφρονώντας τὸν κεντρικὸ διευθυντικὸ μηχανισμό. Ὑστερ' ἀπὸ ἕνα χρόνο ὀδυνηρῶν ἐμπειριῶν, φτάσαμε στὸ συμπέρασμα ὅτι ἦταν ἀπόλυτη ἀνάγκη ν' ἀλλάξουμε τὸ στυλ τῆς δουλειᾶς καὶ νὰ ἀναδιοργανώσουμε τὸν Κρατικὸ μηχανισμό.

---

* Ἀτακτοποίητος αὐθορμητισμὸς στὴ δουλειά.

σμό με ὀρθολογικὸ τρόπο, χρησιμοποιώντας τὴν τεχνικὴ τῆς σχεδιοποίησης ποὺ χρησιμοποιεῖται στὶς ἀδελφῆς σοσιαλιστικὲς κῶρες.

Σὰν ἀντίδοτο, ἀρχίσαμε νὰ ὀργανώνουμε τοὺς ἰσχυροὺς γραφειοκρατικοὺς μηχανισμοὺς ποὺ χαρακτηρίζουν τὴν πρώτη αὐτὴ περίοδο τῆς οἰκοδόμησης τοῦ σοσιαλιστικοῦ μας κράτους· ὁ ζήλος ὅμως ἦταν πολὺ μεγάλος καὶ μιὰ ὀλόκληρη κατηγορία ὀργανισμῶν, μεταξύ τους καὶ τὸ ὑπουργεῖο Βιομηχανίας, ἔβαλαν μπρὸς μιὰ πολιτικὴ συγκεντρωτοποίηση τῶν ἐπιχειρήσεων, φρενάροντας ὑπερβολικὰ τὴν πρωτοβουλία τῶν διοικητικῶν στελεχῶν. Ἡ συγκεντρωτικὴ αὐτὴ ἀντίληψη ἐξηγεῖται ἀπ' τὴν ἀνεπάρκεια τῶν μεσαίων στελεχῶν καὶ τὴν προηγούμενη ἀναρχία· χρειαζόταν λοιπὸν νὰ ἀπαιτηθεῖ μὲ μεγάλη αὐστηρότητα ἢ ὑπακοή στὶς ντιρεκτίβες. Παράλληλα, ἡ ἔλλειψη κατάλληλων μηχανισμῶν ἐλέγχου ἔκανε δύσκολο τὸν ἔγκαιρο ἐντοπισμὸ τῶν διοικητικῶν σφαλμάτων, πρᾶγμα ποὺ δικαιολογοῦσε τὴ χρήση τοῦ «βιβλιάρχου». Ἔτσι, τὰ πῶς συνειδητὰ καὶ τὰ πῶς ἀφοσιωμένα στελέχη συγκρατοῦσαν τοὺς ἐνθουσιασμοὺς τους καὶ τοὺς προσάρμοζαν στὴν πορεία τῶν ἀργακίνητων τροχῶν τῆς διοίκησης, ἐνῶ ἄλλα στελέχη συνέχιζαν νὰ ὑπερασπίζονται τὰ προνόμιά τους, χωρὶς νὰ νοιώθουν ὑποχρεωμένοι νὰ σεβαστοῦν μιὰ κάποια ἐξουσία· ἔτσι χρειάστηκε νὰ παρθοῦν καινούργια μέτρα ἐλέγχου γιὰ νὰ παραλύσουν τὴ δραστηριότητά τους. Μ' αὐτὸ τὸν τρόπο λοιπὸν ἢ Ἐπανάστασή μας ἀρχίζει νὰ μαστίζεται ἀπ' αὐτὸ τὸ κακὸ ποὺ λέγεται γραφειοκρατισμὸς.

Εἶναι φανερὸ ὅτι ὁ γραφειοκρατισμὸς δὲν γεννιέται μὲ τὴ σοσιαλιστικὴ κοινωνία καὶ δὲν εἶναι ἀναγκαῖο τμῆμα τῆς. Ἡ κρατικὴ γραφειοκρατία ὑπῆρχε ἀπ' τὴν ἐποχὴ τῶν ἀσικῶν καθεστώτων μὲ τὸ πλῆθος τῶν παχυλῶν εἰσοδηματιῶν τῆς καὶ τὴν καμαρῖλλα τῆς: ὁ κρατικὸς προϋπολογισμὸς συντηροῦσε ἕνα μεγάλο ἀριθμὸ προνομιούχων ποὺ ἀποτελοῦσε τὴν «αὐλή» τοῦ πολιτικοῦ ποὺ κυβερνοῦσε. Σὲ μιὰ καπιταλιστικὴ κοι-

νωνία, όπου ολόκληρος ο κρατικός μηχανισμός είναι στην υπηρεσία της αστικής τάξης, ή σημασία του σαν διευθυντικό όργανο είναι πολύ περιορισμένη και η ουσία βρίσκεται στο να την κάνουν αρκετά εύλυγιστη ώστε να επιτρέπει την κίνηση των προνομιούχων και ταυτόχρονα αρκετά έρμητική για να μπορεί να περισφίγγει το λαό στα βρόχια της.

Έξ αιτίας του βάρους των «προπατορικών αμαρτημάτων» που υπολανθάνουν στους παλιούς διοικητικούς μηχανισμούς και της κατάστασης που δημιουργήθηκε μετά το θρίαμβο της Έπανάστασης, η άρρώστια του γραφειοκρατισμού άρχισε να ξαπλώνεται άνησυχητικά. "Αν αναζητήσουμε την προέλευσή του στην ιωρινή εποχή, θα πρέπει να προσθέσουμε καινούριους λόγους στις παλιές αιτίες και τελικά θα βρούμε τρία βασικά αίτια :

Το ένα είναι η άπουσία εσωτέρου κίνητρου. Θέλουμε να δείξουμε μ' αυτό την έλλειψη ενδιαφέροντος του ατόμου να υπηρετήσει το κράτος και να ξεπεράσει μια δοσμένη κατάσταση. Βασίζεται πάνω στην έλλειψη επαναστατικής συνείδησης ή, ως πούμε, στη στωϊκότητα απέναντι σ' ότι πάει στραβά.

Μπορούμε να καθορίσουμε μια άμεση και φανερή σχέση ανάμεσα στην άπουσία εσωτέρου κίνητρου και την έλλειψη ενδιαφέροντος για την επίλυση των προβλημάτων. Στην περίπτωση αυτή, είτε η άδυναμία αυτή του ίσολογικού κίνητρου πηγάζει από απόλυτη έλλειψη έμπιστοσύνης, είτε από μια κάποια δόση απελπισίας απέναντι στα ίδια και τα ίδια προβλήματα που δέν μπορούν να λυθούν, το άτομο, ή η ομάδα ατόμων, καταφεύγει στο γραφειοκρατισμό, γεμίζει χαρτιά, μετατοπίζει τις εϋθύνες της και χρησιμοποιεί την έγγραφη άμυνα για να εξακολουθήσει να φυτοζωεί ή για να υπερασπιστεί τον εαυτό της απ' την άνευθυνότητα των άλλων.

"Άλλη αίτια είναι η έλλειψη όργάνωσης. Έπιθυμώντας να καταστρέψουμε τον «γκουεριλλερισμό» χωρίς νάχουμε αρκετή διοικητική πείρα, φτάσαμε στην άποσύνδεση και στο άνασχετικό κύκλωμα που φρενάρει άνώφελα το ρεύμα των πληροφοριών που έρχεται απ' τη βάση και το ρεύμα των καθοδη-

γίσεων ή τών διαταγών που έρχονται άπ' τους κεντρικούς μηχανισμούς. Πότε τόσο τó ένα όσο και τó άλλο παίρνουν λαθεμένες κατευθύνσεις, πότε έρμηνεύονται με κακοχωνεμένο και άσυνάρτητο τρόπο που óξύνει τή διαστρέβλωσή τους.

Ή έλλειψη όργάνωσης χαρακτηρίζεται βασικά άπ' τήν άπουσία μεθόδων αντιμετώπισης μιās δοσμένης κατάστασης. Βλέπουμε πολλά τέτοια παραδείγματα στα ύπουργεία όταν θέλουν νά λύσουν τά προβλήματα σε διαφορετικό επίπεδο άπ' αυτό που πρέπει ή όταν τά προβλήματα αυτά παίρνουν λάθος δρόμο και κáνονται μέσα στο δαίδαλο τών καρτιών. Ό γραφειοκρατισμός είναι τó άλυσόδεμα του υπάλληλου που θέλει νά λύσει τά προβλήματα, άδιάφορο πώς, και που έρχεται σ' επανειλημμένες συγκρούσεις με τήν κατεστημένη τάξη χωρίς νά θρει τή λύση. Συχνά διαπιστώθηκε ότι ή μόνη διέξοδος για πολλούς υπάλληλους είναι νά ζητάν περισσότερο προσωπικό για νά πετύχουν ένα στόχο που ή λύση του δέν άπαιτεί παρά λίγο μυαλό φτιάχνουν έτσι καινούρια άχρηστα καρτοβασίλεια.

Δέν πρέπει ποτέ νά ξεχνάμε, για νά κάνουμε και μιá γόνιμη άυτοκριτική, ότι ή οικονομική καθοδήγηση τής Έπανάστασης είναι ό υπεύθυνος του μεγαλύτερου μέρους άπ' τά γραφειοκρατικά κακά· οί κρατικοί όργανισμοί δέν στήθηκαν με βάση ένα ένιαίο σχέδιο και με τις σχέσεις τους καλομελετημένες, πράγμα που άφησε μεγάλο περιθώριο στην άθαιρεσία πάνω στις διοικητικές μεθόδους. Ό κεντρικός οικονομικός μηχανισμός, ή Junta Central de planificación δέν έκπληρωσε τόν καθοδηγητικό του ρόλο· δέν μπόρεσε νά τόν έκπληρώσει γιατί δέν είχε άρκετή έξουσία πάνω στους όργανισμούς· ήταν άδύνατο νά δώσει σαφείς διαταγές πάνω στη βάση ενός ένιαίου συστήματος έφωδιασμένου με μέσα έλέγχου και τοδλειπε ή άναντικατάστατη βοήθεια ενός μακροπρόθεσμου σχεδίου. Ή υπερβολική συγκεντροποίηση χωρίς τέλεια όργάνωση φρενάρισε τήν άυθόρμητη δράση χωρίς νά τήν άντικαταστήσει με τή σωστή διαταγή που δίνεται τή σωστή στιγμή. Μιά συσσώρευση μάλλον άσήμαντων αποφάσεων έφραξε τήν όρατότητα

ιῶν μεγάλων προβλημάτων κι' ἡ ἐπίλυσή τους καταπνίγεται μέσα στὴν ἀνακατωσοῦρα. Τῆ δουλειά μας τὴ χαρακτηρίζουν οἱ ἀποφάσεις τῆς τελευταίας στιγμῆς παρμένες διαστικά καὶ χωρὶς ἀνάλυση.

Ἡ τρίτη αἰτία, πολὺ σημαντική, εἶναι ἡ ἔλλειψη ἀρκετὰ ἀνεπτυγμένων τεχνικῶν γνώσεων ποὺ νὰ ἐπιτρέπουν τὴ λήψη σωστῶν καὶ γρήγορων ἀποφάσεων. Ὅταν οἱ τέτοιες γνώσεις λείπουν, πρέπει νὰ συγκεντρώνουμε πολλὰς μικρότερες ἐμπειρίες καὶ νὰ προσπαθοῦμε νὰ βγάλουμε ἓνα συμπέρασμα. Οἱ συζητήσεις τότε γίνονται ἀτέρμονες χωρὶς κανέναν ἀπ' τοὺς συζητητὲς νὰ ἔχει τὸ κύρος ποὺ χρειάζεται γιὰ νὰ ἐπιβάλλει τὴν ἀποψή του. Ὑστερα ἀπὸ μιά, δυὸ καὶ περισσότερες συγκεντρώσεις τὸ πρόβλημα μένει μετέωρο μέχρι ποὺ νὰ λυθεῖ μόνο του ἢ νὰ παρθεῖ μὰ ὁποιαδήποτε ἀπόφαση, ὅσο κακὴ νᾶναι.

Ἡ σχεδὸν ἀπόλυτη ἀπουσία γνώσεων, ποὺ ἀντισταθμίζεται ἀπὸ ἓνα μεγάλο ἀριθμὸ συγκεντρώσεων, χαρακτηρίζει τὸ «ρεουνιονισμό»* ποὺ οὐσιαστικά μεταφράζεται μὲ τὴν ἀπουσία προοπτικῶν ἐπίλυσης τῶν προβλημάτων. Στὴν περίπτωση αὐτῆ, οἱ εὐπρόσβλητοι ὀργανισμοὶ εἶναι μοιραῖο νὰ ὀδηγηθοῦν στὸ γραφειοκρατισμὸ, δηλαδὴ στὴν ἀσφυξία ποὺ τὸ καρτομάνι καὶ ἡ ἀναποφασιστικότητα ἐπιβάλλουν στὴν ἀνάπτυξη τῆς κοινωνίας.

Οἱ τρεῖς αὐτὲς κυριώτερες αἰτίες ἐπιδροῦν λίγο - πολὺ πάνω σ' ὀλόκληρη τὴ ζωὴ τῶν θεσμῶν τῆς χώρας, εἴτε κάθε μιά μόνη της, εἴτε σὲ διάφορους συνδυασμοὺς ἤρθε τώρα ἡ οἰγιμὴ νὰ ἐξουδετερώσουμε τὴ βλαβερὴ του ἐπίδραση. Πρέπει νὰ πάρουμε συγκεκριμένα μέτρα ποὺ νὰ ὠθήσουν τοὺς Κρατικοὺς ὀργανισμοὺς στὴν ἐπιβολὴ ἑνὸς αὐστηροῦ κεντρικοῦ ἐλέγχου ποὺ νὰ ἐπιτρέψει στὴν ἡγεσία νὰ κρατήσει στὰ χέρια της τὰ κλειδιά τῆς οἰκονομίας καὶ νὰ ἀπελευθερώσει στὸ μέγιστο ὄριο τὴν πρωτοβουλία ἀναπτύσσοντας πά-

---

* Τάση γιὰ τὴν ἐπίλυση τῶν προβλημάτων μὲς ἀπὸ συχνὲς καὶ ἀτέρμονες συνεδριάσεις. (reunion = συγκεντρώση). Σ.τ.μ.

νω σὲ λογικὲς βάσεις τὶς σχέσεις τῶν παραγωγικῶν δυνάμεων.

Γνωρίζοντας τὶς αἰτίες καὶ τὰ ἀποτελέσματα τοῦ γραφειοκρατισμοῦ, θὰ μπορέσουμε ν' ἀναλύσουμε μὲ ἀκρίβεια τὶς δυνατότητες διόρθωσης τοῦ κακοῦ. Ἄπ' ὅλες τὶς αἰτίες ποὺ ἀπαριθμήσαμε μποροῦμε νὰ θεωρήσουμε τὴν ὀργάνωση σὰν τὸ κεντρικὸ μας πρόβλημα καὶ νὰ τὸ ἀντιμετωπίσουμε μ' ὅλη τὴν ἀπαιτούμενη αὐστηρότητα. Γι' αὐτὸ πρέπει ν' ἀλλάξουμε τὸ στῆλ δουλειᾶς μας· νὰ κάνουμε μιὰ ἱεράρχηση τῶν προβλημάτων προσδιορίζοντας τὸ σκοπὸ κάθε ὀργανισμοῦ καὶ κάθε ἐπίπεδου ἀποφάσεων· νὰ καθορίσουμε τὶς συγκεκριμένες σχέσεις ἀνάμεσα στὸ καθένα ἀπ' αὐτὰ καὶ στὰ ἄλλα, ἀπ' τὸ κέντρο οἰκονομικῆς ἀπόφασης μέχρι τὴν ἔσχατη διοικητικὴ μονάδα καὶ τὶς σχέσεις ἀνάμεσα στὶς διάφορες συνιστάμενους τοὺς ὀρίζοντια, γιὰ νὰ διαμορφώσουμε τελικὰ τὸ σύνολο τῶν σχέσεων τῆς οἰκονομίας. Αὐτὸς εἶναι ὁ πιὸ προσιτὸς στόχος γιὰ τὶς τωρινές μας δυνατότητες καὶ θὰ μᾶς ἐπιτρέψει, ἄλλο πλεονέκτημα, νὰ κατευθύνουμε σὲ ἄλλα μέτωπα ἕνα μεγάλο ἀριθμὸ ἄχρηστων ὑπαλλήλων ποὺ κάθονται ἀργόμισθοι, κάνουν ἀσήμαντες δουλειές ἢ ξανακάνουν τὶς δουλειές ἄλλων χωρὶς κανένα ἀποτέλεσμα.

Πρέπει νὰ ἀσχοληθοῦμε μὲ τὴν παράλληλη πραγμάτωση μιᾶς πολιτικῆς δουλειᾶς γιὰ νὰ καλύψουμε τὴν ἔλλειψη ἐσώτερων κινήτρων, δηλαδὴ τὴν ἔλλειψη πολιτικῆς καθαρότητος, ποὺ μεταφράζεται σὲ μὴ ἐκτέλεση τῶν καθηκόντων. Τὰ μέσα γι' αὐτὸ εἶναι ἀπ' τὴ μιὰ μεριά ἡ συνεχῆς διαπαιδαγώγηση ποὺ θὰ ἐξηγεῖ συγκεκριμένα τοὺς στόχους, ποὺ θὰ ἐμφυτεύει στοὺς ὑπάλληλους τὸ ἐνδιαφέρον γιὰ τὴ συγκεκριμένη δουλειά τους, σύμφωνα μὲ τὸ παράδειγμα ποὺ δίνουν οἱ πρωτοποριακοὶ ἐργάτες κι ἀπ' τὴν ἄλλη τὰ σοβαρὰ μέτρα γιὰ τὴν ἐξόντωση τοῦ παράσιτου: εἴτε αὐτοῦ ποὺ ἡ στάση του κρύβει μιὰ βαθειὰ ἐκθρότητα γιὰ τὴ σοσιαλιστικὴ κοινωνία εἴτε αὐτοῦ ποὺ βρίσκεται σὲ ἀνειρήνευτη ἔκθρα μὲ τὴ δουλειά.

Τέλος θά πρέπει νά ἐξουδετερώσουμε τήν κατωτερότητα πού δημιουργεῖ ἡ ἔλλειψη γνώσεων. Καταπιαστήκαμε μὲ τὸ γιγάντιο στόχο νά μετασχηματίσουμε ἀπ' ἄκρη σ' ἄκρη τὴν κοινωνία μέσα σὲ μιὰ ὄξυνση τῆς ἱμπεριαλιστικῆς ἐπίθεσης, μέσα σ' ἓνα ἀποκλεισμό ὄλο καὶ ὀξύτερο, σὲ ἓνα ἀπόλυτο μετασχηματισμὸ τῆς τεχνολογίας μας, σὲ σοβαρὴ ἔλλειψη πρώτων ὑλῶν καὶ εἰδῶν διατροφῆς, μέσα, τέλος, στὴ μαζικὴ φυγὴ τῶν λίγων εἰδικευμένων τεχνικῶν πού εἶχαμε. Μέσα σὲ τέτοιες συνθήκες πρέπει νά βάλουμε μπρὸς μιὰ ἐξαιρετικὰ σοβαρὴ καὶ καρτερικὴ δουλειὰ μὲ τὶς μάζες, γιὰ νά καλύψουμε τὰ κενὰ πού ἄφησαν οἱ προδότες καὶ γιὰ νά καλύψουμε τὶς ἀνάγκες μας σὲ εἰδικευμένη ἐργασία πού ἐπιβάλλεται ἀπ' τὸ γρήγορο ρυθμὸ πού πρέπει νά ἔχει ἡ ἀνάπτυξή μας. Νά, γιατί ἡ ἐπαγγελματικὴ ἐκπαίδευση κατέχει κυριαρχικὴ θέση σ' ὄλα τὰ πλάνα τῆς ἐπαναστατικῆς κυβέρνησης.

Ἡ διαμόρφωση ἐνεργῶν ἐργαζομένων ἀρχίζει στὰ κέντρα ἐργασίας στὸ πρῶτο στάδιο τῆς ἐκπαίδευσης: ἡ ἐξάλειψη μερικῶν ὑπολειμμάτων ἀναλφαθητισμοῦ, πού ὑπάρχουν ἀκόμη στὶς πιὸ ἀπομονωμένες περιοχές, τὰ μαθήματα ἐπαγγελματικῆς τελειοποίησης γιὰ ὄσους ἔφτασαν στὸ τρίτο στάδιο, τὰ μαθήματα ἑνὸς μίνιμουμ τεχνικῆς στοὺς ἐργάτες ἀνώτερου ἐπίπεδου, τὰ προχωρημένα μαθήματα γιὰ τὴν ἀνάδειξη ἀρχιτεχνιτῶν ἀπ' τοὺς εἰδικευμένους ἐργάτες, τὰ πανεπιστημιακὰ μαθήματα γιὰ ὄλα τὰ ἐλεύθερα ἐπαγγέλματα καὶ τὴ διοίκηση. Ἡ πρόθεση τῆς ἐπαναστατικῆς κυβέρνησης εἶναι νά μετατρέψει τὴ χώρα μας σ' ἓνα μεγάλο σχολεῖο ὅπου ἡ μελέτη καὶ ἡ ἐπιτυχία τῶν μελετῶν θά εἶναι ἓνας ἀπ' τοὺς κυριώτερους παράγοντες τῆς θελίτωσης τῆς ζωῆς τοῦ ἀτόμου, τόσο στὸ οἰκονομικὸ ἐπίπεδο ὅσο καὶ στὸ ἐπίπεδο τῆς ἠθικῆς του θέσης μέσα στὴν κοινωνία, ἀνάλογα μὲ τὶς ἰκανότητές του.

Ἄν καταφέρουμε νά τακτοποιήσουμε, κάτω ἀπ' τὸν ὄγκο τοῦ καρτοβασίλειου, τὶς μπερδεμένες σχέσεις ἀνάμεσα στοὺς ὀργανισμοὺς καὶ στὰ τμήματα τῶν ὀργανισμῶν, τὴ

διπλή δουλειά για τὸ ἴδιο πρῶγμα καὶ τὰ συχνὰ ἀδιέξοδα ὅπου λέφτουν οἱ ὀργανισμοὶ μας, ἂν θροῦμε τὶς ρίζες τοῦ προβλήματος καὶ ἐπεξεργαστοῦμε ὀργανωτικούς κανόνες, στὴν ἀρχὴ στοιχειακούς, κατόπιν πὶδ ὀλοκληρωμένους· ἂν ἀρχίσουμε μιὰ κατὰ μέτωπο πάλη ἐνάντια στοὺς δυσαρεστημένους, τοὺς ἀναποφάσιστους καὶ τοὺς μεμψίμοιρους, ἂν ἐπανεκπαιδεύσουμε καὶ διαπαιδαγωγήσουμε αὐτὴ τὴ μάζα, ἂν τὴν ἐνωματώσουμε στὴν Ἐπανάσταση καὶ πετάξουμε κάθε τι ἀνάξιο λόγου· ἂν ταυτόχρονα συνεχίσουμε μὲ ἀμείωτη ἔνταση, ὅσες δυσκολίες κι ἂν παρουσιαστοῦν, μιὰ διαπαιδαγωγικὴ δουλειὰ σ' ὄλα τὰ ἐπίπεδα, τότε θὰ μπορέσουμε νὰ ἐξοντώσουμε σὲ μικρὸ χρονικὸ διάστημα τὸ γραφειοκρατισμὸ.

Ἡ ἐμπειρία τῆς τελευταίας κινητοποίησης μᾶς ἐξώθησε στὸ νὰ ὀργανώσουμε μιὰ σειρά συζητήσεις στὸ ὑπουργεῖο Βιομηχανίας γιὰ νὰ ἀναλύσουμε τὸ φαινόμενο πὸ ἐπέτρεψε, ὅταν ὀλόκληρη ἡ χώρα εἶχε ἀποδυθεῖ μ' ὄλες τῆς τὶς δυνάμεις σιὴν ἀντίσταση ἐνάντια στὴ ξένη ἐπίθεση, νὰ μὴν πέσει ἡ βιομηχανικὴ παραγωγή, νὰ ἐξαφανιστεῖ ἡ νωχέλεια καὶ νὰ λύνονται τὰ προβλήματα μὲ μιὰ καταπληκτικὴ ταχύτητα. Φτάσαμε σιὸ σὺμπέρασμα ὅτι συνέβαλαν τότε διάφοροι παράγοντες σιὴν ἐξουδετέρωση τῶν ἀποτελεσμάτων τοῦ γραφειοκρατισμοῦ· ἕνας μεγάλος πατριωτικὸς καὶ ἔθνικὸς ἐνθουσιασμὸς γιὰ ἀντίσταση ἐνάντια σιὸν ἱμπεριαλισμὸ εἶχε κατακυριέψει τὴ συντριπτικὴ πλειοψηφία τοῦ λαοῦ τῆς Κούβας καὶ κάθε ἐργαζόμενος, σιὸν τομέα του, εἶχε γίνει μαχητῆς τῆς οἰκονομίας, ἔτοιμος νὰ λύσει ὀποιοδήποτε πρόβλημα.

Ἡ ξένη ἐπέμβαση λοιπὸν ἐρέθισε τὸ ἰδεολογικὸ κίνητρο. Οἱ ὀργανωτικοὶ κανόνες περιορίζονταν σιὸ στενὸ καθορισμὸ τοῦ τί μποροῦσε νὰ γίνει καὶ ποιὸ ἦταν τὸ κυριώτερο πρόβλημα γιὰ λύση. Πάνω ἀπ' ὄλα διατήρηση τοῦ ἐπίπεδου παραγωγῆς σιὸ ἴδιο ὕψος, διατήρηση τοῦ ἐπίπεδου παραγωγῆς μερικῶν προϊόντων μὲ ἀκόμη μεγαλύτερη προσοχὴ καὶ ἀπελευθέρωση τῶν ἐπιχειρήσεων, τῶν ἐργοστασίων καὶ τῶν ὀργανισμῶν ἀπ' ὄλες ἐκείνες τὶς λειτουργίες πὸ εἶναι δευτε-

ρεύουσες, αλλά απαραίτητες σε μια φυσιολογική κοινωνική δραστηριότητα.

Η ιδιαίτερη υπευθυνότητα που είχε κάθε άτομο το υποκρέωνε να παίρνει γρήγορες αποφάσεις· βρεθήκαμε τότε μπροστά σε μια κατάσταση έκτακτης εθνικής ανάγκης κι έπρεπε να παίρνουμε αυτές τις αποφάσεις, σωστές ή λαθεμένες· έπρεπε ν' αποφασίζουμε και γρήγορα· αυτό έγινε λοιπόν σε πολλές περιπτώσεις.

Δεν κάναμε ακόμη τον απολογισμό της κινητοποίησης εκείνης κι είναι φανερό ότι σε οικονομικούς όρους ο απολογισμός αυτός δεν θα είναι θετικός· αντίθετα όμως, ήταν θετικός στο ιδεολογικό πεδίο, στην πρόοδο της συνειδητοποίησης των μαζών. Τί μάθημα πρέπει να πάρουμε απ' αυτό; "Ότι θα πρέπει να δώσουμε στους εργάτες μας, τους αγρότες μας και τους υπαλλήλους μας να καταλάβουν καλά ότι ο κίνδυνος της ιμπεριαλιστικής επιδρομής κρέμεται ακόμη πάνω απ' τα κεφάλια μας, ότι δεν είμαστε σε κατάσταση ειρήνης κι ότι το καθήκον μας είναι να εξακολουθήσουμε να ενισχύουμε κάθε μέρα την Έπανάσταση, γιατί, άλλωστε, αυτή είναι η καλύτερή μας έγγυση για το ότι δεν θα έχουμε άλλη εισβολή. "Όσο δυσκολώτερο θα γίνεται για τον ιμπεριαλισμό να καταλάβει το νησί μας, όσο ή θημνά μας θα είναι πιο ισχυρή κι όσο περισσότερο θα αναπτύσσεται ή συνειδητότητά μας, τόσο περισσότερο ο ιμπεριαλισμός, θα πείθεται γι' αυτό· αλλά ταυτόχρονα, ή οικονομική ανάπτυξη της χώρας μας φέρνει κοντά σε μια περισσότερη άνεση ζωής, σε μια μεγαλύτερη ευημερία. Ό ιδεολογικός στόχος μας είναι να κάνουμε διαρκές το μεγάλο ψυχεγερτικό παράδειγμα της ιμπεριαλιστικής επέμβασης.

Όφείλουμε να αναλύσουμε τις υπευθυνότητες κάθε υπάλληλου, να τις περιορίσουμε στενά μέσα σε όρια που δεν θα μπορεί να τα διαβεί χωρίς να επισύρει αυστηρότατες ποινές πάνω του· και μέσα σ' αυτά τα όρια ν' αφήσουμε πλατειές δυνατότητες. Ταυτόχρονα πρέπει να μελετήσουμε κάθε τι ούσιαστικό και κάθε τι επιπρόσθετο στη δουλειά των διάφο

ρων μονάδων τῶν Κρατικῶν ὀργανισμῶν καὶ νὰ περιορίσουμε τὸ ἐπιπρόσθετο ὑπογραμμίζοντας τὸ οὐσιαστικό, πρᾶγμα ποῦ θὰ ἐπιτρέψει μιὰ δράση ταχύτερη. Πρέπει νὰ ἀπαιτήσουμε δράση ἀπ' τοὺς ὑπαλλήλους μας, νὰ καθορίσουμε τὰ χρονικὰ ὅρια γιὰ τὴν ἐκτέλεση τῶν διαταγῶν ποῦ κατεβαίνουν ἀπ' τοὺς κεντρικοὺς ὀργανισμοὺς, νὰ ἀσκοῦν τὸν κατάλληλο ἔλεγχο καὶ νὰ μπορέσουμε νὰ παίρνουμε ἔγκαιρα τὶς ἀποφάσεις.

Ἄν μπορέσουμε νὰ ἐπιτελέσουμε ὀλόκληρη αὐτὴ τὴν ἐργασία, ὁ γραφειοκρατισμὸς θὰ ἐξαφανιστεῖ. Αὐτὸ δὲν εἶναι μόνον σκοπὸς ἑνὸς ὀργανισμοῦ ἢ κι ὅλων ἀκόμη τῶν ὀργανισμῶν τῆς χώρας· εἶναι σκοπὸς ὀλόκληρου τοῦ ἔθνους, δηλαδὴ τῶν καθοδηγητικῶν ὀργανισμῶν, ἰδιαίτερα τοῦ Ἐνιαίου Κόμματος τῆς Ἐπανάστασης καὶ τῶν μαζικῶν ὀργανώσεων. Πρέπει νὰ ἐφαρμόσουμε ὅλοι τοῦτο τὸ ζωτικὸ σύνθημα: Π ὀ λ ε μ ο ς σ τ ὀ γ ρ α φ ε ι ο κ ρ α τ ι σ μ ὀ .
Ε ὕ λ υ γ ι σ ί α τ ο ὗ Κ ρ α τ ι κ ο ὗ μ η χ α ν ι σ μ ο ὗ .
Ἄ ν ε μ π ὀ δ ι σ τ ῆ π α ρ α γ ω γ ῆ καὶ ὑ π ε υ θ υ ν ὀ τ ῆ τ α σ τ ῆ ν π α ρ α γ ω γ ῆ .

3. Σχετικά με την οικοδόμηση του Κόμματος

(Ομιλία που έγινε στις 24 Μάρτη 1963 στη Γενική Συνέλευση για την εκλογή εργαζομένων, ικανών να γίνουν στελέχη του P.U.R.S. (Ένωμένου Κόμματος της Σοσιαλιστικής Έπανάστασης) στην ύφαντουργία του Άριγκουανάμπο).

Σύντροφοι,

Ή αποφασίσαμε, σε συμφωνία με τους συντρόφους οργανωτές αυτής της έπαρχίας κι ολόκληρου του Κόμματός μας, να συμμετάσσουμε σ' αυτή τη συνέλευση έξ αιτίας της σημασίας της ύφαντουργίας του Άριγκουανάμπο για την παραγωγή της χώρας· είναι η μονάδα παραγωγής που άπασχολεί τους περισσότερους εργαζόμενους σήμερα στη χώρα, μ' άλλα λόγια, είναι το μεγαλύτερο βιομηχανικό κέντρο.

Ή ακόμη είναι μια απ' τις σημαντικώτερες βιομηχανίες για την εξασφάλιση της εűημερίας του λαού μας γιατί παράγει την ένδυμασία, που είναι ξνα απ' τα ούσιαστικώτερα αγαθά που πρέπει να δώσει στο λαό ή Έπανάστασή μας, ανεξάρτητα απ' τις συνθήκες που βρισκόμαστε κι ανεξάρτητα απ' τις δυσκολίες που συναντούμε.

Ήρθαμε άκόρια έδω για ν' αναλύσουμε και τις άλλες που έγιναν στην όργάνωση του κόμματος.

Όπως έχετε κιόλας κρίνει κι έξ αιτίας άκριβως της κρίσης οας αυτής, τα μέλη του Ένωμένου Κόμματος της Σοσιαλιστικής Έπανάστασης που προέρχονται απ' αυτό το κέντρο εργασίας είναι άνθρωποι που έχουν την όμοφωνη ύποστήριξη των συναδέλφων τους στη δουλειά. Οί πυρηνες που σχηματίζονται τώρα κι οί όργανώσεις του Κόμματος θα έχουν

ἀπὸ δῶ καὶ μπρὸς ὄλη τὴν ἀναγκαία ὑποστήριξη καὶ θὰ ἐγκαταλείψουν τὸ σχεδὸν παράνομο, σχεδὸν συνωμοτικὸ χαρακτηριστῆρα ποῦ γιὰ πολὺ καιρὸ εἶχε ἡ δουλειὰ τοῦ καθοδηγητικοῦ μας Κόμματος.

Αὐτὸ τὸ μισοσκόταδο ὅπου ζοῦσε τὸ Κόμμα, ποῦ τὸ ἀποτελοῦσαν παράνομοι πυρῆνες διαμορφωμένοι μὲ μηχανικὸ τρόπο χωρὶς ἐπαρκῆ ἐξέταση τῆς ποιότητος τῶν συντρόφων, παραχωρεῖ τὴ θέση του τώρα σὲ μιὰ καινούρια κατάσταση ὅπου θὰ ἀποφασίζουσιν οἱ μάζες σὲ πρῶτο ἐπίπεδο γιὰ τὸ ποιοὶ εἶναι οἱ παραδειγματικοὶ ἐργάτες ποῦ θὰ πρέπει νὰ προταθοῦν ὡς μέλη τοῦ Κόμματος.

Ἔχουμε λοιπὸν μιὰ τεράστια διαφορὰ ποῦ θὰ ἐκφραστεῖ στὴν τεράστια δύναμη ποῦ πρέπει ν' ἀποκτήσει τὸ καθοδηγητικὸ Κόμμα ὕστερα ἀπὸ μιὰ σειρά μεταρρυθμίσεων στὴ διάρθρωση, ὀργάνωση καὶ γενικὴ ἀντίληψη τοῦ Κόμματος· παίρνει σταθερὰ στὰ χέρια του τὰ ἡνία τοῦ προλεταριακοῦ κράτους καὶ καθοδηγεῖ μὲ τίς πράξεις του, τὸ παράδειγμά του, τὴ θυσία του, τὴ διεισδυτικότητα τῆς σκέψης του καὶ τὴν τόλημ τῶν ἐνεργειῶν του, κάθε στιγμή τῆς Ἐπανάστασός μας Δὲν εἶναι βέβαια ὅλα ξεκάθαρα τοποθετημένα. Χρειάζονται πολλὲς διευκρινίσεις.

Χωρὶς νὰ πῶμε πολὺ μακριά, ἂς κάνουμε μιὰ μικρὴ στατιστικὴ· 197 σύντροφοι κρίθηκαν ἱκανοὶ νὰμποῦν στὸ Ἐνωμένο Κόμμα τῆς Σοσιαλιστικῆς Ἐπανάστασης σ' αὐτὸ τὸ ἐργασιακὸ κέντρο τῶν 3.000 ἐργατῶν. Ποιός εἶναι ὁ σωτὸς ἀριθμὸς; (Τὸ κοινὸ ἀπαντῆ).

Ἦραϊα, 4.000. Τὸ στατιστικὸ ἀποτέλεσμα εἶναι τὸ ἴδιο. 197 σύντροφοι ἐκλέχθησαν, ἀλλὰ μόνο 5 γυναῖκες μέσα σ' αὐτούς. Κι ὅμως, ἡ ἀναλογία γυναικῶν ποῦ ἐργάζονται ἐδῶ στὸ Ἀριγκουανάμπο εἶναι πολὺ ἀνώτερη ἀπ' τὸ 2½% τῆς στατιστικῆς μας. Πιρᾶγμα ποῦ δείχνει ἀνεπαρκῆ ἐνσωμάτωση τῆς γυναίκας στὸ ἐπίπεδο τῆς ἰσότητος τῶν δικαιωμάτων, τῆς ἰσότητος συνθηκῶν ζωῆς, τῆς συμμετοχῆς στὴν ἐνεργὸ δράση γιὰ τὴν οἰκοδόμηση τοῦ σοσιαλισμοῦ. Καὶ θάταν καλὸ γιὰ ὅλους, παντοῦ, νὰ ψάξουμε νὰ βροῦμε τὸ γιατί.

Φαίνεται ότι υπάρχουν δυο καθοριστικές αιτίες. Πρώτα-πρώτα, στην πραγματικότητα, η γυναίκα δεν έχει ακόμη απελευθερωθεί από όλες τις μορφές δεσμών που τη δένουν με την παράδοση ενός πεθαμένου παρελθόντος. Γι' αυτό το λόγο δεν συμμετέχει στην ενεργό δραστηριότητα του επαναστάτη εργαζόμενου. Ύστερα, φαίνεται ότι η μάζα των εργαζομένων, το λεγόμενο ισχυρό φύλο, πιστεύει ότι οι γυναίκες δεν έχουν ακόμη αρκετά εξελιχτεί και τονίζει την αξία της πλειοψηφίας του· σε μέρη όπως αυτό, βλέπουμε παντού άντρες, ή εργασία τους διακρίνεται περισσότερο και, παραγνωρίζοντας λίγο την εργασία της γυναίκας, την κρίνουν υποκειμενικά.

Έδω και μερικούς μήνες, στο υπουργείο Βιομηχανίας, χρειάστηκε ν' αντικαταστήσουμε μια υπάλληλο απόλυτα ίκανή. Γιατί; Γιατί η δουλειά της την υποχρέωνε να ταξιδεύει στην έπαρχία μαζί με έμπορες ή με το γενικό διευθυντή. Ο άντρας αυτής της συντρόφισσας —μέλος του 'Αντάρτικου στρατού, νομίζω — δεν επέτρεπε στη γυναίκα του να ταξιδεύει μόνη. Έτσι, όλα τα ταξίδια της εξαρτώνταν απ' τη δυνατότητα που είχε ο άντρας της ν' αφήνει τη δουλειά του για να την συνοδεύει παντού όπου ήθελε να πάει.

Έδω έχουμε μια εκδήλωση διάκρισης. Η γυναίκα συνοδεύει τον άντρα της για να τον επβλέπει κάθε φορά που πρέπει να ταξιδέψει στην έπαρχία; για να μην υποκύψει σε πειρασμούς, ή δεν ξέρω τί ακόμα;

Τί σημαίνει αυτό; Έ, λοιπόν, απλά και μόνον ότι το παρελθόν εξακολουθεί να μας βαρύνει ότι απελευθέρωση της γυναίκας σημαίνει κατάκτηση από μέρος της της απόλυτης έλευθερίας της, της έσωτερικής της έλευθερίας· γιατί δεν πρόκειται για μια φυσική υποχρέωση που επιβάλλεται στις γυναίκες για να τις συγκρατήσει μέσα σε συγκεκριμένες καταστάσεις· πρόκειται για το βάρος μιας παράδοσης.

Το καινούριο αυτό στάδιο όπου ζούμε, το στάδιο της οικοδόμησης του σοσιαλισμού όπου σβύνονται όλες οι διακρίσεις κι' όπου δεν μένει παρά μια μοναδική και αποφασιστική δικτατορία,

ἡ δικτατορία τῆς ἐργατικῆς τάξης· τὸ στάδιο αὐτὸ προπαρασκευῆς μιᾶς μακρυνῆς πορείας γεμάτης ἀγῶνες καὶ δυσκολίες, πρὸς τὴν τέλεια ἀταξικὴ κοινωνία ὅπου θὰ εξαφανιστοῦν ὅλες οἱ διαφορές· στὸ στάδιο αὐτὸ δὲν μπορεῖ νὰ ὑπάρξει ἄλλη δικτατορία ἀπ' αὐτὴ τοῦ προλεταριάτου σὸν τάξη.

Λοιπὸν, τὸ προλεταριάτο δὲν ἔχει φύλο· εἶναι τὸ σύνολο ὄλων τῶν ἀντρῶν κι ὄλων τῶν γυναικῶν πού σ' ὄλους τοὺς τόπους δουλειᾶς τῆς χώρας παλεύουν μὲ ἐπιμονὴ γιὰ ἕναν κοινὸ σκοπὸ.

Σᾶς ἔφερα ἕνα παράδειγμα ἀπ' αὐτὰ πού μένουν νὰ κάνομε. Καὶ μένουν ἀκόμη πολλὰ γιὰ νὰ γίνουν. Χωρὶς νὰ πῶμε μακρύτερα, στὶς παραδόσεις πού ὑπῆρχαν πρὶν ἀπ' τὸ θρίαμβο τῆς Ἐπανάστασης, θὰ πρέπει νὰ παλαίψουμε ἐνάντια στὶς παραδόσεις ἐνὸς πιδ πρόσφατου παρελθόντος πού ἀνήκει στὴν ἐπαναστατικὴ μας ἱστορία.

Ἐπάρχει μιὰ παράδοση σύμφωνα μὲ τὴν ὁποία τὰ μέλη τοῦ Κόμματος, τῶν συνδικάτων καὶ τῶν διάφορων μαζικῶν ὀργανώσεων διευθύνουν, προσανατολίζουν, ἀποφασίζουν ἀλλὰ τίς πιδ πολλές φορὲς δὲν ἐργάζονται. Ἡ παράδοση αὐτὴ εἶναι ὀλοκληρωτικὰ ἀρνητικὴ.

Ὅποιος θέλει νὰ εἶναι ἡγέτης, θὰ πρέπει νὰ μπορεῖ νὰ ἀντιμετωπίσει τὴν κρίση τῶν μαζῶν, ἢ μᾶλλον νὰ τὴν ὑποστεῖ· πρέπει νὰ πεισθεῖ ὅτι διαλέχτηκε γιὰτὶ εἶναι ὁ καλύτερος ἀνάμεσα στοὺς καλύτερους, μὲ τὴ δουλειά του, μὲ τὸ πνεῦμα θυσίας του, μὲ τὴν πρωτοποριακὴ του στάση σ' ὄλες τίς καθημερινὲς μάχες πού δίνει τὸ προλεταριάτο γιὰ τὴν οἰκοδόμησι τοῦ σοσιαλισμοῦ.

Ἡ παράδοση αὐτὴ μᾶς βαρύνει ἀκόμη. Οἱ ὀργανώσεις μας δὲν ἔχουν ἀπαλλαχθεῖ ἀπόλυτα ἀπ' τὸ ἀμάρτημα αὐτὸ πού μπῆκε μέσα στὶς νεαρὲς ἀκόμη παραδόσεις μας καὶ πού ἄρχισε κιόλας νὰ θλάπτει. Πρέπει νὰ ξεκόψουμε μιὰ καὶ καλὴ ἀπ' τὴν ιδέα ὅτι τὸ νὰ εἶσαι μέλος μιᾶς μαζικῆς ὀργάνωσης ἢ τοῦ καθοδηγητικοῦ κόμματος τῆς Ἐπανάστασης — καθοδηγητικοῦ σὲ μιὰ ἀπ' τίς πολυποίικιλες πλευρὲς του— σοῦ δίνει

τὴν παραμικρὴ δυνατότητα νὰ ὑποκίσεις ὁ,τιδήποτε περιο-
σώτερο ἀπ' τοὺς ἄλλους.

Πρέπει νὰ ξεχάσουμε τὴν πολιτικὴ αὐτὴ τῆς ἀνταμοιβῆς
μὲ ὑλικά ἀγαθὰ τὴν συνειδητότητα καὶ τὸ πνεῦμα θυσίας.

Εἶναι τὰ δυὸ στοιχεῖα ποὺ συνεχῶς συγκρούονται μετα-
ξύ τους καὶ ἐνωματώνονται διαλεκτικὰ στὴν οἰκοδόμησι τοῦ
σοσιαλισμοῦ: ἀπ' τὸ ἓνα μέρος τὰ ἀναγκαῖα ὑλικά κίνητρα,
ἀναγκαῖα γιατί βγήκαμε ἀπὸ μιὰ κοινωνία ποὺ δὲν σκεφτόταν
παρὰ τὰ ὑλικά κίνητρα καὶ γιατί ἡ καινούρια κοινωνία οἰκο-
δομήθηκε πάνω στὴ βάση αὐτῆς τῆς παλιᾶς μ' ὅλες τὶς μορ-
φὲς προσαρμογῶν στὴ συνείδηση τῶν ἀνθρώπων τῆς καὶ για-
τὶ ἀκόμη δὲν ἔχουμε στὴ διάθεσή μας ὅλα ὅσα μᾶς χρειάζονται
γιὰ νὰ δώσουμε στὸν καθένα ἀνάλογα μὲ τὶς ἀνάγκες του.

Νά γιατί τὸ ὑλικὸ συμφέρον θὰ παραμείνει γιὰ ἓνα χρο-
νικὸ διάστημα σὰν στοιχεῖο τῆς προοδευτικῆς οἰκοδόμησις
τοῦ σοσιαλισμοῦ.

Ἡ δράση τοῦ πρωτοποριακοῦ Κόμματος ἀποβλέπει ἀ-
κριβῶς στὴν ὅσο τὸ δυνατό ψηλότερα ἀνύψωση τῆς σημασίας
τοῦ ἀντίθετου συμφέροντος, τοῦ ἠθικοῦ κινήτρου, τοῦ κίνη-
τρου τῶν ἀνθρώπων ποὺ παλεύουν καὶ θυσιάζονται χωρὶς νὰ
περιμένουν τίποτ' ἄλλο ἀπ' τὴν ἀναγνώριση τῶν συναδέλφων
τους, τίποτ' ἄλλο ἀπ' αὐτὸ ποὺ δώσατε σήμερα στοὺς συντρό-
φους σας διαλέγοντάς τους γιὰ μέλη τοῦ Ἐνωμένου Κόμμα-
τος τῆς Ἐπανάστασης.

Τὸ ὑλικὸ κίνητρο εἶναι ἡ κληρονομιά τοῦ παρελθόντος
ποὺ πρέπει νὰ τὴν ὑπολογίζουμε ἀλλὰ ταυτόχρονα νὰ περιο-
ρίζουμε σιγὰ - σιγὰ τὴν ὑπεροχὴ τῆς στὴ συνείδηση τῶν ἀν-
θρώπων, στὸ μέτρο ποὺ προχωρεῖ ἡ κοινωνία. Στὴν κοινωνία
ποὺ φτιάχνουμε, θέση γιὰ τὸ ὑλικὸ κίνητρο δὲν θὰ ὑπάρχει
θὰ σβύσει στὴν πορεία καὶ πρέπει νὰ προετοιμάσουμε τὶς συν-
θῆκες ὥστε ὁ τύπος αὐτὸς κινήτοποιησης ποὺ δρᾷ σήμερα νὰ
χάνει κάθε μέρα τὴ σημασία του καὶ ν' ἀντικατασταθεῖ μὲ τὸ
ἠθικὸ κίνητρο, τὴν ἔννοια τοῦ καθήκοντος καὶ τὴν καινούρια
ἐπαναστατικὴ συνείδηση.

Σύντροφοι, ἔχουμε διαβεῖ τώρα τὰ πρῶτα στάδια: τὸ Ἐ

νωμένο Κόμμα τῆς Ἐπανάστασης θὰ ὑπάρχει ἀπὸ δῶ καὶ μπρὸς ἐπίσημα —ἀν μποροῦμε νὰ ποῦμε— στὸ κέντρο αὐτὸ ἐργασίας: ἀπὸ τώρα ἀποτελεῖται ἀπ' τοὺς 197 αὐτοὺς σύντροφους. Τί ἰδιότητες θὰ πρέπει νὰ ζητᾶτε σ' αὐτούς: Τὸ ξέρετε, μὰ καὶ ἐοεῖς οἱ ἴδιοι τοὺς διαλέξατε. Ξέρετε τὸ πνεῦμα θυσίας καὶ συντροφικότητας, τὴν ἀγάπη γιὰ τὴν πατρίδα, τὸ πρωτοποριακὸ πνεῦμα σὲ κάθε στιγμή πάλης καὶ τὸ πνεῦμα τοῦ ἐμπνευστῆ μὲ τὸ παράδειγμα, τοῦ σεμνοῦ καὶ μετρημένου ἐμπνευστῆ, ποὺ πρέπει νὰ ἔχει ἕνας μέλος τοῦ Κόμματος. Ἐνα μέλος τοῦ καινούριου Κόμματος πρέπει ἀκόμα νὰ νοιώθει βαθειὰ στὸ εἶναι του τὶς καινούριες ἀλήθειες κ' αὐτὸ ἐντελῶς φυσικά. Αὐτὸ ποὺ γιὰ τὸν κοινὸ ἄνθρωπο εἶναι θυσία γιὰ τὸν ἀγωνιστῆ πρέπει νὰ εἶναι ἀπλή καθημερινὴ δράση, αὐτὸ ποὺ πρέπει νὰ κάνει κι αὐτὸ ποὺ εἶναι φυσιολογικὸ νὰ κάνει.

Μ' ἄλλα λόγια, πρέπει ν' ἀλλάξει ὀλόκληρη ἡ στάση τοῦ ἀνθρώπου μέσα στὶς συγκεκριμένες περιστάσεις τῆς καθημερινῆς του ζωῆς: ἀκόμη πρέπει ν' ἀλλάξει ἡ στάση μπροστὰ στὰ ἰδιαίτερα καθήκοντα ἐνὸς ἐπαναστάτη σὲ μιὰ ἐποχὴ σὰν τὴ δική μας, ἀπέναντι στὴν καπιταλιστικὴ περικύκλωση.

Ἐδῶ καὶ μερικὲς μέρες, στὴ διάρκεια μιᾶς ἀπ' τὶς ἀναριθμητὲς ἐκείνες συγκεντρώσεις ποὺ ἐξακολουθοῦμε ἀτυχέστατα νὰ κάνουμε καὶ ποὺ δὲν τὰ καταφέραμε ἀκόμη νὰ ἀπαλλαγοῦμε ἀπ' αὐτές, κάποιος σύντροφος διηγῆθηκε τὴν τελευταία εἰστορία — τουλάχιστο τὴν τελευταία ποὺ ἄκουσα ἐγὼ — σχετικὰ μὲ τὴ σύσταση τοῦ Κόμματος.

Εἶναι ἡ ἱστορία ἐνὸς ἀνθρώπου ποὺ πάει νὰ μπεῖ στὸ Κόμμα καὶ ποὺ τοῦ ἐξηγοῦν τὰ μέλη τοῦ τοιμέα ὅτι πρέπει νὰ κάνει ὑπερωρίες, νὰ δίνει τὸ παράδειγμα, νὰ χρησιμοποιεῖ τὸν καιρὸ του γιὰ τὴ βελτίωση τῆς μορφωτικῆς του στάθμης, νὰ πηγαίνει τὴν Κυριακὴ στὴν ἐθελοντικὴ ἐργασία, νὰ ἐργάζεται ἐθελοντικὰ κάθε μέρα, νὰ ἀποβάλλει κάθε ματαιοδοξία καὶ νὰ συμμετέχει σ' ὅλες τὶς ὑπάρχουσες μαζικὲς ὀργανώσεις. Τελικά, τοῦ λένε: «Καὶ σὰν μέλος τοῦ Κόμματος ὁ φείλετε κάθε στιγμή νὰ εἴσατε ἕτοιμος νὰ δώσετε τὴ ζωὴ

σας για την Έπανάσταση. Θα είσαστε έτοιμος;» Κι ό άλλος άπαντά: «Άν πρόκειται νά κάνω τή ζωή πού μου λέ.ε, τί νά τήν κάνω; Τή δίνω με εύχαρίστηση».

Ή ίστορία τούτη έκφράζει μιá παλιά στάση βαθειά άντεπαναστατική. Γιατι άκριβώς Ένας πρωτοπριακός έργάτης, Ένα μέλος τού καθοδηγητικού Κόμματος τής Έπανάστασης βλέπει όλα αυτά πού τά όνομάζουν θυσίες με καινούριο μάτι, στο τμήμα τού καθήκοντός του, ένός καθήκοντος πού δέν επιβάλλεται άπ' τά έξω, αλλά είναι έσωτερικό. Καί τó κάνει με εύχαρίστηση.

Χάρη στην έσωτερική προσπάθεια τού άτομου και στο βάθαιμα τής συνειδητότητάς του, τά φτηνότερα και πληκτικώτερα πράγματα γίνονται σημαντικά και ούσιαστικά· δέν μπορεί; νά μην τά κάνεις χωρίς νά αισθάνεσαι άσχημα. Αυτό λέγεται θυσία. Τó νά μην κάνει λοιπόν τήν θυσία, αυτό άποτελεί τήν πραγματική θυσία για τόν έπανασάτη. Οί έννοιες δηλαδή κι οί κατηγορίες τροποποιούνται άπό δώ και πέρα.

Ό άληθινός έπανασάτης, τó μέλος τού καθοδηγητικού Κόμματος τής Έπανάστασης πρέπει νά έργάζεται κάθε ώρα και στιγμή τής ζωής του στα δύσκολα χρόνια τής πάλης πού μäs περιμένουν, μ' Ένα ένδιαφέρον πάντα άνανεωμένο, πάντα μεγαλύτερο και πάντα τó ίδιο ζωηρό. Είναι αυτή μιá ιδιότητά του βασική.

Αυτό σημαίνει νοιώθω τήν Έπανάσταση. Αυτό σημαίνει τó νά είναι κανείς έπανασάτης στα βάθη τής ψυχής του, νά νοιώθει οάν έπανασάτης. Τότε ή ιδέα τής θυσίας παίρνει καινούριες μορφές ύπαρξης.

Ό άγωνιστής τού Ένωμένου Κόμματος τής Έπανάστασης είναι μαρξιστής· πρέπει νά γνωρίζει τó μαρξισμό και νά έφαρμόζει στην άνάλυσή του τó διαλεκτικό ύλισμό για νά έρμηνεύει σωστά τόν κόσμο.

Όμως ό κόσμος έχει πλατύτητα, πολλές και διαφορετικές δομές και έχει περάσει άπό μιá ποικιλία πολιτισμών· άκόμη και σήμερα, σε μερικές περιοχές τού κόσμου, υπάρχουν άκόμη λαοί πού ζούν στην πιό πρωτόγονη κοινωνική μορφή

πού γνωρίζουμε στὸν πρωτόγονο κομμουνισμό. Ὑπάρχει ἀκόμα, δυστυχῶς, δουλεία, καθὼς καὶ ὁ φεουδαλισμός, μὲ μεγάλη διάδοση στὴν Ἀμερική· τέλος, ὁ καπιταλισμός καὶ τὸ τελευταῖο του στάδιο, ὁ ἰμπεριαλισμός. Ὑστερα ὑπάρχουν λαοὶ πού βρίσκονται στὸ δρόμο τῆς οἰκοδόμησής τοῦ σοσιαλισμοῦ κι ἄλλοι — ὅπως ἡ Σοβιετικὴ Ἐνωση — πού ἀρχίζουν νὰ οἰκοδομοῦν τὸν κομμουνισμό.

Ἄν ὅμως μποροῦν οἱ διάφοροι λαοὶ νὰ ὀρισθοῦν κοινωνιολογικὰ μὲ τὸν ἴδιο τρόπο, εἴτε βρίσκονται στὸν καπιταλισμὸ εἴτε οἰκοδομοῦν τὸ σοσιαλισμὸ, ὁ καθένας τους ἔφτασε στὸ ἱστορικὸ αὐτὸ στάδιο ἀπὸ διαφορετικοὺς δρόμους καὶ μέσα σὲ ἰδιαίτερες συνθήκες.

Ὁ μαρξισμὸς λοιπὸν δὲν εἶναι παρὰ ἕνας ὁδηγὸς γιὰ δράση. Οἱ μεγάλες θεμελιακὲς ἀλήθειες ἀνακαλύφθηκαν καί, μ' αὐτὲς σὰν ἀφετηρία, μὲ τὸ δῦλο τοῦ διαλεκτικοῦ ὕλισμοῦ, ἐρμηνεύεται ἡ πραγματικότητα σὲ κάθε περιοχὴ τοῦ κόσμου. Νά, γιατί καμμιά οἰκοδόμησις δὲν θὰ μοιάζει μὲ τὴν ἄλλη· ὅλες θὰ διαμορφωθοῦν μὲ ἰδιαίτερα χαρακτηριστικὰ.

Τὰ χαρακτηριστικὰ τῆς Ἐπανάστασής μας εἶναι κι αὐτὰ ἰδιαίτερα. Δὲν μποροῦν νὰ ἀποκοποῦν ἀπ' τὶς μεγάλες ἀλήθειες, δὲν μποροῦν νὰ ἀγνοήσουν τὶς ἀπόλυτες ἀλήθειες ποὶ ἀνακαλύφθηκαν ἀπ' τὸν μαρξισμό, πού δὲν ἐφευρέθηκαν, ποὶ δὲν διατυπώθηκαν δογματικά, ἀλλὰ ἀνακαλύφθηκαν στὴν ἀνάλυση τῆς ἐξέλιξης τῆς κοινωνίας. Ὅμως ἡ Ἐπανάστασίς μας ἔχει τὶς ἰδιομορφίες της καὶ τὰ μέλη τοῦ Ἐνωμένου Κόμματος τῆς Ἐπανάστασης θὰ πρέπει νὰ γίνουν δημιουργικά· θὰ πρέπει νὰ χειρίζονται τὴ θεωρία καὶ νὰ διαμορφώνουν τὴν πράξη σύμφωνα μὲ τὴ θεωρία καὶ σύμφωνα μὲ τὶς εἰδικὲς συνθήκες αὐτῆς τῆς χώρας ὅπου μᾶς ἔτυχε νὰ ζοῦμε καὶ νὰ μαχόμαστε.

Μ' ἄλλα λόγια πρέπει νὰ ἀρχίσουμε τὴν οἰκοδόμησις τοῦ σοσιαλισμοῦ στὴν Κούβα ἀποφεύγοντας σὰν τὴν πανοῦκλα τὸν μηχανικισμό. Ὁ μηχανικισμὸς δὲν φέρνει παρὰ σὲ στερεότυπες φόρμουλες, σὲ παράνομους κομματικοὺς πυρῆνες, στὴν εὐνοιοκρατία, σ' ὄλων τῶν εἰδῶν τὰ κακὰ μέσα στὴν ἐπαναστατι-

κή οργάνωση. Πρέπει να ενεργοῦμε διαλεκτικά, να στηριζόμαστε στις μάζες, να διατηροῦμε πάντοτε τὴν ἐπαφή μαζί τους, να τὶς καθοδηγοῦμε μὲ τὸ παράδειγμά μας, να χρησιμοποιοῦμε τὸ διαλεκτικὸ ὕλισμὸ καὶ κάθε στιγμή να δείχνουμε δημιουργικὸ πνεῦμα.

Πῶς θὰ μπορούσαμε λοιπὸν νὰ καθορίσουμε τοὺς σημαντικώτερους στόχους ἐνὸς μέλους τοῦ Ἐνωμένου Κόμματος τῆς Ἐπανάστασης; Ὑπάρχουν δυὸ στόχοι βασικοί, ποὺ ἐπαναλαμβάνονται σταθερὰ καὶ ποὺ σχηματίζουν τὴ βάση ὅπου στηρίζεται ἡ ἀνάπτυξη τῆς κοινωνίας: πρῶτα - πρῶτα ἡ παραγωγή, ἡ αὐξηση τῶν προορισμένων γιὰ τὸ λαὸ ἀγαθῶν· καὶ ὕστερα τὸ βάθαιμα τῆς συνειδητότητας.

Εἶναι ἀνώφελο νὰ ἐξηγήσουμε γιατί ἔχει τόση σημασία ἡ παραγωγή καὶ γιατί πρέπει νὰ ἀπασχολεῖ τόσο πολὺ τὸ μέλος τοῦ κόμματος.

Μπορεῖ ὁ σοσιαλισμὸς νὰ μὴν εἶναι μιὰ κοινωνία «ἀπολαυτῆς», ἀλλὰ δὲν εἶναι πολὺ περισσότερο ἓνα οὐτοπικὸ καθεστῶς βασισιμένο πάνω στὴν καλωσύνη τοῦ ἀνθρώπου σὰν τέτοιου. Ὁ σοσιαλισμὸς εἶναι ἓνα στάδιο ὅπου φτάνουμε ἱστορικὰ καὶ ποὺ ἔχει σὺν βάση τὴν κοινωνικοποίηση τῶν κυριώτερων μέσων παραγωγῆς καὶ τὴν ἰσοδύναμη κατανομή τοῦ πλοῦτου τῆς κοινωνίας μέσα στὰ πλαίσια μιᾶς παραγωγῆς κοινωνικοῦ τύπου. Ὅταν ἡ παραγωγή γινόταν μὲ καπιταλιστικὸ τρόπο, τὰ μεγάλα ἐργοστάσια, οἱ μεγάλες καπιταλιστικὲς ἰδιοκτησίες καὶ γενικὰ οἱ κῶροι ὅπου ὁ ἄνθρωπος ἐργαζόταν μαζί μὲ ἄλλους κοινοτικά, ὑπῆρχαν καὶ τότε: ἀλλὰ σ' αὐτὴ τὴν ἐποχὴ ὁ καρπὸς τῆς ἐργασίας τοῦ ἀνθρώπου ξαναγύριζε ἀτομικὰ στοὺς κεφαλαιοκράτες, στὴν ἐκμεταλλεύτρια τάξη, νομότυπη ἰδιοκτήτρια τῶν παραγωγικῶν ἀγαθῶν.

Ἡ κατάσταση τώρα ἔχει ἀλλάξει ἀλλὰ ἡ βάση παραμένει ἡ ἴδια: μιὰ κοινωνικὴ τάξη, μιὰ κοινωνικὴ δομὴ ἤλθε ἀλλὰ ἀναγκαστικὰ στηρίζεται στὴν προηγούμενη. Κι ἡ οἰκοδόμησις τοῦ σοσιαλισμοῦ εἶναι τὸ ἀποτέλεσμα τῆς ἀνάπτυξης ὀλόκληρης τῆς παραγωγῆς μας.

Ὅσο γιὰ τὴ συνείδηση, εἶναι ἀκόμη πιὸ σημαντικὴ ὑπό-

θεση, ἐξ αἰτίας τῶν νέων χαρακτηριστικῶν ποῦ παίρνει ἡ ἀνάπτυξη τῶν κοινωνιῶν τοῦ αἰῶνα μας.

Ὅταν ὁ Μάρξ ἀνάλυσε τὶς κοινωνικὲς μορφές, ἦταν γνωστὴ ἡ πρωτόγονη κοινωνία, ἡ φεουδαρχικὴ καὶ ἡ καπιταλιστικὴ. Πιὸ πρὶν ὑπῆρξε καὶ ἡ δουλοκτητικὴ κοινωνία. Ὁ Μάρξ ἀνάλυσε τοὺς λόγους ὑπαρξῆς τῆς καθεμιᾶς τους· ἔδειξε ὅτι τὰ πάντα βρίσκονταν σὲ συνάρτηση μὲ τὴν παραγωγή, ὅτι ἡ συνείδηση τοῦ ἀνθρώπου καθοριζόταν ἀπ' τὸ περιβάλλον ὅπου ζοῦσε κι ὅτι τὸ περιβάλλον αὐτὸ καθοριζόταν ἀπ' τὰ μέσα παραγωγῆς. Ἀλλὰ βαθαίνοντας ἀκόμα πιὸ πολὺ τὴν ἀνάλυσή του, ὁ Μάρξ ἔκανε μιὰ πολὺ πιὸ σημαντικὴ ἀνακάλυψη: ἔδειξε ὅτι ἱστορικὰ ὁ καπιταλισμὸς ἐμελλε νὰ ἐξαφανιστεῖ καὶ νὰ παραχωρήσει τὴ θέση του σὲ μιὰ καινούρια κοινωνία: τὴ σοσιαλιστικὴ.

Σὲ συνέχεια, ὁ Λένιν προχώρησε ἀκόμη αὐτὴ τὴν ἀνάλυση κι ἔφτασε στὸ συμπέρασμα ὅτι τὸ πέρασμα ἀπὸ μιὰ κοινωνία στὴν ἄλλη δὲν ἦταν μηχανικὸ κι ὅτι ἡ διαμόρφωση τῶν συνθηκῶν μπορούσε νὰ ἐπιταχυνθεῖ στὸ μέγιστο ὄριο χάρη σὲ μερικὸς καταλύτες, ὅπως θὰ τοὺς ὀνομάσω. Μ' ἄλλα λόγια, ὅταν ὑπάρχει μιὰ πρωτοπορία τοῦ προλεταριάτου ἱκανὴ νὰ προωθήσει τὶς οὐσιαστικὲς διεκδικήσεις τοῦ προλεταριάτου, νὰ διαβλέψει καθαρὰ ποιὰ πορεία πρέπει ν' ἀκολουθήσει καὶ νὰ προσπαθήσει νὰ πάρει τὴν ἐξουσία γιὰ νὰ ἐγκαθιδρύσει μιὰ καινούρια κοινωνία, τότε μπορεῖ νὰ προχωρήσει ἡ κοινωνικὴ ἐξέλιξη πηδώντας στάδια. Συμπέρανε ἀκόμη ὅτι ἡ σοσιαλιστικὴ κοινωνία μπορούσε ν' ἀναπτυχθεῖ σὲ μιὰ καὶ μόνη χώρα· ἀκόμη καὶ μέσα στὴ χειρότερη καπιταλιστικὴ περικύκλωση, ὅπως αὐτὴ ποῦ χρειάστηκε ν' ἀντιμετωπίσει ἡ Σοβιετικὴ Ἐνωση. Φτάνουμε λοιπὸν στὴ σημασία τῆς συνείδησης.

Ἀποδείχτηκε ὅτι ἡ ἱστορικὴ ἐξέλιξη τῶν κοινωνιῶν, κάτω ἀπὸ ὀρισμένες συνθήκες, μπορεῖ νὰ συντομευτεῖ κι ὅτι τὸ Κόμμα τῆς πρωτοπορίας εἶναι ἓνα ἀπ' τὰ κυριώτερα μέσα συντόμευσῆς τῆς. Ἀκολουθώντας τὸ μάθημα ποῦ δόθηκε ἀπ' τὴ Σοβιετικὴ Ἐνωση ἐδῶ καὶ 45 χρόνια, κάναμε τὸ ἴδιο πρῶγμα στὴν Κούβα. Χάρη στὸ πρωτοποριακὸ κίνημα, ὑπερπηδών-

τας τὰ στάδια μπορέσαμε νὰ τονίσουμε τὸ σοσιαλιστικὸ καρακτῆρα στὴν Ἐπανάστασή μας δυὸ χρόνια μετὰ τὸ θρίαμβό της, δταν κίολας, εἶναι ἀλήθεια, εἶχε σοσιαλιστικὸ χαρακτῆρα μιὰ κι εἶχαμε σχεδὸν ὅλα τὰ μέσα παραγωγῆς στὰ χέρια μας. Προστοιμάζαμε τὴν ἐξαφάνιση τῆς ἐκμετάλλευσης τοῦ ἀνθρώπου ἀπ' τὸν ἀνθρώπο, τὴ σχεδιοποίηση ὅλων τῶν μορφῶν παραγωγῆς γιὰ νὰ μπορέσουμε νὰ ἐφαρμόσουμε μιὰ σωστὴ καὶ ἰσομερῆ κατανομὴ σὲ ὅλους. Δυστυχῶς ἡ ἐπιτάχυνση αὐτὴ ἄφησε πολλοὺς ἀνθρώπους πίσω γιὰτὶ ἡ παλιὰ κοινωνία συνεχίζει νὰ θαρύνει στὴ συνείδηση τῶν ἀνθρώπων.

Δὲν μποροῦμε νὰ φτάσουμε στὸ σοσιαλισμὸ, στὶς τωρινὲς συνθηκὲς τῆς χώρας μας καὶ πολλῶν ἄλλων χωρῶν ὅπου ἐγκαθιδρύθηκε, μὲ τὴν ἔκρηξη τῶν προηγούμενων κοινωνικῶν συνθηκῶν, δηλαδὴ μὲ μιὰ μηχανικὴ ἀλλαγὴ ποὺ νὰ ὀφείλεται σὲ μιὰ τόσο μεγάλῃ ἀνάπτυξη τῶν ἀντικειμενικῶν συνθηκῶν ὥστε ἡ μετάβαση στὸ σοσιαλισμὸ νὰ μὴν εἶναι παρὰ ζήτημα μορφῆς.

Ἐδῶ, ἡ πρωτοπορία εἶναι ποὺ ὀδήγησε τὸ λαό. Ὁ στόχος αὐτὸς ἦταν πάντα ἡ κυριώτερη φροντίδα τοῦ Φιντέλ ποὺ καθοδήγησε τὸ λαὸ μας δείχνοντάς του κάθε στιγμή τί ἔπρεπε νὰ κάνει, δίνοντάς του τὰ μαθήματα ἀξιοπρέπειας, πνεύματος θυσίας καὶ παλληκαριᾶς ποὺ δώσαμε καὶ σ' ὅλον τὸν κόμο στὴ διάρκεια τῶν τεσσάρων χρόνων τῆς ἐπανάστασης.

Ἔτσι, σιγὰ - σιγὰ, πολλὲς φορὲς γιὰ συναισθηματικοὺς λόγους, οἱ ἀνθρώποι μπεῖχαν στὸ κίνημα οἰκοδόμησης τοῦ σοσιαλισμοῦ· πάντα ὅμως ὑπάρχουν καὶ ὀπισθοδρομικοί, κι ὁ σκοπὸς μας δὲν εἶναι ν' ἀπαλλαγοῦμε ἀπ' αὐτούς, νὰ τοὺς συντρίψουμε ἢ νὰ τοὺς ὑποχρεώσουμε νὰ ὑπακούουν σὲ μιὰ ἔνοπλη πρωτοπορία· ὁ σκοπὸς μας εἶναι νὰ τοὺς διαπαιδαγεύγῃσουμε, νὰ τοὺς κάνουμε νὰ προχωρήσουν καὶ νὰ τοὺς πείσομε νὰ μᾶς ἀκολουθήσουν μὲ τὸ παράδειγμά μας, μὲ τὴν ἠθικὴ ὑποχρέωση γιὰ τὴν ὁποία μίλησε ὁ Φιντέλ.

Τὸ παράδειγμα, καλὸ ἢ κακὸ, μεταδίδεται γρήγορα. Ἐμεῖς

πρέπει να προσηλυτίσουμε με το καλό παράδειγμα. Πρέπει να επιδράσουμε πάνω στη συνείδηση των ανθρώπων, να την επηρεάσουμε να δείξουμε τί είμαστε ικανοί να κάνουμε. Πρέπει ακόμη να δείξουμε τί είναι ικανή να κάνει μια επανάσταση όταν βρίσκεται στην έξουσία, σίγουρη για τον τελικό της σκοπό, όταν ξέρει ότι οι αντικειμενικοί της στόχοι είναι γερά θεμελιωμένοι και η γραμμή που ακολουθεί σωστή· κι όταν είναι έτοιμη, όπως ήταν ο λαός μας, να μη δώσει ούτε μια σπιθαμή απ' τα νόμιμα δικαιώματά της.

Όλα αυτά πρέπει να τα εξηγήσουμε σε όλους τους δέν να έχουν ακόμα κατανοήσει, σ' όλους τους δέν να έχουν νοιώσει ακόμη. Ο βαθμιαίος προσεταιρισμός κι αυτών είναι μια αναγκαioτητα.

Η προσπάθεια θα είναι μακρόχρονη και δύσκολη, αλλά εδώ πρέπει να χτυπήσουμε. Είμαστε σχεδόν το ίδιο πολιορκημένοι όσο ήταν κι η Σοβιετική Ένωση, στα τρομερά και μεγάλα εκείνα χρόνια που σημάδεψαν την ιστορία της ανθρωπότητας. Τώρα όμως υπάρχει η Σοβιετική Ένωση, υπάρχει το σοσιαλιστικό στρατόπεδο, ένας άπέραντος συνασπισμός που κάθε μέρα κερδίζει καινούριες δυνάμεις και καινούριους λαούς στο σοσιαλιστικό ιδανικό.

Μέσα στην Αμερική έχουμε απομονωθεί· ο Ο.Ε.Α. ετοιμάζεται απ' τη μια μεριά κι οι Ήνωμένες Πολιτείες απ' την άλλη· προκλήσεις προετοιμάζονται στη Γουατεμάλα και σ' ύλες τις χώρες της Αμερικής· αεροπλάνα πέφτουν κάτω από ύποπτες συνθήκες σε εδάφη που ανήκουν σε έχθρικές μας κυβερνήσεις. Έπιστολές και σχέσεις εμφανίζονται. Και πίσω απ' όλα αυτά βρίσκεται πάντα το ίδιο πρόσωπο της μεγάλης συμμαχίας του Ιμπεριαλισμού ενάντια στον κουβανέζικο λαό.

Γιατί; Γιατί παρά τα λάθη μας — που τα αναγνωρίζουμε — οι νίκες μας σ' αυτά τα τέσσερα χρόνια είναι ένα τέτοιο μάθημα για την Αμερική που ο Ιμπεριαλισμός μας τρέμει· μας φοβάται ίσως πιο πολύ κι' από τους άλλους ισχυρότερους λαούς.

Η βάση του Ιμπεριαλισμού βρίσκεται στην Αμερική· ο

βορειοαμερικάνικος ιμπεριαλισμός, πού είναι και ὁ ἰσχυρότερος, βρίσκεται στήν Ἀμερική. Ἡ Ἀμερική μιλάει ἰσπανικά, ἡ Ἀμερική μᾶς καταλαβαίνει, μᾶς θαυμάζει καί βλέπει σέ μᾶς τήν εἰκόνα αὐτοῦ πού μπορεί νά γίνει τὸ μέλλον γιά ὄλους τοὺς λαοὺς τῆς καί προετοιμάζεται γι' αὐτὴ τὴ νίκη.

Ἄν στήν Ἀμερική ὑπάρχουν ἀντάρτικα — τὸ ξέρουμε κι ἐμεῖς ὅπως καὶ τὸ Πεντάγωνο — δὲν εἴμαστε ἐμεῖς ἐκεῖνοι πού τὰ φτιάξαμε, δὲν μπορούμε νὰ τὸ κάνουμε, δὲν ἔχουμε τὰ μέσα ἢ ὑπαρξή τους ὅμως μᾶς γεμίζει χαρά. Εἶδαμε μὲ ἐνθουσιασμὸ τίς νίκες τῶν Βενεζουελιανῶν, τὴν ἀνάπτυξη τῆς βενεζουελιανῆς ἐπανάστασης· μ' ἐνθουσιασμὸ πληροφορηθήκαμε ὅτι στὴ Γουατεμάλα, στήν Κολομβία, στὸ Περού, ὑπάρχουν ἐπαναστατικοὶ πυρῆνες· ὅταν τὸ οἰκοδόμημα τῆς ἱμπεριαλιστικῆς ἐξουσίας ἀρχίζει νὰ παθαίνει ρωγμές, μικρὲς ἀκόμη, ἀλλὰ συστηματικὲς, σ' ὅλες αὐτὲς τίς κῶρες, ἐμεῖς καιρόμαστε.

Ὅλ' αὐτὰ ἐνσαρκώνονται μ' ἓνα πολὺ ἀπτό τρόπο στήν Ἀμερική σὲ κάποιο πρᾶγμα πού μιλάει στοὺς λαοὺς στὰ ἰσπανικά, στήν ἴδια τους τὴ γλῶσσα, πού ἐξηγεῖ ξεκάθαρα τί πρέπει νὰ κάνουν γιὰ νὰ φτάσουν στήν εὐτυχία καὶ πού λέγεται Κουβανέζικη Ἐπανάσταση. Νὰ γιατί ὁ ἱμπεριαλισμὸς μᾶς φοβᾶται.

Δὲν εἶναι ματαιοδοξία, οὔτε μελαγχολία μικρῆς κῶρας· εἶναι μιὰ ἀντικειμενικὴ ἀνάλυση τῶν γεγονότων. Εἴμαστε ὅλοι ὑπεύθυνοι γιὰ τὸ φόβο καὶ τὸ μῖσος πού ἐμπνέουμε στοὺς ἱμπεριαλιστές. Καὶ πρέπει νὰ νοιώθουμε περήφανοι γι' αὐτό! Πρέπει νὰ νοιώθουμε περήφανοι γιατί ἡ Κουβανέζικη Ἐπανάσταση εἶναι μιὰ τρομερὴ φλεγμονὴ πού δὲν ἀφήνει τὸν κ. Κέννεντυ νὰ κοιμηθεῖ καὶ γιατί ὅλα τὰ ἀνδρείκελλα τῆς Ἀμερικῆς βλέπουν τὴν εἰκόνα τοῦ μέλλοντός τους σ' αὐτὸ πού συνέβη σ' αὐτοὺς πού ἦταν ἐδῶ. Γιατί αἰσθάνονται τὴν ἔκταση καὶ τὴ βαθύτητα τῆς λαϊκῆς δικαιοσύνης ὅταν θ' ἀποκτήσει ἀπεριόριστη ἐξουσία.

Αὐτὸ εἶναι τὸ ὀριστικὸ μας ἔργο κι ἡ μεγάλη ὑπευθυνότητα πού ἔχουμε μπροστὰ σ' ὀλόκληρη τὴν Ἀμερική καὶ μπρο-

στά στον κόσμο. Στα τέλη της περασμένης χρονιάς δώσαμε ένα μάθημα αξιοπρέπειας που οι βορειο - αμερικάνοι δὲν τὸ περίμεναν ποτέ. Καὶ συνεχίζουμε νὰ τὸ δίνουμε μὲ τις πράξεις μας.

Αὐτὸ ξεπερνάει τὴν ταπεινὴ μας τροχιά κι εἶναι τὸ μεγαλύτερο καύχημά μας: παντοῦ στον κόσμο, ὁ Κουβανὸς γίνεται ἀντικείμενο σεβασμοῦ, θαυμασμοῦ, ἀγάπης καὶ πολλὰς φορές φόβου ἢ μίσους, γιατί ἐκπροσωπεῖ τὴν Ἐπανάσταση, τὴ στερῶσή της καὶ ὅλα ὅσα ἐπέτελεσε σὲ 4 χρόνια.

Γι' αὐτό, σύντροφοι, πρέπει νὰ προετοιμαζόμαστε γιὰ νὰ πολλαπλασιάσουμε τις ἐπιτυχίες καὶ νὰ περιορίσουμε τὰ σφάλματα, νὰ βαθύνουμε τὴ συνειδητότητα τῶν μαζῶν καὶ ν' αὐξήσουμε τὴν παραγωγή, νὰ ἐντείνουμε πὸ πολὺ τις προσπάθειές μας καὶ νὰ συνηθίσουμε νὰ βαδίζουμε μόνοι στὴν παραγωγή ὅπως τὸ κάναμε σὲς δύσκολες στιγμές. Ἡ βοήθεια τῶν φιλικῶν χωρῶν — βοήθεια γενναϊόδωρη καὶ ἀδελφικὴ πού συχνὰ μᾶς δόθηκε — πρέπει νὰ μᾶς χρησιμεύει γιὰ τὴ μεγαλύτερη στερῶση κι' ἐξασφάλιση τῆς Ἐπανάστασης, ἀλλὰ δὲν πρέπει ἡ βάση τῶν δυνάμεών μας νὰ βρῆσκειται σ' ἄλλη χώρα, ὅσο φιλικὴ καὶ ἀνιδιοτελὴς κι' ἂν εἶναι αὐτή, γιατί πραγματικὴ δύναμη εἶναι μόνο αὐτὴ πού πηγάζει ἀπ' τὴν Ἰδια τὴ συνείδηση τῆς δυνάμης. Ὅταν ἕνας λαὸς ἀποκτήσει συνείδηση τῆς δυνάμει του, δταν ἀποφασίσει νὰ παλαίψει καὶ νὰ τραβήξει μπροστά, τότε μόνο εἶναι πραγματικὰ ἰσχυρὸς καὶ μπορεῖ ν' ἀντιταχθεῖ σ' ὁποιοδήποτε ἐχθρό.

Αὐτὸ ἐμεῖς τὸ κάναμε καὶ γενικὰ μπορούμε νὰ εἴμαστε περήφανοι γιὰ ὅτι κάναμε. Ἀλλὰ παράλληλα πρέπει ν' ἀναλύσουμε ψυχρὰ καὶ ἀντικειμενικὰ τὴν ἐργασία μας καὶ νὰ τὴν κριτικάρουμε κάθε φορὰ πού εἶναι ἐλαττωματικὴ, κάθε φορὰ πού δὲν λύνει τὰ βασικὰ προβλήματα, κάθε φορὰ πού παύει νὰ εἶναι δημιουργικὴ καὶ ζωντανή. Πρέπει νὰ ἀντιμετωπίζουμε τὴν ἐργασία μας ὅπως ἀντιμετωπίσατε ἐσεῖς τοὺς συντρόφους σας πού παρατηρήσατε καὶ κρίνατε.

Νὰ τί περιμένουμε ἀπὸ σᾶς, μέλη τοῦ Ἠνωμένου Κόμμα-

τος τῆς Ἐπανάστασης, κι ἀπ' ὅλους αὐτοὺς πού ἀκόμη δὲν ἀνήκουν στὸ Κόμμα αὐτό.

Θέλουμε νὰ βαδίζει ὀλόκληρος ὁ λαός μας μὲ τὸν ἴδιο ρυθμὸ καὶ μὲ τὸ ἴδιο βῆμα· νὰ παλεύει καὶ νὰ βαδίζει πρὸ γρήγορα ἢ πρωτοπορία, μέσα σὲ πολυάριθμες δυσκολίες, γιὰ νὰ ξεπεράσει τὸ δυνατότερο ἀπόσπασμα, τὸ ἀπόσπασμα ὀλόκληρου τοῦ λαοῦ.

Οἱ σύντροφοι τοῦ κόμματος ἔχουν καθῆκον νὰ εἶναι ἢ πρωτοπορία. Θυμηθεῖτε τί σὰς εἶπε ὁ Φιντέλ: «Θὰ εἶναι οἱ καλύτεροι, οἱ Καμίλος, οἱ ἔμπιστοι, οἱ ἔτοιμοι γιὰ τὴ θυσία κι οἱ θαρραλέοι...». Ἄλλὰ κι ὀλόκληρος ὁ λαός μας πρέπει νὰ μοιάσει στοὺς ἀντάρτες ἐκείνους πού ἄρχισαν τὴν πᾶλη ἀνοργάνωτοι, πού φοβοῦνταν τὰ ἀεροπλάνα, τὰ τάνκς καὶ τοὺς στρατιῶτες τοῦ ἐχθροῦ καὶ πού τελικὰ προχώρησαν σ' ὀλόκληρο τὸ ἔδαφος τῆς Κούβας καταστρέφοντας ἕναν πολὺ ἰσχυρότερο στρατὸ πού εἶχε στὴ διάθεσή του τὰ πάντα ἐκτὸς ἀπ' τὸ ἠθικό.

Τὴν τελικὴ στιγμή, ἡ νίκη κερδίσθηκε γιὰτὶ ὀλόκληρος ὁ Ἀντάρτικος Στρατός, κι' ὄχι μόνο ἡ πρωτοπορία, ἐκπροσωποῦσε τὸ λαϊκὸ θάρρος. Στὸ βαθμὸ πού ἡ δύναμή του, τὸ θάρρος του κι ἡ ἀποφασιστικότητά του μεγάλωναν, ὁ ἐχθρὸς ὑποχωροῦσε, παρατοῦσε σιγὰ - σιγὰ τὶς θέσεις του, ἔχανε τὴν ἐμπιστοσύνη του, διαλυόταν μέχρι τὴν τελικὴ του ἀποσύνθεση.

Νὰ ὁ στόχος μας: εἶναι πολὺ δύσκολος καὶ πολὺ εὐκολος· ὅλα ἐξαρτῶνται ἀπ' τὸν τρόπο πού θὰ τὰ ἀντιμετωπίσουμε, ἀπ' τὴ στάση μας ἀπέναντι στὴν ἐπαναστατικὴ πραγματικότητα κι ἀπ' αὐτὸ πού εἴμαστε ἱκανοὶ νὰ κάνουμε, ἀπαλλαγμένοι στὸ μέγιστο βαθμὸ ἀπ' τὴ σαπίλα μιᾶς ἐξαφανισμένης κοινωνίας. Πατρίδα ἢ θάνατος, θὰ νικήσουμε!

4. Σχετικά με την αντίληψη της αξίας : απάντηση σε μερικές απόψεις.

Σ' αὐτὸ τὸ φύλλο τῆς « Nueva Industria Económica » ἀναδημοσιεύουμε τὸ ἄρθρο τοῦ Ἀλμπέρτο Μόρα, ποὺ δημοσιεύθηκε πρόσφατα ἀπ' τὴν ἐπιθεώρηση « Comercio Exterior » (ποὺ ἐκδίδεται ἀπ' τὸ ὑπουργεῖο Ἐξωτερικοῦ Ἐμπορίου) μὲ τὸν τίτλο « Σχετικά με τὸ πρόβλημα τῆς λειτουργίας τοῦ νόμου τῆς αξίας στὴ σύγχρονη κουβανικὴ οἰκονομία ».

Τὸ ἄρθρο ἀρχίζει ἔτσι... : « Μερικοὶ σύντροφοι ὑποστηρίζουν ὅτι ὁ νόμος τῆς αξίας δὲν λειτουργεῖ σήμερα στὸν κρατικὸ τομέα τῆς κουβανέζικης οἰκονομίας ». Ἡ ἀνασκευὴ τῶν ἐπιχειρημάτων εἶναι ἐνδιαφέρουσα, ὅπως παράλληλα εἶναι ἐνδιαφέρων ὁ χαρακτηρισμὸς τῶν συντρόφων αὐτῶν. Τὸ « μερικοὶ » δὲν ἔχει ὄνομα, ἐνῶ ἐκεῖνοι στοὺς ὁποίους ἀναφέρεται ἢ κριτικῆ, ἔχουν ἓνα. Εἶναι ὁ ὑπουργὸς τῆς Βιομηχανίας, συγγραφέας αὐτοῦ τοῦ ἄρθρου κι' ὁ σύντροφος Λούις Ἀλβάρεζ Ρόμι, ὑπουργὸς τῶν Οἰκονομικῶν, χωρὶς νὰ μιλήσουμε γιὰ τοὺς ἄλλους σύντροφους ποὺ μπορεῖ νὰ τοὺς ἀφορᾷ ἐξ αἰτίας τοῦ ὅτι ἀκολουθοῦν τὸ σύστημα χρηματοδότησης ποὺ ἰσχύει.

Ἀρχίζουμε μ' αὐτὲς τὲς διασαφήσεις, γιὰτὶ εἶναι καλὸ νὰ ὀρίζουμε τόσο αὐτοὺς ποὺ ὑπερασπίζονται ἀπόψεις ὅσο καὶ τὲς ἴδιες τὲς ἀπόψεις.

Θὰ θέλαμε νὰ διαφωτίσουμε τρεῖς θέσεις ποὺ ὁ Μόρα διατυπώνει σιὰ συμπεράσματά του. Πιστεύουμε ὅτι τὸ σημαντικώτερο θέμα συζήτησης τοῦ ἄρθρου δὲν εἶναι ἡ διαμάχη μ' αὐτοὺς ποὺ ἀρνοῦνται τὴ λειτουργία τοῦ νόμου τῆς αξίας, ἀλλὰ ὁ ὀρισμὸς ὁ ἴδιος ποὺ δίνει στὴν ἀξία καὶ ποὺ δὲν εἶναι σύμφωνη μὲ τὲς ιδέες τοῦ Μάρξ.

«Τελικά, τί είναι ἡ ἀξία; Κατὰ τὴ γνώμη μου, ἂν θέλου-
με νὰ δώσουμε μιὰ συνεκτικὴ ἔννοια στὴν κατηγορία τῆς ἀ-
ξίας δὲν μπορούμε νὰ μὴ δοῦμε ὅτι περιέχει (ἢ καλύτερα,
ὅτι ἐκφράζει) μιὰ σχέση. Πρῶτα - πρῶτα ὅτι εἶναι ἕνα μέτρο
καί, σὰν τέτοιο, ἐκφράζει μιὰ σχέση· κατόπιν, ὅτι εἶναι μιὰ
κατηγορία φτιαγμένη ἀπ' τὸν ἄνθρωπο μέσα σὲ καθορισμένες
συνθῆκες καὶ μὲ καθορισμένο σκοπό, ποῦ περιέχεται στὸ πλαί-
σιο τῶν κοινωνικῶν σχέσεων ποῦ ἔχει ἀναπτύξει.

Ἄς ἀναλύσουμε τὴν παράγραφο. Μερικὲς γραμμὲς ποῦ
πάνω ὁ Ἄλμπέρτο Μόρα βεβαιώνει: «Τὸ μέτρο ὅμως ἐνὸς
πράγματος δὲν εἶναι καὶ τὸ πρᾶγμα καθεαυτό», μιλώντας γιὰ
τὴν ἀξία· καὶ τώρα λέει: «Πρῶτα - πρῶτα εἶναι ἕνα μέτρο
καὶ σὰν τέτοιο, ἐκφράζει μιὰ σχέση». Αὐτὸ μᾶς φαίνεται ἄν-
τιφατικό.

Πιο κάτω: «...Κατόπιν, ὅτι εἶναι μιὰ κατηγορία φτιαγμέ-
νη ἀπ' τὸν ἄνθρωπο σὲ συγκεκριμένες συνθῆκες καὶ μὲ συγ-
κεκριμένο σκοπό». Αὐτὸ βρίσκεται σὲ ὀλοκληρωτικὴ ἀντίφα-
ση μὲ τὶς ἰδέες τοῦ Μάρξ, σχετικὰ μὲ τοὺς οικονομικοὺς νό-
μους τῆς κοινωνίας. Ὁλόκληρο τὸ ἔργο του ἀφιερώθηκε στὴν
ἀποκάλυψη τῆς οὐσίας τῶν φαινομένων κάτω ἀπ' τὴν ἐπιφά-
νειά τους, δείχνοντας ὅτι τὰ διάφορα φετιχ ποῦ ἔχει ἡ ἄν-
θρωπότητα, δὲν χρησιμεύουν παρὰ γιὰ τὴν ἀπόκρυψη τῆς ἀ-
μάθειάς της. Πιστεύουμε πῶς ἂν ὑπάρχει κάτι ποῦ ὁ ἄνθρω-
πος δὲν μπόρεσε νὰ κάνει, εἶναι ἀκριβῶς τὸ νὰ δημιουργήσει
τὴν ἀξία σὲ καθορισμένους στόχους. Οἱ παραγωγικὲς σχέσεις
δημιούργησαν τὴν ἀξία, αὐτὴ ὑπάρχει ἀντικειμενικὰ καὶ τὸ
ἂν τὴν γνωρίζουμε ἢ ὄχι δὲν ἀλλάζει οὔτε τὸ γεγονός τῆς
πραγματικῆς της ὑπαρξης οὔτε τὸν αὐθόρμητο χαρακτήρα
ἐκφρασης τῶν κεφαλαιοκρατικῶν σχέσεων.

Μὲ τὸν Μάρξ, ρίχτηκε φῶς στὸν περίπλοκο μηχανισμό
τῶν σχέσεων τῆς κεφαλαιοκρατικῆς παραγωγῆς, ἀλλὰ ἡ γνώ-
ση τους δὲν τροποποιεῖ καθόλου τὴν πραγματικότητα· ὁ ἄν-
θρωπος μπορεῖ νὰ ἀλλάξει τὴν κοινωνία μέσα σὲ συγκεκρι-
μένες συνθῆκες, δὲν μπορεῖ ὅμως νὰ «εφεύρει» τοὺς νόμους
της.

Ὁ Μόρα προσθέτει πὸ κάτω: «Θυμίζουμε πὼς ἕνας μόνος τύπος ἐργασίας δημιουργεῖ ἀξία: ἡ κοινωνικὰ ἀναγκαῖα ἐργασία. Δηλαδή ἡ διάθεση γιὰ τὴν ἱκανοποίηση μιᾶς κοινωνικὰ ἀναγνωρισμένης ἀναγκαιότητας, τῶν διαθέσιμων ὑπαρχόντων ἀγαθῶν. Αὐτὴ λοιπὸν ἀκριβῶς ἡ σχέση ἐκφράζεται στὴν κατηγορία τῆς ἀξίας: αὐτὴ εἶναι ἡ ἀξία».

Ὁ Μόρα δίνει στὴν ἔκφραση «κοινωνικὰ ἀναγκαῖα» τὴν ἔννοια τοῦ ἀναγκαίου γιὰ τὴν κοινωνία: ἐνῶ σημαίνει ἐδῶ τὸ βαθμὸ ἐργασίας ποῦ ἡ κοινωνία στὸ σύνολό της πρέπει νὰ ἐπιτελέσει γιὰ νὰ πραγματοποιήσει μιὰ ἀξία. Ὁ Μόρα τελειώνει βεβαιώνοντας πὼς ἡ σχέση ἀνάμεσα στὰ ἀγαθὰ καὶ στὶς ἀνάγκες εἶναι ἡ ἀξία.

Εἶναι ὀλοφάνερο, ὅτι ἂν ἡ κοινωνία δὲν ἀναγνωρίζει χρησιμότητα στὸ προϊόν, αὐτὸ δὲν ἔχει ἀνταλλακτικὴ ἀξία (ἐδῶ ὀφελεται, πιθανώτατα, τὸ ἔννοιακὸ σφάλμα τοῦ Ἄλμπερτο Μόρα ὅταν μιλάει γιὰ κοινωνικὰ ἀναγκαῖα ἐργασία), ἀλλὰ δὲν εἶναι λιγώτερο φανερό, ὅτι ὁ Μάρξ ταυτίζει τὴν ἰδέα τῆς ἀξίας μὲ τὴν ἰδέα τῆς ἀφηρημένης ἐργασίας. Ἡ ἀναζήτηση τοῦ μέτρου ἐργασίας ταυτίζεται μὲ τὴν ἀναζήτηση τοῦ μέτρου τῆς ἀξίας. Διαβάζουμε στὸ Κ ε φ ἄ λ α ι ο : «Αὐτὸ τὸ κοινὸ πρῶγμα ποῦ φαίνεται στὴν ἀνταλλακτικὴ σχέση τῶν ἐμπορευμάτων εἶναι λοιπὸν ἡ ἀξία τους: καὶ μιὰ ἀξία χρήσης ἢ ἕνα ὁποιοδήποτε πρῶγμα δὲν ἔχει ἀξία παρὰ στὸ βαθμὸ ποῦ ὑλοποιεῖται σ' αὐτὸ ἀνθρώπινη ἐργασία. Πῶς μετράμε τώρα τὸ μέγεθος τῆς ἀξίας της; Ἀπ' τὴν ποσότητα τῆς «ἀξιογόνου» οὐσίας ποῦ περιέχεται σ' αὐτό, τῆς ἐργασίας».

Δὲν ὑπάρχει ἀξία χωρὶς ἀξία χρήσης, ὅπως δὲν εἶναι δυνατὸ νὰ νοηθεῖ ἀξία χρήσης χωρὶς ἀξία (μὲ τὴν ἐξαίρεση ὀρισμένων φυσικῶν δυνάμεων), ἐξ αἰτίας τῆς διαλεκτικῆς σχέσης ποῦ ὑπάρχει μεταξύ τους.

Προσεγγίζουμε περισσότερο τὴν πραγματικότητα λέγοντας ὅτι ἡ σχέση ἀνάγκη - ἀγαθὰ ἐνυπάρχει στὴν ἔννοια τῆς ἀξίας, πρῶγμα ποῦ φαίνεται λογικὸ μιὰ καὶ αὐτὸς ὁ τύπος μπορεῖ νὰ ἀντικατασταθεῖ ἀπ' τὸν τύπο τῆς προσφορᾶς - ζήτησης ποῦ ὑπάρχει στὴν ἀγορὰ καὶ ποῦ ἀποτελεῖ ἕναν ἀπό

τούς κρίκους της λειτουργίας του νόμου της αξίας ή της σχέσης αξίας.

Τελειώνει εδώ ή πρώτη παρατήρηση στην όποια δίνουμε προσοχή έξ αιτίας του κίνδυνου πού θα δημιουργούσε ή σχηματοποίηση αυτού του προβλήματος κι' ό περιορισμός του σέ μιá άπλη διατύπωση του νόμου της προσφοράς και της ζήτησης.

Περνάμε τώρα στην άρχή της πρώτης παραγράφου του υπό συζήτηση άρθρου· ύποστηρίζουμε ότι ή κρίση αυτή δέν είναι σωστή. Άντιμετωπίζουμε τó πρόβλημα της αξίας μ' έναν άλλο τρόπο.

Θά παραπέμψω στο άρθρο πού δημοσιεύτηκε στη «Nuestra Industria, Revista Económica », άρ. 1. Έγγραφα έκει: «Όταν όλα τá προϊόντα κινούνται σύμφωνα με τιμές πού έχουν μεταξύ τους μερικές έσωτερικές σχέσεις, διαφορετικές άπ' τη σχέση τών προϊόντων αύτών στην καπιταλιστική άγορά, δημιουργείται σιγά - σιγά μιá καινούρια σχέση τιμών, πού δέν παραλληλίζεται με την παγκόσμια σχέση. Πώς θα γίνει νά έναρμονιστούν οι τιμές με την αξία; Πώς θα χρησιμοποιήσουμε συνειδητά τή γνώση του νόμου της αξίας για νά πετύχουμε την ίσορροπία του έμπορικού άποθέματος άπ' τή μιá κι' άπ' τήν άλλη τήν πιστή του άντανάκλαση στις τιμές; Είναι ένα άπ' τά σοβαρώτερα προβλήματα πού θέτει ή σοσιαλιστική οίκονομία».

Μ' άλλα λόγια, δέν άντιτασόμεθα στην έφαρμογή του νόμου της αξίας, πιστεύουμε άπλά και μόνο ότι ό νόμος αυτός παίρνει τήν πιό άναπτυγμένη μορφή δράσης του άπ' τήν καπιταλιστική άγορά και ότι οι παραλλαγές πού μπήκαν στην άγορά με τήν κοινωνικοποίηση τών μέσων παραγωγής και οι μηχανισμοί διανομής έπιφέρουν μετασχηματισμούς πού κάνουν άδύνατη τήν άμεση όρατότητα της δράσης της.

Ύποστηρίζουμε ότι ό νόμος της αξίας διακανονίζει τις έμπορικές σχέσεις στο πλαίσιο του καπιταλισμού και, συνακόλουθα, στο βαθμό πού οι άγορές θα παραμορφώνονται από

μιὰ κάποια αίτία, ή δράση του νόμου τής άξίας θα παθαίνει κι' αύτή μερικές παρόμοιες παραμορφώσεις.

Ό Μάρξ δέν προχώρησε τόσο βαθειά στη μελέτη τής μορφής και του πλάτους τών παραμορφώσεων αύτών, όπως στη μελέτη του καπιταλισμού. Ό Ένγκελς κι' αύτός δέν είχε προβλέψει ότι το μεταβατικό στάδιο θα μπορούσε ν' άρχίσει σε κώρες οικονομικά καθυστερημένες κι' έτσι δέν μελέτησαν τα οικονομικά χαρακτηριστικά αύτής τής περιόδου.

Ό Λένιν, παρά τήν ιδιοφυΐα του, δέν βρήκε τον καιρό ν' άφιερώσει μακρόχρονης μελέτες στα οικονομικά προβλήματα αύτου του μεταβατικού σταδίου, όπου το ιστορικό γεγονός μις κοινωνίας πού βγαίνει άπ' τον καπιταλισμό χωρίς νά ολοκληρώσει τήν ανάπτυξή της σ' αύτό το στάδιο (κι' όπου παραμένουν ακόμα ίχνη φεουδαλισμού) συνδέεται με τή συγκέντρωση τής ιδιοκτησίας τών μέσων παραγωγής στα χέρια του λαού.

Έχουμε εδώ ένα πραγματικό γεγονός πού ό Λένιν είχε προβλέψει τή δυνατότητά του στις μελέτες του για τήν άνισόμετρη ανάπτυξη του καπιταλισμού, τή γέννηση του ιμπεριαλισμού και τή θεωρία τής διάρρηξης τών περισσότερο αδύνατων κρίκων του συστήματος οε στιγμές μεγάλης κοινωνικής αναστάτωσης όπως οί πόλεμοι. Ό ίδιος άπόδειξε, με τή ρωσική επανάσταση και τή δημιουργία του πρώτου σοσιαλιστικού Κράτους, τή δυνατότητα εμφάνισης ένός τέτοιου φαινόμενου, αλλά δέν μπόρεσε νά συνεχίσει τις έρευνές του άφιερώθηκε ολοκληρωτικά στη σταθεροποίηση τής έξουσίας και στη συμμετοχή στην επανάσταση όπως το άνάγγειλε στον άπότομο επίλογο του βιβλίου του Κ ρ ά τ ο ς κ α ι Έ π α ν ά σ τ α σ η. (Το σύνολο τών έργασιών του Λένιν πάνω στην οικονομία τής μεταβατικής περιόδου άποτελεί για μις μις πολύτιμη είσαγωγή σ' αύτό το θέμα, αλλά τής λείπει ή ανάπτυξη και ή έμβάθυνση πού θα άποκτούσε με τον καιρό και τήν πείρα).

Ό σύντροφος Μόρα συμπεραίνει κατηγορηματικά: «Στο σοσιαλισμό ό νόμος τής άξίας συνεχίζει νά λειτουργεί ακόμη

κι' ἂν δὲν εἶναι τὸ μοναδικὸ ρυθμιστικὸ κριτήριον τῆς παραγωγῆς. Στὸ σοσιαλισμὸ ὁ νόμος τῆς ἀξίας λειτουργεῖ μὲ τὴν παρέμβαση τοῦ πλάνου».

Δὲν εἴμαστε καὶ τόσο σίγουροι γι' αὐτό:

Ὑποθέτοντας τὴν πραγμάτωση ἑνὸς πλάνου ἀπόλυτα ἁρμονικοῦ σ' ὄλες τὶς κατηγορίες του, θὰ πρέπει νὰ φανταστοῦμε ὅτι θὰ χρειαστοῦμε ἕνα ἀνεξάρτητο ἀπ' αὐτὸ ὄργανο ἀνάλυσης γιὰ νὰ τὸ ἀξιολογήσουμε. Δὲν νομίζω ὅτι τὸ ὄργανο αὐτὸ μπορεῖ νὰ εἶναι ἄλλο ἀπ' τὰ ἀποτελέσματα τοῦ ἴδιου τοῦ πλάνου. Τὰ ἀποτελέσματα ὅμως εἶναι ἢ ἐκ τῶν ὑστέρων ἐπαλήθευση τῆς καλῆς ἢ τῆς κακῆς πορείας (σ' ὅτι ἀφορᾷ τὸ νόμο τῆς ἀξίας, ἐννοεῖται, γιὰτὶ μπορεῖ νὰ ὑπάρχουν σφάλματα ποικιλόμορφης προέλευσης). Θὰ πρέπει ν' ἀρχίσουμε νὰ μελετᾶμε λεπτομερειακὰ τὰ ἀδύνατα σημεῖα γιὰ νὰ μπορέσουμε νὰ πάρουμε πρακτικὰ μέτρα, ἐκ τῶν ὑστέρων πάλι, καὶ νὰ διορθώσουμε τὴν κατάσταση μὲ διαδοχικὰς τροποποιήσεις. Ὅπωςδὴποτε, ἡ ἰσορροπία ἀνάμεσα στὸ ἐμπορευματικὸ ἀπόθεμα καὶ τὴ ζήτηση θὰ εἶναι τὸ κριτήριον ἐλέγχου· ἡ ἀνάλυση τῶν ἀνικανοποίητων ἀναγκῶν δὲν θὰ μᾶς φώτιζε καθόλου γιὰτὶ ἀπ' τὸν ὀρισμὸ τους δὲν ὑπάρχουν οἱ κατάλληλες συνθήκες γιὰ νὰ δοθεῖ στὸν ἄνθρωπο ὅ,τι ζητήσει στὴν περίοδο αὐτή.

Ἄς ὑποθέσουμε κάτι περισσότερο πραγματικὸ· ὅτι πρέπει νὰ πάρουμε μέτρα γιὰ τὴν ἀντιμετώπιση μιᾶς δοσμένης κατάστασης, νὰ κάνουμε δαπάνες γιὰ τὴν ἄμυνα, νὰ καλύψουμε σοβαρὰς δυσαναλογίας τῆς ἐσωτερικῆς παραγωγῆς, νὰ κάνουμε ἐπενδύσεις ποὺ θὰ καταναλώνουν ἕνα τμήμα τῆς παραγωγικῆς μας ἰκανότητος γιὰ τὴν κατανάλωση καὶ ἐπενδύσεις ἀναγκαῖες γιὰ τὴ στρατηγικὴ τους σημασία (δὲν μιλῶ μόνον γιὰ τὸ στρατιωτικὸ τομέα, ἀλλὰ καὶ γιὰ τὸν οἰκονομικόν). Θὰ ἐμφανισθοῦν λοιπὸν ἀνωμαλίες, ποὺ θὰ πρέπει νὰ διορθώσουμε μὲ διοικητικὰ μέτρα γιὰ ν' ἀποφύγουμε τὴν ὑψωση τῶν τιμῶν· θὰ δημιουργηθοῦν καινούργιες σχέσεις ποὺ θὰ συσκοτίσουν ἀκόμη περισσότερο τὴ δράση τοῦ νόμου τῆς ἀξίας.

Μπορούμε πάντοτε να υπολογίσουμε τα αποτελέσματα· οί καπιταλιστές τὸ κάνουν κι' αὐτοὶ στὶς μελέτες τους. Ἄλλὰ ἡ ἀντανάκλαση τοῦ νόμου τῆς ἀξίας στὸ πλάνο θὰ γίνεταὶ ὄλο καὶ περισσότερο ἀδύναμη. Ἔτσι νομίζουμε σχετικὰ μ' αὐτὸ τὸ ζήτημα.

Θὰ θέλαμε ἀκόμη νὰ μιλήσουμε καὶ γιὰ ἓνα ἄλλο τμήμα τοῦ ἄρθρου, ὅπου λέγεται: «Μὲ τὸ νὰ ἀρνοῦνται ὅτι ὁ νόμος τῆς ἀξίας λειτουργεῖ στὶς σχέσεις ἀνάμεσα στὶς ἐπιχειρήσεις τὸν κρατικὸ τομέα, μερικοὶ σύντροφοι ὑποστηρίζουν ὅτι ὁ λόκληρος ὁ κρατικὸς τομέας εἶναι μιὰ καὶ μοναδικὴ ἰδιοκτησία· ὅτι οἱ ἐπιχειρήσεις εἶναι ἡ ἰδιοκτησία τῆς κοινωνίας. Ἄπὸ οἰκονομικὴ ὄψη αὐτὸ εἶναι ἓνα λαθεμένο κριτήριο. Ἡ κρατικὴ ἰδιοκτησία δὲν εἶναι ἀκόμη ἡ ἀπόλυτα ἀνεπτυγμένη κοινωνικὴ ἰδιοκτησία ποὺ θὰ τὴν προσεγγίσουμε τὸν κομμουνισμό». Καὶ πῶς κάτω... «Ἄρκει μόνο νὰ μελετήσουμε τὶς σχέσεις ἀνάμεσα στὶς κρατικὲς ἐπιχειρήσεις, νὰ δοῦμε πῶς ἐμφανίζονται ἀντιθέσεις ἀνάμεσά τους καὶ πῶς ἐξαρτιέται ἡ μιὰ ἀπ' τὴν ἄλλη γιὰ νὰ καταλάβουμε ἀμέσως ὅτι σήμερα στὴν Κούβα ὁλόκληρος ὁ κρατικὸς τομέας σὲ καμμιά περίπτωσι δὲν ἀποτελεῖ μιὰ καὶ μόνη μεγάλη ἐπιχείρησι».

Ὁ Ἄλμπέρτο Μόρα ἀναφέρεται σὲ μερικὲς συζητήσεις ποὺ εἶχαμε, σὲ μιὰ προσωπικὴ ἐπέμβασι στὸ κλείσιμο τῶν μαθημάτων τῆς Σχολῆς Διευθυντῶν ἢ σὲ μιὰ ἀνέκδοτη προσοῦρα τοῦ σύντροφου Ἀλβάρεζ Ρόμι, ὅπου μιλάει γιὰ τὸ ζήτημα σὰν μιὰ ἄποψη τοῦ Λένιν. Στὴν μπροσσοῦρα αὐτὴ ἀντιμετωπίζονται τὰ ἐργαστάσια σὰν τμήματα σταθερῆς ἐπιχειρήσεως καὶ ἐξετάζεται ἡ προοπτικὴ νὰ γίνουν, μὲ τὴν ἀνάπτυξη τῆς οἰκονομίας, ὅλες οἱ σχέσεις ἐνὸς καὶ μόνου με γάλου ἐργοστασίου.

Θὰ θέλαμε νὰ ἐπιστήσουμε τὴν προσοχὴ στὸ ὅτι, ἂν πραγματικὰ ὑπάρχουν ἀντιθέσεις ἀνάμεσα στὶς διαφορὲς ἐπιχειρήσεις — καὶ δὲν μιλάμε γενικὰ γιὰ ἐπιχειρήσεις, ἀλλὰ γιὰ τὶς ἐπιχειρήσεις ποὺ βρίσκονται κάτω ἀπ' τὴν καθοδήγησι τοῦ ὑπουργείου Βιομηχανίας — δὲν εἶναι λιγώτερο σωστὸ ὅτι ὑπάρχουν ἀντιθέσεις καὶ ἀνάμεσα στὰ ἐργαστήρια μιᾶς

καὶ μόνης ἐπιχείρησης καί, καμμιά φορά, ὅπως στὴν περίπτωση τῶν ἐργαζόμενων μιᾶς ομάδας ὅπου ἡ ἐργασία ἀμειβεται μὲ βάση τὴν παραγωγικότητα, μέσα στὴν ἴδια τὴν ομάδα ἐργασίας. Αὐτὸ συμβαίνει ὅταν, ἂς ποῦμε, μιᾶς ομάδας ἐργασίας ἀρνεῖται νὰ ἐπιτρέψει σ' ἕναν ἀπ' τοὺς ἐργαζομένους τῆς νὰ καταναλώσει μιὰ ὥρα γιὰ νὰ μάθει τὴ δουλειὰ σὲ ἄλλους συναδέλφους, γιατί ἡ παραγωγικότητα τῆς ομάδας ἔτσι μειώνεται καὶ τὰ μεροκάματα πέφτουν. Κι' ὅμως, λίγο - λίγο, οἰκοδομοῦμε ἔτσι τὸ σοσιαλισμὸ κι' ἐξαλείφουμε τὴν ἐκμετάλλευση τοῦ ἀνθρώπου ἀπ' τὸν ἄνθρωπο.

Στὸ καπιταλιστικὸ καθεστῶς, στὰ τμήματα ἐνὸς ἐργοστασίου, ποὺ ἐξαρτῶνται μεταξύ τους, δὲν παρουσιάζονται παρόμοιες ἀνωμαλίες; Αὐτὸ σημαίνει ὅτι καὶ τὰ δύο συστήματα παρουσιάζουν ἀντιθέσεις τοῦ ἴδιου τύπου;

Ἀντιθέσεις ἀνάμεσα στοὺς ἀνθρώπους ἐμφανίζονται σταθερὰ καὶ στὸ σοσιαλιστικὸ τομέα, ὅταν ὅμως αὐτὲς δὲν ὀφείλονται σὲ ὑπερβολικὴ ἔλλειψη κατανόησης ἢ σὲ ἀντεπαναστατικὴ πρόθεση, δὲν εἶναι ἀνταγωνιστικὲς ἀντιθέσεις καὶ λύνονται μέσα στὰ ὅρια ποὺ βάζει ἡ κοινωνία σὰν πλαίσιο στὴ δράση τῶν ἀνθρώπων. Δεχόμαστε ὅτι ὁ κρατικὸς τομέας δὲν ἀποτελεῖ ἀκόμη κατὰ κανένα τρόπο μιὰ καὶ μόνη μεγάλη ἐπιχείρηση· κι' αὐτὸ ἐξ αἰτίας ὀργανωτικῶν σφαλμάτων, ἐξ αἰτίας τῆς ἀνεπάρκειας ἀνάπτυξης τῆς κοινωνίας μας καὶ ἐπειδὴ ὑπάρχουν δύο συστήματα χρηματοδότησης. Γιὰ νὰ καθορίσουμε τὴν ἀντίληψή μας γιὰ τὴ μιὰ καὶ μόνη ἐπιχείρηση, βασιζόμαστε οὐσιαστικὰ στὸν ὀρισμὸ ποὺ δίνει ὁ Μάρξ στὸ ἐμπόρευμα: «Γιὰ νὰ εἰπωθεῖ ἐμπόρευμα, ἕνα προϊόν πρέπει νὰ περάσει στὰ χέρια ἐνὸς ἄλλου, αὐτοῦ ποὺ θὰ τὸ καταναλώσει, ὕστερα ἀπὸ μιὰ πράξη ἀνταλλαγῆς» καὶ στὴ φράση τοῦ Ἑνγκελς, ὅπου ἐξηγεῖ ὅτι εἰσάγει τὴν ἔννοια τοῦ ἐμπορεύματος γιὰ νὰ ἀποφύγει τὸ λάθος αὐτῶν ποὺ θεωροῦν σὰν ἐμπόρευμα κάθε προϊόν ποὺ καταναλώνεται ἀπὸ κάποιον ἄλλο ἔξω ἀπ' τὸν ἴδιο τὸν παραγωγό· ἐξηγεῖ ὅτι ἡ δεκάτη δὲν εἶναι ἐμπόρευμα γιατί δὲν ὑπάρχει ἀνταλλαγή.

Ὁ Ἑνγκελς δίνει ἕνα παράδειγμα παρμένο ἀπ' τὴ φεου-

δαρκική κοινωνία· ή έννοια αυτή του έμπορεύματος, με τὰ παραδείγματά της, δέν μπορεί νά ισχύει και στην έποχή μας τής οίκοδόμησης του σοσιαλισμού;

Πιστεύουμε ότι τὸ πέρασμα ἀπ' τὸ ἔνα ἐργαστήριο στο ἄλλο ἢ ἀπ' τή μιὰ ἐπιχείρηση στην ἄλλη μέσα στο ἀνεπτυγμένο σύστημα προϋπολογισμοῦ, δέν μπορεί νά θεωρηθεῖ σάν πράξη ἀνταλλαγῆς· εἶναι ἀπλὰ καὶ μόνο μιὰ πράξη σχηματισμοῦ ἢ συσώρευσης νέων ἀξιών με τὴν ἐργασία. Μ' ἄλλα λόγια, ἂν τὸ ἐμπόρευμα εἶναι τὸ προϊόν πὸ ἀλλάζει ἰδιοκτησία με μιὰ πράξη ἀνταλλαγῆς, ἂν ὅλα τὰ ἐργαστᾶσια βρίσκονται στην ἰδιοκτησία τοῦ Κράτους, στο σύστημα προϋπολογισμοῦ, ὅπου τὸ φαινόμενο αὐτὸ δέν παράγεται, τὸ προϊόν δὲν θὰ ἀποκτήσει τὰ χαρακτηριστικὰ τοῦ ἐμπορεύματος παρὰ ὅταν θὰ περάσει, στην ἀγορά, σὶά χέρια τοῦ καταναλωτῆ λαοῦ.

Ἡ γνώμη μου σχετικά με τὶς τιμὲς διασαφηνίζεται στο ἄρθρο πὸ δημοσίευσα στην ἐπιθεώρηση αὐτῆ· παρακαλῶ τὸν ἀναγνώστη πὸ ἐνδιαφέρεται γιὰ τὸ ζήτημα νὰ κυττάξει ἐκεῖ. Σ' ὅ,τι ἀφορᾷ τὸ μέγεθος τῆς Κούβας, σύμφωνα με τὸ κριτήριο τοῦ Μόρα, θὰ μπορούσαμε νὰ τοῦ προτείνουμε νὰ διαιρέσει τὸ ὑπουργεῖο του σὲ ἔννια αὐτόνομα ὑπουργεῖα, ἕνα σὲ κάθε πάτωμα, ἐξ αἰτίας τοῦ ὑπερβολικοῦ ὕψους του. Ἄν δὲν τὸ πιστεύει, ἂς προσπαθήσει νὰ ἀνεβεῖ στο γραφεῖο του ἀπ' τὴ σκάλα καὶ θὰ πεισθεῖ. Ἄν χρησιμοποιεῖ τηλέφωνο, ἀνελκυστήρα καὶ ἐσώφωνο, αὐτὸ γίνεται γιατί αὐτὰ βρίσκονται ἐκεῖ γι' αὐτὸ τὸ λόγο· τὶς ἀποστάσεις τῆς Κούβας τὶς μετράμε με τὰ σύγχρονα τεχνικὰ μέσα συγκοινωνίας καὶ ὄχι με τὸ χρόνο πὸ ἤθελαν οἱ πρόγονοί μας γιὰ νὰ πᾶνε ἀπ' τὸ ἕνα μέρος στο ἄλλο. Αὐτὰ σχετικά με τὶς διαφωνίες.

Θέλουμε νὰ γίνει γνωστὸ, ὅτι ἡ πολεμικὴ αὐτὴ πὸ ἀνοίγεται με τὴν ἀπάντησή μας μπορεί νὰ ἀποβεῖ πολὺ γόνιμη γιὰ τὴ διαπαιδαγώγησή μας, στο βαθμὸ πὸ θὰ μπορέσουμε νὰ τὴν διεξάγουμε με τὴ μεγαλύτερη ἐπιστημονικὴ αὐστηρότητα καὶ τὴ μεγαλύτερη γαλήνη. Δὲν ἀρνοῦμαι τοὺς διαξιφισμοὺς, ἀλλὰ ἐπειδὴ βρισκόμαστε στο κέντρο μιᾶς συζήτησης πὸ ἀγγίζει τὰ ἀνώτερα ἐπίπεδα τῆς κυβέρνησης καὶ

τοῦ κόμματος κι' ὅπου ὑπάρχουν δύο ρεύματα σκέψης σχετικὰ μὲ τὸ σύστημα χρηματοδότησης, πιστεύουμε ὅτι ἡ προσοκὴ στὴ μορφή καὶ στὴ μέθοδο συζήτησης ἔχει μεγάλη σημασία.

Χαιρετίζουμε τὴν πρωτοβουλία τοῦ σύντροφου Μόρα ποὺ ἀνοιξε μιὰ δημόσια κονταρομαχία, ἀν καὶ εἶναι πάντα προτιμώτερο νὰ λέμε τὰ πράγματα μὲ τὸ ὄνομά τους, καὶ τὸν συγχαίρουμε ἀκόμη γιὰ τὴν ποιότητα τῆς ἐπιθεώρησης τοῦ ὑπουργείου Ἐξωτερικοῦ Ἐμπορίου, ποιότητα ποὺ θὰ προσπαθήσουμε νὰ φτάσουμε κι' ἐμεῖς μὲ τὴ μέτρια ἔκδοσή μας.

5. Σχετικά με τὸ σύστημα προϋπολογισμού χρηματοδότησης.

Γενικὲς παρατηρήσεις

Μὲ τὸ θέμα αὐτὸ ἔχουμε ἀσχοληθεῖ κα' ἄλλοτε, ἀλλὰ ὀχι ἀρκετά· πιστεύω ὅτι εἶναι ἐπιτακτικὴ ἀνάγκη ν' ἀρχίσουμε μιὰ βαθύτερη ἀνάλυσή του ποὺ θὰ ἐπιτρέψει νὰ δώσουμε μιὰ καθαρὴ εἰκόνα τῶν πραγματοποιήσεών του καὶ τῆς μεθοδολογίας του. Τὸ σύστημα αὐτὸ καθιερώθηκε ἐπίσημα ἀπ' τὸ Νόμο διακανονισμοῦ τοῦ συστήματος προϋπολογισμοῦ χρηματοδότησης τῶν κρατικῶν ἐπιχειρήσεων καὶ ἐγκαινιάστηκε στὴν ἐσωτερικὴ ἐργασία τοῦ ὑπουργείου Βιομηχανίας.

Ἡ ἱστορία του εἶναι σύντομη καὶ φτάνει μόνο μέχρι τὸ 1960, ὅποτε ἄρχισε νὰ παίρνει ὑπόσταση· ἡ πρόθεσή μου ὅμως δὲν εἶναι ν' ἀναλύσω τὴν ἀνάπτυξή του· θέλω νὰ μελετήσω τὸ σύστημα ἔτσι ὅπως παρουσιάζεται σήμερα, χωρὶς νὰ σημαίνει βέβαια ὅτι ἔχει ὀλοκληρώσει τὴν ἐξέλιξή του.

Θέλω νὰ καθιερώσω μιὰ ἀναλογία μ' αὐτὸ ποὺ ὀνομάζεται ὀικονομικὸς ὑπολογισμός· ἐπιμένω πάνω στὴν πλευρὰ τῆς ὀικονομικῆς αὐτοδιεύθυνσης στὸ σύστημα αὐτὸ γιατί εἶναι ἓνα θεμελιακὸ χαρακτηριστικὸ τῆς διαφοροποίησης καὶ πάνω στὴ στάση ἀπέναντι στὸ ὕλικὸ κίνητρο ποὺ εἶναι ἡ βάση του.

Ἡ ἐρμηνεία τῶν διαφορῶν δυσχεραίνεται ἀπ' τὸ γεγονός ὅτι συχνὰ εἶναι σκοτεινὲς καὶ λεπτὲς κι' ἀπ' τὸ ὅτι ἡ μελέτη

(Ἄρθρο ποὺ δημοσιεύτηκε στὴ Nuestra Industria, Revista Económica, ἀρ. 5. Φλεβάρη: 1964).

του συστήματος χρηματοδότησης δὲν ἔχει προχωρήσει τόσο ὥστε ἡ ἀνάλυσή της νὰ ἔχει τὴν ἴδια καθαρότητα μ' αὐτὴ τοῦ οἰκονομικοῦ ὑπολογισμοῦ.

Θ' ἀρχίσω μὲ μερικὰ ἀποσπάσματα. Τὸ πρῶτο τὸ πῆρα ἀπ' τὰ οἰκονομικὰ χειρόγραφα τοῦ Μάρξ πού χρονολογοῦνται ἀπ' τὴν ἐποχὴ τῆ λεγόμενῃ «τοῦ νέου Μάρξ», ὅπου τὸ βάρος τῶν φιλοσοφικῶν ιδεῶν πού συνέβαλαν στὴ διαμόρφωσή του γινόταν καθαρὰ αἰσθητὸ μέχρι καὶ στὸ λεξιλόγιό του ἀκόμη κι' ὅπου οἱ ιδέες του πάνω στὴν οἰκονομία ἦταν ἀκόμα ἀσαφεῖς. Κι' ὁ Μάρξ τότε βρισκόταν στὴν πληρότητα τῆς ζωῆς του: εἶχε πιά ἀγκαλιάσει τὴν ὑπόθεση τῶν ταπεινῶν καὶ τὴν ἐρμήνευε φιλοσοφικὰ ἄν καὶ ἀκόμη δὲν εἶχε φτάσει στὴν ἐπιστημονικὴ ρωμαλεότητα πού δείχνει στὸ Κ ε φ ἄ λ α ι ο. Στοχαζόταν πιδ πολὺ σὰ φιλόσοφος κι' ἀναφερόταν λοιπὸν πιδ συγκεκριμένα στὸν ἄνθρωπο σὰν ἀνθρώπινο ὄν καὶ στὰ προβλήματα τῆς ἀπελευθέρωσής του σὰν κοινωνικὸν ὄν, χωρὶς νὰ ἔχει ἀκόμα καταπαστεῖ μὲ τὴν ἀναπόφευκτη κατάρρευση τῆς κοινωνικῆς δομῆς τῆς ἐποχῆς πού θὰ ἄνοιγε τὸ δρόμο γιὰ τὴ μεταβατικὴ περίοδο: τὴ δικτατορία τοῦ προλεταριάτου. Στὸ Κ ε φ ἄ λ α ι ο ὁ Μάρξ παρουσιάζεται σὰν ἐπιστήμονας οἰκονομολόγος πού ἀναλύει λεπτομερειακὰ τὸ μεταβατικὸ χαρακτῆρα τῶν κοινωνικῶν σταδίων καὶ τὴν αὐτιστῆ τους μὲ τὶς παραγωγικὲς σχέσεις· δὲν μένει τόπος γιὰ φιλοσοφικὲς ἀναζητήσεις.

Τὸ βάρος τοῦ μνημείου αὐτοῦ τῆς ἀνθρώπινης διανόησης εἶναι τέτοιο πού μᾶς κάνει συχνὰ νὰ ξεχνᾶμε τὸν ἀνθρωπιστικὸ χαρακτῆρα (μὲ τὴν καλύτερη ἔννοια τοῦ ὄρου) τῶν ἐνασχολήσεών του. Ὁ μηχανισμὸς τῶν παραγωγικῶν σχέσεων καὶ ἡ συνέπειά του, ἡ πάλῃ τῶν τάξεων, κρύβει μέχρι ἕνα βαθμὸ τὸ ἀντικειμενικὸ γεγονός ὅτι εἶναι οἱ ἄνθρωποι πού δροῦν μέσα στὴν ἱστορικὴ ἀτμόσφαιρα. Τώρα ὅμως μᾶς ἐνδιαφέρει ὁ ἄνθρωπος κι' αὐτὸς εἶναι ὁ λόγος τῆς παράθεσης αὐτοῦ τοῦ ἀποσπάματος πού, παρ' ὄλο πού γράφτηκε στὴ νεότητά του, διατηρεῖ τὴν ἀξία του σὰν ἔκφραση τῆς σκέψης τοῦ φιλόσοφου.

«Ο κομμουνισμός είναι η θετική κατάργηση της ατομικής ιδιοκτησίας (αυτή ή ίδια ανθρώπινη αυτοαλλοτρίωση) και συνακόλουθα πραγματική ιδιοποίηση της ανθρώπινης ουσίας απ' τόν άνθρωπο και για τόν άνθρωπο: ολοκληρωτική λοιπόν επιστροφή του ανθρώπου στον έαυτό σου σαν κοινωνικό άνθρωπο, δηλαδή άνθρωπινου, μιὰ επιστροφή συνειδητή που συντελείται με τή διατήρηση όλοκληρου του πλούτου της προηγούμενης εξέλιξης. Ο κομμουνισμός αυτός σαν ολοκληρωμένος νατουραλισμός=ούμανισμός είναι και σαν ολοκληρωμένος ούμανισμός=νατουραλισμός: είναι η γνήσια λύση του ανταγωνισμού ανάμεσα στον άνθρωπο και στη φύση, ανάμεσα στον άνθρωπο και στην άνθρωπο, ή γνήσια λύση της πάλης ανάμεσα στην ύπαρξη και την ουσία, ανάμεσα στην αντικειμενικότητα και στην καταξίωση του έαυτού του, ανάμεσα στην έλευθερία και την αναγκαιότητα, ανάμεσα στο άτομο και στο είδος. Είναι ή λύση του αίνιγματος της ιστορίας και αυτοαναγνωρίζεται σά λύση».¹

Η διατύπωση «αυτοαναγνωρίζεται» είναι θεμελιακή για τήν κατανόηση του προβλήματος: ο Μάρξ σκεπτόταν τήν απελευθέρωση του ανθρώπου κι' έβλεπε τόν κομμουνισμό σαν τή λύση τών αντιθέσεων που δημιούργησαν τήν αλλοτρίωσή του και ταυτόχρονα σαν μιὰ πράξη συνειδητή. Δηλαδή τόνιζε ότι ο κομμουνισμός δέν μπορεί νά θεωρηθεί απλά και μόνο σαν τò αποτέλεσμα τών ταξικών ανταγωνισμών μιὰς υπεραναπτυγμένης κοινωνίας που θά λύνονταν στην πορεία μιὰς μεταβατικής περιόδου προς τήν κορυφή: ο ίδιος ο άνθρωπος είναι που δημιουργεί συνειδητά τήν ιστορία του. Χωρίς τή συνείδηση αυτή που περικλείνει τή συνειδητοποίηση του κοινωνικού του είναι, δέν μπορεί νά υπάρξει κομμουνισμός.

Ένω εργαζόταν πάνω στο Κεφάλαιο ο Μάρξ δέν έγκατέλειψε τήν αγωνιστική του στάση: όταν έγινε τò 1875

1. Karl Marx, «Manuscripts de 1844», Editions Sociales, Paris, 1962 p. 87.

τὸ συνέδριο τῆς Γκότα γιὰ τὴν ἐνοποίηση τῶν ἐργατικῶν ὀργανώσεων τῆς Γερμανίας (Ἐργατικὸ Σοσιαλδημοκρατικὸ Κόμμα καὶ Γενικὴ Ὁμοσπονδία τῶν Γερμανῶν Ἐργαζομένων) καὶ παρουσιάστηκε τὸ πρόγραμμα μετὰ τὸ ἴδιο ὄνομα, ἡ ἀπάντησή του ἦταν ἡ **Κριτικὴ τοῦ Προγράματος τῆς Γκότα**.

Τὸ καθαρὰ πολεμικὸ αὐτὸ κείμενο, ποὺ γράφτηκε ἐνῶ ἐργαζόταν πάνω στὸ βασικὸ τοῦ ἔργου, εἶναι σημαντικὸ γιὰτὶ ἀναφέρεται, ἂν καὶ πολὺ γενικά, στὸ πρόβλημα τῆς μεταβατικῆς περιόδου. Στὴν ἀνάλυση τοῦ 3ου σημείου τοῦ Προγράμματος τῆς Γκότα ἐπεκτείνεται πάνω σὲ μερικὰ ἀπ' τὰ σημαντικώτερα θέματα αὐτῆς τῆς περιόδου ποὺ τὴ θεωρεῖ ὡς τὸ ἀποτέλεσμα τῆς ἀποσύνθεσης τοῦ ἀνεπτυγμένου καπιταλιστικοῦ συστήματος. Στὸ στάδιο αὐτὸ δὲν προβλέπει χρῆση τοῦ χρήματος, προβλέπει ὅμως τὸν ἀτομικὸ χαρακτήρα τῆς ἀμοιβῆς τῆς ἐργασίας· γιατί:

«Αὐτὸ ποὺ θὰ ἔχουμε τότε μπροστὰ μας, θὰ εἶναι μιὰ κομμουνιστικὴ κοινωνία ποὺ δὲν θὰ ἔχει **ἀ ν α π τ υ χ ε ἰ** πάνω στὶς δικές της βάσεις, ἀλλὰ ποὺ ἀντίθετα, θὰ ἔχει **β γ ε ἰ** ἀπ' τὴν κεφαλαιοκρατικὴν κοινωνία· μιὰ κοινωνία ποῦ, ἀπ' ὅλες τὶς πλευρές, τὴν οἰκονομικὴν, τὴν πνευματικὴν καὶ τὴν ἠθικὴν θὰ φέρνει ἀκόμη τὰ στίγματα τῆς παλιᾶς κοινωνίας ἀπ' τοὺς κόλπους τῆς ὁποίας βγῆκε. Ὁ παραγωγὸς θὰ δέχεται λοιπὸν ἀτομικὰ — ἀφοῦ γίνουν οἱ ἀπαραίτητες ἀφαιρέσεις — τὸ ἀκριβὲς ἰσοδύναμο αὐτοῦ ποὺ ἔδωσε στὴν κοινωνία. Αὐτὸ ποὺ τῆς ἔδωσε, εἶναι τὸ ἀτομικὸ τοῦ **π ο ο ο σ τ ὸ** ἐργασίας.¹

Ὁ Μάρξ δὲν πρόλαβε παρὰ μόνο νὰ προβλέψει τὴν ἀνάπτυξη τοῦ παγκόσμιου ἱμπεριαλιστικοῦ συστήματος· ὁ Λένιν, τὸ στηθοσκοπήσας κί' ἔκανε τὴ διάγνωσή του:

«Ἡ ἀνισομέρεια τῆς πολιτικῆς καὶ οἰκονομικῆς ἀνάπτυξης εἶναι ἕνας ἀπόλυτος νόμος τοῦ Καπιταλισμοῦ. Ἀπ' αὐτὸ λοιπὸν βγαίνει τὸ συμπέρασμα ὅτι ἡ νίκη τοῦ σοσιαλισμοῦ

---

1. Karl Marx, «Critique du Programme de Gotha», Editions Sociales, Paris, 1966, σ. 30.

είναι δυνατή στην αρχή σ' ένα μικρό αριθμό κεφαλαιοκρατικών χωρών ή ακόμα και σε μια μόνη καπιταλιστική χώρα παρμένη χωριστά. Το νικηφόρο προλεταριάτο αυτής της χώρας, αφού απαλλοτριώσει τους κεφαλαιοκράτες και οργανώσει εκεί τη σοσιαλιστική παραγωγή, θα δρθωθεί κατόπιν ένά ν ά ν τ ι α σ τόν υπόλοιπο κόσμο, τόν καπιταλιστικό, τραβώντας πίσω του τις καταπιεζόμενες τάξεις τών άλλων χωρών και ώθώντας τις να έξεγερθοῦν ένάντια στους καπιταλιστές χρησιμοποιώντας ακόμα, στην ανάγκη, και τη στρατιωτική δύναμη ένάντια στις έκμεταλλεύτριες τάξεις τών Κρατῶν τους. Ἡ πολιτική μορφή της κοινωνίας όπου τὸ προλεταριάτο θα νικήσει, ανατρέποντας τήν αστική τάξη, θα είναι ή λαοκρατική Δημοκρατία πού συγκεντρώνει ὁλοένα και πιό πολὺ τις δυνάμεις τοῦ προλεταριάτου ένδς ἔθνους ή ὀρισμένων ἔθνῶν στην πάλη ένάντια στα Κράτη πού ἀκόμη δέν πέρασαν στο σοσιαλισμό. Ἡ έξάλειψη τῶν τάξεων είναι ἀδύνατη χωρίς τή δικτατορία της καταπιεζόμενης τάξης, τοῦ προλεταριάτου. Ἡ ἐλεύθερη συνένωση τῶν ἔθνῶν στο σοσιαλισμό είναι ἀδύνατη χωρίς μιὰ ἀνελέητη πάλη, περισσότερο ή λιγώτερο μακρόχρονη, τῶν σοσιαλιστικῶν Δημοκρατιῶν ένάντια στα καθυστερημένα Κράτη». ¹

Μερικά χρόνια ὑργότερα ὁ Στάλιν συστηματοποίησε τήν ἰδέα αὐτή μέχρι τὸ σημείο νὰ θεωρήσει δυνατή τή σοσιαλιστική ἐπανάσταση και στις ἀποικίες.

«Ἡ τρίτη ἀντίθεση είναι ή ἀντίθεση ανάμεσα σε μιὰ φούχτα «πολιτισμένα» ἔθνη κυρίαρχα και τις ἑκατοντάδες ἑκατομμύρια ἀνθρώπους τῶν ἀποικιοκρατούμενων και ἑξαρτημένων λαῶν στὸν κόσμο. Ὁ ἱμπεριαλισμός ἀποτελεῖ τήν πιό αἰσχρὴ έκμετάλλευση και τήν πιό ἀπάνθρωπη καταπίεση ἑκατοντάδων ἑκατομμυρίων κατοίκων τῶν ἀπέραντων ἀποικιῶν και τῶν ἑξαρτημένων χωρῶν. Ἐξαγωγή ὑπερκέρδους: αὐτὸς είναι ὁ σκοπὸς της έκμετάλλευσης και της καταπίεσης

---

1. V. Lénine, «Du mot d'ordre des Etats-Unis d' Europe, Oeuvres Choisies», Μόσχα, 1954, σ. 417.

αὐτῆς. Ἐκμεταλλεῦόμενος ὅμως αὐτὲς τὶς χώρες, ὁ ἱμπεριαλισμὸς ὑποχρεώνεται νὰ οἰκοδομήσει σιδηροδρόμους, ἐργοστάσια καὶ ἐργαστήρια καθὼς καὶ βιομηχανικὰ καὶ ἐμπορικὰ κέντρα. Ἡ ἐμφάνιση τῆς τάξης τῶν προλετάρειων, ἡ διαμόρφωση μιᾶς κατηγορίας διανοουμένων στὴ χώρα, τὸ ζύπνημα τῆς ἐθνικῆς συνείδησης κι' ἡ ἀνάπτυξη τοῦ ἀπελευθερωτικοῦ κινήματος εἶναι τὰ ἀναπόφευκτα ἀποτελέσματα αὐτῆς τῆς «πολιτικῆς». Ἡ πρόοδος τοῦ ἐπαναστατικοῦ κινήματος σ' ὅλες τὶς ἀποικίες καὶ σ' ὅλες τὶς ἐξαρτημένες χώρες χωρὶς ἐξαιρέση, εἶναι ἡ ὀλοφάνερη ἀπόδειξη γι' αὐτὸ. Τὸ φαινόμενο αὐτὸ ἔχει μεγάλη σημασία γιὰ τὸ προλεταριάτο μὲ τὴν ἔννοια ὅτι ὑπονομεύει στὴ ρίζα τοὺς τὶς θέσεις τοῦ καπιταλισμοῦ, μεταβάλλοντας τὶς ἀποικίες καὶ τὶς ἐξαρτημένες χώρες ἀπὸ ἐφεδρείες τοῦ ἱμπεριαλισμοῦ σὲ ἐφεδρείες τῆς προλεταριακῆς ἐπανάστασης.¹

Οἱ θέσεις τοῦ Λένιν ὑποδείχτηκαν στὴν πράξη μὲ τὸ θρίμβο ποὺ ἀποτελεῖ τὴν πράξη γέννησης τῆς Ε.Σ.Σ.Δ.

Βρισκόμαστε μπροστὰ σ' ἓνα καινούριο φαινόμενο: τὸ γεγονός τῆς σοσιαλιστικῆς ἐπανάστασης σὲ μιὰ μόνη χώρα, οἰκονομικὰ καθυστερημένη, ἐπιφάνειας 22 ἑκατομμυρίων τετραγωνικῶν χιλιομέτρων, μὲ ἀραιὴ πυκνότητα πληθυσμοῦ, ἐξουθενωμένη ἀπ' τὸν πόλεμο, καί, σὰν νὰ μὴν ἀρκοῦσε αὐτὸ, ἀντιμέτωπη μὲ τὴν ἐπέμβαση τῶν ἱμπεριαλιστικῶν δυνάμεων.

Μετὰ ἀπ' τὴν περίοδο τοῦ πολεμικοῦ κομμουνισμοῦ, ὁ Λένιν βάζει τὶς βάσεις τῆς Ν.Ε.Π. καὶ μ' αὐτὴ τὶς βάσεις τῆς ἀνάπτυξης τῆς σοβιετικῆς κοινωνίας μέχρι τὶς μέρες μας.

Πρέπει νὰ περιγράψουμε ἐδῶ τὴν ἐποχὴ ποὺ ζοῦσε ἡ Σοβιετικὴ Ἐνωση τότε καὶ κανεὶς δὲν μπορεῖ νὰ τὸ κάνει αὐτὸ καλύτερα ἀπ' τὸν ἴδιο τὸν Λένιν:

«Ἔτσι στὰ 1918, εἶχα τὴ γνώμη ὅτι, σχετικὰ μὲ τὴν οἰκονομικὴ κατάσταση τῆς Δημοκρατίας τῶν Σοβιέτ τότε, ὁ Κρατικὸς καπιταλισμὸς ἦταν ἓνα βῆμα μπρός. Αὐτὸ φαίνεται περὶεργο καὶ ἴσως παράλογο· γιὰτὶ τότε ἡ Δημοκρατία μας ἦταν κιάλας μιὰ δημοκρατία σοσιαλιστικῆ· παίρναμε λοιπὸν κάθε

1. Staline, «Les principes du léninisme».

μέρα, με τη μεγαλύτερη βιασύνη — υπερβολική χωρίς αμφιβολία — νέα οικονομικά μέτρα όλων των ειδών που δεν μπορούσαμε να τα χαρακτηρίσουμε άλλοιως παρά σαν μέτρα σοσιαλιστικά. Τούλάχιστον, σκεφτόμουν τότε, παίρνοντας υπ' όψη την οικονομική κατάσταση της Δημοκρατίας των Σοβιέτ, ό κρατικός καπιταλισμός ήταν ένα βήμα μπρός. Και για να έξηγήσω αυτή τη σκέψη, άπαρίθμησα τα στοιχεία της οικονομικής διάρθρωσης της Ρωσίας. Να λοιπόν ποιά ήταν, κατά τη γνώμη μου, τα στοιχεία αυτά: 1ο ή πατριαρχική μορφή, δηλαδή ή περισσότερο πρωτόγονη μορφή γεωργίας. 2ο ή μικρή έμπορευματοπαραγωγή (έδω μπαίνει ή πλειοψηφία των άγροτων που πουλούν σάρι). 3ο ό ιδιωτικός καπιταλισμός. 4ο ό κρατικός καπιταλισμός και 5ο ό σοσιαλισμός. Όλα αυτά τα οικονομικά στοιχεία υπήρχαν στη Ρωσία εκείνης της έποχής. Καθόρισα σαν στόχο μου να διαφωτίσω τις σχέσεις τους και αντιμετώπισα τη σκέψη μήπως θα έπρεπε να θεωρήσω τό ένα άπ' τα μη σοσιαλιστικά στοιχεία, είδικά τόν κρατικό καπιταλισμό, σαν άνωτερο άπ' τό σοσιαλισμό. Τό έπαναλαμβάνω: φαίνεται άρκετά περίεργο σέ όλους τό γεγονός ότι σέ μιá Δημοκρατία που λέγεται σοσιαλιστική, ένα μη σοσιαλιστικό στοιχείο να θεωρείται άνωτερο άπ' τό σοσιαλισμό. Τό πρᾶγμα όμως γίνεται κατανοητό, άν λάβετε υπ' όψη σας ότι δεν θεωρούσαμε καθόλου τό οικονομικό καθεστώς της Ρωσίας σαν όμογενές και υπερανεπτυγμένο σύστημα· είχαμε άπόλυτη έπίγνωση του γεγονότος ότι στη Ρωσία ή πατριαρχική γεωργία, δηλαδή ή περισσότερο πρωτόγονη μορφή γεωργίας, υπήρχε πλάι στη σοσιαλιστική μορφή. Ποιός ήταν ό ρόλος που θα μπορούσε λοιπόν να παίζει ό κρατικός καπιταλισμός σ' αυτές τις συνθήκες;».

«Άφού ύπογραμμίσω ότι άπ' τό 1918 αντιμετώπιζαμε τόν κρατικό καπιταλισμό σαν μιá γραμμή ένδεχόμενης υποχώρησης, έρχομαι στα άποτελέσματα της νέας μας οικονομικής πολιτικής. Έπαναλαμβάνω: εκείνη τη στιγμή, ήταν άκόμα μιá πολύ θολή ιδέα· άλλά στα 1921, άφού περάσαμε τό σημαντικό στάδιο του έμφύλιου πολέμου και μάλιστα νικηφόρα,

βρεθήκαμε μπροστά σὲ μιὰ μεγάλη — τὴ μεγαλύτερη, νομίζω — ἑσωτερικὴ πολιτικὴ κρίση τῆς Ρωσίας τῶν Σοβιετ, κρίση πού ἔφερε τὴ δυσαρέσκεια ἑνὸς σημαντικοῦ τμήματος τῶν ἀγροτῶν καὶ τῶν ἐργατῶν ἀκόμη. Ἦταν, στὴν ἱστορία τῆς Ρωσίας τῶν Σοβιετ, ἡ πρώτη καί, τὸ ἐλπίζω, ἡ τελευταία φορὰ πού εἶδαμε ἀγροτικὲς μάζες νὰ στρέφονται ἐνστικτώδιστα καὶ ὄχι συνειδητὰ ἐναντιὰ μας. Τί προκάλεσε τὴν ἰδιόμορφη ἐκείνη καί, ἐννοεῖται, πολὺ δυσάρεστη γιὰ μᾶς κατάσταση; Τὸ γεγονός ὅτι στὴν οἰκονομικὴ μας ἀντεπίθεση, εἶχαμε προχωρήσει πολὺ μπροστά, χωρὶς νὰ ἔχουμε ἐξασφαλίσει μιὰ ἐπαρκῆ βάση: οἱ μάζες ἔνοιωσαν αὐτὸ πού ἐμεῖς δὲν μπορούσαμε ἀκόμη νὰ διατυπώσουμε σωστὰ ἐκείνη τὴν ἐποχὴ, ἀλλὰ πού, μερικὲς ἐβδομάδες ἀργότερα, μὲ τὴ σειρά μας, ἀναγνωρίσαμε, καταλάβαμε: ὅτι ἦταν πέρα ἀπ' τὶς δυνάμεις μας νὰ περάσουμε σὲ μορφὲς καθαρὰ σοσιαλιστικὲς, στὴν καθαρὰ σοσιαλιστικὴ ἀνακατανομὴ· κι' ὅτι ἂν δειχνόμαστε ἀνίκανοι νὰ ἐπιχειρήσουμε τὴν ὑποχώρηση ἔτσι ὥστε νὰ καταπιαστοῦμε μὲ εὐκολώτερους στόχους, μᾶς ἀπειλοῦσε ὁ θάνατος.¹

Βλέπουμε ὅτι ἡ οἰκονομικὴ καὶ πολιτικὴ κατάσταση τῆς Σοβιετικῆς Ἐνωσης ἀπαιτοῦσε τὴν ἀναδίπλωση γιὰ τὴν ὁποία μιλοῦσε ὁ Λένιν. Ὅλη αὐτὴ ἡ πολιτικὴ πρέπει νὰ θεωρηθεῖ ὡς μιὰ τακτικὴ στενὰ δεμένη μὲ τὴν ἱστορικὴ κατάσταση τῆς χώρας καὶ συνακόλουθα δὲν πρέπει νὰ δώσουμε σ' αὐτὲς τὶς προτάσεις καθολικὴ ἀξία. Πιστεύουμε ὅμως ὅτι πρέπει νὰ ὑπολογίσουμε δύο ἐξαιρετικῆς σημασίας παράγοντες γιὰ τὴ μεταφορὰ τῆς προβληματικῆς αὐτῆς σὲ ἄλλες χώρες:

1ο. Τὰ χαρακτηριστικὰ τῆς τσαρικῆς Ρωσίας τὴ στιγμὴ τῆς ἐπανάστασης, τὴν ἐξέλιξη τῆς τεχνικῆς σ' ὅλα τὰ ἐπίπεδα, τὸν ἰδιόμορφο χαρακτήρα τοῦ λαοῦ της, τὶς γενικὲς συνθήκες τῆς χώρας, ὅπου στὴν καταστροφὴ ἑνὸς παγκόσμιου

---

1. Λένιν, «Problèmes de l'édification du socialisme et du communisme en U.R.S.S.», Editions Sociales, Paris, p 5 - 6.

πόλεμου προστέθηκαν οί έρημώσεις που προκάλεσαν οί λευκές όρδες και οί ίμπεριαλιστές έπδρομείς.

2ο. Τά γενικά χαρακτηριστικά της έποχής στον τομέα της τεχνικής της διεύθυνσης και του έλέγχου της οίκονομίας.

Ό Όσκαρ Λάνγκε στο άρθρο του «Τά σύγχρονα προβλήματα της οίκονομικής έπιστήμης στην Πολωνία», γράφει:

«Η άστική οίκονομική έπιστήμη παίζει άκόμη κι' έναν άλλο ρόλο. Η άστική τάξη και τά μονοπάλια δέν παρέχουν τόσα μέσα δημιουργίας σχολών άνωτερου έπίπεδου και ίνστιτούτων έπιστημονικής άνάλυσης στον τομέα των οίκονομικών έπιστημών μόνο με τον σκοπό νά βρουν βοήθεια στην άπολογία του κεφαλαιοκρατικού συστήματος. Περιμένουν και κάτι άλλο άπ' τους οίκονομολόγους κι' αυτό είναι ή βοήθεια στην έπίλυση των προβλημάτων της οίκονομικής πολιτικής. Τήν έποχή του καπιταλισμού του έλεύθερου άνταγωνισμού οί σκοποί σ' αυτόν τον τομέα ήταν περιορισμένοι και δέν άναφέρονταν παρά στην οίκονομική διαχείριση, στη νομισματική πολιτική, στην πολιτική των πιστώσεων και των δασιών, στις μεταφορές κλπ. Στις συνθήκες όμως του μονοπωλιακού καπιταλισμού και ιδιαίτερα στις συνθήκες της όλοένα και μεγαλύτερης διεύθυνσης του κρατικού καπιταλισμού στην οίκονομική ζωή, τά προβλήματα αυτής της μορφής αύξάνονται. Μπορούμε νά παραθέσουμε μερικά: ή άνάλυση της άγοράς για τή διευκόλυνση της πολιτικής των τιμών των μεγάλων μονοπωλίων· οί μέθοδοι ένός συνόλου βιομηχανικών έπιχειρήσεων συγκεντροποιημένης διεύθυνσης· οί άμοιβαίοι λογιστικοί κανονισμοί άνάμεσα στις έπιχειρήσεις, ή προγραμματισμένη σύνδεση της δραστηριότητας και της άνάπτυξης τους, της άντίστοιχης τοποθέτησής τους, ή πολιτική έξοφλήσεων ή επενδύσεων. Άπό δώ πηγάζουν και τά ζητήματα τά σχεικά με τή δραστηριότητα του καπιταλιστικού Κράτους στη σύγχρονη περίοδο, καθώς και τά κριτήρια δραστηριότητας των έθνικοποιημένων βιομηχανιών, της επενδυτικής τους πολιτικής καθώς και της πολιτικής μεταφύτευσης (ιδιαίτερα στον

τομέα της ενέργειας), με τὸν τρόπο πολιτικο - οἰκονομικῆς ἐπέμβασης στὸ σύνολο τῆς ἐθνικῆς οἰκονομίας κλπ.»

«Σ' ὅλα αὐτὰ τὰ προβλήματα προστέθηκαν διάφορα τεχνικο - οἰκονομικὰ ἐπιτεύγματα, πού σὲ τομεῖς ὅπως ἡ ἀνάλυση τῆς ἀγορᾶς ἢ ὁ προγραμματισμὸς τῆς δραστηριότητος τῶν ἐπιχειρήσεων πού ἀποτελοῦν τμῆμα ἑνὸς συνόλου ἢ ἡ λογιστικὴ δομὴ κάθε ἐπιχείρησης ἢ κάθε συνόλου, τὰ κριτήρια ἐξόφλησης καὶ ἄλλα, μποροῦν νὰ μᾶς χρησιμεύσουν μερικὰ στὴν οἰκοδόμησι τοῦ σοσιαλισμοῦ (ὅπως ἄλλωστε θὰ χρησιμεύσουν στὸ μέλλον στοὺς ἐργαζόμενους τῶν χωρῶν πού τώρα εἶναι καπιταλιστικὲς ὅταν θὰ γίνῃ ἡ μετάβασι στὸ σοσιαλισμό)».

Ἄς σημειώσουμε ὅτι τὴν ἐποχὴ πού γράφτηκαν αὐτὲς οἱ γραμμὲς ἡ Κούβα δὲν εἶχε ἀκόμη πραγματοποιήσει τὴν μετάβασί της καὶ δὲν εἶχε ἀκόμη οὔτε κἀν ἀρξήσει τὴν ἐπανάστασή της. Πολλὲς ἀπ' τὶς τεχνικὲς προόδους πού περιγράφονταν ἀπ' τὸν Λάνγκε ὑπῆρχαν στὴν Κούβα·μ' ἄλλα λόγια, οἱ συνθήκες τῆς κουβανικῆς κοινωνίας ἐκείνης τῆς ἐποχῆς ἐπέτρεπαν τὸ συγκεντροποιημένο ἔλεγκο μερικῶν ἐπιχειρήσεων πού εἶχαν τὴν ἔδρα τους στὴν Ἀθάνα ἢ στὴ Νέα Ὑόρκη. Ἡ « Empresa Consolidada del Petróleo », πού σχηματίστηκε μετὰ τὴν συνένωσι τῶν τριῶν ἱμπεριαλιστικῶν διύλιστηρίων πού ὑπῆρχαν (ESSO, TEXACO, SHELL) διατήρησε καὶ σὲ μερικὲς περιπτώσεις τελειοποίησε τὰ συστήματα ἐλέγκου της· τὸ ὑπουργεῖο μας τὴν ἔχει γιὰ πρότυπο. Στὶς ἐπιχειρήσεις ὅπου δὲν ὑπῆρχε οὔτε συγκεντρωτικὴ παράδοσι οὔτε πρακτικὲς συνθῆκες, αὐτὲς δημιουργήθηκαν πάνω στὴ βᾶσι μιᾶς ἐθνικῆς ἐμπειρίας, ὅπως στὴν Empresa Consolidada de la Harin πού ἀξίζει τὴν πρώτη θέσι ἀνάμεσα σ' ὅλες τὶς ἐπιχειρήσεις πού ὑπάγονται στὸ ὑφυπουργεῖο Ἑλαφρᾶς Βιομηχανίας.

Καθὼς εἴμαστε πεισμένοι ἀπ' τὴν πρακτικὴ τῶν πρώτων ἡμερῶν διεύθυνσις τῶν βιομηχανιῶν γιὰ τὴν ἀδυναμία ἀκολούθησις ἑνὸς ἄλλου δρόμου, θὰ ἦταν ἀχρηστο νὰ συζητήσουμε τώρα ἂν τὰ μέτρα ὀργάνωσις πού πάρθηκαν θὰ ἔδιναν

Υα η άνώτερα άποτελέσηα με την έφαρμολή της άυτοδι-
εύθυνσης στο έπίπεδο μονάδας· έκεινο που έκει σημασία εί-
ναι ότι μπόρεσε να πραγματοποιηθεί μέσα σε πολύ δύσκολες
συνθήκες κί ότι η συγκεντροποίηση επέτρεψε — στην περι-
πτωση της καλτσοβιομηχανίας για παράδειγμα — τη διάλυση
μιας μεγάλης ποσότητας άπό μικρομάγαζα και να άφιερώσου-
με έξη χιλιάδες έργάτες σε άλλους κλάδους της παραγωγής.

Θελήσαμε να καθορίσουμε, μ' όλες αυτές τις παραθέσεις,
τά θέματα που θεωρούμε βασικά για την έρμηνεία του συ-
στήματος:

1ο. Ό κομμουνισμός είναι ένας στόχος όπου η άνθρωπό-
τητα τείνει συνειδητά· κατόπιν η διαπαιδαγώγηση και η έξά-
λειψη των ίκνων της παλιάς κοινωνίας στη συνείδηση των
άνθρώπων έχουν τεράστια σημασία, χωρίς φυσικά να ξεκνά-
με ότι ποτέ δέν μπορεί να πραγματοποιηθεί μια τέτοια κοι-
νωνία χωρίς παράλληλες προόδους στην παραγωγή.

2ο. Οί μορφές κατεύθυνσης της οικονομίας, τεχνολογική
πλευρά του ζητήματος, πρέπει να έπιλεγούν άπ' τις πιο άνα-
πτυγμένες και τις περισσότερο προσαρμόσιμες στη νέα κοι-
νωνία. Ή πετροχημική τεχνολογία του ήμπεριαλιστικού στρα-
τόπεδου μπορεί να χρησιμοποιηθεί άπ' το σοσιαλιστικό χωρίς
να φοβηθούμε τη μ ό λ υ ν σ η της άστικής ιδεολογίας. Το
ίδιο συμβαίνει με κάθε τι που έχει σχέση με τις τεχνικές νόρ-
μες διεύθυνσης και έλέγχου της παραγωγής στον οικονομικό
τομέα.

Θά μπορούσαμε, άν και κάπως τολμηρά, να παραφράσου-
με τον Μάρξ όταν αναφέρεται στην διαλεκτική του Χέγκελ
και να πούμε ότι οι τεχνικές αυτές ξαναστήνονται έτσι στα
πόδια τους.

Μιά άνάλυση των μεθόδων τεχνικής που χρησιμοποιούν-
ται σήμερα στις σοσιαλιστικές χώρες μας δείχνει ότι άνάμεσα
σ' αυτές και στις δικές μας παρεμβάλλεται ένας διαφοροποιητι-
κός όρος που θά μπορούσε να παραλληλιστεί μ' αυτόν που ύπάρ-
χει στον καπιταλισμό άνάμεσα στον καπιταλισμό του έλεύθερου
όνταγωνισμού και το μονοπώλιο. Τελικά οι προηγούμενες τε-

χνικές «στημένες στα πόδια τους» χρησίμευσαν οά βάση για την ανάπτυξη και τών δύο συστημάτων· από κεί και πέρα οι δρόμοι χωρίζουν μιὰ και ό σοσιαλισμός έχει τις δικές του παραγωγικές σχέσεις και, συνακόλουθα, τις δικές του απαιτήσεις.

Μπορούμε λοιπόν νά πούμε, ότι οάν τεχνική, τὸ προηγούμενο τοῦ συστήματος προϋπολογισμού είναι τὸ ἰμπεριαλιστικὸ μονοπώλιο πὸν ὑπῆρχε στὴν Κούβα, πὸν εἶχε κιάλας ὑποστει τις ποικιλομορφίες τῆς μακρόχρονης προοδευτικῆς ἀνάπτυξης τῆς τεχνικῆς τῆς διεύθυνσης καὶ τοῦ ἔλέγχου πὸν ἀρχίζει ἀπ' τὴν αὐγὴ τοῦ μονοπωλιακοῦ συστήματος μέχρι τις μέρες μας, ὅπου φτάνει στὰ ἀνώτερα ἐπίπεδά της. "Όταν ἔφυγαν τὰ μονοπώλια πῆραν μαζί τους τὰ ἀνώτερα στελέχη τους καὶ μερικά μεσαῖα στελέχη· ταυτόχρονα, ἡ ἀνωριμότητα τῆς ἀντίληψῆς μας γιὰ τὴν ἐπανάσταση μᾶς εἶχε ὠθήσει στὴν κατάργηση μιᾶς ὀλόκληρης σειρᾶς ἀπὸ καθιερωμένες μεθόδους, μόνο καὶ μόνο γιατί ἦταν καπιταλιστικές. Αὐτὸς εἶναι ὁ λόγος γιὰ τὸν ὁποῖο τὸ σύστημά μας δὲν ἔχει ἀκόμη φτάσει στὸ βαθμὸ ἀποτελεσματικότητας τῶν κουβανέζικων μονοπωλιακῶν ὑποκαταστημάτων σχετικά μὲ τὴ διεύθυνση καὶ τὸν ἔλεγχο τῆς παραγωγῆς· παίρνουμε λοιπόν αὐτὸ τὸ δρόμο καθιζόντάς τον ἀπ' ὀλόκληρη τὴν προηγούμενη σαβούρα.

ΓΕΝΙΚΕΣ ΔΙΑΦΟΡΕΣ ΑΝΑΜΕΣΑ ΣΤΟΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΥΠΟΛΟΓΙΣΜΟ ΚΑΙ ΤΟ ΣΥΣΤΗΜΑ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ ΤΟΥ ΠΡΟ-ΥΠΟΛΟΓΙΣΜΟΥ

Ἐπάρχουν μεγάλες διαφορὲς ἀνάμεσα στὸν οἰκονομικὸ ὑπολογισμό καὶ στὸ σύστημα χρηματοδότησης τοῦ προϋπολογισμού· θὰ προσπαθήσουμε νὰ τις διαχωρίσουμε σὲ δύο μεγάλες ὀμάδες καὶ νὰ τις ἐξηγήσουμε συνοπτικά· ὑπάρχουν διαφορὲς μεθοδολογικῆς τάξης — πρακτικῆς, ἄς πούμε — καὶ διαφορὲς βαθύτερου χαρακτῆρα, ἀλλὰ πὸν ἡ φύση τους μπο-

ρεϊ να δώσει βυζαντινό χαρακτήρα στην ανάλυση αν αυτή δεν γίνει με μεγάλη προσοχή.

Πρέπει να διασαφηνίσουμε ότι αυτό που αναζητούμε είναι ή άποτελεσματικότερη μορφή για να φτάσουμε στον κομμουνισμό· δεν υπάρχει διαφορά άρχων. Ο οικονομικός ύπολογισμός άπόδειξε την πρακτική του άποτελεσματικότητας και ξεκινώντας άπ' τις ίδιες βάσεις, άποσκοπούμε στους ίδιους άντικειμενικούς σκοπούς· πιστεύουμε ότι τó σχήμα δράσης τού συστήματός μας, κατάλληλα άνεπτυγμένο, μπορεί να άνυψώσει την άποτελεσματικότητα της οικονομικής διαχείρισης τού σοσιαλιστικού Κράτους, να άναπτύξει τή συνειδητοποίηση τών μαζών και να άνισχύσει τή συνοχή τού παγκόσμιου σοσιαλιστικού συστήματος πάνω στη βάση μιας ολοκληρωμένης δράσης.

Ή πιό άμεση διαφορά φαίνεται όταν μιλάμε για την έπιχείρηση. Για μις, μιá έπιχείρηση είναι ένα σύνολο έργοστασίων και παραγωγικών μονάδων με παρόμοια τεχνολογική βάση, κοινό προορισμό για την παραγωγή και, σε όρισμένες περιπτώσεις, μιá καθορισμένη γεωγραφική θέση· στο σύστημα οικονομικού ύπολογισμού, ή έπιχείρηση είναι μιá παραγωγική μονάδα με νομική άτομικότητα. Μιέ βάση αυτή τή μέθοδο, ένα έργοστάσιο ζάχαρης είναι μιá έπιχείρηση, ένω για μις άλλες οί ζαχαροβιομηχανίες κι' άλλες σχετικές με τή ζάχαρη μονάδες άποτελούν την Ένιαία Έπιχείρηση Ζάχαρης. Στην Ε.Σ.Σ.Δ., πρόσφατα, έκαναν τέτοιου τύπου προσπάθειες, προσαρμοσμένες στις ειδικές συνθήκες της άδερφής αυτής χώρας (βλέπε *Los Combinados de Empresas Soviéticas—La nueva forma de administración de las industrias*, I. Ivonin, *Nuestra Industria—Revista Economica*, No 4).

Μιá άλλη διαφορά ύπάρχει στη μορφή χρησιμοποίησης τού χρήματος· στο σύστημά μας τó χρήμα δεν λειτουργεί παρὰ σαν άριθμητικό στοιχείο, σαν άντανάκλαση, στις τιμές, της διαχείρισης της έπιχείρησης, που οί κεντρικοί όργανισμοί θα αναλύσουν για να έλέγξουν τή λειτουργία της· στον οικονομικό έλεγχο δεν είναι μόνο αυτό· είναι άκόμα και μέσο

πληρωμῆς πού λειτουργεῖ ὡς ἔμμεσο ἐργαλεῖο ἐλέγχου, μιὰ καὶ αὐτὰ τὰ ἀποθέματα εἶναι πού ἐπιτρέπουν τὴ διεύθυνση τῆς μονάδας καὶ οἱ οἰκονομικὲς τῆς μὲ τὴν Τράπεζα εἶναι παρόμοιες μὲ τὴ σχέση ἐνὸς ἰδιωτικοῦ παραγωγοῦ μὲ τὴς καπιταλιστικὲς Τράπεζες ὅπου πρέπει νὰ ἐξηγήσει τὰ σχέδιά του λεπτομερειακὰ καὶ ν' ἀποδείξει τὴν φερεγγυότητά του. Φυσικὰ, στὴν περίπτωσιν αὐτή, δὲν ὑπάρχει αὐθαίρετη ἀπόφαση, ἀλλὰ ὑποταγὴ ὁ ἕνα σχέδιον καὶ οἱ οἰκονομικὲς πραγματοποιοῦνται ἀνάμεσα σὲ κρατικὸν ὄργανισμὸν.

Ἐξ αἰτίας τῆς μορφῆς χρησιμοποίησης τοῦ χρήματος οἱ ἐπιχειρήσεις μας δὲν ἔχουν δικὰ τους ἀποθέματα· οἱ τραπεζικοὶ λογαριασμοὶ καταθέσεων χωρίζονται· ἡ ἐπιχείρησις μπορεῖ νὰ ἀποσύρει καταθέσεις, ἀκολουθώντας τὸ σχέδιον, ἀπ' τὸ γενικὸ λογαριασμὸ τῶν δαπανῶν κ' ἀπ' τὸν εἰδικὸ λογαριασμὸ πληρωμῆς τῶν μισθῶν· ὅταν ὅμως κάνει μιὰ κατάθεση, αὐτὴ περνάει αὐτόματα εἰς τὰ χέρια τοῦ Κράτους.

Οἱ ἐπιχειρήσεις τῶν περισσοτέρων ἀδερφῶν χωρῶν ἔχουν δικὰ τους χρηματικὰ ἀποθέματα εἰς τὰς Τράπεζας, τὰ ὅποια ἐνισχύουν μὲ πιστώσεις ἀπ' τὴς ἴδιες Τράπεζας γιὰ τὴς ὁποῖες πληρώνουν τόκους, χωρὶς νὰ ξεχνᾶμε ὅτι αὐτὰ τὰ «δικὰ τους» ἀποθέματα, ὅπως καὶ οἱ πιστώσεις, ἀνήκουν εἰς τὴν κοινωνίαν κ' ὅτι ἡ κίνησίς τους ἀντικατοπτρίζει τὴν οἰκονομικὴ κατάστασιν τῆς ἐπιχείρησις.

Σ' ὅτι ἀφορᾷ τὴς νόμους ἐργασίας, οἱ ἐπιχειρήσεις οἰκονομικοῦ ἐλέγχου ἐφαρμόζουν τὴν ἐργασία κανονισμένη μὲ τὸ χρόνον καὶ τὴν ἐργασία μὲ τὸ κομμάτι ἢ μὲ τὴν ὥραν (ἐργολαβικά)· θὰ προσπαθήσουμε νὰ ἐφαρμόσουμε ὅλες τὴς ἐπιχειρήσεις τὴν κανονισμένη μὲ τὸ χρόνον ἐργασία, μὲ τὰ πρῶτα ὑπερπαραγωγῆς περιορισμένα ἀπ' τὴν τιμὴ τῆς ἀνώτερης κλίμακας. Θὰ ξανάρθουμε εἰς τὸ ζήτημα αὐτὸ παρακάτω.

Στὸ ὑπερανειπτυγμένον σύστημα οἰκονομικοῦ ὑπολογισμοῦ ὑπάρχει μιὰ αὐστηρὴ μέθοδος σύμβασης, μὲ πρόστιμα γιὰ τὴ μὴ πραγματοποιήσασθαι καὶ βασισμένη ὅτι ἕνα νομικὸ οἰκοδόμημα καθιερωμένον εἰς τὴν διάρκειαν πολὺχρονης ἐμπειρίας. Στὴ χώρα μας μιὰ τέτοια δομὴ δὲν ὑπάρχει ἀκόμη οὔτε γιὰ τοὺς ὄργανους

νισμούς αυτοδιεύθυνσης όπως είναι το Έθνικόν Ίνστιτούτο Αγροτικής Μεταρρύθμισης· ή μεταφύτευσή της στάθηκε ιδιαίτερα δύσκολη εξ αιτίας της συνύπαρξης δύο τόσο άνομοιων μεταξύ τους συστημάτων. Υπάρχει τώρα ή Έπιτροπή Διαιτησίας κυρίως έκτελεστικές δυνατότητες, αλλά μιέ σημασία πού ολοένα και μεγαλώνει μπορεί να αποτελέσει τή βάση τής μελλοντικής νομικής μας δομής. Στο έσωτερικό σχέδιο, ανάμεσα σέ οργανισμούς πού υπάγονται στο σύστημα χρηματοδότησης του προϋπολογισμού, ή απόφαση είναι εύκολη· παίρνονται διοικητικά μέτρα για τή σωστή και άμεμπτη τήρηση τών έλεγκτικῶν λογαριασμῶν (αυτό γίνεται κιόλας στο μεγαλύτερο μέρος τών επιχειρήσεων αυτού του ύπουργείου).

Ξεκινώντας άπ' τή βάση ότι και στα δύο συστήματα τó γενικό σχέδιο του Κράτους είναι ή υπέρτατη άρχή, ύποχρεωτικά σεβαστή, μπορούμε να καθιερώσουμε ένεργειακές αναλογίες και διαφορές, λέγοντας ότι ή αυτοδιεύθυνση στηρίζεται σ' ένα σφαιρικό συγκεντροποιημένο έλεγχο και σέ μιá πιό τονισμένη άποκέντρωση· ό έμμεσος έλεγχος άσκειται με τó ρούθλι άπ' τήν Τράπεζα και τó νομοσιατικό αποτέλεσμα τής διαχείρισης χρησιμεύει για μέτρο τών πρίμ· τó ύλικό συμφέρον είναι ό μεγάλος μοχλός πού κινεί άτομικά και συλλογικά τούς εργαζόμενους.

Τó σύστημα χρηματοδότησης του προϋπολογισμού βασίζεται στο συγκεντροποιημένο έλεγχο τής δραστηριότητας τής επιχείρησης· τó σχέδιό του και ή οικονομική του διεύθυνση έλέγχονται από κεντρικούς οργανισμούς με άμεσο τρόπο· ή επιχείρηση δέν έχει δικά τής άποθέματα και δέν δέχεται τραπεζικές πιστώσεις· χρησιμοποιεί, άτομικά, τó ύλικό κίνητρο, δηλαδή πρίμ και άτομικά πρόστιμα· όταν έλθει ή στιγμή, θα τά χρησιμοποιήσει συλλογικά, αλλά τó άμεσο ύλικό κίνητρο περιορίζεται άπ' τή μορφή πληρωμής του μισθοῦ.

ΛΕΠΤΟΤΕΡΕΣ ΑΝΤΙΦΑΣΕΙΣ

ΥΛΙΚΟ ΚΙΝΗΤΡΟ ΚΑΙ ΣΥΝΕΙΔΗΣΗ

Μπαίνουμε τώρα στον τομέα των λεπτότερων αντιθέσεων που πρέπει να αναλυθούν διεξοδικώτερα. Το θέμα του υλικού κίνητρου σὲ αντίθεση μὲ τὸ ἠθικὸ ἀποτέλεσε τὸ ἀντικείμενο πολλῶν συζητήσεων ἀνάμεσα στοὺς ἐνδιαφερόμενους. Ἐνα πρᾶγμα πρέπει νὰ ξεκαθαρίσουμε: δὲν ἀρνιόμαστε τὴν ἀντικειμενικὴ ἀναγκαιότητα τοῦ υλικοῦ κίνητρου, εἴμαστε ὅμως ἐπιφυλακτικοὶ προκειμένου νὰ τὸ χρησιμοποιήσουμε σὰν οὐσιαστικὸ μοχλὸ. Πιστεύουμε ὅτι σὰν οἰκονομικὴ ὕλη ὁ τύπος αὐτὸς μοχλοῦ παίρνει γρήγορα τὴ σημασίαν τῆς κατηγορίας καὶ τελικὰ ἐπιβάλλει τὴ δική του ἐξουσία στὶς ἀνθρώπινες σχέσεις. Δὲν πρέπει νὰ ξεχνᾶμε ὅτι πηγάζει ἀπ' τὸν καπιταλισμὸ κί' ὅτι εἶναι καταδικασμένος νὰ πεθάνει στὸ σοσιαλισμό. Πῶς θὰ τὸ κάνουμε νὰ πεθάνει;

Μᾶς ἀπαντοῦν: σιγὰ - σιγὰ χάρη στὴν προοδευτικὴ αὐξηση τῶν καταναλωτικῶν ἀγαθῶν γιὰ τὸ λαὸ, πρᾶγμα ποὺ θὰ κάνει τὸ κίνητρο αὐτὸ περιττό. Βρίσκουμε στὴν ἀντιληψὴ αὐτὴ ἓνα μονολιθικὸ μηχανικισμὸ. Τὰ καταναλωτικὰ ἀγαθὰ εἶναι τὸ καθοριστικὸ καὶ κυρίαρχο, τελικὰ, οἰοκτεῖο στὴ διαμόρφωση τῆς συνείδησης, γιὰ τοὺς ὑπερασπιστὰς τοῦ ἄλλου συστήματος. Κατὰ τὴ γνώμη μας, ἄμεσο ὑλικὸ κίνητρο καὶ συνείδηση εἶναι δύο ἀντιφατικὲς ἔννοιες.

Εἶναι ἓνα ἀπ' τὰ σημεῖα ὅπου οἱ διαφωνίες μας παίρνουν συγκεκριμένες διαστάσεις. Δὲν πρόκειται πιά γιὰ δευτερεύουσας σημασίας διαφορὰς γιὰ τοὺς ὁπαδοὺς τῆς οἰκονομικῆς αὐτοδιεύθυνσης, τὸ ἄμεσο ὑλικὸ κίνητρο, προβαλλόμενο πρὸς τὸ μέλλον, ποὺ συνοδεύει τὴν κοινωνία στὰ διάφορα στάδια τῆς οἰκοδόμησής τοῦ κομμουνισμοῦ, δὲν εἶναι ἀντίθετο στὴν «ἀνάπτυξη» τῆς συνείδησης. Γιὰ μᾶς εἶναι ἀντίθετο. Γι' αὐτὸ ἀντιμαχόμαστε τὴν κυριαρχία του, γιατί αὐτὴ θὰ ἰσοδυναμοῦσε μὲ ἀναστολὴ τῆς ἀνάπτυξης τῆς σοσιαλιστικῆς ἠθικῆς.

Ἄν τὸ ὑλικὸ κίνητρο εἶναι ἀντίθετο μὲ τὴν ἀνάπτυξη τῆς συνείδησης ἐνῶ παραμένει ταυτόχρονα ἕνας μεγάλος μοχλὸς γιὰ τὴν παραγωγή, μήπως θὰ πρέπει νὰ συμπεράνουμε ὅτι μὲ τὸ ὑπερβολικὸ ἐνδιαφέρον γιὰ τὴν ἀνάπτυξη τῆς συνείδησης θὰ καθυστερήσει ἡ παραγωγή; Μὲ συγκριτικοὺς ὁρους σὲ μιὰ δοσμένη ἐποχὴ, εἶναι δυνατὸ νὰ γίνῃ αὐτό, ἂν καὶ κανένας δὲν ἔχει κάνει σχετικὸς ὑπολογισμούς. Ἐμεῖς βεβαιώνουμε ὅμως, ὅτι σὲ μιὰ σχετικὰ βραχυπρόθεσμη περίοδο ἡ ἀνάπτυξη τῆς συνείδησης συμβάλλει πολὺ περισσότερο στὴν ἀνάπτυξη τῆς παραγωγῆς ἀπ' τὸ ὑλικὸ κίνητρο· κ' αὐτὸ τὸ κάνουμε βασιζόμενοι στὴ γενικὴ ἐπίδραση τῆς ἀνάπτυξης τῆς κοινωνίας, στὴν πορεία γιὰ τὸν κομμουνισμό, πρᾶγμα ποὺ ἐπιβάλλει τὴ μεταβολὴ τῆς ἐργασίας ἀπὸ ἀγκυτικὴ ἀναγκαιότητα σὲ εὐχάριστη ἐπιταγή.

Ἐπιφορτισμένη μὲ ὑποκειμενισμό, ἡ διαβεβαίωση αὐτὴ παίρνει τὸ χρίσμα τῆς ἐμπειρίας καὶ ἐδῶ ἀκριβῶς βρισκόμαστε· ἂν στὴ διάρκειά αὐτῆς τῆς ἐμπειρίας, ἀποδειχθεῖ ὅτι εἶναι μιὰ ἐπικίνδυνη τροχοπέδη στὴν ἀνάπτυξη τῶν παραγωγικῶν δυνάμεων, θὰ πρέπει νὰ ἀποφασίσουμε νὰ κόψουμε τὸ κακὸ στὴ ρίζα του καὶ νὰ ξαναγυρίσουμε στὴν πεπατημένη· ἡ ἡμέρα αὐτὴ δὲν ἤρθε ἀκόμα καὶ ἡ μέθοδος αὐτὴ χάρις στὴν τελειοποίησή ποὺ τῆς προμηθεύει ἡ πρακτικὴ, παίρνει ὄλο καὶ περισσότερη ὑπόσταση καὶ ἀποδείχνει τὴν ἐσωτερικὴ τῆς συνοχή.

Ποιὸς εἶναι λοιπὸν ὁ σωστὸς τρόπος νὰ ἀντιμετωπίσουμε τὸ ὑλικὸ κίνητρο; Πιστεύουμε ὅτι δὲν πρέπει ποτὲ νὰ ξεχνᾶμε τὴν ὑπαρξὴ του, εἴτε ἐμφανίζεται σὰν συλλογικὴ ἔκφραση τῶν πόθων τῶν μαζῶν, εἴτε σὰν ἀτομικὴ παρουσία, σὰν ἀντανάκλαση στὴν συνείδηση τῶν ἐργαζομένων τῶν συνθηθειῶν τῆς παλιᾶς κοινωνίας. Δὲν ἔχουμε ἀκόμα συγκεκριμένες ἀπόψεις γιὰ τὴν συλλογικὴ ἀντιμετώπιση τοῦ ὑλικοῦ κινήτρου, γιὰτὶ οἱ ἀνεπάρκειες τοῦ μηχανισμοῦ προγραμματισμοῦ μας μᾶς ἐμποδίζουν νὰ βασιστοῦμε ἀπόλυτα σ' αὐτὸν καὶ γιὰτὶ δὲν μπορέσαμε ἀκόμα νὰ διαρθρώσουμε μιὰ μέθοδο ποὺ νὰ ἐπιτρέπει τὴν ὑπερπήδηση τῶν δυσκολιῶν.

Ὁ μεγαλύτερος κίνδυνος στὰ μάτια μας εἶναι ὁ ἀνταγωνισμὸς ποὺ δημιουργεῖται ἀνάμεσα στὸν κρατικὸ διοικητικὸ μηχανισμὸ καὶ στοὺς ὀργανισμοὺς παραγωγῆς. Ὁ Σοβιετικὸς οἰκονομολόγος Λίμπερμαν ἀνάλυσε αὐτὸν τὸν ἀνταγωνισμὸ καὶ συμπέρανε ὅτι πρέπει νὰ ἀλλάξουμε τὶς μεθόδους συλλογικοῦ κινήτρου, ἐγκαταλείποντας τὸν παλιὸ τύπο τῶν πρίμ, ποὺ βασιζόταν στὴν πραγματοποίηση τῶν σχεδίων γιὰ νὰ περάσουμε σὲ ἄλλους πῦθ προχωρημένους τύπους.

Ἄν καὶ δὲν εἴμαστε σύμφωνοι μαζί του πᾶν ὀτὴ σημασία ποὺ ἔδωσε στὸ ὑλικὸ κίνητρο, πιστεύουμε ὅτι ἔχει δίκιο νὰ ἀνησυχεῖ γιὰ τὶς διαστρεβλώσεις ποὺ ἡ ἀρχὴ τῆς «πραγματοποίησης τοῦ πλάνου» ὑπόστηκε γιὰ πολλὰ χρόνια. Οἱ σχέσεις ἀνάμεσα στοὺς κεντρικοὺς ὀργανισμοὺς καὶ τὶς ἐπιχειρήσεις, παίρνουν ἀρκετὰ ἀντιφατικὲς μορφές καὶ οἱ μέθοδοι ποὺ χρησιμοποιοῦνται ἀπ' αὐτὲς γιὰ τὴν ἀπόκτηση ἀπολαυῶν παρουσιάζουν συχνὰ χαρακτηριστικὰ ἀρκετὰ ἀπομακρυσμένα ἀπὸ τὴν εἰκόνα τῆς σοσιαλιστικῆς ἠθικῆς.

Πιστεύουμε ὅτι κατὰ κάποιον τρόπο οἱ δυνατότητες ἀνάπτυξης ποὺ προσφέρουν οἱ καινούριες παραγωγικὲς σχέσεις γιὰ τὴν ἐπίτευξη τῆς ἐξέλιξης τοῦ ἀνθρώπου πρὸς τὸ «Β α σ ὶ λ ε ἰ ο τ ῆ ς ἔ λ ε υ θ ε ρ ῖ α ς», ἐκφυλίζονται. Ὑπογραμμίσουμε πρὶν, ὀρίζοντας τὰ βασικὰ ἐπιχειρήματα τοῦ συστήματος, τὴν ἀλληλεπίδραση ἀνάμεσα στὴν ἐκπαίδευση καὶ τὴν ἀνάπτυξη τῆς παραγωγῆς. Μποροῦμε νὰ ἐπιχειρήσουμε τὴν οἰκοδόμησι μῆς καινούριας συνείδησης γιὰτὶ βρισκόμαστε μπροστὰ σὲ καινούριες παραγωγικὲς σχέσεις· καὶ παρ' ὅλο ποὺ ἡ συνείδηση, μὲ τὴν ἱστορικὴ ἔννοια, εἶναι προϊόν τῶν παραγωγικῶν σχέσεων, θὰ πρέπει νὰ λάβουμε ὑπ' ὄψη μας τὸ γνῶρισμα τῆς σύγχρονης ἐποχῆς ποὺ εἶναι ἡ βασικὴ ἀντίθεση (σὲ παγκόσμια κλίμακα) ἀνάμεσα στὸν ἱμπεριαλισμὸ καὶ στὸν σοσιαλισμὸ. Ἀκριβῶς ἐπειδὴ οἱ σοσιαλιστικὲς ἰδέες ἐπιδρῶν στὴν συνείδηση τῶν ἀνθρώπων ὀλόκληρου τοῦ κόσμου, μπορεῖ νὰ ὑπάρξει ὁ ἕνα συγκεκριμένο ἐπίπεδο παραγωγικῶν δυνάμεων μῆς δοσμένης χώρας.

Στὴν Ε.Σ.Σ.Δ. τῆς πρώτης ἐποχῆς, τὸ σοσιαλιστικὸ κρά-

τος χαρακτήριζε τὸ καθεστῶς, παρ' ὅλες τὶς ἀκόμα πολὺ κα-
θυοτερημένου τύπου σχέσεις ποὺ ὑπῆρχαν μέσα του. Καὶ
στὸν καπιταλισμὸ παραμένουν ὑπολείμματα τῆς φεουδαρι-
κῆς ἐποχῆς, ἀλλὰ οἱ κεφαλαιοκρατικὲς σχέσεις εἶναι ποὺ κα-
ρακτηρίζουν τὴ χώρα, ἀφοῦ κυριαρχοῦν στοὺς βασικοὺς
τομεῖς τῆς οἰκονομίας της. Στὴν Κούβα, ἡ ἀνάπτυξη τῶν ἀν-
τιθέσεων ἀνάμεσα στὰ δύο παγκόσμια συστήματα, ἐπέτρεψε
τὸν καθορισμὸ τοῦ σοσιαλιστικοῦ χαρακτήρα τῆς ἐπανάστα-
σης ποὺ τῆς δόθηκε συνειδητᾶ, χάρη στὶς γνώσεις ποὺ εἶχαν
οἱ ἡγέτες της, στὴν ἀνάπτυξη τῆς συνειδητοποίησης τῶν μα-
ζῶν καὶ στὴν συγκυρία τῶν δυνάμεων στὸν κόσμο.

Ἐὰν αὐτὸ στάθηκε δυνατό, γιατί νὰ μὴ θεωρήσουμε τὴν
ἐκπαίδευση σὰν ἓνα μόνιμο ἀρωγὸ τοῦ σοσιαλιστικοῦ κρά-
τους στὸν ἀγῶνα γιὰ τὴν ἐξάλειψη τῶν καταβολῶν μιᾶς πε-
θαμένης κοινωνίας ποὺ πῆρε μαζί της στὸν τάφο καὶ τὶς πα-
λιὲς παραγωγικὲς σχέσεις; Ἄς δοῦμε τί λέει ὁ Λένιν γι'
αὐτό:

«Ἐτσι, ἐπικαλοῦνται ἓνα ἔσχατης κυδαιότητας ἐπιχεί-
ρημα ποὺ ἔμαθαν ἀπ' ἔξω τὴν ἐποχὴ τῆς ἀνάπτυξης τῆς δυ-
τικῆς σοσιαλδημοκρατίας, τὸ ἐπιχείρημα δηλαδὴ ὅτι δὲν εἶ-
μαστε ὄριμοι γιὰ τὸ σοσιαλισμὸ· ὅτι, σύμφωνα μὲ τὴν ἔκφρα-
ση μερικῶν ἀπὸ τὶς «σοφές» τους προσωπικότητες, δὲν κατέ-
χουμε τὶς ἀντικειμενικὲς οἰκονομικὲς προϋποθέσεις γιὰ τὸ σο-
σιαλισμὸ. Καὶ δὲν ἔρχεται σὲ κανενὸς τὸ μυαλὸ ἢ ἰδέα νὰ ἀ-
ναρωτηθεῖ: ἓνας λαὸς ποὺ βρίσκεται σὲ μιὰ ἐπαναστατικὴ
κατάσταση, ἔτσι ὅπως παρουσιάστηκε ἀπ' τὸν πρῶτο ἰμπερια-
λιστικὸ πόλεμο, δὲν θὰ μπορούσε, ἀντιμέτωπος μὲ τὸ ἀδιέξο-
δο, νὰ ριχτεῖ σὲ μιὰ πάλη ποὺ θὰ τοῦ ἀνοίγε μερικὲς ἴσως πι-
θανότητες νὰ ἀνοίξει ἓνα δρόμο γιὰ τὴν πρόοδο τοῦ πολιτι-
μοῦ μέσα ἀπὸ κάπως ἀσυνήθιστες συνθῆκες;

• Ἡ Ρωσία δὲν ἔφθασε ἀκόμα στὸ ἀπαραίτητο ἐπίπεδο ἀ-
νάπτυξης τῶν παραγωγικῶν δυνάμεων γιὰ νὰ ἐγκαθιδρύσει
τὸν Σοσιαλισμὸ. Τῆ θέση αὐτὴ τὴν κανοναρχᾶνε πεισματικὰ
ὄλοι οἱ λεονταρῆδες τῆς Δεύτερης Διεθνούς, μαζί καὶ ὁ Σου-
κάνωφ. Αὐτὴ τὴν ἀναμφισβήτητη θέση τὴν ψέλνουνε σ' ὅ-

λους τούς τόνους καί τή θεωροῦν ἀποφασιστική γιά νά καθορίσουν τήν ἐπανάστασή μας».

«Ναί, ἂν ὅμως μιὰ ἰδιόμορφη συνδρομή περιστάσεων ἔφερε τή Ρωσία πρῶτα - πρῶτα στόν παγκόσμιο ἱμπεριαλιστικό πόλεμο, ὅπου ἦταν ἀνακατεμένες ὅλες οἱ δυτικές κῶρες μέ μικρή ἢ μεγάλη ἐπιρροή; Ἐάν καθόρισε τήν ἐξέλιξή της, στό ὄριο τῶν ἐπαναστάσεων πού γεννιόνταν καί τῶν ἐπαναστάσεων πού εἶχαν κιόλας μερικά ἀρχίσει στήν Ἀνατολή, μέσα σέ συνθηκες πού μᾶς ἐπέτρεπαν νά πραγματοποιήσουμε ἐκεῖνη ἀκριβῶς τήν συνένωση τοῦ «ἀγροτικοῦ πολέμου» καί τοῦ ἐργατικοῦ κινήματος, πού ἔνας «μαρξιστής» ὅπως ὁ Μάρξ θεωροῦσε στά 1856 ὡς μιὰ ἀπό τίς πιθανές προοπτικές γιά τήν Πρωσία;

«Κί ἂν ἡ κατάσταση τοῦ ὀλοκληρωτικοῦ ἀδιέξοδου δεκατῶν, μᾶς πρόσφερε τή δυνατότητα νά προχωρήσουμε στή πλασιάζοντας τίς δυνάμεις τῶν ἐργατῶν καί τῶν ἀγροδημιουργία τῶν οὐσιαστικῶν προϋποθέσεων τοῦ πολιτισμοῦ, μέ διαφορετικό τρόπο ἀπό τά ἄλλα κράτη τῆς Δυτικῆς Εὐρώπης; Ἡ γενική γραμμὴ ἐξέλιξης τῆς παγκόσμιας ἱστορίας τροποποιήθηκε ἀπ' αὐτὸ τὸ γεγονός; Οἱ οὐσιαστικές σχέσεις τῶν κυριώτερων τάξεων σέ κάθε κράτος, πού μπαίνει ἢ ἔχει μπεῖ στή γενική κίνηση τῆς παγκόσμιας ἱστορίας, τροποποιήθηκαν ἀπ' αὐτὸ τὸ γεγονός;

«Ἐάν γιά νά οἰκοδομήσουμε τὸν σοσιαλισμὸ θὰ πρέπει νά ἔχουμε φτάσει ὁ ἕνα συγκεκριμένο ἐπίπεδο κουλτούρας (παρ' ὅλο πὸ κανένας δὲν μπορεῖ νά πεῖ ἀκριβῶς ποῖο εἶναι αὐτὸ τὸ συγκεκριμένο «ἐπίπεδο κουλτούρας», γιὰτὶ διαφέρει σέ κάθε δυτικὸ κράτος), γιὰτὶ δὲν θὰ μπορούσαμε ν' ἀρχίσουμε μέ τήν ἐπαναστατικὴ κατάκτηση τῶν ἀπαραίτητων συνθηκῶν γι' αὐτὸ τὸ συγκεκριμένο ἐπίπεδο κι' ἔτσι, κ α τ ὀ π ι ν, ἐνισχυμένοι μέ τήν ἐργατοαγροτικὴ ἐξουσία καί τὸ σοβιετικὸ καθεστῶς, νά μποῦμε σέ κίνηση καί νά φτάσουμε τούς ἄλλους λαούς;».¹

1. Λένιν, «Problèmes de l'édification du socialisme et du communisme en U.R.S.S.», Editions Sociales, Paris, p. 42 - 43.

Σχετικά με την παρουσία, με εξατομικευμένη μορφή, του ύλικου συμφέροντος, τη δεχόμαστε (παλεύοντας ταυτόχρονα ενάντια της και προσπαθώντας να επιταχύνουμε την εξαφάνισή της με τη διαπαιδαγώγηση) και χρησιμοποιούμε το ύλικό συμφέρον στις νόρμες της εργασίας με το χρόνο και με πρίμ, και στις οικονομικές κυρώσεις όταν οι νόρμες δεν πραγματοποιούνται.

Ἡ λεπτή διαφωνία ανάμεσα στους δπαδούς τῆς αὐτοδιεϋθυνσης καὶ ἐμᾶς στηρίζεται πάνω στὰ ἐπιχειρήματα τῆς πληρωμῆς ἑνὸς κανονικοῦ μισθοῦ, τοῦ πρίμ καὶ τῶν οικονομικῶν κυρώσεων. Ἡ νόρμα παραγωγῆς εἶναι ἡ μέση ποσότητα ἐργασίας ποὺ παράγει ἕνα προϊόν σὲ καθορισμένο χρόνο, με μέση ποιότητα καὶ με δοσμένες συνθήκες χρησιμοποίησης τοῦ ὑλικοῦ· εἶναι ἡ προμήθευση μιᾶς ποσότητας ἐργασίας στὴν κοινωνία ἀπὸ ἕνα μέλος τῆς, εἶναι ἡ ἐκκλήρωση τοῦ κοινωνικοῦ του καθήκοντος. Ἐὰν οἱ νόρμες ξεπεραστοῦν, τὰ ἔσοδα τῆς κοινωνίας αὐξάνονται καὶ μπορούμε νὰ ποῦμε ὅτι ὁ ἐργάτης ποὺ τὶς ξεπερνᾷ ἐκπληρώνει καλύτερα τὰ καθήκοντά του καὶ ἀξίζει ἔτσι μιὰ ὑλικὴ ἀνταμοιβή. Δεχόμαστε αὐτὴ τὴν ἀντίληψη σὰν ἕνα ἀναγκαῖο κακὸ μιᾶς μεταβατικῆς περιόδου, ἀλλὰ δὲν δεχόμαστε τὴν ἄποψη ὅτι ἡ σωστὴ ἐρμηνεία τῆς ἀρχῆς «ἀπ' τὸν καθένα ἀνάλογα με τὴν ἱκανότητά του καὶ στὸν καθένα ἀνάλογα με τὴν ἐργασία του» μεταφράζεται με τὴν ἀκριβῆ πληρωμῆ, πέρα ἀπ' τὸ μισθό, τοῦ ποσοστοῦ ξεπεράσματος μιᾶς δοσμένης νόρμας (ὑπάρχουν περιπτώσεις ὅπου ἡ πληρωμὴ ξεπερνᾷ τὸ ποσοστὸ ὑπέρβασης τῆς νόρμας, σὰν ἔκτακτο κίνητρο τῆς ἀτομικῆς παραγωγικότητας)· ὁ Μάρξ ἐξηγεῖ πολὺ καθαρὰ στὴν Κριτικὴ τοῦ προγράμματος τῆς Γκόττα ὅτι ἕνα σημαντικό τμῆμα τοῦ ἐργατικοῦ μισθοῦ κατευθύνεται σὲ τομεῖς ποὺ βρίσκονται μολὺ μακριὰ ἀπὸ τὴν ἄμεση ἐπαφή του:

«Ἐὰν πάρουμε στὴν ἀρχὴ τὴ λέξη «προϊὸν ἐργασίας» μετὴν ἔννοια τοῦ εἴδους ποὺ δημιουργεῖ ἡ ἐργασία, τότε τὸ προ-

ιόν εργασίας τῆς κοινότητος εἶναι τὸ «σύνολο τοῦ κοινωνικοῦ προϊόντος».

Ἀπ' αὐτὸ θὰ πρέπει νὰ ἀφαιρέσουμε:

Πρῶτο: Ἐνα μέρος προορισμένο γιὰ τὴν ἀντικατάσταση τῶν φθαρμένων μέσων παραγωγῆς.

Δεύτερο: Ἐνα μέρος συμπληρωματικὸ γιὰ τὴν αὐξηση τῆς παραγωγῆς.

Τρίτο: Ἐνα τμήμα ἐφεδρείας ἢ ἐξασφάλισης ἀπέναντι σιὰ ἀτυχήματα καὶ τὶς διαταραχὰς ποὺ ὀφείλονται σὲ φυσικὰ φαινόμενα κλπ.

Οἱ ἀφαιρέσεις αὐτὲς ἀπ' τὸ «συνολικὸ προϊόν εργασίας» εἶναι μιὰ οικονομικὴ ἀναγκαιότητα ποὺ ἡ σημασία της θὰ καθορισθεῖ μερικὰ, ἀφοῦ λάβουμε ὑπ' ὄψη μας τὴν κατάσταση τῶν μέσων καὶ τῶν δυνάμεων ποὺ ὑπάρχουν, μὲ τὴ βοήθεια τοῦ λογισμοῦ τῶν πιθανοτήτων· ὅπως καὶ νᾶχει τὸ πρᾶγμα, δὲν μποροῦν νὰ ὑπολογισθοῦν μὲ κανένα τρόπο πάνω στὴ βύσση ἰσότητος.

Μένει τὸ ἄλλο τμήμα τοῦ συνολικοῦ προϊόντος ποὺ προορίζεται γιὰ τὴν κατανάλωση!

Πρὶν ὅμως προχωρήσουμε στὴν ἀτομικὴ διανομὴ, πρέπει νὰ ἀφαιρέσουμε:

Πρῶτο: Τὰ γενικὰ ἐξοδα διοίκησης ποὺ εἶναι ἀνεξάρτητα ἀπ' τὴν παραγωγή.

Σὲ σύγκριση μ' αὐτὸ ποὺ γίνεται στὴ σύγχρονη κοινωνία, τὸ τμήμα αὐτὸ περιορίζεται ἀμέσως παρὰ πολὺ καὶ μειώνεται σιὸ βαθμὸ ποὺ ἀναπτύσσεται ἡ καινούρια κοινωνία.

Δεύτερο: Ὅ,τι προορίζεται γιὰ τὴν ἱκανοποίηση τῶν ἀναγκῶν τῆς κοινότητος: Σχολεῖα, ὑγειονομικὲς ἐγκαταστάσεις κλπ.

Τὸ τμήμα αὐτὸ ἔχει πολὺ μεγαλύτερη σημασία, σὲ σχέση μ' αὐτὸ ποὺ γίνεται στὴ σύγχρονη κοινωνία, κι' ἡ σημασία αὐτὴ αὐξάνεται σιὸ βαθμὸ ποὺ ἀναπτύσσεται ἡ καινούρια κοινωνία.

Τρίτο: Τὸ ἀναγκαῖο ἀπόθεμα γιὰ τὴ

συντήρηση τῶν ἀνίκανων νὰ ἐργασθοῦν κλπ., μὲ λίγα λόγια, ὅτι ἔχει σχέση μ' αὐτὸ ποὺ σήμερα ἔνομάζουμε δημόσια κρατικὴ περίθαλψη.

Μόνο μ' αὐτὸν τὸν τρόπο φθάσουμε στὴ «διανομὴ» ἐκεῖνη, ποὺ κάτω ἀπ' τὴν ἐπίδραση τοῦ Λασσάλ καὶ μὲ πολὺ περιορισμένο τρόπο περιλαμβάνεται στὸ πρόγραμμα, δηλαδὴ στὸ ἰμῆμα ἐκεῖνο τῶν καταναλωτικῶν ἀγαθῶν ποὺ κατανέμεται ἀτομικὰ ἀνάμεσα στοὺς παραγωγοὺς τῆς κοινότητος.

Τὸ «συνολικὸ προϊόν ἐργασίας» μεταμορφώθηκε κίβλας σὲ «μερικὸ προϊόν», παρ' ὄλο ποὺ ὅ,τι χάνει ὁ παραγωγὸς σὰν ἄτομο, τὸ ξαναβρίσκει ἅμεσα ἢ ἔμμεσα σὰν μέλος τῆς κοινω-νίας.

Μὲ τὸν ἴδιο λοιπὸν τρόπο ποὺ ὁ ὅρος «συνολικὸ προϊόν ἐργασίας» ἐξαφανίστηκε, ἔτσι θὰ δοῦμε νὰ ἐξαφανίζεται καὶ ὁ ὅρος «προϊὸν ἐργασίας» γενικὰ.¹

Ἔλα αὐτὰ μᾶς δείχνουν ὅτι ἡ σημασία τῶν ἐφεδρικῶν ἀποθεμάτων, ἐξαρτᾶται ἀπὸ ἓνα σύνολο πολιτικοοικονομικῶν ἢ πολιτικοδιοικητικῶν ἀποφάσεων. Ὅπως ὄλα τὰ ἀγαθὰ ποὺ περιλαμβάνονται στὴν ἐφεδρεία πηγάζουν πάντοτε ἀπὸ τὴν ἀδιανέμητη ἐργασία, ὀφείλουμε νὰ συμπεράνουμε ὅτι οἱ ἀποφάσεις πάνω σιτὸν ὄγκο τῶν ἀποθεμάτων ποὺ ἀναλύθηκαν ἀπὸ τὸν Μάρξ ἐπιφέρουν ἀλλαγές σις πληρωμές, δηλ. τροποποιήσεις τοῦ μὴ διανεμημένου ἅμεσα ὄγκου ἐργασίας. Πρέπει νὰ προσθέσουμε ὅτι δὲν ὑπάρχει ἢ ὅτι δὲν γνωρίζουμε ἐμεῖς καμμιά μαθηματικὴ ποσότητα ποὺ νὰ καθορίζει τὸ «δίκαιο» τοῦ πρῶμ ξεπεράματος τῆς νόρμας (ἢ τοῦ βασικοῦ μισθοῦ)· πρέπει συνακόλουθα νὰ στηρίξουμε οὐσιαστικὰ πάνω σις καινούριες κοινωνικὲς σχέσεις τὴν νομικὴ δομὴ ποὺ θὰ ἐπικυρώνει τὴ μορφὴ διανομῆς ἀπ' τὴν κοινότητα ἐνὸς τμήματος τῆς ἐργασίας τοῦ κάθε ἐργάτη χωριστά.

Τὸ σύστημα μᾶς τῶν ὀρίων παραγωγῆς, ἔχει τὴν ιδιότητα νὰ καθιερώνει τὴν ὑποχρέωση τῆς ἐπαγγελματικῆς ἰκανότη-τας γιὰ νὰ περάσει κάποιος ἀπὸ μιὰ συγκεκριμένη κατηγορία

1. Karl Marx, «Critique du Programme de Gotha», Editions Sociales, Paris, 1966, p. 28 - 29.

στην ανώτερη, πράγμα που θα φέρει με τον καιρό μια σημαντική ανάπτυξη του τεχνικού επιπέδου.

Όταν δέν πραγματοποιοῦμε τις νόρμες δέν ἐκπληρώνομε τὸ κοινωνικό μας καθήκον· ἡ κοινωνία τιμωρεῖ τὸν φυγόπονο με τὸν περιορισμὸ ἐνὸς τμήματος τῶν κερδῶν του. Ἡ νόρμα δέν εἶναι μόνον ἓνα σημεῖο ἀναφορᾶς πὸ καθορίζει ἓνα δυνατὸ μέτρο ἢ μιὰ ὀρισμένη ποσότητα προϊόντος πὸ πρέπει νὰ παραχθεῖ εἶναι ἡ ἔκφραση μιᾶς ἠθικῆς ὑποχρέωσης τοῦ ἐργαζόμενου, ΕΙΝΑΙ ΤΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΟΥ ΚΑΘΗΚΟΝ. Ἐδῶ πρέπει νὰ διασταυρῶνεται ἡ δράση τοῦ διοικητικοῦ ἐλέγχου με τὴ δράση τοῦ ἰδεολογικοῦ ἐλέγχου. Ὁ μέγας ρόλος τοῦ κόμματος στήν παραγωγική μονάδα βρῖσκεται ἰσὸ νὰ γίνεῖ ὁ ἐσωτερικός της κινητήρας καὶ νὰ χρησιμοποιήσῃ κάθε παραδειγματική στάση τῶν ἀγωνιστῶν του, ἔτσι ὥστε ἡ παραγωγική ἐργασία, ἡ ἐπαγγελματική ἰκανότητα καὶ ἡ συμμετοχή στίς οἰκονομικές ὑποθέσεις τῆς μονάδας νὰ γίνουν ουστατικό τμήμα τῆς ζωῆς τῶν ἐργατῶν καὶ νὰ πάρουν σιγὰ σιγὰ τὸ χαρακτήρα ἀναλλοίωτης συνήθειας.

ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΟ ΝΟΜΟ ΤΗΣ ΑΞΙΑΣ

Μιὰ βαθειὰ διαφωνία (τουλάχιστο στήν αὐστηρότητα τῶν χρησιμοποιούμενων δρων) ὑπάρχει ἀνάμεσα στήν ἀντίληψη τοῦ νόμου τῆς ἀξίας καὶ τὴ δυνατότητα τῆς συνειδητῆς χρήσης του, ἔτσι ὅπως τὴ θέτουν οἱ ὑπερασπιστὲς τοῦ οἰκονομικοῦ ἐλέγχου καὶ τὴν ἀντίληψη πὸ ἔχομε ἐμεῖς.

Τὸ Ἐγχειρίδιο Πολιτικῆς Οἰκονομίας λέει:

Ἐντίθετα με ὅ,τι συμβαίνει στὸν καπιταλισμὸ, ὅπου ὁ νόμος τῆς ἀξίας λειτουργεῖ ὡς δύναμη τυφλὴ καὶ αὐθόρμητη, πὸ ἐπιβάλλεται στούς ἀνθρώπους, ἡ σοσιαλιστική οἰκονομία ἔχει συνείδηση τοῦ νόμου τῆς ἀξίας καὶ τὸ Κράτος τὸν λαβαίνει ὑπ' ὄψη του καὶ τὸν χρησιμοποιεῖ στήν πράξη τῆς σχεδιοποιημένης διεύθυνσης τῆς οἰκονομίας.

Ἐἡ γνώση τῆς δράσης τοῦ νόμου τῆς ἀξίας καὶ ἡ σ ω σ τ ἡ χ ρ η σ ι μ ο π ο ἰ ἡ σ ἡ του βοηθοῦν ὑποχρεωτικά

τοὺς καθοδηγητὲς τῆς οἰκονομίας στὴν ὀρθολογιστικὴ διοκέτευση, στὴ συστηματικὴ βελτίωση τῶν μεθόδων ἐργασίας καὶ στὴ χρησιμοποίηση τῶν ὑπαρχόντων ἐφεδρειῶν γιὰ καλύτερη καὶ περισσότερη παραγωγή».

Οἱ ὑπογραμμισμένες ἀπὸ μᾶς λέξεις δείχνουν τὸ πνεῦμα τῶν παραγράφων.

Ὁ νόμος τῆς ἀξίας θὰ λειτουργεῖ ὡς τυφλή, ἀλλὰ γνωστὴ δύναμις καί, συνακόλουθα, χειραγωγίσιμη ἢ χρησιμοποιήσιμη ἀπὸ τὸν ἄνθρωπο.

Ὁ Νόμος ὅμως αὐτὸς ἔχει ὀρισμένες ιδιότητες:

1ο. Καθορίζεται ἀπὸ τὴν ὑπαρξὴ μιᾶς ἐμπορευματικῆς κοινωνίας.

2ο. Τὰ ἀποτελέσματά του δὲν γίνονται ἀπὸ τὰ πρὶν ἀντιληπτά, ἀλλὰ ἐκδηλώνονται στὴν ἀγορὰ ὅπου παραγωγοὶ καὶ καταναλωτὲς ἀνταλλάσσουν.

3ο. Ἀναφέρεται ὁ ἓνα σύνολο πού περιλαμβάνει τὶς παγκόσμιες ἀγορὲς καὶ οἱ ἀλλαγὲς καὶ οἱ διατάξεις σὲ ὀρισμένους κλάδους τῆς παραγωγῆς ἐκδηλώνονται στὸ συνολικὸ ἀποτέλεσμα.

4ο. Μὲ τὴν ιδιότητά του ὡς οἰκονομικοῦ νόμου, δρᾷ οὐσιαστικὰ ὡς τάση καί, στὶς μεταβατικὲς περιόδους, θὰ πρέπει λογικὰ νὰ τείνει πρὸς τὴν ἐξαφάνιση.

Μερικὲς παραγράφους πρὸς κάτω τὸ ἐγχειρίδιο τονίζει:

«Τὸ σοσιαλιστικὸ κράτος χρησιμοποιεῖ τὸ νόμο τῆς ἀξίας, πραγματοποιώντας μὲ τὸ οἰκονομικὸ καὶ πιστωτικὸ σύστημα τὸν ἔλεγχο πάνω στὴν παραγωγή καὶ τὴ διανομὴ τοῦ κοινωνικοῦ προϊόντος».

«Ὁ ἔλεγχος πάνω στὸ νόμο τῆς ἀξίας καὶ ἡ χρησιμοποίησή του σὲ συμφωνία μὲ ἓνα σχέδιο ἀποτελοῦν τεράστιο πλεονέκτημα τοῦ σοσιαλισμοῦ πάνω στὸν καπιταλισμό. Χάρη σὸν ἔλεγχου πάνω στὸ νόμο τῆς ἀξίας, ἡ δράση του στὴ σοσιαλιστικὴ οἰκονομία δὲν συμβαδίζει μὲ τὴν κατασπατάληση τῆς κοινωνικῆς ἐργασίας πού εἶναι σύμφυτο φαινόμενο μὲ τὴν ἀναρχία τῆς παραγωγῆς, συστατικὸ στοιχεῖο τοῦ καπιταλισμοῦ. Ὁ Νόμος τῆς ἀξίας καὶ οἱ κατηγορίαι πού σχετίζονται μὲ αὐ-

τὸν — τὸ νόμισμα, ἡ τιμὴ, τὸ ἐμπόριο, ἡ πίστις — χρησιμοποιοῦνται μὲ ἐπιτυχία στὴν Ε.Σ.Σ.Δ. καὶ στὶς λαϊκοδημοκρατικές κῶρες οἰκοδομώντας τὸν σοσιαλισμὸ καὶ τὸν κομμουνισμό, στὴ σχεδιοποιημένη διεύθυνση τῆς ἐθνικῆς οἰκονομίας».

Δὲν μπορούμε νὰ θεωρήσουμε τὴν παρατήρηση αὐτὴ ὡς σωστὴ παρὰ μόνο συσχετίζοντάς τὴν μὲ τὴν τεράστια ποσότητα τῶν ἀξιών ποὺ παράγονται γιὰ τὴν ἄμεση χρῆση ἀπὸ τὸν πληθυσμὸ καὶ τὰ ἀντίστοιχα διαθέσιμα ἀποθέματα γιὰ τὴν ἀπόκτησή τους, πρᾶγμα ποὺ θὰ μπορούσε νὰ τὸ κάνει ὁ ὅποιος-δήποτε καπιταλιστὴς ὑπουργὸς Οἰκονομικῶν μὲ σχετικὰ ἰσορροπημένη οἰκονομία.

Μέσα σ' αὐτὸ τὸ πλαίσιο ὅλες οἱ μερικὲς διαστρεβλώσεις τοῦ νόμου εἶναι δυνατές.

Παρακάτω :

«Ἡ ἐμπορευματικὴ παραγωγή, ὁ νόμος τῆς ἀξίας καὶ τὸ νόμισμα δὲν θὰ ἐξαφανιστοῦν παρὰ μόνο ὅταν φτάσει ἡ ἀνώτερη φάση τοῦ κομμουνισμοῦ. Ἄλλὰ γιὰ νὰ δημιουργήσουμε τὶς συνθῆκες ποὺ θὰ κάνουν δυνατὴ τὴν ἐξάλειψη τῆς ἐμπορευματικῆς παραγωγῆς καὶ κυκλοφορίας στὴν ἀνώτερη φάση τοῦ κομμουνισμοῦ, εἶναι ἀναγκαῖο νὰ ἀ ν α π τ ὺ ξ ο υ μ ε καὶ νὰ χρησιμοποιήσουμε τὸ νόμο τῆς ἀξίας καὶ τὶς ἐμπορευματικὲς καὶ νομισματικὲς σχέσεις στὴ διάρκεια τῆς οἰκοδόμησις τῆς κομμουνιστικῆς κοινωνίας».

Γιὰτί νὰ «ἀ ν α π τ ὺ ξ ο υ μ ε» ;

Κατανοοῦμε ὅτι γιὰ ἕνα χρονικὸ διάστημα οἱ κατηγορίες τοῦ καπιταλισμοῦ πρέπει νὰ διατηρηθοῦν κι' ὅτι τὸ διάστημα αὐτὸ δὲν μπορεῖ νὰ καθοριστεῖ ἀπὸ πρὶν· οἱ ιδιότητες ὅμως τῆς μεταβατικῆς περιόδου εἶναι ιδιότητες μιᾶς κοινωνίας ποὺ σπάει τοὺς παλιούς δεσμούς της γιὰ νὰ μπεῖ γρήγορα σ' ἕνα καινούριο στάδιο. Ἡ τ ἄ σ η πρέπει νὰ εἶναι, κατὰ τὴ γνώμη μας, ἡ ἐξάλειψη ὅσο τὸ δυνατόν περισσότερο τῶν παλιῶν κατηγοριῶν, ὅπως ἡ ἀγορά, τὸ νόμισμα καὶ ὁ μοχλὸς τοῦ ὑλικοῦ κινήτρου ἢ πῶς καθαρά οἱ συνθῆκες ποὺ προκαλοῦν τὴν

ὑπαρξή του. Τὸ ἀντίθετο θὰ σήμαινε ὅτι ὁ σκοπὸς τῆς οἰκοδόμησής τοῦ σοσιαλισμοῦ σὲ μιὰ καθυστερημένη κοινωνία εἶναι ἕνα εἶδος ἱστορικοῦ ἀτυχήματος κι' ὅτι οἱ ἡγέτες, γιὰ νὰ ἐπανορθώσουν τὸ σ φ ἄ λ μ α, πρέπει νὰ ἀποσκοπήσουν στὴν σταθεροποίηση ὅλων τῶν κατηγοριῶν ποὺ ἐνυπάρχουν στὴν ἐνδιάμεση κοινωνία, μὴν ἀφήνοντας σὰν βάσεις τῆς καινούριας κοινωνίας παρὰ τὴν διανομὴ τῶν προσόδων ἀνάλογα μὲ τὴν ἐργασία καὶ τὴν τάση ἐξάλειψης τῆς ἐκμετάλλευσης ἀνθρώπου ἀπὸ ἄνθρωπο. Αὐτὸ ὅμως ἀποδείχεται ἀνεπαρκὲς ἀπὸ μόνο του, σὰν παράγοντας τῆς ἀνάπτυξης τῆς γιγάντιας συνειδησιακῆς ἀλλαγῆς ποὺ εἶναι ἀπαραίτητη γιὰ νὰ μπορέσουμε νὰ ἀντιμετωπίσουμε τὸ μεταβατικὸ στάδιο, ἀλλαγῆς ποὺ θὰ πρέπει νὰ συντελεῖται ἀπ' τὴν πολύμορφη δράση ὅλων τῶν καινούριων σχέσεων, τὴν διαπαιδαγώγηση καὶ τὴν σοσιαλιστικὴ ἠθικὴ, ὅταν λάβουμε ὑπ' ὄψη μας τὴν ἀτομικιστικὴ νοσηροτροπία ποὺ τὸ ἄμεσο ὑλικὸ κίνητρο δημιουργεῖ στὴ συνείδηση φρενάροντας τὴν ἀνάπτυξη τοῦ ἀνθρώπου σὰν κοινωνικοῦ ὄντος.

Γιὰ νὰ συνοψίσουμε τὶς διαφωνίες μας :

Θεωροῦμε τὸ νόμο τῆς ἀξίας σὰν μερικὰ ὑπαρκτό, ἐξ αἰτίας τῶν ὑπολειμμάτων τῆς ἐμπορευματικῆς κοινωνίας ποὺ παραμένουν καὶ ποὺ ἀντανακλῶνται στὸν τύπο ἀνταλλαγῆς ποὺ πραγματοποιεῖται ἀνάμεσα στὸ Κράτος — προμηθευτὴ καὶ τὸν καταναλωτὴ. Πιστεύουμε ὅτι, εἰδικὰ σὲ μιὰ κοινωνία μὲ πολὺ ἀνεπτυγμένο ἐξωτερικὸ ἐμπόριο, ὅπως ἡ δική μας, ὁ νόμος τῆς ἀξίας σὲ παγκόσμια κλίμακα πρέπει νὰ ἀναγνωριστεῖ σὰν ἕνα γεγονός ποὺ κυριαρχεῖ στὶς ἐμπορικὲς σχέσεις, ἀκόμα καὶ στὸ σοσιαλιστικὸ στρατόπεδο καὶ ἀναγνωρίζουμε τὴν ἀνάγκη νὰ περάσει αὐτὸ τὸ ἐμπόριο σὲ μορφὲς πιὸ ἀναπτυγμένες στὶς κῶρες τῆς καινούριας κοινωνίας, ἀποτρέποντας τὴ δημιουργία διαφορῶν ἀνάμεσα στὶς ἀναπτυγμένες κῶρες καὶ τὶς πιὸ καθυστερημένες μὲ τὴν ἐμπορικὴ ἀνταλλαγὴ. Μὲ ἄλλα λόγια, πρέπει νὰ βροῦμε ἐμπορικοὺς τύπους ποὺ νὰ ἐπιτρέπουν τὴ χρηματοδότηση βιομηχανικῶν ἐπενδύσεων στὶς

χώρες που αναπτύσσονται, ακόμα και αν ξρθουμε σε αντίθεση με τὰ συστήματα τιμών που υπάρχουν στην παγκόσμια καπιταλιστική αγορά, πράγμα που θα επιτρέψει την όσο το δυνατόν περισσότερο ισόμετρη πρόοδο όλόκληρου του σοσιαλιστικού στρατόπεδου με φυσικές συνέπειες τὸν περιορισμὸ τῶν ἀνωμαλιῶν καὶ τὴν πρόοδοση μιᾶς συνοχῆς στὸ πνεῦμα τοῦ προλεταριακοῦ διεθνισμοῦ. (Ἡ πρόσφατη συμφωνία ἀνάμεσα στὴν Κούβα καὶ τὴν Ε.Σ.Σ.Δ. εἶναι ἓνα δεῖγμα γιὰ τὸ τί μπορεῖ νὰ γίνει πρὸς αὐτὴ τὴ κατεύθυνση). Ἀρνιόμαστε τὴ δυνατότητα τῆς συνειδητῆς χρησιμοποίησης τοῦ νόμου τῆς ἀξίας, στηριζόμενοι στὴν μὴ ὑπαρξη μιᾶς ἐλεύθερης ἀγορᾶς που νὰ ἐκφράζει αὐτόματα τὴν ἀντίθεση ἀνάμεσα στὸν παραγωγὸ καὶ τὸν καταναλωτὴ· ἀρνιόμαστε τὴν ὑπαρξη τῆς κατηγορίας ἐ μ π ο ρ ε ὑ μ α τ α στὴ σχέση ἀνάμεσα σὲ κρατικές ἐπιχειρήσεις καὶ θεωροῦμε κάθε ὄργανισμὸ σὰν τμῆμα τῆς ἐνιαίας μεγάλης ἐπιχείρησης που εἶναι τὸ Κράτος (παρ' ὅλο που στὴν πράξη δὲν συμβαίνει ἀκόμη αὐτὸ στὴ χώρα μας). Ὁ νόμος τῆς ἀξίας καὶ τὸ σχέδιο εἶναι δύο ὅροι που συνδέονται ἀπὸ μιὰν ἀντίφαση καὶ ἀπ' τὴ λύση της· μπορούμε λοιπὸν νὰ ποῦμε ὅτι ἡ συγκεντρωτικὴ σχεδιοποίηση εἶναι ὁ τρόπος ὑπαρξης τῆς σοσιαλιστικῆς κοινωνίας, ἡ κατηγορία που τὴν ὀρίζει καὶ τὸ σημεῖο ὅπου ἡ συνείδηση τοῦ ἀνθρώπου κατορθώνει ἐπὶ τέλους νὰ συνθέσει καὶ νὰ κατευθύνει τὴν οἰκονομία πρὸς τὸν ἀντικειμενικὸ τῆς στόχο, τὴν ἀπόλυτη ἀπελευθέρωση τοῦ ἀνθρώπινου ὄντος μέσα στὰ πλαίσια τῆς κομμουνιστικῆς κοινωνίας.

ΠΑΝΩ ΣΤΗ ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ ΤΩΝ ΤΙΜΩΝ

Πάνω στὴ θεωρία τῆς διαμόρφωσης τῶν τιμῶν ἔχουμε πάλι σοβαρὲς διαφωνίες. Στὴν αὐτοδιεύθυνση οἱ τιμὲς σχηματίζονται «λαβαίνοντας ὑπ' ὄψη τὸ νόμο τῆς ἀξίας», ἀλλὰ δὲν μᾶς ἐξηγοῦν (ἀπ' ὅσο ξέρουμε τουλάχιστο) ποιά ἔκφραση τοῦ νόμου τῆς ἀξίας ἐφαρμόζεται. Ξενικοῦν ἀπ' τὴν κοινωνικὰ ἀναγκαῖ ἐργασία γιὰ τὴν παραγωγή ἑνὸς συγκεκριμέ-

νου προϊόντος, αλλά παραγνωρίζοντας τὸ γεγονός ὅτι ἡ κοινωνικὰ ἀναγκαία ἐργασία εἶναι μιὰ οἰκονομικοῖστορική καὶ ἄρα μεταβλητὴ ἔννοια, ὅχι μονάχα σὲ τοπικὸ ἢ ἔθνικὸ ἐπίπεδο, ἀλλὰ καὶ σὲ παγκόσμιους ἀκόμα ὅρους· οἱ συνεχεῖς πρόοδοι τῆς τεχνολογίας, συνέπεια τοῦ ἀνταγωνισμοῦ στὸν καπιταλιστικὸ κόσμον, περιορίζουν τὸ κόστος τῆς ἀναγκαίας ἐργασίας καὶ συνακόλουθα τὴν ἀξία τοῦ προϊόντος. Μιὰ κλειστὴ κοινωνία μπορεῖ νὰ ἀγνοεῖ τὶς ἀλλαγές γιὰ ἓνα ὀρισμένο διάστημα, ἀλλὰ εἶναι ὑποχρεωμένη πάντα νὰ ἐπιστρέφει σ' αὐτὲς τὶς διεθνεῖς σχέσεις γιὰ νὰ συγκρίνει τὴν ἀξία της. Ἄν μιὰ δοσμένη κοινωνία τὶς ἀγνοήσει γιὰ μακρόχρονο διάστημα, χωρὶς νὰ ἀναπτύξει καινούριες καὶ σωστὲς μορφές πού θὰ τὶς ἀντικαταστήσουν, θὰ δημιουργήσει ἐσώτερες ἀλληλεπιδράσεις πού θὰ ἐκφράσουν τὸ δικό της σχῆμα ἀξίας πού θὰ ἔχει συνέπεια μὲ τὸν ἑαυτό του, ἀλλὰ θὰ εἶναι ἀντίθετο μὲ τὶς τάσεις τὶς πῶ ἀναπτυγμένης τεχνικῆς (ὅπως τὸ ἀτοάλι καὶ τὰ πλαστικά εἶδη). Αὐτὸ μπορεῖ νὰ προκαλέσει ἀρκετὰ σημαντικὲς σχετικὲς καθυστερήσεις, καί, ὅπως καὶ νᾶχει τὸ πρᾶγμα, παραμορφώσεις τοῦ νόμου τῆς ἀξίας σὲ διεθνή κλίμακα τέτοιες πού δὲν θὰ μπορούν πᾶ οἱ οἰκονομίες νὰ συγκριθοῦν μεταξύ τους.

Ὁ φόρος πάνω στὴν κυκλοφορία εἶναι μιὰ μετρήσιμη εἰκονικότητα πὰ ἐπιτρέπει στὶς ἐπιχειρήσεις νὰ διατηρήσουν καθορισμένα ἐπίπεδα ἀποδοτικότητας ὑψώνοντας τὴν τιμὴ τοῦ προϊόντος γιὰ τὸν καταναλωτὴ ἔτσι ὥστε ἡ προσφορὰ προϊόντος καὶ ἡ ποσότητα τῆς φερέγγυας ζήτησης νὰ ἐξισωθοῦν· πιστεύουμε ὅτι αὐτὸ ἐπιβάλλεται ἀπὸ τὸ σύστημα, ἀλλὰ δὲν ἀποτελεῖ ἀπόλυτη ἀναγκαιότητα καὶ ἐργαζόμεστε μὲ φόρμους πού λαβαίνουν ὑπ' ὄψη τους ὅλες αὐτὲς τὶς πλευρές.

Πιστεύουμε ὅτι μιὰ συνολικὴ σταθεροποίηση τοῦ ἐμπορικοῦ ἀποθέματος καὶ τῆς φερέγγυας ζήτησης εἶναι ἀπαραίτητη: τὸ ὑπουργεῖο Ἐξωτερικοῦ Ἐμπορίου θὰ ἐπιφορτίζοταν μὲ τὴν ἐξισορρόπηση τῆς ἀγοραστικῆς ἰκανότητας τοῦ πληθυσμοῦ καὶ τῶν τιμῶν τῶν προσφερομένων ἐμπορευμάτων.

θεωρώντας πάντοτε ότι μια όλόκληρη κατηγορία βασικών προϊόντων για τη ζωή του ανθρώπου πρέπει να προσφέρεται σε χαμηλές τιμές, ακόμη κι' αν για άλλα προϊόντα λιγότερο σημαντικά θα υψώνουμε την τιμή με μια έκδηλη περιφρόνηση του νόμου της αξίας σε κάθε συγκεκριμένη περίπτωση.

Έδω μπαίνει ένα μεγάλο πρόβλημα :

Ποιά θα είναι η βάση σχηματισμού των πραγματικών τιμών που η οικονομία θα πρέπει να δεχτεί για την ανάλυση των παραγωγικών σχέσεων; Αυτό θα μπορούσε να είναι η ανάλυση της αναγκαίας εργασίας σε κουβανικούς δρους, πράγμα που θα έφερνε άμέσως παραμορφώσεις και με τις αυτόματες σχέσεις που θα δημιουργούνταν αναγκαστικά θα χάναμε απ' τα μάτια μας τα παγκόσμια προβλήματα. Θα μπορούσαμε να πάρουμε, αντίθετα, την παγκόσμια τιμή· αλλά τότε θα χάναμε απ' τα μάτια μας τα έθνικά προβλήματα γιατί σε κανένα σχεδόν κλάδο ή παραγωγικότητα της εργασίας μας δεν είναι ικανοποιητική για τους διεθνείς δρους.

Προτείνουμε σαν πρώτη προσέγγιση του προβλήματος τη δημιουργία δεικτών τιμών πάνω στις ακόλουθες βάσεις :

“Ολες οι εισαγόμενες πρώτες ύλες θα έχουν μια σταθερή τιμή, βασισμένη πάνω σε μια μέση τιμή της διεθνούς αγοράς, σ' αν κάτι παραπάνω για τ' έξοδα μεταφοράς και μηχανισμού του έξωτερικού εμπορίου. Οι επιχειρήσεις που λειτουργούν σύμφωνα με το καθεστώς του προϋπολογισμού χρηματοδότησης θα εργάζονται πάνω στη βάση των προγραμματισμένων τους τιμών και δεν θα έχουν έσοδα· θα πηγαίνουν όλα στο MINCIN (Υπουργείο Έσωτερικού Εμπορίου) (φυσικά πρόκειται έδω για τ' τμήμα του κοινωνικού προϊόντος που πραγματώνεται σαν έμπόρευμα και είναι τ' βασικό καταναλωτικό άποθεμα)· οι δείκτες θα μ' ας λέν σταθερά (σ' αν κεντρικό μηχανισμό και σ' αν την επίχειρηση) ποιές είναι οι πραγματικές δυνατότητές μας και θα αποφεύγουμε έτσι τη λήψη λαθεμένων αποφάσεων. Ο πληθυσμός δεν θα υποφέρει καθόλου απ' όλες αυτές τις αλλαγές, μ' ας και οι τιμές του εμπορεύματος που αγοράζει καθορίζονται με ανεξάρτητο τρόπο λα-

βαίνοντας υπ' ὄψη τῆ ζήτηση καὶ τῆ ζωτικὴ ἀνάγκη ποὺ ὑπάρχει γιὰ κάθε προϊόν.

Γιὰ παράδειγμα, γιὰ νὰ ὑπολογίσουμε τὸ ὕψος μιᾶς ἐπένδυσης, θὰ κάνουμε τὸν ὑπολογισμό τῶν ἄμεσα εἰσαγόμενων πρώτων ὑλῶν καὶ ὑλικῶν, τὸ κόστος κατασκευῆς καὶ συναρμολόγησης, τὸ κόστος τῶν προγραμματισμένων μισθῶν, ἀφοῦ λάβουμε υπ' ὄψη μας τὶς πραγματικὲς δυνατότητες κι' ἓνα κάποιο περιθώριο δαπανῶν γιὰ τὸν μηχανικὸ ἐξοπλισμό. Στὸ τέλος τῆς ἐπένδυσης θὰ μπορέσουμε νὰ ἔχουμε ἔτσι τρεῖς ἀριθμοὺς:

- 1) Τὸ πραγματικὸ κόστος τοῦ εἰσαγόμενου ἀντικειμένου.
- 2) Τὸ κόστος τοῦ ἀντικειμένου σύμφωνα μὲ τὸν προγραμματισμὸ μας.
- 3) Τὸ κόστος τοῦ ἀντικειμένου σὲ ἐπίπεδο παγκόσμιας παραγωγικότητας.

Ἡ διαφορά ἀνάμεσα στὸν πρῶτο καὶ τὸν δεῦτερο ἀριθμὸ θὰ δείχνει τὴν ἀνεπάρκεια τοῦ μηχανικοῦ μας ἐξοπλισμοῦ· ἡ διαφορά ἀνάμεσα στὸ δεῦτερο καὶ στὸ τρίτο θὰ εἶναι ὁ δείκτης τῆς καθυστέρησής μας στὸν συγκεκριμένο τομέα.

Ἐχουμε ἔτσι τὴ δυνατότητα νὰ παίρνουμε θεμελιακὲς ἀποφάσεις πάνω στὴν ἐναλλασσόμενη χρῆση ὑλικῶν τέτοιων ὅπως τὸ τσιμέντο, τὸ σίδηρο, τὰ πλαστικά εἶδη· τὸ ἀμιαντοτσιμέντο, τὸ ἀλουμίνιο ἢ ὁ τοῖγκος· οἱ σιδεροσωλῆνες, οἱ μολυβδοσωλῆνες ἢ οἱ χαλκοσωλῆνες· ἡ χρησιμοποίηση σανιδωτῶν παρθύρων, σιδερένιων ἢ ἀλουμινένιων κλπ.

Ὅλες οἱ ἀποφάσεις μποροῦν νὰ ἀποκλίνουν ἀπ' τὸ σημεῖο ἀριστοποίησης λαβαίνοντας υπ' ὄψη πολιτικούς λόγους, ἐξωτερικὸ ἐμπόριο... κλπ., ἀλλὰ θάχουμε πάντοτε τὸν καθρέφτη αὐτοῦ ποὺ συμβαίνει πραγματικὰ στὸν κόσμο ἀπέναντι στὴν ἐργασία μας. Οἱ τιμὲς δὲν θὰ ἀποχωρίζονται ποτὲ ἀπὸ τὴν παγκόσμια εἰκόνα τους, ποὺ θὰ ποικίλλει μερικὰ χρόνια ἀνάλογα μὲ τὶς προόδους τῆς τεχνολογίας καὶ ὅπου ἡ σοσιαλιστικὴ ἀγορὰ καὶ ὁ διεθνὴς καταμερισμὸς τῆς ἐργασίας θὰ κυριαρχοῦν ὀλοένα καὶ περισσότερο ὅταν θὰ φτάσουμε σ' ἓνα παγ-

κόσμιο σοσιαλιστικό σύστημα τιμών λογικώτερο από τὸ σημερινό.

Θὰ μπορούσαμε νὰ ἐπεκταθοῦμε ἀκόμα πάνω σ' αὐτὸ τὸ ζωτικώτατο θέμα, ἀλλὰ εἶναι προτιμότερο νὰ διαγράψουμε μερικές γενικές ἰδέες καὶ νὰ δώσουμε μεγαλύτερο βᾶρος στὴ μεταγενέστερη ἐπεξεργασία ποὺ ἀπαιτοῦν ὅλα αὐτά.

ΤΑ ΣΥΛΛΟΓΙΚΑ ΠΡΙΜ

Σχετικὰ μὲ τὰ συλλογικὰ πρίμ στὴ λειτουργία τῆς ἐπιχείρησης θὰ ἀναφερθοῦμε πρῶτα - πρῶτα στὶς ἐμπειρίες ποὺ ἐκτέθησαν ἀπὸ τὸν Φικριάτ Ταμπέγιεφ, «Οἰκονομικὴ ἔρευνα καὶ διεύθυνση τῆς οἰκονομίας» στὸ τεῦχος ἀριθ. 11, 1963 τῆς «Διεθνoῦς Ἐπιθεώρησης» :

«Ποιός πρέπει νὰ εἶναι λοιπὸν ὁ βασικὸς καὶ ἀποφασιστικὸς δείκτης γιὰ νὰ κρίνουμε τὴν πορεία τῶν ἐπιχειρήσεων; Οἱ οἰκονομικὲς ἔρευνες ὀδήγησαν σὲ διάφορες προτάσεις.

Μερικοὶ οἰκονομολόγοι προτείνουν σὰν κύριο δείκτη τὸ ὄριο συσσώρευσης· ἄλλοι τὸ κόστος ἐργασίας κλπ. Στὸν σοβιετικὸ Τύπο κατέλαβε σημαντικὸ κῶρο ἡ μεγάλη συζήτηση ποὺ προκλήθηκε ἀπὸ ἓνα ἄρθρο τοῦ καθηγητῆ Λίμπερμαν ποὺ πρότεινε σὰν βασικὸ δείκτη τῆς ἐργασίας τῆς ἐπιχείρησης τὸ βαθμὸ παραγωγικότητας, τὸ ὄριο συσσώρευσης καὶ τὰ ἔσοδα.

Πιστεύουμε ὅτι γιὰ νὰ κρίνουμε τὴ λειτουργία μιᾶς ἐπιχείρησης πρέπει νὰ λάβουμε ὑπ' ὄψη μας πρὶν ἀπ' ὅλα τὴ συμβολὴ τοῦ προσωπικοῦ στὸ συγκεκριμένο τύπο παραγωγῆς. Σὲ τελευταία ἀνάλυση, αὐτὸ δὲν βρίσκεται σὲ ἀντίθεση μὲ τὴν πάλι γιὰ μιὰ ἀρκετὰ ἀνεπτυγμένη ἀποδοτικότητα τῆς παραγωγῆς, καὶ ἐπιτρέπει τὴν καλύτερη συγκέντρωση τῶν προσπαθειῶν τοῦ προσωπικοῦ τῆς ἐπιχείρησης γιὰ τὴν τελειοποίηση τῆς παραγωγικότητας. Οἱ κοινωνικὲς ὀργανώσεις τῆς Ταρταρίας πρότειναν νὰ χρησιμοποιηθεῖ σὰν κύριος δείκτης τὸ ὄριο ἀξίας τῆς ἐπεξεργασίας κάθε κομματιοῦ. Ἐνα οἰκονομικὸ πείραμα ἐπιχειρήθηκε γιὰ νὰ δοκιμαστεῖ ἡ δυνατότητα ἐφαρμογῆς στὴν πράξη αὐτῆς τῆς πρότασης.

Στὰ 1962 τὰ ὄρια ἀξίας γιὰ τὴν παραγωγή ὄλων τῶν βιομηχανικῶν κλάδων τῆς Ταρταρίας καθορίστηκαν καὶ ἐπληθεύτηκαν. Ὁ χρόνος αὐτὸς ἦταν μιὰ μεταβατικὴ περίοδος στὴ διάρκεια τῆς ὁποίας ὁ καινούριος δείκτης χρησιμοποιήθηκε στὴ σχεδιοποίηση παράλληλα μὲ τὸ συνολικὸ δείκτη τῆς παραγωγῆς. Ὁ βασισμένος πάνω στὸ ὄριο ἀξίας τῆς ἐπεξεργασίας δείκτης ἐκφράζει τὶς δικαιολογημένες ἀπὸ τεχνικὴ ἀποψη δαπάνες ποὺ περικλείουν τὸ μισθὸ καὶ τὰ πρῶμ ποὺ δίνονται στοὺς ἐργάτες σὺν τὶς δαπάνες ἐργαστηρίων καὶ ὀδῶ κληρου τοῦ ἐργοστασίου γιὰ τὴν παραγωγή κάθε προϊόντος.

«Σημειώνουμε ὅτι ἡ ἐφαρμογὴ αὐτοῦ τοῦ δείκτη δὲν ἔχει καμμιά σχέση μὲ τὰ συστήματα «Κόλασης», μὲ τὰ ὁποῖα ὑπολογίζουσε τὴν ἐργασία στὶς καπιταλιστικὲς κῶρες. Προσανατολιζόμαστε μ' ἓνα συνεπὲ τρόπο πρὸς τὴν ὀρθολογιστικὴ ὀργάνωση τῆς ἐργασίας καὶ ὄχι πρὸς τὴν ἀχαλίνωτὴ ἐντατικοποίησή της. Ὅλες οἱ προσπάθειες ποὺ ἔγιναν γιὰ τὸν καθορισμὸ τῶν ὀρίων ἐργασίας πραγματοποιῶνται μὲ τὴν ἄμεση συμμετοχὴ τῶν ἐπιχειρήσεων καὶ τῶν κοινωνικῶν ὀργανώσεων, ἰδιαίτερα τῶν συνδικάτων.

Ἀντίθετα μὲ τὸν συνολικὸ δείκτη παραγωγῆς, τὸ ὄριο ἀξίας τῆς ἐπεξεργασίας δὲν περιλαμβάνει τὴ μεγάλη πλειοψηφία τῶν ὑλικῶν δαπανῶν — προκαταρκτικὴ ἐργασία ποὺ ἐπιτελεῖται στὶς ἄλλες ἐπιχειρήσεις — οὔτε τὸ εἰσόδημα, δηλαδὴ τὶς συνιστώσες τῆς συνολικῆς καὶ ἐμπορευματικῆς παραγωγῆς ποὺ παραμορφώνουν τὸν πραγματικὸ ὄγκο τῆς παραγωγικῆς δραστηριότητος τῆς ἐπιχείρησης. Ἀντανακλώντας μὲ περισσότερη ἀκρίβεια τὴν ἐπενδυμένη στὴν κατασκευὴ κάθε προϊόντος ἐργασία, ὁ δείκτης ποὺ ἐκφράζει τὸ ὄριο ἀξίας τῆς ἐπεξεργασίας ἐπιτρέπει νὰ καθοριστοῦν μὲ γνησιότερο τρόπο οἱ σχετικοὶ μὲ τὴν ἀνύψωση τῆς ἀπόδοσης στόχοι καὶ οἱ στόχοι οἱ σχετικοὶ μὲ τὸν περιορισμὸ τοῦ κόστους καὶ μὲ τὴν ἀποδοτικότητα τοῦ συγκεκριμένου τύπου παραγωγῆς. Εἶναι ἀκόμη ὁ καταλληλότερος ἀπ' τὴν ἀποψη τοῦ ἐσωτερικοῦ προγραμματισμοῦ τοῦ ἐργοστασίου καὶ γιὰ τὴν ὀργάνωση τοῦ οικονομικοῦ ὑπολογισμοῦ στὸ ἐσωτερικὸ τῆς ἐπιχείρησης. Ἐ-

πιτρέπει ακόμα να συγκρίνουμε την παραγωγικότητα της εργασίας σε αλληλεξαρτημένες επιχειρήσεις».

Η σοβιετική αυτή έρευνα μάς φαίνεται πολύ αξιόλογη και έναρμονίζεται, σε όρισμένες πλευρές, με τη θέση μας.

ΣΥΝΟΨΗ ΤΩΝ ΙΔΕΩΝ ΠΑΝΩ ΣΤΟ ΣΥΣΤΗΜΑ ΠΡΟ-ΥΠΟΛΟΓΙΣΜΟΥ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ

Για να συνοψίσουμε τις ιδέες μας πάνω στο σύστημα προ-υπολογισμού χρηματοδότησης, πρέπει ν' αρχίσουμε με τη διασάφηση ότι είναι ένας γενικός όρος, δηλαδή ότι η αντικειμενική του δράση άσκειται, έφ' όσον υπάρχει σε όλους τους τομείς της οικονομίας, πάνω σ'ένα ενιαίο σύνολο πού, ξεκινώντας από πολιτικές αποφάσεις και περνώντας από την JUCEPLAN (Κεντρικός Όργανισμός Σχεδιοποίησης), θα φτάσει στις επιχειρήσεις και στις μονάδες μέσ' απ' τους οργανισμούς του ύπουργείου κι' εκεί θα συγκωλυθεί με τον πληθυσμό για να επιστρέψει πάλι στην πηγή του, δηλαδή στο επίπεδο πολιτικής απόφασης.

Έτσι όλο αυτό το σύνολο θα αποτελεί μιá γιγάντια καλολαδωμένη ρόδα, όπου μερικοί ρυθμοί θα μπορούν ν' αλλάξουν περισσότερο ή λιγώτερο αυτόματα μιá και ό έλεγχος της παραγωγής θα τό επιτρέπει. Τα ύπουργεία θα έχουν την ειδική ύπευθυνότητα της καθιέρωσης και του έλέγχου τών σχεδίων, πράγμα πού θα κάνουν οι επιχειρήσεις και οι μονάδες, σε συμφωνία με την κλίμακα αποφάσεων πού θα μπορεί να είναι λιγώτερο ή περισσότερο έλαστική ανάλογα με τό βαθμό όργάνωσης πού ύπάρχει, τον τύπο παραγωγής ή τη συγκεκριμένη στιγμή. Η JUCEPLAN θα έπιφορτιστεί με συνολικό και κεντρικό έλεγχο της οικονομίας και θα έχει στη δράση της τη συμπαράσταση του ύπουργείου Οικονομικών στον οικονομικό έλεγχο και του ύπουργείου Έργασίας στον προγραμματισμό της εργατικής δύναμης.

Καθώς όμως όλ' αυτά δέν συμβαίνουν, θα περιγράψουμε

τήν τωρινή πραγματικότητά μας, με όλους τους περιορισμούς της, τους μικροθριάμβους της, τις ελλείψεις και τις άποτυχίες της, άλλες απ' αυτές δικαιολογημένες ή δικαιολογησίμες, σαν αποτέλεσμα της άπειρίας μας κι' άλλες που ήσαν κονδροειδέστατα λάθη.

Ἡ JUCEPLAN δὲν δίνει παρὰ τις γενικὲς γραμμὲς τοῦ σχεδίου καὶ τοὺς ἀριθμοὺς ἐλέγχου τῶν λεγόμενων βασικῶν προϊόντων ποὺ λίγο - πολὺ ἐλέγχει. Οἱ κεντρικοὶ ὀργανισμοὶ στοὺς ὁποίους βάζουμε καὶ τὸ ὑπουργεῖο Βιομηχανίας ἔχουν τὸν ἔλεγχο τῶν λεγόμενων συγκεντροποιημένων προϊόντων· τὰ ἄλλα προϊόντα καθορίζονται μὲ συμφωνία ἀνάμεσα στὶς ἐπιχειρήσεις. Μετὰ τὴν καθιέρωση καὶ τὴν ἐναρμόνιση τοῦ σχεδίου, ὑπογράφονται οἱ συμφωνίες — καμμιά φορὰ γίνονται κι' ἀπὸ πρὶν καὶ ἡ δουλειὰ ἀρχίζει.

Ὁ κεντρικὸς μηχανισμὸς τοῦ ὑπουργείου ἐπιφορτίζεται μὲ τὴν διασφάλιση τῆς παραγωγῆς καὶ ἡ ἐπιχείρηση ὀφείλει νὰ τὴν διασφαλίσῃ σὲ ἐπίπεδο μονάδας. Ἡ οὐσία εἶναι ὅτι ὁ ὑπολογισμὸς συγκεντρώνεται στὰ δύο αὐτὰ σημεῖα στὴν ἐπιχείρηση καὶ στὸ ὑπουργεῖο. Τὰ βασικὰ μέσα καὶ οἱ ἀπογραφὲς πρέπει νὰ ἐλέγχωνται στὸ κεντρικὸ ἐπίπεδο ἔτσι ὥστε τὰ ἐφόδια ποὺ ἀκίνητοποιοῦνται γιὰ τὸν α ἢ β λόγο σὲ μερικὲς μονάδες νὰ μποροῦν νὰ μετατοπίζονται εὐκόλα σ' ὀλόκληρο τὸ σύνολο τῶν μονάδων, ἀπ' τὴ μιὰ μονάδα στὴν ἄλλη. Τὸ ὑπουργεῖο ἔτσι ἔχει τὴν ἰκανότητα νὰ μετατοπίσῃ τὰ βασικὰ μέσα ἀνάμεσα στὶς διάφορες ἐπιχειρήσεις. Τὰ ἀποθέματα δὲν ἔχουν χαρακτῆρα ἀγορᾶς· χρησιμοποιεῖται ἀπλὰ τὸ σύστημα τῶν ἀντιστοίχων ἐγγράφων αὐξάνοντας τὸ ἓνα μέρος καὶ μειώνοντας τὸ ἄλλο. Ἐνα τμῆμα τῆς παραγωγῆς παραδίδεται ἄμεσα στὸν πληθυσμὸ ἀπὸ τὸ MINCIN, ἐνῶ τὸ ὑπόλοιπο δίνεται στὶς παραγωγικὲς μονάδες γιὰ τὶς ὁποῖες τὰ προϊόντα μας εἶναι προϊόντα ἐνδιάμεσα.

Ἡ βασικὴ μας ἰδέα εἶναι ὅτι σ' ὀλόκληρη αὐτὴ τὴν διαδικασία τὸ προϊόν παίρνει ἀξία ἀπὸ τὴν ἐργασία ποὺ ἀσκεῖται πάνω του, ἀλλὰ ὅτι δὲν χρειζόμαστε τὴν ὑπαρξὴ σχέσεων ἀγορᾶς ἀνάμεσα στὶς ἐπιχειρήσεις. Οἱ συμβάσεις προμηθειῶν

καὶ οἱ ἀντίστοιχες παραγγελίες ἢ ἡ ἀπόδειξη ποὺ δίνεται σ' ὅποια στιγμή χρειαστεῖ σημαίνουν ὅτι τὸ καθῆκον τῆς παραγωγῆς καὶ τῆς προμήθειας αὐτοῦ ἢ τοῦ ἄλλου προϊόντος ἐκπληρώθηκε. Ἡ ἀπὸ μέρους μιᾶς ἐπιχείρησης ἀποδοχὴ ἐνὸς προϊόντος θὰ σημαίνει (ἰδεατά, γιὰ τῶρα, θὰ πρέπει νὰ παραδεχτοῦμε) καὶ ἀποδοχὴ τῆς ποιότητος τοῦ προϊόντος. Αὐτὸ γίνεται ἐμπόρευμα ἀλλάζοντας νομικὰ κάτοχο καὶ μπαίνοντας στὴν ἀτομικὴ κατανάλωση. Τὰ μέσα παραγωγῆς γιὰ ἄλλες ἐπιχειρήσεις δὲν ἀποτελοῦν ἐμπορεύματα, ἀλλὰ πρέπει νὰ ἀξιολογοῦνται σύμφωνα μὲ τοὺς δείκτες ποὺ προτείναμε παραπάνω, σὲ σχέση μὲ τὴν ἀναγκαία ἐργασία στὸ ὄριο παραγωγῆς, ποὺ προσρίζεται γιὰ τὴν κατανάλωση γιὰ νὰ μπορέσουμε νὰ δώσουμε μιὰ τιμὴ στὸ βασικὸ μέσο παραγωγῆς ἢ τὴν συγκεκριμένη πρώτη ὕλη.

Ποιότητα, ποσότητα καὶ ἐπιλογή πρέπει ν' ἀκολουθοῦν τριμηνιαῖα πλάνα. Στὴ μονάδα ἢ διεύθυνση θὰ πληρῶνει ἄμεσα οὗτους ἐργάτες τὸ μισθὸ τους σύμφωνα μὲ τὰ ὄρια παραγωγῆς ποὺ βάζει: Μένει ἓνα πρόβλημα μὲ τὸ ὁποῖο δὲν ἀσχοληθήκαμε ἀκόμα:

Τὸ πρόβλημα τῆς μορφῆς τῆς ἀμοιβῆς τοῦ συνόλου μιᾶς παραγωγικῆς μονάδας μὲ δράση ἰδιαίτερα λαμπρὴ ἢ ἀνώτερη ἀπ' τὸ μέσο ὄρο, στὸ σύνολο τῆς οἰκονομίας· καὶ τὸ πρόβλημα τοῦ νὰ ἐρευνήσουμε ἂν πρέπει ἢ ὄχι νὰ ἐπιβάλλουμε κυρώσεις στὰ ἐργοστάσια ποὺ δὲν στάθμκαν ἱκανὰ νὰ κρατήσουν ὡσαύτὰ τὸ ρόλο τους.

Ἡ ΤΡΕΧΟΥΣΑ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΤΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ ΠΡΟ-ΥΠΟΛΟΓΙΣΜΟΥ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ

Τί συμβαίνει σήμερα; Πρῶτ' ἀπ' ὅλα τὸ ἐργοστάσιο ποτὲ δὲν εἶναι οἴγουρο γιὰ τὸ ὅτι οἱ προμήθειες ποὺ θὰ τοῦ γίνουν θὰ εἶναι σύμφωνα μὲ τὶς προβλέψεις ὅσον ἀφορᾷ τῇ μορφῇ καὶ τὸν χρόνον· ἔτσι δὲν μπορεῖ νὰ πιᾶσει τὰ πλάνα παραγωγῆς του· τὸ χειρότερο ὅμως ἀπ' ὅλα εἶναι ὅτι δέχεται σὲ πολ-

λές περιπτώσεις πρώτες ύλες που αντιστοιχοῦν σὲ μιὰ διαφορετικὴ τεχνολογία κι' ἔτσι ὑποχρεώνεται νὰ κάνει τεχνολογικὲς ἀλλαγές. Ἀπὸ δῶ πηγάζουν οἱ ἀνωμαλίες στὸ ἄμεσο κόστος παραγωγῆς, στὴν ποιότητα ἐργασίας καὶ στὶς ἐπενδύσεις καὶ τὸ ἀποτέλεσμα εἶναι ὅτι συχνὰ βρισκόμαστε μπροστὰ σὲ μιὰ ἀποσύνδεση ὁλόκληρου τοῦ σχεδίου ἔτσι ὥστε νὰ εἶμαστε ὑποχρεωμένοι νὰ προβαίνουμε σὲ συχνές ἀνασυναρμολογήσεις.

Μέχρι τώρα, σὲ ὑπουργικὸ ἐπίπεδο παρατηρούσαμε ὅλες αὐτὲς τὶς ἀνωμαλίες πού τὶς καταγράφαμε· τώρα ὅμως μπαίνουμε στὴ φάση ὅπου θὰ μπορούμε νὰ ἐπιδράσουμε πάνω σὲ συγκεκριμένες κατηγορίες τοῦ σχεδίου ἢ τουλάχιστο θὰ μπορούμε νὰ ἀπαιτοῦμε τὴν πρόβλεψη τῆς κάθε ἀνωμαλίας μὲ λογιστικὴ ἢ μαθηματικὴ μορφή ὥστε νὰ μπορέσουμε σὲ συνέχεια νὰ τὴν ἐλέγξουμε. Οἱ αὐτόματες μηχανές πού εἶναι ἀπαραίτητες γιὰ τὴ γρήγορη διεκπεραίωση τοῦ ἐλέγχου καὶ γιὰ τὴν ἀνάλυση τῶν δεικτῶν δὲν ὑπάρχουν ἀκόμη· οὔτε ἱκανότητα ἀνάλυσης οὔτε τὴ δυνατότητα ἐπαρκoῦς συγκέντρωσης στοιχείων ἔχουμε.

Οἱ ἐπιχειρήσεις συνδέονται ἄμεσα μὲ τὶς βιομηχανικὲς μονάδες τους, ἄλλοτε μὲ τηλέφωνα ἢ μὲ τηλέγραφο κι' ἄλλοτε μὲ ἐπαρκιακὸ ἐκπρόσωπο· σ' ἄλλες περιπτώσεις τὸν ἔλεγχο ἀσκοῦν ἀντιπροσωπεῖες τοῦ ὑπουργείου· στὶς πόλεις ἢ στὰ οἰκονομικοπολιτικὰ κέντρα τοῦ τύπου αὐτοῦ λειτουργοῦν τὰ CILOS πού δὲν εἶναι τίποτ' ἄλλο παρὰ μιὰ σύσκεψη ἐργοστασιακῶν διευθυντῶν καὶ ἔχουν τὴν εὐθύνη τῆς ἀνάλυσης τῶν προβλημάτων τους καὶ τῆς ἀπόφασης πάνω σὲ μικρὰ ἀνάλογα ζητήματα πού ἡ γραφειοκρατικὴ λύση τους θὰ ἔπαιρνε πολὺ χρόνο· σὲ μερικές περιπτώσεις ἔχουν τὴ δυνατότητα νὰ δανείζουν βασικὰ μέσα ἀλλὰ πάντα ἀφοῦ συμβουλευτοῦν τὴν ἀντίστοιχη ἐπιχείρηση πρὶν ἀπὸ κάθε ὀριστικὴ μετατόπιση.

Τὶς πρώτες μέρες κάθε μήνα τὸ ὑπουργεῖο παραλαβαίνει τὶς στατιστικὲς παραγωγῆς. Ἀναλύονται στὸ ὑψηλότερο ἐπίπεδο καὶ γαίρνονται μέτρα γιὰ τὴν διόρθωση τῶν σφαλμάτων.

Τις μέρες που ακολουθοῦν φθάνουν ἀκόμη περισσότερο ἐπεξεργασμένες στατιστικές που ἐπιτρέπουν πάλι νὰ παρθοῦν, σὲ διάφορα ἐπίπεδα, συγκεκριμένα μέτρα γιὰ τὴν ἐπίλυση τῶν προβλημάτων.

Ποιὲς εἶναι οἱ οὐσιαστικὲς ἀδυναμίες τοῦ συστήματος; Πιστεύουμε ὅτι πάνω ἀπ' ὅλες εἶναι ἡ ἔλλειψη ὠριμότητας. Ὑστερα ἔρχεται ἡ ἔλλειψη πραγματικὰ κατάλληλων στελεχῶν σὲ ὅλα τὰ ἐπίπεδα. Ἐπειτα ἡ ἀπουσία μιᾶς ὀλοκληρωμένης πληροφόρησης πάνω σ' ὀλόκληρο τὸ σύστημα καὶ τοὺς μηχανισμοὺς του που θὰ ἐπέτρεπε στοὺς ἀνθρώπους νὰ τὸ κατανοήσουν καλύτερα. Πρέπει νὰ ἀναφέρουμε ἀκόμη καὶ τὴν ἀπουσία ἑνὸς κεντρικοῦ μηχανισμοῦ προγραμματισμοῦ που νὰ λειτουργεῖ μὲ τὸν ἴδιο τρόπο καὶ μὲ μιὰ ἀπόλυτη ἱεραρχία, πρῶγμα που θὰ διευκόλυνε τὴν ἐργασία. Θὰ σημειώσουμε ἀκόμη τὴν ἀνεπάρκεια ὑλικοῦ, τὴν ἀνεπάρκεια μεταφορικῶν μέσων, που μᾶς ὑποχρεώνουν σὲ μερικὲς περιπτώσεις νὰ συσσωρεύουμε προϊόντα καὶ σὲ ἄλλες μᾶς ἐμποδίζουν νὰ παράγουμε τὴν ἀνεπάρκεια ἀκόμη σ' ὀλόκληρο τὸν μηχανισμό ἐλέγχου ποιότητας καὶ σὲ σχέσηεις μὲ τοὺς ὀργανισμοὺς διανομῆς (που θὰ ἔπρεπε νὰ εἶναι στενωτάτες, ἀρμονικότερες καὶ πολὺ ξεκάθαρες), ἰδιαίτερα μὲ τὴν MINCEX καὶ τὴν INRA.¹ Εἶναι δύσκολο ἀκόμη νὰ ἐξακριβώσουμε ποιὲς ἀνεπάρκειες ὀφείλονται σὲ ἐγγενεῖς ἀδυναμίες τοῦ συστήματος καὶ ποιὲς ὀφείλονται κατὰ τὸ μεγαλύτερο μέρος σὲ τὴν τωρινὴ ὀργανωτικὴ μας κατάσταση.

Σήμερα οὔτε σὲ ἐργοστάσιο οὔτε σὲ τὴν ἐπιχείρηση ὑπάρχει ὑλικὸ κίνητρο συλλογικοῦ τύπου· ἡ ἔλλειψη αὐτὴ δὲν ὀφείλεται σὲ μιὰ κεντρικὴ ἀντίληψη ὀλόκληρου τοῦ σχήματος ἀλλὰ σὲ τὸ γεγονός ὅτι δὲν ἔχουμε ἀκόμη φθάσει σὲ μιὰ τόσο προχωρημένη ὀργάνωση ὥστε νὰ μπορέσουμε νὰ τὴν ἐφαρμόσουμε πάνω σὲ θάσεις που δὲν θὰ εἶναι πιά ἡ ἀπλὴ πραγμάτωση ἢ τὸ ξεπέρασμα τῶν κυριώτερων σχεδίων τῆς ἐπιχεί-

---

1. Ὑπουργεῖο Ἐξωτερικοῦ Ἐμπορίου καὶ Ἰνστιτοῦτο Ἀγροτικῆς Μεταρρύθμισης.

ρησης, για τους λόγους που υποδείξαμε παραπάνω.

Πολλοί υποστηρίζουν ότι υπάρχει στο σύστημα μια ιάση προς το γραφειοκρατισμό· ένα άπ' τα σημεία στα όποια θα πρέπει σταθερά να επιμένουμε είναι η όρθολογικοποίηση όλόκληρου του διοικητικού μηχανισμού έτσι ώστε η γραφειοκρατία να γίνη όσο τὸ δυνατό λιγώτερο καταθλιπτική. Άπό τήν άποψη τής άντικειμενικής άνάλυσης, είναι φανερό ότι, όσο περισσότερο θα συγκεντροποιοῦνται οί λειτουργίες καταγραφής και έλέγχου τών έπιχειρήσεων ή τών παραγωγικῶν μονάδων, τόσο λιγώτερη γραφειοκρατία θα υπάρχει· έτσι ώστε αν όλες οί έπιχειρήσεις μπορούσαν να έχουν τους διοικητικούς τομείς τους συγκεντροποιημένους, ό μηχανισμός τους θα περιοριζόταν στο μικρό διευθυντικό πυρήνα τής μονάδας και σ' αυτόν που θα είχε τήν άποστολή τής συλλογής τών πληροφοριῶν και τής μετάδοσής τους στο κέντρο.

Αυτό τώρα είναι άπραγματοποίητο· άλλα πρέπει να αποσκοποῦμε στη δημιουργία μονάδων άριστης έμφάνισης, πράγμα που διευκολύνεται πολύ από τὸ σύστημα με τήν καθιέρωση τής νόρμας έργασίας και μ' ένα ενιαίο τύπο καθορισμού του μισθοῦ· πράγμα που βάζει τέλος στήν στενή αντίληψη τής έπιχείρησης σάν κέντρου δράσης του άτομου και τονίζει περισσότερο τὸ σύνολο τής κοινωνίας.

ΠΛΕΟΝΕΚΤΗΜΑΤΑ ΤΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ

Κατά τή γνώμη μας αυτό τὸ σύστημα παρουσιάζει τὰ ακόλουθα πλεονεκτήματα :

1) Προσανατολιζόμενο προς τήν συγκεντροποίηση, τείνει ταυτόχρονα προς μιὰ όρθολογικώτερη χρησιμοποίηση τών έθνικου χαρακτήρα άποθεμάτων.

2) Τείνει προς τήν περισσότερη όρθολογικοποίηση όλόκληρου του κρατικού διοικητικού μηχανισμού.

3) Η ίδια αυτή τάση προς τή συγκεντροποίηση υποχρεώνει στή δημιουργία μεγαλύτερων μονάδων, μέσα στα έπιπρε-

πόμενα ὄρια, με ἀποτέλεσμα τὴν ἐξοικονόμηση ἐργατικῆς δύναμης καὶ τὴν αὐξηση τῆς παραγωγικότητος τῶν ἐργαζομένων.

4) Ἐνσωματωμένο σ' ἓνα ἐνιαῖο μηχανισμό παραγωγικῶν ὀρίων (νορμῶν), μετατρέπει ὀλόκληρο τὸ ὑπουργεῖο, σ' ἓνα δοσμένο κλάδο, καὶ ὅλα τὰ ὑπουργεῖα — ἂν εἶναι δυνατό — σὲ μιὰ καὶ μόνη μεγάλη κρατικὴ ἐπιχείρηση ὅπου μπορούμε νὰ περνᾶμε ἀπ' τὸ ἓνα μέρος στὸ ἄλλο καὶ ν' ἀνεβαίνουμε σὲ χώρους καὶ σὲ τομεῖς διαφορετικούς χωρὶς νὰ ὑπάρχουν προβλήματα μισθῶν, ἀλλὰ μόνο μιὰ σὲ ἐθνικὸ ἐπίπεδο κλιμάκωση.

5) Διοθέτοντας ὀργανισμοὺς ἐφοδιασμένους με προϋπολογισμό, ἀπλοποιούμε πολὺ τὸν ἔλεγχο τῶν ἐπενδύσεων τῶν ὀποίων ἢ συγκεκριμένη ἐποπτεία θὰ διασφαλίζεται ἀπὸ τὸ μέρος ποὺ ἐπενδύει καὶ ποὺ θὰ ὑπερεποπτεύονται στὸν ὀικονομικὸ τομέα ἀπ' τὸ Ἐργασίον Ὀικονομικῶν.

Ἐδῶ θὰ πρέπει νὰ τονίσουμε ὅτι ἔτσι δημιουργεῖται στὸν ἐργάτη σιγὰ - σιγὰ ἡ γενικὴ ἰδέα τῆς συνεργασίας ἀνάμεσα σὲ ὅλους καὶ ἡ αἴσθησις τῆς συμμετοχῆς σ' ἓνα μεγάλο σύνολο, τὸ σύνολο τοῦ πληθυσμοῦ τῆς χώρας ἢ συνείδησις τοῦ κοινωνικοῦ του καθήκοντος σταθεροποιεῖται.

Τὸ ἀπόσπασμα τοῦ Μάρξ ποὺ ἀκολουθεῖ ἐκθέτει τὰ στάδια διαμόρφωσης τῶν παραδόσεων ἐργασίας. Ἐὰν ἀφαιρέσουμε τοὺς ὅρους ποὺ ἀφοροῦν τὸ καπιταλιστικὸ καθεστῶς, μπορεῖ νὰ μᾶς χρησιμεύσει ὡς σημεῖο ἀναφορᾶς γιὰ τὴν ὀικοδόμησις τοῦ σοσιαλισμοῦ.

«Δὲν εἶναι ἀρκετὸ νὰ παρουσιαστοῦν ἀπὸ τὸ ἓνα μέρος οἱ ὑλικὲς προϋποθέσεις ἐργασίας, με τὴ μορφή τοῦ κεφαλαίου, καὶ ἀπ' τὴν ἄλλη ἄνθρωποι ποὺ δὲν ἔχουν τίποτα νὰ πουλήσουν ἐκτὸς ἀπ' τὴν ἐργατικὴ τους δύναμη. Καὶ δὲν ἀρκεῖ ἀκόμα νὰ ὑποχρεωθοῦν με τὴ βία νὰ πουληθοῦν ἐθελοντικά. Στὴν πορεία τῆς ἀνάπτυξης τῆς καπιταλιστικῆς παραγωγῆς σχηματίζεται μιὰ ὀλοένα καὶ πολυαριθμότερη τάξη ἐργαζομένων ποῦ, χάρη στὴν ἐκπαίδευσιν, τὴν παράδοσιν καὶ τὴ συνήθειαν ὑφίστανται τὶς ἀπαιτήσεις τοῦ καθεστώτος τόσο αὐθόρμητα ὅσο καὶ τὴν ἀλλαγὴν τῶν ἐποχῶν. Ἐπ' τὴ στιγμὴ ποὺ ὁ τρόπος αὐτὸς

παραγωγής θα φθάσει σε μιὰ κάποια εξέλιξη, ὁ μηχανισμός του θραύει κάθε αντίσταση· ἡ σταθερὴ παρουσία ἑνὸς σκέπ-
κοῦ ὑπερπληθυσμοῦ διατηρεῖ τὸ νόμο τῆς προσφορᾶς καὶ τῆς
ζήτησης τῆς ἐργασίας καὶ συνακόλουθα τὸ μισθὸ μέσα σὲ ἴρια
σύμφωνα μὲ τὶς ἀνάγκες τοῦ κεφαλαίου, καὶ ἡ τυφλὴ πίεση
τῶν οἰκονομικῶν σχέσεων ὀλοκληρώνει τὸ δεσποτισμὸ τοῦ κα-
πιταλιστῆ πάνω στὸν ἐργαζόμενο. Καμμιά φορά χρειάζεται νὰ
καταφύγουν στὸν ἐξαναγκασμὸ, στὴ χρῆση τῆς κτηνώδους
βίας, ἀλλὰ αὐτὸ δὲν εἶναι παρὰ ἐξαιρέση. Στὴ φυσικὴ πορεία
τῶν πραγμάτων ὁ ἐργαζόμενος μπορεῖ νὰ ἀφαιρεθῆ στὴ δράση
τῶν «φυσικῶν νόμων» τῆς κοινωνίας δηλαδὴ στὴν ἐξάρτησή
ἀπὸ τὸ κεφάλαιο ποῦ γεννιέται, τρέφεται καὶ δαιωνίζεται ἀπ’
τὸν ἴδιο τὸν μηχανισμὸ τῆς παραγωγῆς*.

Οἱ παραγωγικὲς δυνάμεις ἀναπτύσσονται καὶ οἱ παραγω-
γικὲς σχέσεις μετασχηματίζονται· τὰ πάντα περιμένουν τὴν
ἄμεση δράση τοῦ ἐργατικοῦ κράτους πάνω στὴ συνείδηση.

Σχετικὰ μὲ τὸ ὑλικὸ συμφέρον, αὐτὸ ποῦ θέλουμε νὰ πε-
τύχουμε μὲ τὸ οὐσίτημα αὐτὸ εἶναι νὰ μὴ γίνῃ ἕνα πράγμα
ποῦ νὰ ὑποχρεώνει τὸ ἄτομο, σὰν τέτοιο, ἢ ἕνα σύνολο ἀτό-
μων νὰ ἀνταγωνίζεται ἀπελπισμένα ἄλλους γιὰ τὴν ἐξασφά-
λιση καθορισμένων συνθηκῶν παραγωγῆς ἢ διανομῆς ποῦ νὰ
τὸ τοποθετοῦν σὲ μιὰ προνομιούχα θέση. Θέλουμε νὰ διαπορ-
φώσουμε ἔτσι τὰ πράγματα ὥστε ἡ οὐσιαστικὴ βάση ὀλόκλη-
ρης τῆς ἐργατικῆς προσπάθειας τοῦ ἐργάτη νὰ εἶναι τὸ κοι-
νωνικὸ καθῆκον· πρέπει ὅμως νὰ ἐποπτεύουμε τὴν ἐργασία,
ἔχοντας συνείδηση τῶν ἀδυναμιῶν της, νὰ ἀνταμείβουμε ἢ νὰ
τιμωροῦμε ἐφαρμόζοντας ὑλικά κίνητρα ἢ φρένα ἀτομικοῦ
ἢ συλλογικοῦ τύπου, ἀνάλογα μὲ τὸ ἂν ὁ ἐργάτης ἢ ἡ παρα-
γωγικὴ μονάδα εἶναι ἱκανοὶ ἢ ὄχι νὰ ἐκπληρώσουν τὸ κοινω-
νικὸ τους καθῆκον. Ἐξ ἄλλου ἡ ἐπαγγελματικὴ ἱκανότητα
ποῦ εἶναι ἀπαραίτητη γιὰ τὴν προώθηση, ἂν μπορεῖ νὰ ἐφαρ-
μοστεῖ σὲ ἐθνικὴ κλίμακα προκαλεῖ μιὰ γενικὴ ροπὴ πρὸς

---

1. K. Marx, «Le Capital», Livre Premier, Bibliothèque de La Pléiade, Editions Callimard, Paris, 1965, p. 1195-1196.

τὴ μελέτῃ σ' ὀλόκληρῃ τὴ μάζα τῶν ἐργαζομένων τῆς χώρας. Μιὰ τέτοια εἰδίκευση δὲν θὰ φρενάρεται ἀπὸ κανένα τοπικὸ περιορισμὸ μιὰ καὶ ὁ κῶρος ἐργασίας εἶναι ὀλόκληρῃ ἢ χώρα καὶ θὰ δημιουργήσῃ μὲ τὴ σειρά τῆς μιὰ πολὺ ἰσχυρὴ τύση πρὸς τὴν τεχνικὴ τελειοποίηση.

Πρέπει νὰ παρατηρήσουμε ἀκόμη ὅτι μπορούμε εὐκόλα νὰ ἀποσύρουμε, χάρη οὐ μιὰ πολιτικὴ ἐπιχορηγήσεων, ἐργάτες - φοιτητὲς ποὺ εἰδικεύονται γιὰ νὰ περάσουν σὲ ἄλλες ἐργασιακὲς θέσεις καὶ νὰ ἐξαλείψουμε σιγὰ - σιγὰ τὶς ζῶνες ἐκεῖνες ὅπου ἡ χειρωνακτικὴ ἐργασία εἶναι μεγαλύτερη, γιὰ νὰ δημιουργήσουμε ἐργοστάσια παραγωγικώτερου τύπου, δηλαδὴ συμφωνότερου μὲ τὴν κεντρικὴ ἰδέα τοῦ περάσματος στὸν κομμουνισμό, στὴν κοινωνία τῆς μεγάλης παραγωγῆς, καὶ τῆς ἱκανοποίησης τῶν θεμελιακῶν ἀναγκῶν τοῦ ἀνθρώπου.

Μένει ἀκόμα νὰ ὑπογραμμίσουμε τὸ διαπαιδαγωγικὸ ρόλο ὥστε τὸ κέντρο ἐργασίας νὰ γίνῃ ἡ συλλογικὴ ἔκφραση τῶν ἐπιθυμιῶν καὶ τῶν ἀνησυχιῶν τῶν ἐργαζομένων καὶ ὁ κῶρος ὅπου θὰ παίρνῃ σάρκα καὶ ὄστᾶ ὁ πόθος τους νὰ ὑψητεῖσιν τὴν κοινωνία.

Μποροῦμε νὰ θεωρήσουμε τὸ κέντρο ἐργασίας ὡς τὴ βάση τοῦ πολιτικοῦ πυρήνα τῆς μελλοντικῆς κοινωνίας, ποὺ μὲ τὶς ὑποδείξεις τῆς, περνώντας τὶς σὲ πολυπλοκώτερους πολιτικοὺς ὀργανισμοὺς, θὰ δίνουν στὸ κόμμα καὶ στὴν κυβέρνησι τὴ δυνατὸτητα νὰ παίρνουν βασικὲς ἀποφάσεις γιὰ τὴν οἰκονομία καὶ γιὰ τὴν πνευματικὴ ζωὴ τοῦ ἀτόμου.

6. Ἡ σημασία τοῦ Σοσιαλιστικοῦ Προγραμματισμοῦ.

Ἡ ἐπιθεώρηση Cuba Socialista δημοσίευσε στὸ 32ο τεῦχος τῆς ἑνα ἄρθρο τοῦ σὺντροφου Σὰρλ Μπεττελέμ, μὲ τίτλο «Μορφές καὶ μέθοδοι τοῦ σοσιαλιστικοῦ προγραμματισμοῦ καὶ ἐπίπεδο ἀνάπτυξης τῶν παραγωγικῶν δυνάμεων». Τὸ ἄρθρο αὐτὸ καταπιάνεται μὲ ἀναμφισβήτητου ἐνδιαφέροντος θέματα· ἄλλωστε, εἶναι σημαντικό γιὰ μᾶς γιατί εἶναι ἀφιερωμένο στὴν ὑπεράσπιση τοῦ «οἰκονομικοῦ ὑπολογισμοῦ» καὶ τῶν κατηγοριῶν πού τὸ σύστημα αὐτὸ δέχεται τὴν ὑπαρξή τους στὸ σοσιαλιστικὸ τομέα, ὅπως τὸ νόμισμα σὰ μέσο πληρωμῆς, ἡ πίστη, τὸ ἐμπόρευμα, κλπ...

Πιστεύουμε ὅτι στὸ ἄρθρο αὐτὸ ὁ συγγραφέας ἔκανε δύο σοβαρὰ σφάλματα πού θὰ προσπαθήσουμε νὰ διασαφηνίσουμε.

Τὸ πρῶτο ἀφορᾷ τὴν ἐρμηνεία τῆς ἀναγκαίας ἀντιστοιχίας πού πρέπει νὰ ὑπάρχει ἀνάμεσα στὶς παραγωγικὲς δυνάμεις καὶ τὶς παραγωγικὲς σχέσεις. Στὸ σημεῖο αὐτὸ ὁ σὺντροφος Μπεττελέμ παίρνει τὰ παραδείγματά του ἀπ' τοὺς κλασσικοὺς τοῦ μαρξισμοῦ.

Παραγωγικὲς δυνάμεις καὶ παραγωγικὲς σχέσεις εἶναι δύο μηχανισμοὶ ἀξεχώριστοι μεταξὺ τους οὐ ὅλες τὶς μεταβατικὲς περιόδους τῆς ἀνάπτυξης τῆς κοινωνίας. Σὲ ποιά στιγμή οἱ παραγωγικὲς σχέσεις παύουν νὰ εἶναι πιοτὴ ἀντανάκλαση τῆς ἀνάπτυξης τῶν παραγωγικῶν δυνάμεων; Τὶς στιγμὲς ἀνόδου μιᾶς κοινωνίας πού προετοιμάζει τὴν καταστροφή τῆς προηγούμενης καὶ τὶς στιγμὲς κατάρρευσης τῆς παλιᾶς κοινωνίας, ὅτα ἡ καινούρια, προσπαθώντας νὰ ἐμφυτεύσει τὶς δικές της

---

* Ἄρθρο πού δημοσιεύτηκε στὴν Cuba Socialista, ἀρ. 34, Ἰούνης 1961.

παραγωγικές σχέσεις, μάχεται για να σταθεροποιηθεί και να καιαστρέψει το παλιό έποικοδόμημα. Έτσι σε μιὰ δοσμένη ιστορική στιγμή, συγκεκριμένα αναλυμένα, οί παραγωγικές δυνάμεις και οί παραγωγικές σχέσεις συμβαίνει να μὴ ἔναρμονίζονται πάντοτε ἀπόλυτα. Αὐτὴ ἀκριβῶς ἡ θέση εἶναι ποὺ ἐπέτρεψε στὸ Λένιν νὰ πεί ὅτι ἡ Ὀκτωβριανὴ Ἐπανάσταση ἦταν μιὰ σοσιαλιστικὴ ἐπανάσταση, παρ' ὅλο ποὺ σὲ μιὰ ὀρισμένη στιγμή ἐφάρμοσε τὸν κρατικὸ καπιταλισμὸ και ἀκολούθησε πολιτικὴ σωφροσύνης σὲ σχέση μὲ τοὺς ἀγρότες. Ὁ λόγος τῆς θέσης αὐτῆς τοῦ Λένιν ἐκδηλώνεται στὴ μεγάλη ἀνακάλυψή του γιὰ τὴν ἀνάπτυξη τοῦ συστήματος τοῦ παγκόσμιου καπιταλισμοῦ.

Ὁ Μπεττελέμ λέει:

...«Ὁ ἀποφασιστικὸς μοχλὸς γιὰ τὴν μεταλλαγὴ τῆς συμπεριφορᾶς τῶν ἀνθρώπων θρῖσκεται στῖς ἀλλαγές ποὺ ἐπιφέρονται στὴν παραγωγή και στὴν ὀργάνωσή της. Ἡ ἐκπαίδευση οὐσιαστικὰ ἔχει σὰν ἀποστολὴ νὰ ἐξαφανίσει τῖς συνήθειες και τὴ συμπεριφορὰ ποὺ κληρονομήθηκαν ἀπ' τὸ παρελθὸν και ποὺ ἐπιβιώνουν ἀκόμα και νὰ διασφαλῖσει τὴν ἐκμάθηση καινούριων μορφῶν συμπεριφορᾶς ποὺ ἐπιβάλλονται ἀπ' τὴν ἴδια τὴν ἀνάπτυξη τῶν παραγωγικῶν δυνάμεων».

Ὁ Λένιν λέει:

«Ἡ Ρωσία δὲν ἔφτασε τὸ ἐπίπεδο ἀνάπτυξης τῶν παραγωγικῶν δυνάμεων ποὺ εἶναι ἀπαραίτητο γιὰ τὴν ἐγκαθίδρυση τοῦ σοσιαλισμοῦ». Τὴ θέση αὐτὴ τὴν κανοναρχᾶνε πεισματικὰ ὅλοι οἱ λεονταρῆδες τῆς Δεύτερης Διεθνούς, μαζὶ και ὁ Σουκάν φ. Αὐτὴ τὴν ἀναμφισβήτητη θέση, τὴν ψέλνουνε σ' ὅλους τοὺς τόνους και τὴν θεωροῦν ἀποφασιστικὴ γιὰ νὰ καθορίσουν τὴν ἐπανάστασή μας.

» Ναι, ἀν ὅμως μιὰ ἰδιόμορφη συνδρομὴ περιστάσεων ἔφερε τὴ Ρωσία πρῶτα - πρῶτα στὸν παγκόσμιο ἱμπεριαλιστικὸ πόλεμο ὅπου ἦταν ἀνακατεμένες ὅλες οἱ δυτικὲς κῶρες μὲ μικρὴ ἢ μεγάλη ἐπιρροή; ἀν καθόρισε τὴν ἐξέλιξή της, στὸ

ὄριο τῶν ἐπαναστάσεων πού εἶχαν κι ὄλας μερικά ἀρχίσει στήν Ἐνατολή, μέσα σέ συνθήκες πού μᾶς ἐπέτρεπαν νά πραγματοποιήσουμε ἐκεῖνη ἀκριβῶς τή συνένωση τοῦ «ἀγροτικοῦ πολέμου» καί τοῦ ἐργατικοῦ κινήματος, πού ἔνας «μαρξιστής» ὅπως ὁ Μάρξ θεωροῦσε σά 1856 σάν μιὰ ἀπό τίς πιθανές προοπτικές γιά τήν Πρωσία;

» Κι ἂν ἡ κατάσταση τοῦ ὀλοκληρωτικοῦ ἀδιεξόδου, δεκαπλασιάζοντας τίς δυνάμεις τῶν ἐργατῶν καί τῶν ἀγροτῶν, μᾶς πρόσφερε τή δυνατότητα νά προχωρήσουμε στήν δημιουργία τῶν οὐσιαστικῶν προϋποθέσεων τοῦ πολιτισμοῦ, μέ διαφορετικό τρόπο ἀπό τά ἄλλα κράτη τῆς Δυτικῆς Εὐρώπης. Ἡ γενική γραμμὴ ἐξέλιξης τῆς παγκόσμιας ἱστορίας τροποποιήθηκε ἀπ' αὐτὸ τὸ γεγονός; Οἱ οὐσιαστικές σχέσεις τῶν κυριωτέρων τάξεων σέ κάθε κράτος πού μπαίνει ἢ ἔχει μπεῖ στή γενική κίνηση τῆς παγκόσμιας ἱστορίας, τροποποιήθηκαν ἀπ' αὐτὸ τὸ γεγονός;

» Ἄν γιά νά οἰκοδομήσουμε τὸ σοσιαλισμὸ θὰ πρέπει νά ἔχουμε φτάσει σ' ἕνα συγκεκριμένο ἐπίπεδο κουλτούρας (παρ' ὄλο πού κανένας δὲν μπορεῖ νά πεῖ ἀκριβῶς ποῖο εἶναι αὐτὸ τὸ συγκεκριμένο «ἐπίπεδο κουλτούρας», γιὰτι διαφέρει σέ κάθε δυτικὸ κράτος), γιὰτι δὲν θὰ μπορούσαμε νά ἀρχίσουμε μέ τήν ἐπαναστατικὴ κατάκτηση τῶν ἀπαραίτητων συνθηκῶν μ' αὐτὸ τὸ συγκεκριμένο ἐπίπεδο κι ἔτσι, **κ α τ ὀ π ι ν**, ἐνισχυμένοι μέ τήν ἐργατοαγροτικὴ ἐξουσία καί τὸ σοβιετικὸ καθεστῶς, νά μποῦμε σέ κίνηση καί νά φτάσουμε τοὺς ἄλλους λαούς;»*

Ἢταν ὁ καπιταλισμὸς ἐξαπλώνεται σάν παγκόσμιο σύστημα καί οἱ ἐκμεταλλευτικές σχέσεις ἀναπτύσσονται, ὅκι μόνο ἀνάμεσα σ' ὄτομα ἄλλὰ κι ἀνάμεσα σέ λαούς, τὸ παγκόσμιο καπιταλιστικὸ σύστημα, πού μεταβλήθηκε σέ ἱμπεριαλιστικὸ, μπαίνει σέ κρίση καί μπορεῖ νά σπάσει στὸν ἀδύνατο κρίκο του. Αὐτὸ ἔγινε στήν τσαρκὴ Ρωσία μετὰ τὸν πρῶτο

---

1. Lénine, «Problèmes de l'édification du socialisme et du communisme en U.R.S.S. Editions Sociales, Paris, p. 43.

Παγκόσμιο Πόλεμο και άρχισε η Έπανάσταση. Στη Ρωσία συνυπήρχαν τότε, ύπως τονίζει ο Λένιν, πέντε οικονομικοί τύποι: ή πιο πρωτόγονη πατριαρχική μορφή γεωργίας, ή μικρή έμπορευματοπαραγωγή — που περιλαμβάνει τὸ μεγαλύτερο μέρος τῶν οιοπαραγωγῶν άγροτῶν —, τὸν ιδιωτικὸ καπιταλισμό, τὸν κρατικὸ καπιταλισμὸ καὶ τὸ σοσιαλισμό.

Ὁ Λένιν τόνιζε ὅτι ὅλοι αὐτοὶ οἱ τύποι παρουσιάζονταν στὴ Ρωσία άμέσως μετὰ τὴν έπανάσταση· ἐκείνο ὅμως πὸν λαοκατήριζε γενικὰ τὴ χώρα ἦταν ή σοσιαλιστικὴ μορφή τοῦ συστήματος, άκόμη κι ἂν ή ανάπτυξη τῶν παραγωγικῶν δυνάμεων δὲν εἶχε φτάσει στὴν πληρότητά της σὲ μερικὸς τομεῖς. Φυσικά, ὅταν ή καθυστέρηση εἶναι πολὺ μεγάλη, ή σωστὴ μαρξιστικὴ δράση πρέπει νὰ ἀποβλέπει στὴν ὅσο τὸ δυνατό ἡπιώτερη προώθηση τοῦ πνεύματος τῆς νέας έποχῆς, πὸν τείνει στὴν έξάλειψη τῆς έκμετάλλευσης τοῦ ανθρώπου ἀπ' τὸν άνθρωπο, άκολουθώντας τις συγκεκριμένες συνθήκες τῆς χώρας· κι αὐτὸ άκριβῶς έκανε κι ὁ Λένιν στὴν πρόσφατα άπελευθερωμένη ἀπ' τὸν τσαρισμὸ Ρωσία.

Εἶμαστε πεισμένοι ὅτι ὀλόκληρη αὐτὴ ή έπιχειρηματολογία, ἄπόλυτα σωστὴ καὶ θαυμαστὰ διορατικὴ γιὰ τὴν έποχὴ της, εἶναι έφαρμοσίμη σὲ συγκεκριμένες συνθήκες καὶ σὲ καθορισμένες ιστορικὲς στιγμές. Ἄπ' τὸν καιρὸ ἐκείνο κι ἔπειτα συνέβηκαν σημαντικὰ γεγονότα τέτοια ὅπως ή έγκαθίδρυση τοῦ παγκόσμιου σοσιαλιστικοῦ συστήματος, μὲ χίλια σχεδὸν ἑκατομμύρια κατοίκους, δηλαδὴ τὸ ἔνα τρίτο περίπου τοῦ παγκόσμιου πληθυσμοῦ. Ἡ συνεχὴς πρόοδος ὄλου τοῦ σοσιαλιστικοῦ συστήματος ἐπιδρᾷ πάνω στὴ συνείδηση τῶν ανθρώπων σὲ ὄλα τὰ επίπεδα, καὶ συνακόλουθα στὴν Κούβα, σὲ μιὰ κάποια στιγμὴ τῆς ιστορίας της, παρουσιάζεται ὁ ὄρισμὸς τῆς σοσιαλιστικῆς τῆς έπανάστασης· ὁ ὄρισμὸς αὐτὸς δὲν προηγήθηκε ἀπ' τὸ πραγματικὸ γεγονός ὅτι οἱ καθιερωμένες οικονομικὲς βάσεις γιὰ τὸ χαρακτηρισμὸ αὐτὸν ὑπῆρχαν κιάλας.

Πῶς μπορεῖ νὰ γίνει μετάβαση πρὸς τὸ σοσιαλισμὸ σὲ μιὰ ἀποικιοποιημένη ἀπ' τὸν ἱμπεριαλισμὸ χώρα, τῆς ὁποίας οἱ

Βασικές Βιομηχανίες δὲν ἔχουν ἀπόλυτα ἀναπτυχθεῖ, σὲ μιὰ χώρα μονοκαλλιέργειας ἐξαρτημένη ἀπὸ μιὰ καὶ μίση ὀγορά:

Μποροῦν νὰ δοθοῦν διάφορες ἀπαντήσεις:

Νὰ διακηρύξουμε, ὅπως οἱ θεωρητικοὶ τῆς Δεύτερης Διεθνούς, ὅτι ἡ Κούβα παραβίασε ὅλους τοὺς νόμους τῆς διαλεκτικῆς, τοῦ διαλεκτικοῦ ὕλισμοῦ καὶ τοῦ μαρξισμοῦ κι ὅτι δὲν εἶναι λοιπὸν σοσιαλιστικὴ χώρα, ἢ ὅτι πρέπει νὰ ξαναγυρίσει στὴν προηγούμενη κατάστασή της.

Μποροῦμε ὅμως νὰ εἴμαστε περισσότερο ρεαλιστὲς καὶ νὰ ψάξουμε νὰ βροῦμε μέσα στὶς παραγωγικὲς σχέσεις τῆς Κούβας τὶς ἐσώτερες αἰτίες ποὺ προκάλεσαν τὴν ἐπανάστασή μας. Φυσικὰ ὅμως αὐτὸ θὰ ὀδηγοῦσε στὸ συμπέρασμα ὅτι ὑπάρχουν πολλὲς κῶρες στὴν Ἀμερικὴ καὶ τὶς ἄλλες περιοχὲς τοῦ κόσμου ὅπου ἡ ἐπανάσταση εἶναι πολὺ περισσότερο πραγματοποιήσιμη ἀπ' ὅσο ἦταν στὴν Κούβα.

Μένει ἡ τρίτη ἐξήγησι, κατὰ τὴ γνώμη μας σωστή: ὅτι ὀηλαδή στὸ γενικὸ πλαίσιο τοῦ μαχόμενου ἐνάντια στὸ σοσιαλισμὸ παγκόσμιου καπιταλιστικοῦ συστήματος, ἕνας ἀπ' τοὺς ἀδύνατους του κρίκους, στὴν περίπτωσι αὐτὴ ἡ Κούβα — μπορεῖ νὰ σπάσει. Σὲ μιὰ δοσμένη στιγμὴ οἱ ἐπαναστατικὲς δυνάμεις παίρνουν τὴν ἐξουσία, ἐκμεταλλεζόμενες τὶς ἐξαιρετικὲς ἱστορικὲς περιστάσεις καὶ κάτω ἀπ' τὴ σωστὴ καθοδήγησι τῆς πρωτοπορίας τους. Στηριζόμενες στὸ γεγονὸς ὅτι ὑπάρχουν ἤδη οἱ ἀπαραίτητες ἀντικειμενικὲς συνθῆκες στὸν τομέα τῆς κοινωνικοποίησης τῆς ἐργασίας, πηδῶνε τὰ στάδια, δίνουν σοσιαλιστικὸ χαρακτῆρα στὴν ἐπανάστασι, καὶ ἀρχίζουν τὴν οἰκοδόμησι τοῦ σοσιαλισμοῦ.

Αὐτὴ εἶναι ἡ δυναμικὴ καὶ διαλεκτικὴ μορφή μετὰ τὴν ὁποία ἀντικρύζουμε καὶ ἀναλύουμε τὸ πρόβλημα τῆς ἀναγκαίας ἀντιστοιχίας ἀνάμεσα στὶς παραγωγικὲς σχέσεις καὶ τὴν ἀνάπτυξι τῶν παραγωγικῶν δυνάμεων. Μετὰ τὸ γεγονὸς τῆς Κου-

βανικής Έπανάστασης, πού δὲν βρίσκεται κι αὐτὴ ἔξω ἀπ' τὸ κῶρο ἀνάλυσης, οὔτε μπορεῖ νὰ παραμεριστεῖ ὅταν μελετᾶμε τὴ σύγχρονη ἱστορία, φτάνουμε στὸ συμπέρασμα ὅτι ἦταν μιὰ ἐπανάσταση σοσιαλιστικὴ καὶ ὄρα ὅτι ὑπῆρχαν οἱ συνθηκὲς γι' αὐτό. Γιατὶ τὸ νὰ κάνεις μιὰ Έπανάσταση χωρὶς νὰ ὑπάρχουν οἱ συνθηκὲς, τὸ νὰ φθάσης στὴν ἔξουσία καὶ νὰ κυρῆξεις τὸ σοσιαλισμὸ μὲ μάγια, εἶναι σοκλαμάρες πού δὲν τίς προβλέπει καμμιά θεωρία καὶ δὲν πιστεύω ὅτι ὁ σύντροφος Μπεττελέμ τίς ὑπερασπίζει.

Ἄν ἔχουμε τὸ συγκεκριμένο γεγονός τῆς γένεσης τοῦ σοσιαλισμοῦ στίς καινούριες αὐτὲς συνθηκὲς, αὐτὸ ὀφείλεται στὸ ὅτι ἡ ἀνάπτυξη τῶν παραγωγικῶν δυνάμεων ἤρθε σὲ ρῆξη μὲ τίς παραγωγικὲς σχέσεις νωρίτερα ἀπ' ὅσο ἀναμενόταν λογικὰ σὲ μιὰ ἀπομονωμένη καπιταλιστικὴ χώρα. Τί συνέβηκε λοιπόν; Ἀπλούστατα, ἡ πρωτοπορία τῶν ἐπαναστατικῶν κινημάτων, κάτω ἀπ' τὴν ὁλοένα καὶ μεγαλύτερη ἐπίδραση τῆς μαρξιστικῆς - λενινιστικῆς ἰδεολογίας, εἶναι ἱκανὴ νὰ προβλέψει μὲ τὴ σκέψη τῆς μιὰ ὀλόκληρη σειρὰ σταδίων γιὰ τὴν πάλη τῆς καὶ νὰ ἐκβιάσει τὴν πορεία τῶν γεγονότων, ἀλλὰ μέσα στὰ ὄρια τοῦ ἀντικειμενικὰ δυνατοῦ. Ἐπιμένουμε πολὺ σ' αὐτὸ τὸ σημεῖο γιατί ἐδῶ βρίσκεται ἓνα ὑπ' τὰ βασικὰ σφάλματα τοῦ σύντροφου Μπεττελέμ.

Ἄν ξεκινήσουμε ἀπ' τὸ συγκεκριμένο γεγονός ὅτι μιὰ ἐπανάσταση δὲν μπορεῖ νὰ γίνει παρὰ μόνο ὅταν ὑπάρξουν θεμελιακὲς ἀντιφάσεις ἀνάμεσα στὴν ἀνάπτυξη τῶν παραγωγικῶν δυνάμεων καὶ στίς παραγωγικὲς σχέσεις, πρέπει νὰ παραδεχτοῦμε ὅτι αὐτὸ ἔγινε στὴν Κούβα κι ὅτι τὸ γεγονός αὐτὸ δίνει στὴν Κουβανικὴ Έπανάσταση σοσιαλιστικὸ χαρακτήρα ἀκόμη κι ἂν πολλὲς δυνάμεις, ἀναλυόμενες ἀντικειμενικά, μένουν στὴν Κούβα σὲ ἐμβρυακὴ ἀκόμη κατάσταση καὶ δὲν ἔχουν ἀναπτυχθεῖ στὸ μέγιστο ὅριο. Ὅταν ὅμως ἡ ἐπανάσταση ἔγινε καὶ θριάμβευσε σ' αὐτὲς τίς συνθηκὲς, πῶς μπορεῖ νὰ χρησιμοποιεῖται ἔπειτα τὸ ἐπιχείρημα τῆς ἀναγκαιότητας καὶ ὑποχρεωτικῆς ἀντιστοιχίας, πού γίνεται στενὴ καὶ μηχανιστικὴ, ἀνάμεσα στίς παραγωγικὲς δυνάμεις καὶ τίς παραγωγικὲς

σχέσεις, για να υποστηριχθεί, για παράδειγμα, ο οικονομικός υπολογισμός και να χτυπηθεί το σύστημα των σταθερών επιχειρήσεων που εμείς εφαρμόζουμε;

Το να λέμε ότι η σταθερή επιχείρηση είναι παραλογισμός, είναι οα να λέμε ότι και η Κουβανική Έπανάσταση είναι παραλογισμός. Είναι όμοούσιες απόψεις και θα μπορούσαν να συγχωνευθούν στην ίδια ανάλυση. Ο σύντροφος Μπεττελέμ δεν είπε ποτέ ότι η κουβανική σοσιαλιστική επανάσταση δεν ήταν αυθεντική, αλλά λέει καθαρά ότι οι τωρινές παραγωγικές μας σχέσεις δεν ανταποκρίνονται στην ανάπτυξη των παραγωγικών δυνάμεων και προβλέπει μεγάλες αποτυχίες.

Εφαρμόζοντας χωρίς παραλλαγές τη διαλεκτική σκέψη στις δυο αυτές διαφορετικού χώρου αλλά ίδιας κατεύθυνσης κατηγορίες, ο σύντροφος Μπεττελέμ κάνει ένα σφάλμα. Οι σταθερές επιχειρήσεις γεννήθηκαν, αναπτύχθηκαν και συνεχίσαν να αναπτύσσονται γιατί το μπορούν: είναι αυτόνομη από την πρακτική. Δεν έχει καμιά σημασία το αν η διοικητική μέθοδος είναι η δχι η πιό κατάλληλη, γιατί οι διαφορές ανάμεσα σε μια μέθοδο και σε άλλη είναι ουσιαστικά ποσοτικές. Στο σύστημά μας σκοπεύουμε το μέλλον, ηε μια γρήγορη ανάπτυξη της συνείδησης και, μέσα απ' τη συνείδηση, μια ανάπτυξη των παραγωγικών δυνάμεων.

Ο σύντροφος Μπεττελέμ αρνείται την ιδιόμορφη αυτή δράση της συνείδησης βασιζόμενος στα επιχειρήματα του Μάρξ, όταν αυτός λέει ότι η συνείδηση είναι προϊόν του κοινωνικού περιγυρου κι δχι το αντίθετο: όσο για μās, χρησιμοποιούμε τη μαρξιστική ανάλυση ενάντια στο Μπεττελέμ και λέμε ότι αυτό είναι απόλυτα σωστό αλλά ότι, στη σύγχρονη εποχή του ιμπεριαλισμού, η συνείδηση παίρνει κι αυτή παγκόσμια χαρακτηριστικά. Κι ότι η συνείδηση αυτή της σύγχρονης εποχής είναι προϊόν της ανάπτυξης όλων των παραγωγικών δυνάμεων στον κόσμο και προϊόν της διδασχής και της διαπαιδαγώγησης των μαζών όλου του κόσμου απ' τη Σοβιετική Ένωση και τις άλλες σοσιαλιστικές χώρες.

Έτσι, πρέπει να παραδεχτούμε ότι η συνείδηση των αν-

θρώπων τῆς πρωτοπορίας μιᾶς δοσιμένης χώρας, βασισιμένη πάνω στὴ γενικὴ ἀνάπτυξη τῶν παραγωγικῶν δυνάμεων, μπορεῖ νὰ βρεῖ τοὺς κατάλληλους δρόμους γιὰ νὰ ὀδηγήσει μιὰ σοσιαλιστικὴ ἐπανάσταση στὴ νίκη στὴ χώρα αὐτή, ἀκόμη κι ἂν, σὺ ἐπίπεδό της, δὲν ὑπάρχει ἡ ἀντικειμενικὴ ἐκείνη ἀντίθεση ἀνάμεσα στὶς παραγωγικὲς δυνάμεις καὶ τὶς παραγωγικὲς σχέσεις πού θὰ ἔκανε ἀναπόφευκτη ἢ δυνατὴ τὴν ἐπανάσταση (ἂν ἀναλύσουμε τὴ χώρα σὰν ἕνα μοναδικὸ καὶ ἀπομονωμένο σύνολο).

Τελειώνουμε ἐδῶ τὸν πρῶτο συλλογισμό μας. Τὸ δευτεροσοβαρὸ σφάλμα πού κάνει ὁ Μπεττελέμ εἶναι ἡ ἐπιμονή του νὰ δοθεῖ στὴ νομικὴ δομὴ ἡ δυνατότητα ἰδιαίτερης ὑπαρξης. Μιλᾷει μὲ ἐπιμονὴ γιὰ τὴν ἀνάγκη νὰ λαβαίνονται ὑπ' ὄψη οἱ παραγωγικὲς σχέσεις γιὰ τὴ νομικὴ καθιέρωση τῆς ἰδιοκτησίας. "Ἄν πιστεύει ὅτι ἡ νομικὴ ἰδιοκτησία, ἢ μᾶλλον τὸ ἐποικοδόμημα ἑνὸς δοσιμένου Κράτους, σὲ μιὰ δοσιμένη στιγμή, ἐπιβλήθηκε ἐναντία στὴν πραγματικότητα τῶν παραγωγικῶν σχέσεων, αὐτὸ σημαίνει ὅτι ἀρνεῖται ἀκριβῶς ἐκεῖνο τὸν νῆδερο μινισμό (αἰτιοκρατία, σ.τ.μ.) πού πάνω του στηρίχτηκε γιὰ νὰ τονίσει ὅτι ἡ συνείδηση εἶναι κοινωνικὸ προϊόν. Σ' ὅλα αὐτὰ τὰ φαινόμενα, πού εἶναι φαινόμενα ἱστορικὰ καὶ πού δὲν παράγονται σὲ χιλιοστὰ δευτερολέπτων ὅπως τὰ φυσικο-χημικὰ φαινόμενα ἀλλὰ στὴ διάρκεια τῆς πορείας τῆς ἀνθρωπότητας, ὑπάρχουν φυσικὰ πολυποικίλες πλευρὲς τῶν νομικῶν σχέσεων πού δὲν ἀντιστοιχοῦν στὶς παραγωγικὲς σχέσεις πού χαρακτηρίζουν τὴ χώρα· πρᾶγμα πού σημαίνει ὅτι θὰ καταστραφθοῦν ἄπ' τὸ χρόνο, ὅταν οἱ καινούριες σχέσεις θὰ ἐπιβληθοῦν στὶς παλιὲς καὶ δὲν σημαίνει ὅτι εἶναι δυνατό νὰ ἀλλάξουμε τὸ ἐποικοδόμημα χωρὶς πρὶν νὰ ἀλλάξουμε τὶς παραγωγικὲς σχέσεις.

Ὁ οὐντροφος Μπεττελέμ ὑπογραμμίζει ἐπανελημμένα ὅτι ἡ φύση τῶν παραγωγικῶν σχέσεων καθορίζεται ἄπ' τὸ βαθμὸ ἀνάπτυξης τῶν παραγωγικῶν δυνάμεων καὶ ὅτι ἡ ἰδιοκτησία τῶν μέσων παραγωγῆς εἶναι ἡ νομικὴ καὶ ἀφηρημένη ἔκφραση ὀρισμένων παραγωγικῶν σχέσεων, ἀλλὰ τοῦ διαφεύ-

γει ένα βασικό γεγονός: τὸ ὅτι ἂν αὐτὸ εἶναι ἀπόλυτα σωστὸ γιὰ μιὰ γενικὴ κατάσταση (παγκόσμιο σύστημα ἢ χώρα), ἡ μικροσκοπικὴ μηχανικὴ γιὰ τὴν ὁποία μιλάει δὲν μπορεῖ νὰ καθιερωθεῖ ἀνάμεσα στὸ ἐπίπεδο ἀνάπτυξης τῶν παραγωγικῶν δυνάμεων σὲ κάθε περιοχὴ καὶ σὲ κάθε κατάσταση καὶ τὶς νομικὲς σχέσεις ἰδιοκτησίας.

Κάνει ἐπίθεση κατὰ τῶν οἰκονομολόγων ποὺ βλέπουν στὴν ἰδιοκτησία τῶν μέσων παραγωγῆς ἀπ' τὸ λαὸ μιὰ ἔκφραση τοῦ σοσιαλισμοῦ καὶ ὑποστηρίζει ὅτι οἱ νομικὲς αὐτὲς σχέσεις δὲν ἔχουν καμμιά βάση. Κατὰ κάποιο τρόπο, θὰ μπορούσε νὰ ἔχει δίκιο σ' ὅ,τι ἀφορᾷ τὴ λέξη β ἄ σ η, ἡ οὐσία ὅμως εἶναι ὅτι οἱ παραγωγικὲς σχέσεις καὶ ἡ ἀνάπτυξη τῶν παραγωγικῶν δυνάμεων συγκρούονται σὲ μιὰ δοσμένη στιγμή, καὶ ἡ σύγκρουση αὐτὴ δὲν καθορίζεται μηχανικὰ ἀπὸ μιὰ συσσώρευση οἰκονομικῶν δυνάμεων· εἶναι ἕνα ποσοτικὸ καὶ ποιοτικὸ ἄθροισμα, συσσώρευση δυνάμεων ἀντίθετων ἀπὸ τὴν ἄποψη τῆς οἰκονομικῆς ἐξέλιξης, ὑπερφαλλάγγιση μιᾶς κοινωνικῆς τάξης ἀπὸ μιὰ ἄλλη, ἀπὸ πολιτικὴ καὶ ἱστορικὴ ἄποψη. Μ' ἄλλα λόγια, δὲν μπορούμε ποτὲ νὰ χωρίσουμε τὴν οἰκονομικὴ ἀνάλυση ἀπ' τὸ ἱστορικὸ γεγονός τῆς πάλης τῶν τάξεων (μέχρις ὅτου φτάσουμε στὴν τέλεια κοινωνία). Ἔρα, γιὰ τὸν ἄνθρωπο ποὺ εἶναι ἡ ζωντανὴ ἔκφραση τῆς ταξικῆς πάλης, ἡ νομικὴ βάση ποὺ ἀντιπροσωπεύει τὸ ἐπικοδόμημα τῆς κοινωνίας στὴν ὁποία ζεῖ ἔχει συγκεκριμένα χαρακτηριστικὰ καὶ ἐκφράζει μιὰ χτυπητὴ ἀλήθεια. Οἱ παραγωγικὲς σχέσεις καὶ ἡ ἀνάπτυξη τῶν παραγωγικῶν δυνάμεων εἶναι οἰκονομικο-τεχνολογικὰ φαινόμενα ποὺ συγκροτοῦνται σιγὰ - σιγὰ στὴ διάρκεια τῆς ἱστορίας. Ἡ κοινωνικὴ ἰδιοκτησία εἶναι μιὰ χτυπητὴ ἐκδήλωση τῶν σχέσεων αὐτῶν, ὅπως καὶ τὸ συγκεκριμένο ἐμπόρευμα εἶναι ἡ ἔκφραση τῶν σχέσεων ἀνάμεσα στοὺς ἄνθρωπους. Τὸ ἐμπόρευμα ὑπάρχει ἐπειδὴ ὑπάρχει μιὰ ἐμπορευματικὴ κοινωνία μὲ καταμερισμὸ τῆς ἐργασίας πάνω στὴ βάση τῆς ἀτομικῆς ἰδιοκτησίας. Ὁ σοσιαλισμὸς ὑπάρχει γιὰτὶ ὑπάρχει μιὰ κοινωνία νέου τύπου ὅπου οἱ ἀπαλλοτριωτὲς ἄ-

παλλοτριώθηκαν κι όπου η κοινωνική ιδιοκτησία αντικατέστησε την παλιά, την ατομική, των κεφαλαιοκρατών.

Αυτή είναι η γενική γραμμή που πρέπει ν' ακολουθήσει ή μεταβατική περίοδος. Οι λεπτομερειακές σχέσεις ανάμεσα σ' αυτό και στο άλλο στρώμα της κοινωνίας δεν έχουν ενδιαφέρον παρά μόνο για συγκεκριμένες αναλύσεις· ή θεωρητική όμως ανάλυση θα πρέπει να καλύπτει όλο το πλατύ πεδίο των νέων σχέσεων ανάμεσα στους ανθρώπους, την κοινωνία που βρίσκεται σε μετάβαση προς το σοσιαλισμό.

Με άφετηρία τα δυο αυτά θεμελιακά σφάλματα, ο σύντροφος Μπεττελέμ υπερασπίζεται την υποχρεωτική ταυτότητα, καθορισμένη με ακρίβεια, ανάμεσα στην ανάπτυξη των παραγωγικών δυνάμεων σε κάθε δοσμένη στιγμή και περιοχή και τις σχέσεις παραγωγής· ταυτόχρονα τις σχέσεις αυτές τις ταυτίζει με τη νομική έκφραση.

Ποιός είναι ο επιδιωκόμενος σκοπός; "Ας δούμε τί λέει ο Μπεττελέμ:

«Στις συνθήκες αυτές, ο συλλογισμός που ξεκινάει αποκλειστικά απ' τη γενική έννοια της «Κρατικής ιδιοκτησίας» για να καθορίσει τις διάφορες ανώτερες μορφές της σοσιαλιστικής ιδιοκτησίας και που θέλει να την περιορίσει σε μιὰ και μόνη πραγματικότητα, βρίσκεται αντιμέτωπη με ανυπέβλητες δυσκολίες, ιδιαίτερα όταν πρόκειται να αναλύσει την κυκλοφορία των εμπορευμάτων μέσα στον Κρατικό σοσιαλιστικό τομέα, το σοσιαλιστικό εμπόριο, το ρόλο του νομίματος, κλπ.»

Παρακάτω όταν αναλύει το διαχωρισμό σε δύο μορφές ιδιοκτησίας που κάνει ο Στάλιν, γράφει:

«Αυτό το νομικό σημείο εκκίνησης κι οι αναλύσεις που πηγάζουν απ' αυτό οδηγούν στην άρνηση του υποχρεωτικά εμπορικού χαρακτήρα, τη σύγχρονη εποχή, των ανταλλαγών ανάμεσα στις Κρατικές σοσιαλιστικές επιχειρήσεις και ακόμη κάνουν άκατανόητη, σε θεωρητικό πεδίο, τη φύση των αγοραπωλησιών που γίνονται ανάμεσα σε κρατικές επιχειρήσεις, τη φύση του νομίματος, των τιμών, της οικονομικής λογιστικής, κάνουν άκατανόητη, σε θεωρητικό πεδίο, τη φύση των αγορα-

σκονται έτοι αποστερημένες από κάθε πραγματικό κοινωνικό περιεχόμενο. Έμφανίζονται σαν άφηρημένες μορφές ή λίγο - πολύ αυθαίρετες τεχνικές προβολές κι όχι σαν ή έκφραση των αντικειμενικών εκείνων οικονομικών νόμων, που ο ίδιος ο Στάλιν υπογράμμισε, άλλωστε, την αναγκαιότητά τους».

Αν και είναι έκδηλα αντίθετο με τις ιδέες που σε πολλές περιπτώσεις έχουμε εκφράσει, το άρθρο του σύντροφου Μπεττελέμ έχει για μās μια άναμφισβήτητη σημασία, γιατί είναι γραμμένο από οικονομολόγο με βαθιές γνώσεις και από ένα θεωρητικό του μαρξισμού. Ξεκινώντας από μια ντε φάκτο κατάσταση, για να υπερασπίσει κατά την αντίληψή μας χωρίς να έχει άρκετά σκεφτεί το πρόβλημα, τη χρησιμοποίηση κατηγοριών που ένυπάρχουν στον καπιταλισμό και στη διάρκεια της μεταβατικής περιόδου και την αναγκαιότητα της έξατομικευμένης ιδιοκτησίας στο σοσιαλιστικό τομέα, δείχνει ότι ή λεπτομερειακή ανάλυση των παραγωγικών σχέσεων και της κοινωνικής ιδιοκτησίας σύμφωνα με τη μαρξιστική γραμμή —που θα μπορούσαμε να την άνομάσουμε όρθόδοξη — είναι άσυμφίβαστη με τη διατήρηση αυτών των κατηγοριών και παρατηρεί ότι έδω υπάρχει κάτι το άκατανόητο.

Πιστεύουμε άκριβώς το ίδιο, αλλά το συμπέρασμά μας είναι διαφορετικό: έξηγοϋμε την άσυνέπεια των υπερασπιστών του οικονομικού ύπολογισμού με τον άκόλουθο τρόπο: άκολουθούν τη γραμμή της μαρξιστικής ανάλυσης και φτάνοντας σε κάποιο σημείο κάνουν ένα άλμα (άφήνοντας στη μέση το «χαμένο κρίκο») για να ξαναπέσουν σε μια καινούρια σκέψη κι από κεί και πέρα άκολουθούν τη γραμμή σκέψης τους. Τελικά οί υπερασπιστές του οικονομικού ύπολογισμού δέν μπόρεσαν ποτέ να έξηγήσουν καθαρά πώς διατηρείται στην ούσια του ή έννοια του έμπορεύματος στον Κρατικό τομέα, ούτε πώς χρησιμοποιείται «έξυπνα» ο νόμος της άξιας στο σοσιαλιστικό τομέα με παραμορφωμένες άγορές.

Ο σύντροφος Μπεττελέμ διαπιστώνει αυτή την άσυνέπεια, ξαναπάνει τους όρους, άρχίζει την ανάλυση από κεί που

θάρρεπε νὰ τελειώνει — ἀπ' τὶς τωρινὲς νομικὲς σχέσεις ποὺ ὑπάρχουν στὶς σοσιαλιστικὲς κῶρες καὶ τὶς κατηγορίες ποὺ παραμένουν —, διαπιστώνει τὸ πραγματικὸ καὶ θέβαιο γεγονός ὅτι οἱ νομικὲς καὶ ἐμπορευματικὲς αὐτὲς κατηγορίες ὑπάρχουν, καὶ συμπεραίνει, πραγματικά, ὅτι, ἂν ὑπάρχουν, αὐτὸ συμβαίνει γιὰ εἶναι ἀναγκαῖες· ξεκινώντας ἀπ' αὐτὴ τὴ βάση, ξαναπηγαίνει πίσω, μὲ ἀναλυτικὴ μορφή, γιὰ νὰ φτάσει στὸ σημεῖο ποὺ ἡ θεωρία καὶ ἡ πράξι συγκρούονται. Ἐκεῖ δίνει μιὰ καινούρια ἐρμηνεία τῆς θεωρίας, ὑποβάλλει οὐ ἀνάλυση τὸ Μάρξ καὶ τὸ Λένιν καὶ βγάζει τὴ δική του ἐρμηνεία, μὲ τὶς λαθεμένες βάσεις ποὺ ἐπισημάναμε, πράγμα ποὺ τοῦ ἐπιτρέπει νὰ διατυπώσει μιὰ σειρά συλλογισμῶν συνεπῆ ἀπ' τὴ μιὰ ὡς τὴν ἄλλη ἄκρη τοῦ ἄρθρου του.

Ξεχνάει ὅμως ὅτι ἡ μεταβατικὴ περίοδος εἶναι ἱστορικὰ καινούρια. Τὴ στιγμή ποὺ ὁ ἄνθρωπος φτάνει στὴν πλέρια κατανόηση τοῦ οἰκονομικοῦ γεγονότος καὶ τὸ κυριαρχεῖ, χάρη στὸ σχέδιο, ἐκείνη τὴ στιγμή ὑπόκειται οὐ ἀναπόφευκτα σφάλματα ἐκτίμησης. Γιατί νὰ ὑποθέσουμε ὅτι αὐτὸ ποὺ «ὑπάρχει» στὴν περίοδο τῆς μετάβασης «πρέπει νὰ ὑπάρχει» ὀπωσδήποτε; Γιατί νὰ ὑποστηρίζουμε ὅτι τὰ χτυπήματα ποὺ δέχονται μερικοὶ τολμητὲς ἀπ' τὴν πραγματικότητα εἶναι ἄπλὰ καὶ μόνο ἀποτέλεσμα τῶν τολμημάτων τους κ' ὄχι, ὀλιγά ἢ μερικά, ἀποτελέσματα τεχνικῶν διοικητικῶν σφαλμάτων;

Νομίζουμε ὅτι ὑποτιμᾶμε πολὺ τὸ σοσιαλιστικὸ προγραμματισμὸ, μ' ὅλες τὶς τεχνικὲς ἐλλείψεις ποὺ μπορεῖ νὰ ἔχει, ὅταν ὑποστηρίζουμε, ὅπως ὁ Μπεττελέμ, ὅτι:

«Ἀπὸ δῶ προέρχεται ἡ ἀδυναμία νὰ προχωρήσουμε μὲ ἱκανοποιητικὸ τρόπο, δηλαδὴ ἀποτελεσματικὸ, οὐ μιὰ *a priori* ὀλοκληρωτικὴ διανομὴ τῶν μέσων παραγωγῆς, καὶ τῶν προϊόντων γενικὰ καθὼς καὶ ἡ ἀναγκαιότητα τοῦ σοσιαλιστικοῦ ἐμπορίου καὶ τῶν κρατικῶν ἐμπορικῶν ὀργανισμῶν. Ἀπὸ δῶ πηγάζει ἀκόμη, ὁ ρόλος τοῦ νομίματος στὸ ἐσωτερικὸ τοῦ σοσιαλιστικοῦ τομέα, ὁ ρόλος τοῦ νόμου τῆς ἀξίας κὶ ἐνὸς συστήματος τιμῶν ποὺ δὲν μπορεῖ νὰ ἀντανακλᾷ μόνον

τὸ κοινωνικὸ κόστος τῶν διάφορων προϊόντων ἀλλὰ πού πρέπει νὰ ἐκφράζει ἀκόμη καὶ τὶς σχέσεις ἀνάμεσα στὴν προσφορά καὶ τὴ ζήτηση αὐτῶν τῶν προϊόντων καί, ἐνδεχόμενα, νὰ διασφαλίσαι τὴν ἰσορροπία μεταξὺ τους ὅταν τὸ σχέδιο ὄν ἐῖναι σὲ θέση νὰ τὴν ἐξασφαλίσαι a priori καὶ ἡ χρησιμοποίηση διοικητικῶν μέτρων γιὰ τὴν πραγματοποίηση τῆς ἰσορροπίας αὐτῆς θὰ διακύβευε τὴν ἀνάπτυξη τῶν παραγωγικῶν δυνάμεων».

Λαβαίνοντας ὑπ' ὄψη τὶς ἀδυναμίες μας (στὴν Κούβα), ἐκφράζουμε παρ' ὄλ' αὐτὰ τὴν βασικὴ καθοριστικὴ πρόθεσή μας:

«Ἀρνιόμαστε τὴ δυνατότητα συνειδητῆς χρησιμοποίησης τοῦ νόμου τῆς ἀξίας, στηριζόμενοι πάνω σὴ μὴ - ὑπαρξη μιᾶς ἐλεύθερης ἀγορᾶς πού νὰ ἐκφράζει αὐτόματα τὴν ἀντίθεση ἀνάμεσα σὲ παραγωγοὺς καὶ σὲ καταναλωτὲς· ἀρνιόμαστε τὴν ὑπαρξη τῆς κατηγορίας ἐμπορεύματα στὴν σχέση ἀνάμεσα σὲ Κρατικὲς ἐπιχειρήσεις καὶ θεωροῦμε κάθε μονάδα σὰν τριῆμα τῆς μεγάλης καὶ μόνης ἐπιχείρησης πού εἶναι τὸ Κράτος (ἀκόμη κι ἂν στὴν πράξη δὲ συμβαίνει αὐτὸ στὴ χώρα μας). Ὁ νόμος τῆς ἀξίας καὶ τὸ σχέδιο εἶναι δύο ὄροι δεμένοι μὲ μιὰ ἀντίθεση καὶ τὴ λύση τῆς· μπορούμε λοιπὸν νὰ ποῦμε ὅτι ἡ συγκεντροποιημένη σχεδιοποίηση εἶναι ὁ τρόπος ὑπαρξης τῆς σοσιαλιστικῆς κοινωνίας, ἡ κατηγορία πού τὴν ὀρίζει καὶ τὸ σημεῖο ὅπου ἡ συνείδηση τοῦ ἀνθρώπου κατορθώνει τελικὰ νὰ συνθέσει καὶ νὰ κατευθύνει τὴν οἰκονομία πρὸς τὸν ἀνικειμενικὸ τῆς στόχο, τὴν ὀλοκληρωτικὴ ἀπελευθέρωση τοῦ ἀνθρώπινου ὄντος μέσα στὸ πλαίσιο τῆς κομμουνιστικῆς κοινωνίας».¹

Σύνδεση τῆς παραγωγικῆς μονάδας (οἰκονομικὸ ὑποκείμενο γιὰ τὸν Μπεττελέμ) μὲ τὸ φυσικὸ βαθμὸ ἐνσωμάτωσης σημαίνει ἐξώθηση τοῦ μηχανισμοῦ στὸ ἀκρότατο ὄριό του καὶ

---

1. Nuestra Industria Revista economica, ἀριθ. 5, Φεβρῆς 1964.

τὴν ἄρνηση σὲ μᾶς τῆς δυνατοῦτας νὰ κάνουμε αὐτὸ ποὺ τεχνικὰ ἔχουν κι ὕλας κάνει τὰ ἀμερικανικὰ μονοπώλια σὲ πολλοὺς κλάδους τῆς Κουβανικῆς οἰκονομίας. Σημαίνει ὑπερβολικὴ ἀμφιβολία γιὰ τὶς δυνάμεις μας καὶ γιὰ τὶς ἰκανότητές μας.

Ἔτσι αὐτὸ ποὺ μπορούμε νὰ ὀνομάσουμε «παραγωγικὴ μονάδα» (καὶ ποὺ ἀποτελεῖ ἕνα ἀληθινὸ οἰκονομικὸ ὑποκείμενο) εἶναι φανερὸ ὅτι ποικίλλει ἀνάλογα μὲ τὸ ἐπίπεδο ἀνάπτυξης τῶν παραγωγικῶν δυνάμεων. Σὲ μερικοὺς κλάδους τῆς παραγωγῆς, ὅπου ἡ ἐνσωμάτωση τῶν δραστηριοτήτων ἔχει ἀρκετὰ προωθηθεῖ, ὁ ἴδιος ὁ κλάδος μπορεῖ νὰ ἀποτελέσει μιὰ «παραγωγικὴ μονάδα».

Αὐτὸ μπορεῖ νὰ συμβεῖ, γιὰ παράδειγμα, στὴν ἠλεκτρικὴ βιομηχανία πάνω στὴ βάση τῆς ἀνταλλαγῆς ἐνέργειας γιὰτὶ αὐτὸ ἐπιτρέπει μιὰ ἐνιαία συγκεντροποιημένη διεύθυνση ὅλου τοῦ κλάδου.

Ἀναπτύσσοντας πραγματικὰ τὸ σύστημά μας, φθάνουμε στὴν πραγμάτευση μερικῶν προβλημάτων ποὺ ἔχουν κι ὕλας μελετηθεῖ καὶ προσπαθοῦμε νὰ τὰ ἐπιλύσουμε, μένοντας πάντα ὅσο τὸ δυνατό περισσότερο συνεπεῖς — στὸ βαθμὸ ποὺ ἡ μόρφωσή μας μᾶς τὸ ἐπιτρέπει — μὲ τὶς μεγάλες ἰδέες ποὺ ἐκφράστηκαν ἀπὸ τὸν Μὰρξ καὶ τὸν Λένιν. Αὐτὸ μᾶς ὀδήγησε νὰ ἀναζητήσουμε τὴ λύση στὴν ἀντίθεση ποὺ ὑπάρχει μέσα στὴ Μαρξιστικὴ Πολιτικὴ Οἰκονομία τῆς μεταβατικῆς περιόδου. Προσπαθώντας νὰ ὑπερπηδήσουμε τὶς ἀντιθέσεις αὐτὲς ποὺ δὲν εἶναι παρὰ μεταβατικὰ ἔμπόδια στὴν ἀνάπτυξη τοῦ σοσιαλισμοῦ, μιὰ καὶ ἡ σοσιαλιστικὴ κοινωνία ὑπάρχει ἄλλωστε, ἀναζητήσαμε τὶς ὀργανωτικὰς μεθόδους ποὺ ἐναρμονίζονται καλλίτερα μὲ τὴν πράξη καὶ τὴ θεωρία, ποὺ θὰ μᾶς ἐπιτρέψουν νὰ δώσουμε ὅσο τὸ δυνατό μεγαλύτερη ὥθηση στὴν καινούρια κοινωνία, χάρη στὴν ἀνάπτυξη τῆς συνείδησης καὶ χάρη στὴν ἀνάπτυξη τῆς παραγωγῆς· κι αὐτὸς ὁ τομέας εἶναι ποὺ μᾶς ἀπασχολεῖ σήμερα.

Συμπερασματικά :

1) Πιστεύουμε ότι ο Μπεττελέμ πέφτει σε δυο κοντρά σφάλματα στη μέθοδο της ανάλυσής του:

α) Μετατοπίζει μηχανιστικά την έννοια της αναγκαίας αντιστοιχιάς ανάμεσα στις παραγωγικές σχέσεις και την ανάπτυξη των παραγωγικών δυνάμεων, που συνολικά ισχύει, στο μικρόκοσμο των παραγωγικών σχέσεων μέσα στο συγκεκριμένο χώρο μιᾶς δοσμένης χώρας στη διάρκεια της μεταβατικής περιόδου και συνάγει άπολογητικά συμπεράσματα με πραγματιστική χροιά πάνω στον περίφημο οικονομικό ύπολογισμό.

β) Κάνει την ίδια μηχανιστική ανάλυση σ' ότι αφορά την έννοια της ιδιοκτησίας.

2) Συνακόλουθα δεν πιστεύουμε, όπως αυτός, ότι η οικονομική αυτοδιεύθυνση ή η λογιστική αυτονομία «συνδέονται μ' ένα δοσμένο στάδιο ανάπτυξης των παραγωγικών δυνάμεων», συμπέρασμα στο οποίο τον οδηγεί η αναλυτική του μέθοδος.

3) Άρνιόμαστε τον όρο του της συγκεντροποιημένης διεύθυνσης πάνω στη βάση της φυσικής συγκεντροποίησης της παραγωγής (δίνει το παράδειγμα ενός ηλεκτρικού δικτύου με ανταλλαγή ενέργειας) και την εφαρμόζουμε σε μιὰ συγκεντροποίηση των κυριώτερων οικονομικών αποφάσεων.

4) Δεν θεωρούμε σωστή την εξήγηση που δίνει για την αναγκαία άπεριόριστη λειτουργία του νόμου της αξίας και άλλων εμπορευματικών κατηγοριών στη διάρκεια της μεταβατικής περιόδου, άκόμη κι αν δεν άρνιόμαστε τη δυνατότητα να χρησιμοποιήσουμε στοιχεία αυτού του νόμου για συγκριτικούς σκοπούς (κόστος και άποδοτικότητα έκφρασμένη σε άριθμητικό νόμισμα).

5) Για μᾶς, «η συγκεντροποιημένη σχεδιοποίηση είναι ο τρόπος ύπαρξης της σοσιαλιστικής κοινωνίας», κλπ., και της δίνουμε έτσι μιὰ συνειδητή δυνατότητα άποφασής πολὺ μεγαλύτερη άπ' αυτή που της δίνει ο Μπεττελέμ.

6) Δίνουμε μεγάλη θεωρητική σημασία στη μελέτη της άσυνέπειας ανάμεσα στην κλασσική μέθοδο μαρξιστικής ανάλυσης και την επιβίωση των εμπορευματικών κατηγοριών στο

σοσιαλιστικό τομέα, θέμα σὸ ὁποῖο πρέπει νὰ ἐμβαθύνουμε ἀκόμα περισσότερο.

7) Μὲ τὴν εὐκαιρία αὐτοῦ τοῦ ἄρθρου, ἕνας μόνο λόγος ἀρμόζει γιὰ τοὺς ὑπερασπιστὲς τοῦ οἰκονομικοῦ ὑπολογισμοῦ:

«Ὁ Θεὸς νὰ μὲ φυλάει ἀπὸ τοὺς φίλους μου, γιὰτὶ τοὺς ἐχθρούς μου τοὺς κανονίζω μόνος μου».

II. Για τὸν διεθνισμό

1. Ἀλληλεγγύη με τὸ Βιετνάμ

Ὁ ἀγώνας τοῦ βιετναμικοῦ λαοῦ διαρκεῖ ἐδῶ καὶ πολλὰ χρόνια. Πραγματικά δὲν μπορούμε νὰ βλέπουμε τὸ λαὸ τοῦ Βιετνάμ σύμφωνα με τὴν τεχνητὴ διαίρεση ποὺ ἐπέβαλαν οἱ Συμφωνίες τῆς Γενεύης. Οἱ λαϊκὲς δυνάμεις ἄρχισαν ἕνα μακρὸ ἀπελευθερωτικὸ ἀγώνα τὴν ἐποχὴ ποὺ τὸ Βιετνάμ ἀνῆκε ἀκόμα στὴν γαλλικὴ ἀποικιακὴ ἐξουσία καὶ ποὺ ἡ γεωγραφία μας τὸ ἀποκαλοῦσε Ἰνδοκίνα.

Τὴ στιγμὴ ἀκριβῶς ποὺ ἐδῶ στὴν Ἀμερικὴ παρευρισκόμασταν στὴν πώση τῆς μόνης αὐθεντικῆς δημοκρατίας ποὺ ὑπῆρχε ἐκεῖνο τὸν καιρὸ στὴν ἡπειρὸ μας — δηλ. στὰ μέσα τοῦ 1954 — πληροφορηθήκαμε τὸ θρίαμβο τῶν λαϊκῶν δυνάμεων στὸ Ντιέν Μπιέν Φού. Ἦταν κάτι σὰν σῆμα συναγερμῶν ποὺ προειδοποιοῦσε τοὺς ἰμπεριαλιστὲς ὅτι μιὰ μερικὴ νίκη σ' ἕνα ὀρισμένο σημεῖο τοῦ κόσμου δὲν σήμαινε διόλου νίκη τοῦ ἰμπεριαλισμοῦ. Ἦταν ἐπίσης μιὰ φωνὴ ἐλπίδας γιὰ τοὺς καταπεζόμενους λαοὺς τοῦ κόσμου. Ἦταν ἡ ἀπόδειξη ὅτι μιὰ μερικὴ ἡττα τῶν λαϊκῶν δυνάμεων δὲν ἀποτελεῖ μὲ κανένα τρόπο ὀριστικὴ καταδίκη τῆς λαχτάρας τῶν λαῶν γιὰ ἐλευθερία.

Μερικοὺς μῆνες ἀργότερα, ὁ γαλλικὸς ἀποικιακὸς στρατὸς πεισμένος γιὰ τὸ ἀνώφελο ἐνὸς ἀγώνα ποὺ ἐξαντιλοῦσε τὸ γαλλικὸ λαὸ ἀποφάσισε τελικὰ νὰ βάλει τέρμα στὸν πόλεμο ἐκεῖνον. Ἡ ὑπογραφὴ τῶν Συμφωνιῶν τῆς Γενεύης κώριζε τὸ Βιετνάμ στὰ δυό. Οἱ συμφωνίες αὐτὲς παρουσιάζουν

1: Λόγος ποὺ ἐκφωνήθηκε στὴν «Ἑβδομάδα Ἀλληλεγγύης με τὸ Νότιο Βιετνάμ» (Ἀθήνα, 23 Δεκεμβρίου 1963).

τὰ ἴδια βασικά χαρακτηριστικά μὲ τὶς συμφωνίες πὺ εἶχαν κόψει στὰ δυὸ τὸν Κορεατικὸ λαὸ κάμποσα χρόνια νωρίτερα.

Ἐποὶσσο οἱ Συμφωνίες τῆς Γενεύης ὄριζαν σαφῶς ὅτι θὰ γίνονταν γενικὲς ἐκλογές γιὰ νὰ ἐπιτραπεῖ στὸ λαὸ τοῦ Βιετνάμ ν' ἀποφασίσει γιὰ τὸ πεπρωμένο του. Ὁ γαλλικὸς ἱμπεριαλισμὸς πὺ ἐγκατέλειπε ὀλίγελα αὐτὴ τὴν περιοχὴ τῆς Ἀσίας παρέδωσε τὴ σκυτάλη στὸ βορειοαμερικάνικο ἱμπεριαλισμὸ. Οἱ Βορειοαμερικάνοι κατάλαβαν πολὺ σύντομα ὅτι κάθε ἐλεύθερη λαϊκὴ ἐκδήλωση θὰ εἶχε σὰν μόνο ἀποτέλεσμα νὰ καθοῦν ὀριστικὰ οἱ κτήσεις τους στὸν ἰσιατικὸ νότιο πὺ τὸν θεωροῦσαν στρατηγικὴ ζώνη.

Ἔτσι οἱ Συμφωνίες τῆς Γενεύης παραβιάστηκαν. Ἔτσι οἱ Βορειοαμερικάνοι ἐβίασαν τὴ θέληση τοῦ Βιετναμικοῦ λαοῦ καὶ ἄρχισαν νὰ προετοιμάζονται γιὰ ἓνα μακροχρόνιο ἐξοντωτικὸ πόλεμο στὸν ὅποιο ἀπόβλεπαν ἀπὸ τότε κίόλας.

Ὁ λαὸς τοῦ Νότιου Βιετνάμ ἔκανε γιὰ κάμποσο καιρὸ ὑπομονή. Ἀπὸ τὸ 1954 χρονολογία τοῦ τερματισμοῦ τοῦ πολέμου ὡς τὸ 1960, χρονολογία τῆς ἐπανάληψής του, εἶδαν τὸ φῶς πολλὰς ἐκδηλώσεις εἰρηνικοῦ ἀγῶνα γιὰ νὰ γίνει σεβαστὴ ἡ πλήρης θέληση τοῦ λαοῦ. Ἦρθε ὅμως ἡ στιγμή ὅπου πραγματικὰ δὲν τοῦ ἔμενε πιά ἄλλη λύση ἀπ' τὸ νὰ ξαναπάρει τὰ ὅπλα. Ἦταν ἀναγκαῖο νὰ μὴν ἀπόμεινε πιά ἄλλη λύση, γιὰτὶ αὐτὸς ὁ τύπος λαϊκῶν πολέμων — ὅπου τὰ στρατεύματα εἶναι ὀλιγόριθμα καὶ οἱ μεγάλες μάζες ὄσπλες ἀντίκρου στὶς ἀποικιοκρατικὲς δυνάμεις πὺ διαθέτουν ὄλα τὰ μέσα καταστροφῆς — ἀντιπροσωπεύει μιὰ τρομερὴ φθορὰ γιὰ τὸ λαό. Οἱ λαϊκὲς δυνάμεις πρέπει νὰ γίνουν ἀληθινὰ ὀλοκάτωμα ὡσπου νὰ ἐπιτύχουν τὴν ὀριστικὴ ἀπελευθέρωση. Ἄλλα δὲν ὑπῆρχε ἄλλος δρόμος καὶ ἡ πάλη στὸ Νότιο Βιετνάμ ξανάρχισε.

Ἐκεῖνη τὴν ἐποχὴ ἡ Ἀμερικὴ εἶχε ἐξαγγεῖλει ἐκ νέου πρὸς τοὺς λαοὺς τοῦ κόσμου ὅτι οἱ λαοὶ τῶν ἀμερικάνικων χωρῶν δὲν κοιμοῦνταν κι' ὅτι δὲν εἶχαν παραιτηθεῖ ἀπ' τὴν ἀπελευθέρωσή τους. Οἱ Ἠνωμένες Πολιτείες ἀναγνώριζαν

ὅτι ἡ κουβανέζικη ἐπανάσταση γινόταν ἕνα ἀπὸ τὰ μεγάλα τους προβλήματα.

Τὴν ἴδια ἐποχὴ ὁ ἀπελευθερωτικὸς πόλεμος τοῦ λαοῦ τῆς Ἀλγερίας ἔφτανε στὸ ἀποκορύφωμά του. Ὁ πόλεμος ἐκεῖνος ἐπρόκειτο νὰ καταλήξει μερικὰ χρόνια ἀργότερα στὶς Συμφωνίες τοῦ Ἐβιάν, γιὰ νὰ κατορθωθεῖ τελικὰ ἡ ἀπελευθέρωση τοῦ Ἀλγερινοῦ λαοῦ καὶ ἡ ἐγκαθίδρυση μιᾶς σοσιαλιστικῆς κυβέρνησης. Ἡ Ἀμερική, ἡ Ἀσία, ἡ Ἀφρική — οἱ τρεῖς καταπιεζόμενες ἡπείροι — ἔδειχναν ὅτι δὲν θ' ἀποδέχονταν πιά γιὰ πολὺ καιρὸ ἀκόμα τὴν παρουσία τῶν ἀποικιοκρατικῶν δυνάμεων.

Στὴ συνέχεια καινούριοι ἀπελευθερωτικοὶ πόλεμοι ξέσπασαν. Τὸ Λάος βρίσκεται σὲ κατάσταση ἀσταθῆ μετὰ ὅπου τότε ποὺ κατόρθωσε τούλάχιστο νὰ μὴν πραγματοποιηθοῦν τὰ ἱμπεριαλιστικὰ σχέδια. Στὴν Ἀγκόλα καὶ στὴν Πορτογαλικὴ Γουϊνέα διεξάγεται ἀνταρτοπόλεμος. Καὶ στὴ δική μας ἡπειρο — στὴ Νικοράγκουα, στὴν Ὀνδούρα, στὴ Γουατεμάλα, στὸν Ἅγιο Δομῆνικο, στὴν Κολομβία, στὴ Βενεζουέλα καὶ στὴν Παραγουάη — οἱ λαϊκὲς δυνάμεις δίνουν δείγματα τῆς ζωτικότητάς τους κοὶ μαζί μ' αὐτὸ τῆς ἀδυναμίας τῶν κυβερνητικῶν στρατευμάτων νὰ καταστειλοῦν τὶς λαϊκὲς ἐξεγέρσεις καὶ νὰ ἀντιταχθοῦν στὴν ἐλευθερίαν τους.

Στὴ διάρκεια τῶν τελευταίων μηνῶν τῆς φετεινῆς χρονιᾶς οἱ λαϊκὲς δυνάμεις τῆς Βενεζουέλας καὶ ὁ Ἀπελευθερωτικὸς Στρατὸς τοῦ Νότιου Βιετνάμ κέρδισαν μεγάλες νίκες. Οἱ 8.000 ἀπώλειες ποὺ προξενήθηκαν στὸν ἐχθρὸ κατὰ τὴ διάρκεια τῶν τελευταίων ἐπιχειρήσεων — δηλ. 4.000 αἰχμάλωτοι καὶ λιποτάκτες καὶ 4.000 νεκροὶ καὶ τραυματίες — καταδείχνουν πόση δύναμη ἔχει ἀποκτήσει τὸ κίνημα στὸ Νότιο Βιετνάμ. Οἱ ὀρεινὲς βάσεις στὰ βόρεια τῆς χώρας εἶναι στὴν πράξη ἀπελευθερωμένες. Οἱ ἔνοπλες δυνάμεις τοῦ Νότιου Βιετνάμ συγκλίνουν πρὸς τὶς πεδιάδες ὅπου βρίσκεται ἡ πρωτεύουσα, ἡ Σαϊγκόν, καὶ πιέζουν ὄλο καὶ πιὸ πολὺ τὴν ἐξουσία τῶν Νοτιοβιετναμέζικων ἀνδρεικέλων.

Δὲν μπορούμε νὰ ποῦμε πόσον καιρὸ θὰ κρατήσουν αὐτοὶ

οί αγῶνες. Οί τέτοιοι αγῶνες εἶναι ἐξαιρετικά μακροχρόνιοι, οἱ ἐξελιξοῦντες τους εἶναι σχεδόν πάντα πολὺ ἀργές, οἱ θυσίες ἀπέραντες. Ἄλλα οἱ αγῶνες αὐτοὶ δίνουν στὶς λαϊκὲς δυνάμεις τὴ δυνατότητα νὰ αὐξάνουν μὲ γεωμετρικὴ πρόοδο καὶ μόλις ὁ συσχετισμὸς τῶν δυνάμεων προσφέρει τὸ παραμικρὸ περιθώριο στὸ Κόμμα τοῦ Λαοῦ, οἱ λύσεις ἐπέρχονται ραγδαία.

Αὐτὸ ἀκριβῶς ἔγινε στὴν Κούβα. Αὐτὸ ἔγινε καὶ στὸ Βόρειο Βιετνάμ. Τὸ ἴδιο εἶχε γίνῃ καὶ μὲ τὸν ἀτελεύτητο ἀπελευθερωτικὸ πόλεμο ποὺ κατὰληξε στὴν ἐγκαθίδρυση τῆς Λαϊκῆς Δημοκρατίας τῆς Κίνας.

Σὲ κάποια δοσμένη στιγμή οἱ λαϊκὲς δυνάμεις ἀποκοτῶν τόση ἰσχὺ, ὥστε περνᾶνε ἀμέσως σὲ γενικὴ ἐπίθεση: μετατρέπουν ἔνοπλα τμήματά τους ἀπὸ ἀντάρτικα σὲ τακτικούς ἢ μισοτακτικούς στρατούς. Περνᾶν ἀπ' τὸν ἀνταρτοπόλεμο σὲ πόλεμο κατὰ φάλαγγες, σὲ τακτικὴ μαχῶν, σὲ παράταξη καὶ μέσα σὲ μικρὸ χρονικὸ διάστημα συντρίβουν τὴν ἰσχὺ τῆς καταπίεσης.

Δὲν ξέρουμε πότε θὰ μπορέσουμε νὰ χαιρετίσουμε τὴν ὀριστικὴ νίκη τοῦ Νότιου Βιετνάμ. Δὲν μπορούμε ποτὲ νὰ πούμε πότε θὰ πραγματοποιηθεῖ ἡ ἀπελευθέρωση καθενὸς ἀπὸ τοὺς λαοὺς ποὺ παλεύουν σήμερα μὲ τὸ ὄπλο στὸ χέρι γιὰ τὴν ἐλευθερία τους. Ξέρουμε ὅμως ὅτι τὸ ἀποτέλεσμα μέλλει ἀναπότρεπτα νὰ εἶναι ἡ ἐλευθερία τῶν λαῶν. Ξέρουμε ἐπίσης ὅτι ὅσο πιὸ πολὺ οἱ λαοὶ ἀγωνίζονται δραστήρια, μὲ ἐμπιστοσύνη καὶ μ' ἐνθουσιασμό, τόσο πιὸ σύντομη εἶναι ἡ περίοδος κατὰ τὴν ὁποία εἶναι ὑποχρεωμένοι νὰ ὑφίστανται τὶς ἐπιθέσεις τοῦ δυνάστη.

Στὸ Νότιο Βιετνάμ δημιουργήθηκαν ἐδῶ καὶ λίγους μῆνες σνηθικὲς τέτοιες ὥστε οἱ Ἠνωμένες Πολιτεῖες ἀποφάσισαν νὰ ἀλλάξουν τὴν ὁμάδα ποὺ βρίσκεται στὴν Ἐξουσία. Ὁ ντόπιος δικτάτορας δὲν ὑπόκυψε σ' αὐτὸ καὶ τότε οἱ Ἠνωμένες Πολιτεῖες ἔδωσαν στὸν κόσμον ἕνα καινούριο παράδειγμα γιὰ τὸ τί παθαίνουν τὰ ἀνδρείκελα ποὺ σὲ κάποια ὀρισμένη στιγμή δὲν ὑπακούουν στὶς ἐντολές. Σύμφωνα μὲ πληροφο-

ρίες που μεταδόθηκαν από τα βορειοαμερικάνικα πρακτορεία ειδήσεων, ο Νγκό Ντίνχ Ντιέμ και ο αδελφός του Νοϋ έπλεσαν βύματα μιās «τυχαίας αυτοκτονίας». Τήν ίδια σχεδόν τύχη βρήκε ο Τρουχίλλιο, όταν έπαιψε πια να προσφέρεται σαν ανταλλακτικό νόμισμα σε κάποιαν αγοράπωλησία που κάνει η ιμπεριαλιστική έξουσία όταν ή ομάδα της χάνει και την τελευταία της ικμάδα κι' έξαντλείται.

Ώστόσο όλα αυτά δείχνουν ότι ή κατάσταση ξεφεύγει λίγο λίγο από τον έλεγχο των καταπιεστικών δυνάμεων στο Νότιο Βιετνάμ και οι σύντροφοι του 'Απελευθερωτικού Μετώπου το έχουν εκφράσει με σαφήνεια. Τρεις δρόμοι υπάρχουν.

Ο δρόμος που ακολουθείται ως σήμερα και που συνίσταται στο να χρησιμοποιούν οι Βορειοαμερικάνοι στον πόλεμο ντόπια στρατεύματα και μονάχα μιάν ειδική ομάδα από συμβούλους για τον πόλεμο, την κατάπνιξη και τα μαρτύρια. Ο δρόμος τούτος δείχνει ότι είναι αδύνατο να κρατηθεί. Η εναλλακτική λύση θα ήταν να κάνουν άμεση είσβολή στο Νότιο Βιετνάμ και να χρησιμοποιήσουν μαζικά τα έκστρατευτικά σώματα των γιάνκηδων.

Φυσικά αυτό θα κάνει τον αγώνα πολύ πιο σκληρό. 'Αλλά αυτός θα πάρει επίσης ένα πολύ σαφέστερο νόημα για τον κόσμο. Σήμερα όταν γιορτάζουν τις νίκες κι' όταν ανακοινώνουν τις 8.000 απώλειες που προξενήθηκαν στο νοτιοβιετναμικό καταπιεστικό στρατό, μπορεί κανείς ν' άναρωτηθεί πόσοι απ' αυτούς τους 8.000 άντρες ήταν άθώοι, άνθρωποι του λαού, που για τον ένα ή για τον άλλο λόγο παρασύρθηκαν και πολεμούν ενάντια στην έλευθερία. *Ετσι ακριβώς είχε συμβη πολλές φορές στην Κούβα (όπου οι στρατιώτες του Μπατίστα που κατατάσσονταν στο στρατό έπειδή δεν μπορούσαν να βρουν άλλο δουλειά, υποχρεώνονταν ν' άφιερώνουν τη ζωή τους στην προσπάθεια να φρενάρουν την ανάπτυξη της έπαναστατικής πάλης). 'Αλλά αν ή έπεμβατική δύναμη των γιάνκηδων έμπαινε κατά μάζες στο Νότιο Βιετνάμ, όλος ο κόσμος θα ήξερε καλά ενάντια σε ποιόν μάχεται και γιατί. 'Ολόκληρη ή οικουμένη θα κατανοούσε σαφέστερα ποιός είναι ο έχθρός και θα

τὸν διαπίστωνε πολὺ πρὸ γρήγορα. Αὐτὸ τὸ ξέρουν καλὰ καὶ οἱ γιάνκηδες.

Ὅταν σήμερα ὑψώνουμε μ' ἐνθουσιασμὸ τὸ λάβαρο τοῦ Νότιου Βιετνάμ, δὲν τὸ κάνουμε μόνο ἀπὸ προλεταριακὸ διεθνισμὸ, ἀπὸ τὴ φροντίδα γιὰ δικαιοσύνη πού μᾶς ἔχει ἐμφυσήσει σ' ὄλους ἢ ἐπανάσταση. Τὸ κάνουμε καὶ γιὰ αὐτὸ τὸ μέτωπο πάλης εἶναι ἐξαιρετικὰ σπουδαῖο γιὰ τὸ μέλλον ὕλης τῆς Ἀμερικῆς.

Ἐκεῖ κάτω, στὸ Βιετνάμ, γυμνάζονται οἱ δυνάμεις γιὰ νὰ μποροῦσιν μιὰ μέρα νὰ ἐξοντώσουν τοὺς ἀντάρτες μας, τοὺς δικούς μας σ' ὀλόκληρο τὸ ἀμερικάνικο ἔδαφος. Ἐκεῖ δοκιμάζουν ὅλα τὰ καινούργια ὄπλα μαζικῆς ἐξόντωσης καὶ τίς πρὸ σύγχρονες τεχνικὲς μεθόδους πάλης ἐνάντια στὴν ἐλευθερία τῶν λαῶν. Αὐτὴ τὴ στιγμή τὸ Νότιο Βιετνάμ εἶναι γιὰ τὸν ἱμπεριαλισμὸ τῶν γιάνκηδων τὸ μεγάλο ἐργαστήριο, ὅπου παρασκευάζονται ὅλα τὰ ἐφόδια πού εἶναι ἀπαραίτητα ἐν ὄψει ἐνδὸς ἀγῶνα ἀκόμα πρὸ ἐντυπωσιακοῦ ἂν εἶναι δυνατὸ, ἀκόμα πρὸ σημαντικοῦ ἴσως, ἐνδὸς ἀγῶνα πού θὰ χρειαστεῖ νὰ διεξαχθεῖ στὴν πίσω αὐλὴ τῆς ἀποικιακῆς κατοχῆς πάνω σ' ὀλόκληρη τὴν ἀμερικάνικη ἥπειρο.

Οἱ Ἕνωμένες Πολιτεῖες ξέρουν ὅτι ἡ νικηφόρα ἔκβαση αὐτῆς τῆς πάλης θὰ σημάνει ἐπίσης τὸ τέλος τοῦ βορειοαμερικάνικου ἱμπεριαλισμοῦ. Γι' αὐτὸ ἀκριβῶς ἐνδιαφέρονται τόσο πολὺ. Ἄσε πρὸς τὴ στρατηγικὴ σπουδαιότητα τοῦ Νότιου Βιετνάμ ὡς ὀρμητήριο γιὰ μιὰν ἐπίθεση ἐνάντια στὸ σοσιαλιστικὸ μπλόκ στὴν Ἀσία. Αὐτὲς οἱ δυὸ στρατηγικὲς πλευρὲς κάνουν τὸ Νότιο Βιετνάμ νὰ λογαριάζεται ὡς ἓνα ἀπὸ τὰ πρὸ σοβαρὰ προβλήματα πάνω στὰ ὁποῖα σκοντάφτει ἡ καινούρια κυβέρνησις τῶν γιάνκηδων. Ἡ κυβέρνησις αὐτὴ ὀφείλει νὰ ἀναλύσει μὲ μεγάλη σχολαστικότητα τί τὴν συμφέρει νὰ κάνει σήμερα. Εἶναι ὀλοφάνερο πὼς κανεὶς τοὺς δὲν ἔχει κατὰ νοῦ μιὰ πραγματικὰ δημοκρατικὴ φόρμουλα εἰρήνης πού θὰ ἐπέτρεπε στὸν Βιετναμικὸ λαὸ νὰ κερδίσει χωρὶς ἄλλες περιπλοκὲς τὴ νίκη, νὰ συγκροτήσῃ ἐνιαῖο κράτος καὶ νὰ προχωρήσῃ — ὅπως τὸ ἔχουν κάνει ἤδη τὰ ἀδέρφια του στὸ

βορρά — πρὸς τὴν οἰκοδόμησιν τοῦ σοσιαλισμοῦ πάνω στὶς βάσεις τῆς καθυστέρησης ποῦ τοῦ κληροδότησε ἡ ἀποικιοκρατία καὶ οἱ καταστροφὲς τῶν πλουτοπαραγωγικῶν πηγῶν ἀπὸ τὸν πόλεμο.

Οἱ ἡμεριαλιστὲς ἐξαντλοῦν τὴν ἐπινοητικότητα τους στὴν ἀναζήτησιν ἄλλων μεθόδων τακτικῆς καὶ ἄλλης στρατηγικῆς κατεύθυνσης. Ποιά θὰ εἶναι ἡ ἀπόφασί τους; Δὲν μπορούμε ἀκόμη νὰ τὸ ξέρουμε. Ἄλλὰ προβλέπουμε ὅτι ὁ ἥρωϊκὸς λαὸς τοῦ Νότιου Βιετνάμ θὰ ἔχει μπροστά του μακρὸν ἀγῶνα καὶ πολλὰ βάρη τὸν περιμένουν ὅπως καὶ ὄλους τοὺς λαοὺς ποῦ ἀγωνίζονται γιὰ τὴν ἐλευθερία τους.

Παρ' ὅλα αὐτὰ ἡ ζωντανὴ παρουσία τῶν ἀπελευθερωτικῶν δυνάμεων τοῦ Βιετνάμ, οἱ διαρκεῖς ἐπιτυχίες τους, τὸ γεγονός ὅτι προωθοῦνται κανονικὰ πρὸς τὶς περιοχὲς ποῦ ὁ ἐχθρὸς εἶναι σὲ θέση νὰ τὶς ὑπερασπίζεται ἀποτελεσματικώτερα, ἀποτελοῦν ἕνα παράδειγμα ποῦ τὸ προσέχουν καὶ τὸ συγκρατοῦν ὅλοι οἱ λαοί. Ἀποστολή μας, ἐδῶ στὴν Κούβα, εἶναι νὰ κρατήσουμε αὐτὸ τὸ παράδειγμα στὸ νοῦ μας, νὰ δώσουμε νὰ τὸ καταλάβει ὁ λαός μας γιὰτὶ αὐτὸς ἀντιπροσωπεύει τὴ δικαιοσύνη καὶ γιὰτὶ ἀποτελεῖ ἀναπόσπαστο τμῆμα τῆς μεγάλης ἀδερφότητας τῶν καταπιεζόμενων λαῶν στὴν οἰκουμένη. Ὀφείλουμε ἐπίσης νὰ μεταφέρουμε αὐτὸ τὸ παράδειγμα μὲ ὅλους τοὺς τρόπους καὶ τὰ μέσα στὴν καταδυναστευόμενη Ἄμερική γιὰ νὰ δεῖξουμε πῶς εἶναι δυνατὸ νὰ ἀγωνίζεται κανεὶς σὲ ὅλες τὶς ἡπείρους γιὰ τὴ χειραφέτησιν τῶν λαῶν. Κι' ἀκόμα γιὰ νὰ δεῖξουμε στοὺς λαοὺς τῆς Ἄμερικῆς μας καὶ κάτι ἄλλο: πῶς ὅταν ἐξαντλοῦνται τὰ περιθώρια εἰρηνικοῦ ἀγῶνα, ὅταν οἱ ἀντιδραστικὲς δυνάμεις ἐξαπατοῦν ἀδιάκοπα τὸ λαό, ὅχι μόνον μπορεῖ κανεὶς νὰ ὑψώσει τὸ φλάμπουρο τῆς ἐπανάστασης ἀλλὰ ἔχει καὶ ὑποχρέωσιν νὰ τὸ κάμει. Δὲν μιλοῦμε γιὰ καμμιά χώρα εἰδικά. Μιλοῦμε γιὰ συγκεκριμένες καταστάσεις. Ἡ μορφή, τὰ μέσα καὶ ἡ στιγμή ποῦ ἀρχίζει ἕνας ἔγνωνας εἶναι πράγματα ποῦ ἀποφασίζονται ἀπὸ τὶς λαϊκὲς δυνάμεις κάθε χώρας. Ἄλλὰ ὀλοζώντανα ὑπάρχουν τὰ παραδείγματα ποῦ δείχνουν ὅτι μπορεῖ κανεὶς ν' ἀγωνιστεῖ παρὰ

ιόν χημικὸ πόλεμο, παρὰ τὶς καινούριες μεθόδους καταστροφῆς ποὺ κάθε μέρα δοκιμάζουν οἱ γιάνκηδες. Ἄν γιὰ μιὰ στιγμή κυττάξουμε τὸ χάρτη τοῦ Βιετνάμ — ποὺ εἶναι μιὰ μικρὴ σὲ ἔκταση χώρα — κι' ἂν ἔπειτα παρατηρήσουμε τὰ εἴκοσι ἑκατομμύρια τετραγωνικὰ χιλιόμετρα τῆς ἀπέραντης Ἀμερικῆς μας θὰ δοῦμε ἐπὶ πλέον ὅτι εἶναι δυνατὸ ν' ἀγωνιστεῖ κανεὶς ἐδῶ πιδ εὐκόλα.

Πολλοὶ ἀπὸ τοὺς λαοὺς τῆς Ἀμερικῆς εἶναι ὄριμοι γιὰ ἐπανάσταση. Κι' ὅχι μόνο αὐτοὶ ποὺ ἔχουν κιόλας ξεκινήσει σήμερα τὸν ἀγῶνα τους. Ὑπάρχουν καὶ λαοὶ ποὺ δὲν ἔχουν ἀρχίσει ἀκόμα καὶ ποὺ ὅμως ἀκονίζουν ὑπομονετικὰ τὶς κατζάρες τους, γιὰτὶ ξέρουν πὺς ἡ ὥρα ζυγώνει. Ξέρουν ὅτι ὁ ἀμερικάνικος ἱμπεριαλισμὸς θὰ ἐπέμβει στὴν Ἀμερικὴ, ἀλλὰ ξέρουν ἐπίσης ὅτι ὅσο πιδ πολλὰ μέτωπα ἀνοίγονται ταυτόχρονα, τόσο πιδ δύσκολη θὰ εἶναι ἡ πάλη του. Δὲν πρόκειται πὰ γιὰ κῶρες. Ἢ Κούβα π.χ. δὲν εἶναι μιὰ χώρα σὲ τοῦτα τὰ μέρη τοῦ κόσμου. Εἶναι μέρος μιᾶς ἐνιαίας χώρας, τῆς Λατινικῆς Ἀμερικῆς. Κι' εἶναι ἐπὶ πλέον ἕνα σύμβολο γιὰ ὀλόκληρη τὴ Λατινικὴ Ἀμερικὴ.

Ἔτσι κάθε λαὸς ἀρχίζοντας τὸν ἀγῶνα του ἀρχίζει ἐπίσης νὰ σκάβει τὸ λάκκο τοῦ ἱμπεριαλισμοῦ. Τοῦ ἀξίζει λοιπὸν ὀλόκληρη ἡ ὑποστήριξή μας καὶ ἀμέριστος ὁ θαυμασμὸς μας. Οἱ ἱμπεριαλιστὲς προσπαθοῦν τώρα νὰ ἐξαφανίσουν τὴν Κούβα, γιὰ νὰ ἐξαφανίσουν τὸ «κακὸ παράδειγμα». Καὶ ἄσφαλῶς στοχάζονται πὺς ἂν κατάφερναν νὰ θριαμβέψουν θὰ ἐκμηδένιζαν κάθε τι ποὺ ἔχει πραγματοποιήσει ἡ κυβέρνηση, ὅλες τὶς κοινωνικὲς κατακτήσεις καὶ θὰ ἐξόντωναν ὅλους τοὺς ἐκπροσώπους αὐτῆς τῆς κυβέρνησης. Τὸ ξέρομε αὐτὸ πολὺ καλά. Γι' αὐτὸ ἀκριβῶς ὁ ἀγῶνας μας εἶναι ἀγῶνας ζωῆς ἢ θανάτου. Τὸ ξέρει αὐτὸ κι' ὁ λαὸς τοῦ Νότιου Βιετνάμ. Δὲν ὑπάρχει ἄλλη λύση γι' αὐτὸν ἀπ' τὸ νὰ νικήσει ἢ νὰ καταστρεφῆ, πρᾶγμα ποὺ θὰ σήμαινε ἀτελείωτα χρόνια συντριβῆς τῶν καταπιεζόμενων λαῶν κάτω ἀπὸ τὴ μπότα τῆς ἱμπεριαλιστικῆς ἐξουσίας.

Γιὰ τοῦτο ὁ ἀγῶνας πρέπει νᾶναι καλὰ μελετημένος καὶ

καλά ώριμασμένους. "Όμως άπ' τή στιγμῆ πού θ' άρχίσει πρέπει νά συνεχιστεῖ ώς τό τέλος. Δέν πρέπει νά υπάρξουν οὔτε συμβιβασμοί οὔτε σταματήματα στό μισό τοῦ δρόμου. Δέν εἶναι δυνατό νά υπάρξουν συμφωνίες πού θά έγγυώνται μόνο κατά τό ἥμισυ τῆ σταθερότητα μιᾶς χώρας. Ἡ νίκη πρέπει νά εἶναι ολοκληρωτική. Μ' αὐτή τήν προοπτική ὁ λαός μας εἶναι ἕτοιμος νά πολεμήσει. Ἀκριβῶς ὅπως τὸ ἔκανε ἐπὶ ἑπτὰ ὀλόκληρα χρόνια ὁ λαός τῆς Ἀλγερίας. Μὲ τὴν ἴδια πίστη μάχεται σήμερα ὁ λαός τοῦ Νότιου Βιετνάμ. "Έχει ὅμως καί μερικά ἀκόμα πλεονεκτήματα στήν προσπάθειά του: "Έχει τὴ ζεστασιά καί τὴν ὑποστήριξη τῶν ἀδερφῶν του τοῦ Βόρειου Βιετνάμ. "Έχει πῶς κοντά του ἀπ' ὁποιοδήποτε ἄλλον τὸ παράδειγμα γιὰ τὸ τί σημαίνει ἀσταμάτητη πάλη ἑνὸς λαοῦ γιὰ τὴν ἐλευθερία του, αὐτοῦ τοῦ ἀδερφικοῦ του λαοῦ πού ἀγωνίστηκε ἑννιά ὀλόκληρα χρόνια γιὰ ν' ἀποτινάξει τὸ γαλλικὸ ζυγόν. Τέλος ἔχει τὸ παράδειγμα τῆς σημερινῆς κατάστασης στοῦ Βόρειο Βιετνάμ πού μπορεῖ νά τὴ συγκρίνει μὲ ὅσα ὑποφέρει τὸ Νότιο Βιετνάμ.

"Όλα αὐτὰ τὰ πράγματα πρέπει νά κάνουν τὴν πίστη του ἀκόμα πῶς βαθειά, τὴν ἐμπιστοσύνη του στοῦ θρίαμβο ἀκόμα πῶς μεγάλη. "Όλα αὐτὰ μᾶς δίνουν τὴ δυνατότητα νά ξέρουμε — καθὼς τὸ εἶπε ἕνας ἀπὸ τοὺς συντρόφους τῆς ἀντιπροσωπείας — ὅτι ὅποιος κι' ἂν εἶναι οἱ μέθοδοι πού χρησιμοποιεῖ ὁ βορειοαμερικάνικος ἱμπεριαλισμὸς στήν πάλη του, τὸ τελικὸ ἀποτέλεσμα θά εἶναι ἡ νίκη τοῦ Νότιο Βιετνάμ καί ἡ ἐνοποίηση ὀλόκληρης τῆς χώρας.

Τὴ στιγμῆ τούτῃ πού τερματίζονται οἱ ἐκδηλώσεις αὐτῆς τῆς ἑβδομάδας ἑορτασμοῦ γιὰ τὴν τρίτη ἐπέτειο τῆς Ἰδρυσης τοῦ Μετώπου, χαιρετίζουμε τὸν ἀδερφικὸ λαὸ τοῦ Νότιο Βιετνάμ σὰν ἀδερφὸν στό ὄπλα, σὰν ὑποδειγματικὸ σύντροφον σ' αὐτὲς τὶς δύσκολες στιγμὲς τῆς παγκόσμιας ἱστορίας κι' ἀκόμα πῶς πολὺ σὰν λαὸ πρωτοπόρων στρατιωτῶν πού βρίσκεται στό πρῶτα χαρακώματα τῆς πάλης τοῦ παγκόσμιου προλεταριάτου ἐνάντια στοῦν ἱμπεριαλισμὸν. "Έτσι, ὅταν συγκεντρωθῶμετε γιὰ νά χαιρετίσουμε τὸν Βιετναμικὸ λαόν, χαιρετίζουμε ἔ-

ναν ἀληθινὸ ἀδερφό. Σφίγγουμε μέσα στὴν ἀγκαλιά μας τοὺς ἄντρες ποὺ σὲ μιὰ μακρινὴ χώρα τοῦ κόσμου ἀγωνίζονται γιὰ τὴν ἀσφάλειά μας, γιὰ τοὺς κοινούς πόθους ποὺ ἐνώνουν ὅλους τοὺς λαοὺς τῶν τριῶν ἡπείρων ποὺ καταδυναστεύονται σήμερα: τῆς Ἀσίας, τῆς Ἀφρικῆς καὶ τῆς Ἀμερικῆς μας.

2. Λόγος στη Γενεύη. Ἡ θέση τῆς Κούβας στὴν Παγκόσμια Συνδιάσκεψη γιὰ τὸ ἐμπόριο καὶ τὴν ἀνάπτυξη

Στις 23 Μάρτη 1964 ἄρχισε στὴ Γενεύη ἡ Παγκόσμια Συνδιάσκεψη ἐμπορίου καὶ ἀνάπτυξης ποὺ συγκλήθηκε ἀπὸ τὰ Ἕνωμένα Ἔθνη. 1500 ἀντιπρόσωποι ἀπὸ 120 χῶρες συμμετείχαν σ' αὐτήν. Ἐπικεφαλὴς τῆς ἀντιπροσωπείας τῆς Κούβας ἦταν ὁ Ἐρνέστο Τσέ Γκουεβέρα. Ὁ λόγος αὐτὸς ἐκφωνήθηκε στὶς 25 Μάρτη 1964.

Σὰς μιᾷ τῶρα ἡ ἀντιπροσωπεία τῆς Κούβας, νησιωτικῆς χώρας, ποὺ βρίσκεται στὴν εἴσοδο τοῦ Κόλπου τοῦ Μεξικοῦ, στὴν Καραϊβικὴ θάλασσα. Σὰς μιᾷ μὲ βάση τὰ πολυάριθμα διακαιώματα ποὺ ἔχει γιὰ τὴ διακήρυξη ἐδῶ τῆς ἀλήθειας της. Ἡ Κούβα σὰς μιᾷ πρῶτα - πρῶτα μὲ τὴν ιδιότητά της ὡς ὅταν χώρας ποὺ ἀνήκει στὸ σύνολο τῶν λατινοαμερικανικῶν ἐθνῶν, παρ' ὅλο ποὺ μὲ παράνομα μέτρα τὴν ἀποχώρισαν προσωρινὰ ἀπ' τὸν ὄργανισμό τῆς ζώνης αὐτῆς, χάρη στὶς πιέσεις τῶν Ἕνωμένων Πολιτειῶν τῆς Ἀμερικῆς. Ἡ γεωγραφικὴ της τοποθέτηση δείχνει ὅτι πρόκειται γιὰ μιὰ χώρα ὑπανάπτυκτη· μιὰ χώρα ποὺ ἔννοιωσε στὴ σάρκα της τίς διαστροφές τῆς ἀποικιακῆς καὶ ἱμπεριαλιστικῆς ἐκμετάλλευσης καὶ ποὺ γνώρισε τὴ σκληρὴ ἐμπειρία τῆς ὑποτελείας τῶν ἀγορῶν της καὶ ὅλης τῆς οἰκονομίας της ἢ, πρᾶγμα ποὺ εἶναι τὸ ἴδιο, τῆς ὑποταγῆς ὀλόκληρου τοῦ Κυβερνητικοῦ της μηχανισμοῦ σὲ μιὰ ξένη δύναμη.

Ἡ Κούβα σὰς μιᾷ ἀκόμη καὶ ὡς χώρα ἀπειλούμενη μὲ εἰσβολή.

Cuba Socialista, ἀρ. 33, Μαῖος 1964.

“Όλα αυτά τὰ χαρακτηριστικά εἶναι ποὺ ἔφεραν τὴ χώρα μας στὸ πρῶτο πλάνο τῆς ἐπικαιρότητας σ’ ὅλο τὸν κόσμο, παρὰ τὸ μικρὸ τῆς μέγεθος, παρὰ τὴν περιορισμένη οἰκονομική της σημασία καὶ τὸ μικρὸ ἄριθμὸ τῶν κατοίκων της.

Στὴ συνδιάσκεψη αὐτή, ἡ Κούβα θὰ ἐκφράσει τὴν ἀποψή της μέσα ἀπ’ τὰ διάφορα πρίσματα ποὺ διαγράφουν τὴν ιδιόμορφη κατάστασή της μέσα στὸν κόσμο, ἀλλὰ θὰ βασίσει τὴν ἀνάλυσή της πάνω στὴ σημαντικώτερη καὶ θετικώτερη ιδιότητά της: τὴν ιδιότητά της σὰν χώρας ποὺ οἰκοδομεῖ τὸ σοσιαλισμό.

Σὰν λατινοαμερικανικὴ καὶ ὑπανάπτυκτη χώρα, θὰ συμπαρασταθεῖ στὶς κυριώτερες ἀπαιτήσεις τῶν ἀδελφῶν χωρῶν· σὰν χώρα ἀπειλουμένη μὲ εἰσβολὴ θὰ καταγγελλεῖ ἀπ’ τὴν ἀρχὴ ὅλες τὶς προγραμματισμένες σκευωρίες τοῦ μηχανισμοῦ καταναγκασμοῦ τῆς ἰμπεριαλιστικῆς ἐξουσίας τῶν Ἑνωμένων Πολιτειῶν τῆς Ἀμερικῆς.

Βάζουμε σὰν εἰσαγωγὴ αὐτὲς τὶς λίγες ἐξηγήσεις, γιατί ἡ χώρα μας θεωρεῖ ἀπαραίτητο νὰ καθορίσει μὲ ἀκρίβεια τὴ σημασία τῆς συνδιάσκεψης αὐτῆς, τὴ σπουδαιότητά της καὶ τὴν ἐνδεχόμενη ἐπίδρασή της. Φτάνουμε στὴ συνδιάσκεψη αὐτὴ 17 χρόνια μετὰ τὴ συνδιάσκεψη τῆς Ἀβάνας, ὅπου προσπαθῆθηκε νὰ γίνεῖ μιὰ διοργάνωση τοῦ κόσμου σύμφωνα μὲ τὰ ἀντιμαχόμενα ἰμπεριαλιστικὰ συμφέροντα. Παρ’ ὅλο ποὺ ἡ Κούβα ἦταν ἡ ἔδρα αὐτῆς τῆς συνδιάσκεψης, ἡ ἐπαναστατικὴ μας κυβέρνησις δὲν αἰσθάνεται καθόλου δεσμευμένη ἀπ’ τὸ ρόλο ποὺ ἔπαιξε τότε μιὰ ἐξαρτημένη ἀπ’ τὸν ἰμπεριαλισμὸ κυβέρνησις οὔτε ἀπ’ τὸ περιεχόμενο καὶ τὴν ἔννοια τοῦ περίφημου Χάρτη τῆς Ἀβάνας.

Στὴ διάρκεια αὐτῆς τῆς συνδιάσκεψης καὶ τῆς ἄλλης τοῦ Μπρέττον Γούντς ποὺ προηγήθηκε, διάφοροι διεθνεῖς ὀργανισμοὶ δημιουργήθηκαν κι’ ἀνάπτυξαν βλαβερὴ δράση γιὰ τὰ συμφέροντα τῶν ἐξαρτημένων χωρῶν τοῦ σύγχρονου κόσμου. Οἱ Ἑνωμένες Πολιτεῖες τῆς Ἀμερικῆς δὲν ἐπικύρωσαν τὸν Χάρτη τῆς Ἀβάνας ποὺ τὸν θεώρησε πολὺ «τολμηρό»· οἱ διάφοροι ὅμως πιστωτικοὶ καὶ χρηματιστικοὶ διεθνεῖς

ὀργανισμοὶ κί ἡ συμφωνία πάνω στίς δασμολογικές τιμές τοῦ ἐμπορίου, πού ἦταν τὰ συγκεκριμένα ἀποτελέσματα τῆς συνδιάσκεψης αὐτῆς, ἀπόδειξαν τήν ἀνεπάρκειά τους σάν ὄπλα γιά τήν ὑπεράσπιση τῶν συμφερόντων τῆς χώρας καί τήν ἰδιότητά τους ἀκόμη σάν ὄπλα ἐπίθεσης ἐνάντιά της.

Εἶναι ζητήματα αὐτά πού θά τὰ πραγματοποιηθοῦμε πλατύτερα παρακάτω. Σήμερα τὸ περιεχόμενο τῆς συνδιάσκεψης εἶναι πλατύτερο καί ρεαλιστικώτερο, γιατί ἀσχολεῖται, ἀνάμεσα σ' ἄλλα, μὲ τρία ἀπ' τὰ ζωτικώτερα προβλήματα τοῦ σύγχρονου κόσμου: τίς σχέσεις ἀνάμεσα στὸ στρατόπεδο τῶν σοσιαλιστικῶν χωρῶν καί στὸ στρατόπεδο τῶν ἀνεπτυγμένων καπιταλιστικῶν χωρῶν, τίς σχέσεις ἀνάμεσα στίς ὑποανάπτυκτες χώρες καί τίς ἀνεπτυγμένες καπιταλιστικές δυνάμεις καί τέλος τὸ μεγάλο πρόβλημα τῆς ἀνάπτυξης γιά τὸν ἐξαρτημένο κόσμο.

Ὁ ἀριθμὸς τῶν συμμετεχόντων στῆ νέα αὐτὴ συνδιάσκεψη ξεπερνάει πολὺ αὐτὸν τῶν ἀντιπροσώπων τῆς συνδιάσκεψης τῆς Ἀβάνας τὸ 1947. Δὲν μπορούμε παρ' ὄλ' αὐτὰ νὰ πούμε μὲ καθαρὴ καρδιά ὅτι τὸ βῆμα αὐτὸ εἶναι τὸ βῆμα ὄλων τῶν λαῶν τοῦ κόσμου. Οἱ ἐκπληκτικές νομικές ἐρμηνεῖες πού ἐπιχειροῦν ἀτιμώρητα μερικές δυνάμεις στεροῦν ἀπ' τὴ συνδιάσκεψη τὴν παρουσία χωρῶν μὲ μεγάλη σημασία στὸν κόσμο, ὅπως τῆς Λαϊκῆς Δημοκρατίας τῆς Κίνας, μόνης νόμιμης ἐκπροσώπου τοῦ πολυαριθμότερου λαοῦ τῆς γῆς κί ἔτσι βλέπουμε τὰ ἔδρανά της νὰ κατέχονται ἀπὸ μιὰ πλαστὴ ἀντιπροσώπηση. Καί τὸ ἄκρο ὄωτο τῆς παραδοξότητος εἶναι ὅτι αὐτὴ ἡ ψευτοαντιπροσωπεία κατέχει τὸ δικαίωμα τοῦ βέτο στὰ Ἕνωμένα Ἔθνη.

Ἐπισημαίνουμε ἀκόμα ὅτι ἀπουσιάζουν ἐδῶ οἱ ἀντιπροσωπεῖες τῆς Λαοκρατικῆς Δημοκρατίας τῆς Κορέας καί τῆς Λαοκρατικῆς Δημοκρατίας τοῦ Βιετνάμ, αὐθεντικές ἐξουσίες τῶν λαῶν τους, ἐνῶ βρίσκονται ἐδῶ ἀντιπρόσωποι τῶν κυβερνήσεων τοῦ Νότιου τῶν δύο αὐτῶν διχοτομημένων κρατῶν καί, πρᾶγμα πολὺ σοβαρώτερο, ἡ Ὄμοσπονδιακὴ Δημοκρατία τῆς Γερμανίας, μὲ τὸν ἴδιο τρόπο, ἀντιπροσωπεύεται

στη συνδιάσκεψη αυτή και κατέχει την αντιπροεδρία, ενώ έχει παραμεριστεί άδικα ή Λαοκρατική Γερμανική Δημοκρατία. Ένώ λοιπόν οι σοσιαλιστικές χώρες που άναφέραμε άπουσιάζουν, κατέχει πεισματικά έδρα στην αίθουσα αυτή ή κυβέρνηση τής Νοτιοαφρικανικής Ένωσης, που παραβιάζει τὸ Χάρτη τῶν Ἑνωμένων Ἐθνῶν με τήν άπάνθρωπη και φασιστική πολιτική του διαχωρισμού που εφαρμόζει, επικυρωμένη άπ' τούς νόμους της, και που προκαλεί τὸν Ο.Η.Ε. με τήν άρνησή της νά δώσει πληροφορίες για τὰ έδάφη που κρατάει καταπιστευματικά.

Έξ αίτίας όλων αὐτῶν τῶν άνωμαλιῶν αὐτή ή συγκέντρωση δέν μπορεί νά θεωρηθεῖ σαν τὸ βήμα όλων τῶν λαῶν του κόσμου. Είναι καθήκον μας νά τὸ τονίσουμε, νά έπιστήσουμε τήν προσοχή τῶν παρισταμένων γιατί ὅσο θά διαρκεί αὐτή ή κατάσταση πραγμάτων κι' ὅσο ή δικαιοσύνη θά παραμένει στα χέρια τῶν ισχυρῶν συμφερόντων, οι νομικές έρμηνείες θά συνεχίσουν νά εξαρτῶνται άπ' τις δυνάμεις τής καταπίεσης και θά είναι δύσκολο νά μειώσουμε τήν ένταση που βασιλεύει και που κυφορεῖ θανάσιμους κινδύνους για τήν άνθρωπότητα. Ὑπογραμμίζουμε έδῶ τὰ γεγονότα αὐτά για νά δώσουμε στη συνδιάσκεψη νά καταλάβη τήν εὐθύνη που βαρύνει τούς ἄμους μας και τις συνέπειες που μπορεί νά έχουν οι άποφάσεις που θά παρθοῦν έδῶ. Μια μόνη στιγμή άδυναμίας, άμφιβολίας ή συμβιβασμού μπορεί νά άμαυρώσει τις πράξεις μας στα μάτια τής ιστορίας του μέλλοντος· είμαστε κατά κάποιο τρόπο συνένοχοι, έμεῖς, τὰ μέλη τῶν Ἑνωμένων Ἐθνῶν· τὰ χέρια μας είναι βαμμένα με τὸ αίμα του Λουμούμπα, του Κογκολέζου πρωθυπουργού που δολοφονήθηκε έπαίσχυντα τή στιγμή που τὰ στρατεύματα του Ο.Η.Ε. ήταν έπιφορτισμένα με τήν εξασφάλιση τής σταθερότητας του καθεστώτος του. Και τὸ πιὸ έπιβαρυντικό άπ' όλα είναι ότι ὁ ἴδιος ὁ μάρτυρας Πατρὶς Λουμούμπα είχε άπευθύνει έκτακτη έκκληση στα στρατεύματα αὐτά.

Γεγονότα τέτοιας σοβαρότητας, γεγονότα που έχουν άρνητική σημασία για τις σχέσεις ανάμεσα στους λαούς και που

διακυβεύουν τὸ γόητρό μας σὰν κυρίαρχων ἔθνῶν, δὲν πρέπει νὰ ἐπιτρέπονται σὲ μιὰ τέτοια συνδιάσκεψη.

Ζοῦμε σ' ἓνα κόσμο βαθειὰ δικασμένο σὲ ἀνταγωνιστικές ομάδες ἔθνῶν ποὺ ἐκπροσωποῦν πολὺ διαφορετικές μεταξὺ τους οἰκονομικές, κοινωνικές καὶ πολιτικές τάσεις. Στὸν κόσμο αὐτὸ τῶν ἀντιθέσεων, ἡ ἀντίθεση ἀνάμεσα στὶς σοσιαλιστικές καὶ τὶς καπιταλιστικές χώρες ἐκδηλώνεται σὰν ἡ βασικότερη τῆς ἐποχῆς μας. Τὸ γεγονός ὅτι ὁ ψυχρὸς πόλεμος, ἐμπνευσμένος ἀπ' τὴ Δύση, ἀπόδειξε τὴν πρακτικὴ ἀναποτελεσματικότητά του καὶ τὴν ἔλλειψη ρεαλισμοῦ του ἀποτελεῖ ἕναν ἀπ' τοὺς λόγους σύγκλησης αὐτῆς τῆς συνδιάσκεψης. Ἄν ὅμως εἶναι ἡ βασικότερη ἀντίθεση, δὲν εἶναι καὶ ἡ μόνη. Ὑπάρχει καὶ ἡ ἀντίθεση ἀνάμεσα στὶς ἀνεπτυγμένες καπιταλιστικές χώρες καὶ τοὺς ὑπανάπτυκτους λαοὺς τοῦ κόσμου καί, στὴ Συνδιάσκεψη αὐτὴ γιὰ τὸ Ἐμπόριο καὶ τὴν Ἀνάπτυξη, οἱ ἀντιθέσεις ἀνάμεσα στὶς ομάδες αὐτὲς ἔθνῶν ἔχουν μεγάλη σημασία. Ὑπάρχει ἀκόμη καὶ ἡ ἀντίθεση ἀνάμεσα στὶς διάφορες καπιταλιστικές χώρες ποὺ μάχονται ἀκατάπαυστα μεταξὺ τους γιὰ τὸ μῶρασμα τοῦ κόσμου καὶ τὴ σταθερὴ κατοχὴ τῶν ἀγορῶν τους, ποὺ τοὺς ἐπιτρέπει μιὰ εὐρύτατη ἀνάπτυξη βασισμένη πάνω στὴν ἐξαθλίωση καὶ τὴν ἐκμετάλλευση τοῦ ἐξαρτημένου κόσμου.

Οἱ ἀντιθέσεις αὐτὲς εἶναι σημαντικές· ἀντανακλοῦν τὴ σύγχρονη πραγματικότητα τοῦ πλανήτη καὶ κυφοροῦν τὸν κίνδυνο νέων ἀναταραχῶν ποὺ κινδυνεύουν νὰ πάρουν στὴν ἀτομικὴ ἐποχὴ παγκόσμιες διαστάσεις.

Σ' αὐτὴ τὴν ἐξισωτικὴ Συνδιάσκεψη ὅπου ὅλα τὰ ἔθνη θὰ μποροῦν νὰ ἐκφράσουν μὲ τὴν ψῆφο τους τὶς ἐλπίδες τῶν λαῶν τους, θὰ γίνει ἓνα μεγάλο βῆμα στὴν ἱστορία τοῦ κόσμου, ἂν μπορέσουμε νὰ φτάσουμε σὲ μιὰ ἱκανοποιητικὴ γιὰ τὴν πλειοψηφία ἀπόφαση. Πολλὲς ὅμως δυνάμεις μηχανορραφοῦν γιὰ ν' ἀποφύγουν μιὰ τέτοια λύση. Ἡ εὐθύνη γιὰ τὶς ἀποφάσεις ποὺ θὰ παρθοῦν πέφτει πάνω στοὺς ἀντιπρόσωπους τῶν ὑπανάπτυκτων χωρῶν. Ἄν ὅλοι οἱ λαοὶ ποὺ ζοῦν μέσα σὲ ἐπισημασμένες οἰκονομικές συνθήκες, ἐξαρτημένες σὲ

ζωτικούς τομείς τῆς οἰκονομίας τους καὶ τῆς πολιτικοκοινωνικῆς τους δομῆς ἀπὸ ξένες δυνάμεις, μπορέσουν ν' ἀντισταθοῦν στοὺς πειρασμοὺς καὶ τὶς προσφορὰς καὶ νὰ ἐπιβάλλουν ἐδῶ ἓνα καινούριο τύπο σχέσεων, ἡ ἀνθρωπότητα θὰ ἔχει κάνει ἓνα βῆμα μπρός.

Ἄν, ἀντίθετα, οἱ ὁμάδες τῶν ὑπανάπτυκτων χωρῶν ἀπαντήσουν στὸ τραγούδι τῶν σειρήνων τῶν ἀνεπτυγμένων δυνάμεων ποὺ ἐκμεταλλεύονται τὴν καθυστέρησή τους, ἂν κατατριβοῦν σὲ στεῖρες ἐσωτερικὲς διαμάχες διαφιλονικώντας τὸ ψαροκόκκαλο ποὺ τοὺς ρίχνουν οἱ ἰσχυροὶ τοῦ κόσμου τούτου καὶ διασπᾶσουν ἔτσι τὴν ἐνότητά τους σὰν δυνάμεων ἀριθμητικὰ ἀνώτερων, ἢ ἀκόμα ἂν σταθοῦν ἀνίκανες νὰ ἐπιβάλλουν καθαρὰς συμφωνίες, χωρὶς ὑπεκφυγὰς καὶ ποὺ νὰ μὴν ὑπόκεινται σὲ αὐθαίρετες ἐρμηνεῖες ἢ σὲ παραβιάσεις κατὰ βούληση, τότε ἡ προσπάθειά μας θὰ ὑποβεί μάταιη καὶ οἱ ἐξαντλητικὲς συζητήσεις τῆς συνδιάσκεψης αὐτῆς θὰ μεταφραστοῦν σὲ ἀκίνδυνα ντοκουμέντα καὶ ἀρχεῖα ὅπου ἡ διεθνὴς γραφειοκρατία θὰ φυλάει τόννους ὀλόκληρους μωτίζουρωμένο καρτὶ καὶ χιλιόμετρα ἀπὸ μαγνητοταινίες, ὅπου θὰ ἔχουν συλλεχθεῖ οἱ προφορικὲς γνώμες τῶν μελῶν τῆς. Κι' ὁ κόσμος θὰ παραμείνει ὁ ἴδιος.

Ἔτσι ἔχει τὸ ζήτημα μὲ τὴ συνδιάσκεψη αὐτὴ καὶ θὰ πρέπει νὰ βρεθεῖ μιὰ λύση ὄχι μόνο στὰ προβλήματα ποὺ δημιουργεῖ ἡ κυριαρχία τῶν ἀγορῶν καὶ ἡ χειροτέρευση τῶν ὅρων ἀνταλλαγῆς, ἀλλὰ καὶ στὴν κυριώτερη αἰτία αὐτῆς τῆς κατάστασης πραγμάτων, δηλαδὴ τὴν ὑποδούλωση τῶν ἐθνικῶν οἰκονομιῶν τῶν ἐξαρτημένων χωρῶν ἀπὸ ἄλλες περισσότερο ἀναπτυγμένες ποὺ ἐπιβάλλονται μὲ τὶς ἐπενδύσεις τους στοὺς κυριώτερους τομείς τῆς οἰκονομίας.

Πιστεύουμε — καὶ τὸ δηλώνουμε ἀνοικτὰ — ὅτι ἡ μόνη σωστὴ λύση τῶν σημερινῶν προβλημάτων τῆς ἀνθρωπότητας εἶναι ἡ ὀλοκληρωτικὴ ἐξάλειψη τῆς ἐκμετάλλευσης τῶν ἐξαρτημένων χωρῶν ἀπ' τὶς ἀναπτυγμένες κεφαλαιοκρατικὲς κῶρες, μαζὶ μὲ ὅλα ὅσα συμπεριλαμβάνονται σ' αὐτό. ἤρθαμε ἐδῶ γνωρίζοντας ὑπόλυτα ὅτι πρόκειται γιὰ συζήτηση

ανάμεσα σὲ ἀντιπρόσωπους λαῶν ποὺ ἐξάλειψαν τὴν κυριαρχία τοῦ ἀνθρώπου ἀπ' τὸν ἄνθρωπο ἀπ' τὴ μιὰ καὶ σὲ ἀντιπροσώπους τῆς πλειοψηφίας τῶν λαῶν ποὺ τὴν ὑπομένουν ἀκόμα. Ἄπ' αὐτὸ τὸ σημεῖο πρέπει νὰ ἀρχίσει ὁ διάλογος. Παρ' ὄλο ποὺ ἡ ἄποψή μας εἶναι πολὺ σταθερὴ γιὰ νὰ ὑποστῆ τροποποιήσεις, εἴμαστε ἕτοιμοι γιὰ ἕναν ἐποικοδομητικὸ διάλογο μέσα στὰ πλαίσια τῆς εἰρηνικῆς συνύπαρξης ἀνάμεσα σὲ κῶρες μὲ διαφορετικὰ οἰκονομικά, πολιτικὰ καὶ κοινωνικὰ συστήματα. Τὸ πρόβλημα εἶναι νὰ δοῦμε τί μπορούμε νὰ ἀποκτήσουμε χωρὶς νὰ χρειαστεῖ νὰ χρησιμοποιήσουμε βία καὶ νὰ δοῦμε πότε πρέπει νὰ ἐγκαταλείψουμε ἕνα προνόμιο πρὶν τὸ χάσουμε ἀναπόφευκτα μὲ τὴ βία. Ἡ συνδιάσκεψη θὰ πρέπει νὰ περάσει μέσ' ἀπ' αὐτὸ τὸ στενὸ καὶ κακοτράχαλο μονοπάτι. Οἱ ἔλιγμοι θὰ μᾶς ὀδηγήσουν σὲ ἄκαρπες λύσεις.

Ἀναγγελαμε, στὴν ἀρχὴ τῆς ὀμιλίας αὐτῆς, ὅτι ἡ Κούβα θὰ μιλοῦσε ἀκόμη καὶ σὰν χώρα - θῦμα ἐπιδρομῆς. Γνωρίζετε ὄλοι τὰ τελευταῖα γεγονότα ποὺ ἔκαναν τὴ χώρα μας στόχο τῆς ἱμπεριαλιστικῆς ὀργῆς. Ἄπὸ πρὶν ἀκόμα ἀπ' τὴν Πλάγια Χιρὸν ἀκοῦνται πάνω της ὅλες οἱ πιέσεις καὶ παραβιάσεις τοῦ Διεθνοῦς Δικαίου ποὺ μπορεῖ νὰ φανταστεῖ κανεὶς. Δὲν εἶναι τυχαῖο ὅτι ἡ Κούβα στάθηκε ἡ κυριώτερη οκνηρὴ ἐνὸς ἀπ' τὰ γεγονότα ποὺ ἀπειλήσαν περισσότερο τὴν εἰρήνη τοῦ κόσμου καὶ ποὺ προερχόταν ἀπὸ νόμιμες ἐνέργειες τῆς ὁποῖ-εως ἐπέτρεπε στὴ χώρα μας νὰ κάνει τὸ δικαίωμά της νὰ ἀποφασίζει γιὰ τὴν πορεία προόδου τοῦ λαοῦ της.

Οἱ ἐπιδρομὲς τῶν Ἑνωμένων Πολιτειῶν ἐνάντια στὴν Κούβα ἄρχισαν πρακτικὰ μετὰ τὸ θρίαμβο τῆς Ἐπανάστασης. Στὴν ἀρχὴ κατευθύνονταν ὁμοσφ ἔναντια στὰ παραγωγικὰ κέντρα τῆς Κούβας. Ἐπειτα, οἱ ἐπιδρομὲς αὐτὲς πῆραν τὴ μορφή μέτρων προορισμένων νὰ παραλύσουν τὴν κουβανικὴ οἰκονομία. Στὰ μέσα τοῦ 1960, οἱ Ἑνωμένες Πολιτεῖες προσπάθησαν νὰ στερήσουν ἀπ' τὴν Κούβα τὸ ἀπαραίτητο ὑλικὸ γιὰ τὴ λειτουργία τῶν βιομηχανιῶν της, τῶν μεταφορῶν της καὶ τῶν ἠλεκτρικῶν της ἐργοστασίων. Κάτω ἀπ' τὴν πίεση τοῦ Στάιητ Ντηπάρτμεντ, οἱ ἀνεξάρτητες βορειοαμερικανικὲς

εταιρίες πετρελαίου άρνήθηκαν νά πουλήσουν πετρέλαιο στην Κούβα και νά τήν αφήσουν νά χρησιμοποιήσει πετρελαιοφόρα γιά τή μεταφορά του. Λίγο μετά, οί Ήνωμένες Πολιτείες προσπάθησαν νά στερήσουν τήν Κούβα άπ' τά αναγκαία γιά τό έξωτερικό της έμπόριο μέσα. Στις 6 Ίουλίου 1960, ό πρόεδρος Άϊζενχάουερ περιόρισε σέ 700.000 τόννους τήν εισαγόμενη άπ' τήν Κούβα ποσότητα ζάχαρης, γιά νά τήν έξαλείψει ολοκληρωτικά στις 31 Μάρτη τού 1961, λίγες μέρες μετά τήν άναγγελία τής Συμμαχίας γιά τήν πρόοδο και λίγο πριν τήν Πλάγια Χιρόν. Οί Ήνωμένες Πολιτείες προσπάθησαν νά παραλύσουν τή βιομηχανία τής Κούβας στερώντας τήν άπό πρῶτες ύλες και άνταλλακτικά γιά τίς μηχανές της: τό ύπουργείο Έμπορίου άποφάσισε στις 19 Ήκτώβρη 1960 τήν άπαγόρευση τής άποστολής στό νησί μας πολλών προϊόντων. Ή άπαγόρευση αύτή τού έμπορίου με τήν Κούβα έφτασε στό άπόγειό της ύταν, στις 3 Φλεβάρη 1962, ό πρόεδρος Κέννεντυ κατάργησε ολοκληρωτικά κάθε έμπορική σχέση ανάμεσα στην Κούβα και στις Η.Π.Α.

Όταν ύλα αύτά τά μέτρα άπότυχαν, οί Η.Π.Α. άποφάσισαν νά εφαρμόσουν τόν οικονομικό άποκλεισμό τής πατρίδας μας έτσι ώστε νά έμποδιστεί τό έμπόριο τής Κούβας με τίς άλλες κῶρες. Πρῶτα - πρῶτα, στις 24 Γενάρη 1962, άποφασίστηκε ότι ή είσοδος στις Ήνωμένες Πολιτείες κάθε προϊόντος έπεξεργασμένου όλικά ή μερικά με κουβανικής προέλευσης προϊόντα, άπαγορεύεται — άκόμα κι' αν έχει κατασκευαστεί άλλου. Μ' ένα καινούριο μέτρο πού πρακτικά σημαίνει οικονομικό άποκλεισμό, ό Λευκός Οίκος δημοσίευε στις 6 Φλεβάρη 1963 ένα άνακοινωθέν πού άνάγγελλε ότι κανένα προϊόν άγορασμένο με κρήμα τής βορειοαμερικάνικης κυβέρνησης δέν έπιτρεπόταν νά μεταφερθεί με καράβια με ξένη σημαία πού νά έχουν κάνει έμπόριο με τήν Κούβα μετά τό Γενάρη τού ίδιου χρόνου. Έτσι δημιουργήθηκε μιá μαύρη λίστα πού περιλάμβανε τά όνόματα πάνω άπό 150 πλοίων πού άνήκαν σέ κῶρες πού δέν ύπόκυψαν στόν παράνομο άποκλεισμό τών Ήνωμένων Πολιτειών. Άκόμα, γιά νά κάνουν

τὸ ἐμπόριο μὲ τὴν Κούβα δυσκολώτερο, οἱ Ἀμερικάνοι ἀκινητοποίησαν ὅλα τὰ κουβανικὰ γραμμάτια σὲ βορειοαμερικάνικὸ ἔδαφος καὶ ἀπαγόρευαν κάθε μεταφορὰ δολλαρίων πρὸς τὴν Κούβα καὶ ἀπ' τὴν Κούβα, καθὼς καὶ κάθε ἄλλο τύπο συναλλαγῆς μὲ δολλάρια πραγματοποιημένο μὲ τὴν παρέμβαση τρίτης χώρας.

Ἐπιθυμώντας νὰ μᾶς βλάψει, ὁ Trade Expansion Act (Νόμος Ἐμπορικῆς Ἐπέκτασης) ἀποκλείει ἀνοικτὰ τὴ χώρα μας ἀπ' τὰ πλεονεκτήματα πού δίνει ὁ νόμος αὐτός. Τὴ χρονιά αὐτή, οἱ ἐπιθέσεις συνεχίζονται. Στις 18 Φλεβάρη 1964, οἱ Ἠνωμένες Πολιτείες δήλωσαν ὅτι παύουν τὴν παροχὴ βοήθειας στὴν Ἀγγλία, τὴ Γαλλία καὶ τὴ Γιουγκοσλαβία γιατί οἱ κῶρες αὐτὲς συνέχιζαν τὸ ἐμπόριο μὲ τὴν Κούβα. Κι' ὁ Ντὴν Ράσκ δήλωσε ἐπὶ λέξει: «Ἔτσι, δὲν μπορεῖ νὰ ὑπάρξει βελτίωση τῶν σχέσεων μὲ τὴν Κομμουνιστικὴ Κίνα ὅσο θὰ ὑποθάλλει καὶ θὰ ὑποστηρίζει ἐπιθέσεις στὴ Νοτιοανατολικὴ Ἀσία, οὔτε μὲ τὴν Κούβα, ὅσο θὰ ἀντιπροσωπεύει ἀπειλὴ γιὰ τὸ δυτικὸ ἡμισφαίριο.

«Ἡ ἀπειλὴ αὐτὴ δὲν μπορεῖ νὰ λήξει μὲ ἱκανοποίηση τῆς Οὐάσιγκτων παρὰ μόνο δταν ὁ Κουβανικὸς λαὸς θὰ ἀνατρέψει τὸ καθεστῶς τοῦ Κάστρο. Θεωροῦμε τὸ καθεστῶς αὐτὸ προσωρινόν».

Ἡ Κούβα ζητάει ἐδῶ ἀπ' τὴν ἀντιπροσωπεῖα τῆς κυβέρνησης τῶν Ἠνωμένων Πολιτειῶν νὰ πεῖ ἂν οἱ ἐνέργειες πού ἐπιφέρουν δηλώσεις αὐτοῦ τοῦ εἴδους καὶ τὰ γεγονότα πού παραθέσαμε παραπάνω εἶναι ἢ ὄχι πράγματα ἀντίθετα μὲ τὴ συνύπαρξη στὸ σύγχρονο κόσμο κι' ἂν ἡ σειρὰ τῶν οικονομικῶν πιέσεων πού ἀσκήθηκαν ἐνάντια στὸ νησί μας κι' ἐνάντια σ' ἄλλες κῶρες πού ἐμπορεύονται μαζί του, εἶναι νόμιμες. Ἄν ἡ στάση αὐτὴ εἶναι ἢ ὄχι ἀντίθετη μὲ τὴν ἀρχὴ τοῦ Ὁργανισμοῦ πού μᾶς συγκαλεῖ καὶ πού εἶναι ἡ ἀρχὴ τῆς ἀνοχῆς ἀνάμεσα στὰ Κράτη καὶ πού ἐπιβάλλει στὶς κῶρες πού ἐπικύρωσαν στὸ Χάρτη τῆς τὴν εἰρηνικὴ ἐπίλυση τῶν διαφορῶν τους. Ἄν ἡ σιᾶση αὐτὴ εἶναι ἢ ὄχι ἀντίθετη μὲ τὸ πνεῦμα τῆς συνδιάσκεψης αὐτῆς πού γίνεται μὲ σκοπὸ τὴν ἐξάλειψη

τῶν διακρίσεων κάθε μορφῆς καὶ τὴν κατάργησιν τῶν φραγμῶν ἀνάμεσα στὶς χώρες μὲ διαφορετικὰ κοινωνικὰ συστήματα καὶ διαφορετικὸ ἐπίπεδο ἀνάπτυξης. Ζητᾶμε ἀπ' τὴ συνδιάσκεψιν αὐτὴ νὰ ἐκφράσῃ τὴν ἀποψή της πάνω στὴν ἐξήγησιν ποὺ θὰ δώσει ἢ ἀντιπροσωπεῖα τῶν Ἑνωμένων Πολιτειῶν ἂν αὐτὴ διακινδυνεύσει νὰ δώσει κάποια ἐξήγησιν. Ἀπ' τὴν πλευρὰ μας ἐμεῖς διατηροῦμε τὶς ἀπόψεις μας στὸ ζήτημα αὐτό. Κ' εἴμαστε ἕτοιμοι γιὰ τὸ διάλογο ἂν δὲν διεξαχθεῖ αὐτὸς κάτω ἀπὸ ἀπαράδεκτες γιὰ μᾶς προϋποθέσεις.

Ἀπ' τὴν ἐποχὴ ποὺ ὑπογράφηκε ὁ Χάρτης τῆς Ἀθῆνας, συνέβηκαν γεγονότα ἀναμφισβήτητης σημασίας στὸ πεδίο τοῦ ἐμπορίου καὶ τῆς οἰκονομικῆς ἀνάπτυξης: ἐπισημαίνουμε πρὶν ἀπ' ὅλα τὴν ἐξάπλωσιν τοῦ σοσιαλιστικοῦ στρατόπεδου καὶ τὴν ἀποσύνθεσιν τοῦ ἀποικιακοῦ συστήματος. Σήμερα μιὰ σειρά χώρες (ποὺ ἐκπροσωποῦν μιὰ ἐπιφάνεια πάνω ἀπὸ 30 ἑκατομμύρια τετραγωνικὰ χιλιόμετρα κί' ἓνα πληθυσμὸ που προσεγγίζει τὸ ἓνα τρίτο τοῦ παγκόσμιου πληθυσμοῦ) διάλεξαν ὡς δρόμο ἀνάπτυξης τὴν οἰκοδόμησιν τῆς κομμουνιστικῆς κοινωνίας καὶ ὡς φιλοσοφία τῆς δράσεως τους τὸ μαρξισμὸ - λενινισμὸ. Ἄλλοι λαοὶ ἔχουν κιόλας ἐκφράσει τὴ θέλησίν τους νὰ ἐγκαθιδρύσουν τὶς βάσεις τῆς οἰκοδόμησεως τοῦ σοσιαλισμοῦ, ἀκόμα κί' ἂν δὲν ἔχουν ἄμεσα δεχθεῖ τὴ μαρξιστικὴ - λενινιστικὴ φιλοσοφία. Ἡ Εὐρώπη, ἡ Ἀσία καὶ ἀπὸ δῶ καὶ πέρα ἡ Ἀφρικὴ καὶ ἡ Ἀμερικὴ συνταράζονται ἀπ' τὶς καινούριες ιδέες.

Τὸ σοσιαλιστικὸ στρατόπεδο ἀναπτύχθηκε χωρὶς διακοπὴ μὲ ρυθμὸ ἀνάπτυξης πολὺ ἀνώτερο ἀπ' τὸ καπιταλιστικὸ, παρ' ὅλο ποὺ γενικὰ ξεκίνησε ἀπὸ πολὺ χαμηλὰ ἐπίπεδα ἀνάπτυξης καὶ πέρασε ἀπὸ ἐξοντωτικούς πολέμους κί' αὐστηροὺς ἀποκλεισμούς.

Σ' ἀντίθεσιν μὲ τὴν ὀρμητικὴ ἐξέλιξιν τῶν χωρῶν τοῦ σοσιαλιστικοῦ στρατόπεδου καὶ τὴν ἀνάπτυξιν, ἂν καὶ μὲ μικρότερο ρυθμὸ, βλέπουμε τὴν ὀλοκληρωτικὴ παρακμὴ ἑνὸς μεγάλου μέρους τῶν λεγόμενων ὑπανάπτυκτων χωρῶν, ποὺ παρουσιάζουν συχνὰ ποσοστὸ οἰκονομικῆς ἀνάπτυξης κατώτερα

κί' άπ' τά ποσοστά τής δημογραφικής τους άνάπτυξης.

Τά χαρακτηριστικά αυτά δέν όφείλονται στην τύχη. Άναλογοϋν με μεγάλη άκρίβεια στη φύση του άνεπτυγμένου καπιταλιστικού συστήματος, πού βρίσκεται σέ επέκταση και πού μετατοπίζει στις έξαρτημένες χώρες τις πιό άδηφάγες και τις πιό άκαλίνωτες μορφές έκμετάλλευσης.

Άπ' τó τέλος του περασμένου αιώνα, ή επέκτατική αύτή τάση μεταφράστηκε σ' άναρίθμητες επιθέσεις ένάντια σέ διάφορες χώρες τών πιό καθυστερημένων ήπειρών' σήμερα όμως μεταφράζεται ούσιαστικά στον έλεγχο από μέρους τών άνεπτυγμένων δυνάμεων τής παραγωγής και του έμπορίου πρώτων ύλων στις έξαρτημένες χώρες. Έκδηλώνεται γενικά με την έξάρτηση μιās δοσμένης χώρας από ένα και μοναδικό βασικό προϊόν πού κατευθύνεται πρòς μιá δοσμένη άγορά στις περιορισμένες ποσότητες πού ή άγορά εκείνη χρειάζεται.

Άπαραίτητος όρος για την έγκαθίδρυση τής οικονομικής έξάρτησης είναι ή διείσδυση τών κεφαλαίων τών άνεπτυγμένων χωρών. Η διείσδυση αύτή παίρνει διάφορες μορφές. Παρουσιάζεται σαν δάνεια με καταθλιπτικούς όρους, σαν έπενδύσεις πού ύποδουλώνουν τη χώρα, σαν τεχνολογική έξάρτηση σχεδόν άπόλυτη τής μικρής χώρας άπ' τη μεγάλη, σαν έλεγχος του έξωτερικού έμπορίου άπ' τά μεγάλα διεθνή μονοπώλια και, τέλος, σαν χρησιμοποίηση τής βίας σαν οικονομικής δύναμης για νά ίσχυροποιήσει τις άλλες μορφές έκμετάλλευσης.

Η διείσδυση αύτή παίρνει πολλές φορές πιό λεπτές μορφές, όπως ή χρησιμοποίηση διεθνών όργανισμών, Τραπεζών, πιστωτικών όργανισμών κλπ... Τό Διεθνές Νομισματικό Ταμείο, ή Διεθνής Τράπεζα Άνοικοδόμησης και Άνάπτυξης, ή C.A.T.T. και, στην Άμερική, ή Παναμερικανική Τράπεζα Άνάπτυξης είναι δείγματα διεθνών όργανισμών πού βρίσκονται στην ύπηρεσία τών μεγάλων καπιταλιστικών δυνάμεων, ούσιαστικά του βορειοαμερικάνικου ιμπεριαλισμού. Μπαίνουν στην έσωτερική οικονομική πολιτική, στην πολιτική του έξωτερικού έμπορίου και σ' όλες τις οικονομικές μορφές έσωτε-

ρικῶν σχέσεων καὶ σχέσεων ἀνάμεσα στοὺς λαούς.

Τὸ Διεθνὲς Νομισματικὸ Ταμεῖο εἶναι ὁ φύλακας τοῦ δολλάριου στὸ καπιταλιστικὸ στρατόπεδο. Ἡ Διεθνὴς Τράπεζα γιὰ τὴν Ἀνοικοδόμησι καὶ τὴν Ἀνάπτυξη εἶναι τὸ ὄργανο διεξόδου τῶν βορειοαμερικανικῶν κεφαλαίων στὸν ὑπανάπτυκτο κόσμον καὶ ἡ Παναμερικανικὴ Τράπεζα Ἀνάπτυξης ἐκπληρῶνει τὸ θλιβερὸ αὐτὸ σκοπὸ στὸν ἰδιαιτέρου τομέου τῆς ἀμερικανικῆς ἡπείρου. Ὅλοι αὐτοὶ οἱ ὀργανισμοὶ κυριαρχοῦνται ἀπὸ κανονισμοὺς καὶ ἀρχὰς ποὺ προσπαθοῦν νὰ τοὺς παρουσιάσουν ὡς φρουροὺς τῆς ἰσότητος καὶ τῆς ἀμοιβαιότητος στὶς διεθνεῖς οικονομικὰς σχέσεις ἐνῶ, στὴν πραγματικότητα, δὲν εἶναι παρὰ φετίχ ποὺ μασκαρεύουν τὰ πιὸ λεπτεπίλεπτα ὄργανα διαίωσις τῆς καθυστέρησης καὶ τῆς ἐκμετάλλευσης. Τὸ Διεθνὲς Νομισματικὸ Ταμεῖο, ποὺ διατείνεται ὅτι ξαγρυπᾷ γιὰ τὴν σταθερότητα τῶν τύπων ἀνταλλαγῆς καὶ γιὰ τὴν ἀπελευθέρωση τῶν διεθνῶν πληρωμῶν, στὴν πραγματικότητα δὲν κάνει τίποτ' ἄλλο παρὰ νὰ ἐμποδίζει τὰ βασικὰ μέτρα ἄμυνας τῶν ὑπανάπτυκτων χωρῶν ἀπέναντι στὸν ἀνταγωνισμὸ καὶ στὴ διεξόδου τῶν ξένων μονοπωλίων.

Ἐνῶ ἐπιβάλλει τὰ περίφημα προγράμματα λιτότητας καὶ μάχεται τὶς μορφὲς πληρωμῆς ποὺ εἶναι ἀναγκαῖες γιὰ τὴν ἐπέκταση τοῦ ἐμπορίου ἀνάμεσα σὲ χῶρες ποὺ ὑποφέρουν ἀπ' τὴ κρίσιμη κατάσταση στὴν πλάστιγγα τῶν πληρωμῶν τοὺς κι' ἀπὸ σοβαρὰς διακρίσεις στὸ διεθνὲς ἐμπόριο, προσπαθεῖ ἀπελπισμένα νὰ σώσει τὸ δολλάριο ἀπ' τὴν ἐπίμαχη καταστάσεώς του χωρὶς νὰ ἀγγίζει στὸ βάθος τὰ προβλήματα διάρθρωσης ποὺ ταλανίζουν τὸ διεθνὲς νομισματικὸ σύστημα κι' ἐμποδίζουν τὴν ἐπέκταση τοῦ παγκόσμιου ἐμπορίου.

Ἡ C.A.T.T., ἀπ' τὴν πλευρὰ τῆς, καθιερώνοντας τὴν ἴση μεταχείριση καὶ τὶς ἀμοιβαῖες συναλλαγὰς ἀνάμεσα σὲ ἀναπτυγμένους καὶ ὑπανάπτυκτους χῶρες, συμβάλλει στὴ διατήρηση τοῦ στάτους κῆδ καὶ ὑπηρετεῖ τὶς πρῶτες· ὁ μηχανισμὸς τῆς δὲν προμηθεύει τὰ ἀπαραίτητα μέσα γιὰ τὴν ἐξαφάνιση τοῦ ἀγροτικῆς προστατευτισμοῦ, τῶν ἐπιχορηγήσεων, τῶν δασμῶν

καὶ τῶν ἄλλων ἐμποδίων ποὺ ἐμποδίζουν τὴν ἀνάπτυξη τῶν ἐξαγωγῶν τῶν ἐξαρτημένων χωρῶν, παρ' ὅλο ποὺ ἔχει τὸ «πρόγραμμα δράσης» του καὶ παρ' ὅλο ποὺ, αὐτὲς τὶς μέρες, μὲ μιὰ ἐκπληκτικὴ σύμπτωση, ἀρχίζει καὶ τὸ «Kennedy Round»

Γιὰ νὰ σταθεροποιήσουν τὴν ἱμπεριαλιστικὴ κυριαρχία κατέφυγαν στὴν ἐγκαθίδρυση χώρων προτίμησης γιὰ τὴ νεο-αποικιακὴ ἐκμετάλλευση καὶ τὸν νεοαποικιακὸ ἔλεγχο. Ἔχουμε γνώση τοῦ πράγματος γιὰτὶ νοιώσαμε στὴν πλάτη μας τὰ ἀποτελέσματα τῶν συμφωνιῶν προτίμησης ἀνάμεσα στὴν Κούβα καὶ τὶς Η.Π.Α.: οἱ συμφωνίες αὐτὲς παράδωσαν χερσὶ πόδα δεμένο τὸ ἐμπόριό μας στὰ βορειοαμερικάνικα μονοπώλια.

Τίποτα δὲν δείχνει καλύτερα τί ἦταν γιὰ τὴν Κούβα οἱ διαθέσεις αὐτὲς προτίμησης, ἀπ' αὐτὸ ποὺ ἔλεγε ὁ πρεσβευτὴς τῶν Η.Π.Α. Σάμιερ Οὐέλλες, γιὰ τὴ συμφωνία ἐμπορικῆς ἀμοιβαιότητος ποὺ ἔγινε στὰ 1933 καὶ ὑπογράφηκε στὰ 1934: «...Ἡ κουβανικὴ κυβέρνησις, ἀπ' τὴν πλευρὰ της, θὰ μᾶς ἐξασφαλίσῃ πρακτικὰ τὸ μονοπώλιο τῆς κουβανικῆς ἀγορᾶς γιὰ τὶς βορειοαμερικάνικες εἰσαγωγές, μὲ τὴ μόνη ἐπιφύλαξη ὅτι, λαβαίνοντας ὑπ' ὄψη τὸ γεγονός ὅτι ἡ Μεγάλῃ Βρεταννίᾳ ἦταν ὁ κυριώτερος πελάτης τῆς Κούβας στὸ τμήμα ἐξαγωγῶν ζάχαρης ποὺ δὲν κατευθυνόταν στὶς Η.Π.Α., ἡ κουβανικὴ κυβέρνησις ἴσως θελήσῃ νὰ παράσχει μερικὰ πλεονεκτήματα σὲ μιὰ περιορισμένη κατηγορία εἰσαγωγῶν, μρορχόμενων ὑπ' τὴ Μεγάλῃ Βρεταννίᾳ.

«...Τελικά, ἡ ἀμοιβαία ἐμπορικὴ συμφωνία μὲ τὴν Κούβα μὲ τοὺς ὅρους ποὺ προαναφέρθηκαν, δχι μόνον θὰ ἀναζωογονήσῃ τὴν Κούβα, ἀλλὰ θὰ μᾶς δώσει ἀκόμα καὶ τὸν πρακτικὸ ἔλεγχο τῆς ἀγορᾶς ποὺ χάνουμε σιγὰ - σιγὰ ἐδῶ καὶ δέκα χρόνια γιὰ τὰ βιοτεχνικά μας προϊόντα καὶ γιὰ τὶς γεωργικὲς μας ἐξαγωγές, ἰδιαίτερα γιὰ τὸ σάρι, τὶς ζωοτροφές, τὰ προϊόντα τοῦ κρέατος, τὸ ρύζι καὶ τὶς πατάτες». (Τηλεγράφημα

---

1. Ὁ Γῦρος Κένεντυ. (Σ.τ.μ.).

του πρεσβευτή Ουέλλες στο Γενικό Γραμματέα, σταλμένο στις 13 Μάη, ώρα 18. Foreign Relations of the United States για το 1943).

Τα αποτελέσματα της συμφωνίας εμπορικής αμοιβαιότητας έπιβεβαίωσαν τη γνώμη του πρεσβευτή Ουέλλες.

Με το κυριώτερο προϊόν της, τη ζάχαρη, η χώρα μας περιοριζόταν να προμηθευτεί σ' ολόκληρο τον κόσμο τίτλους, που να επιτρέψουν την ισορρόπηση του ισοζυγίου της με τις Ήνωμένες Πολιτείες και οι ειδικές διατιμήσεις που επιβάλλονταν έμπόδιζαν τους παραγωγούς των Ευρωπαϊκών χωρών ή ακόμα και τους ντόπιους να ανταγωνιστούν τους Αμερικάνους.

Άρκει η παράθεση μερικων αριθμων για να φανεϊ οτι ο ρολος της Κούβας ηταν η αναζήτηση τίτλων σ' ολόκληρο τον κόσμο για τις Ήνωμένες Πολιτείες. Στη διάρκεια της περιόδου 1948 - 1957, το έμπορικό ισοζύγιο στην Κούβα παρουσίαζε ένα μόνιμο έλλειμμα απέναντι στις Η.Π.Α., που έφτανε συνολικά στα 328,7 εκατομμύρια πέζος. Ένω, με τον υπόλοιπο κόσμο το έμπορικό της ισοζύγιο παρουσίαζε πιστωτικό υπόλοιπο 1274,6 εκατομμύρια. Άκόμα πιο εϋγλωττο είναι το ισοζύγιο πληρωμων στη διάρκεια της περιόδου 1948 - 1958. Η Κούβα είχε πιστωτικό λογαριασμό με τον υπόλοιπο κόσμο 543,9 εκατομμύρια πέζος που τα έχασε προς όφελος του πλούσιου γείτονά της απέναντι στον οποιο είχε αρνητικό υπόλοιπο 952,1 εκατομμύρια πέζος. Η έφεδρεία της σε τίτλους ετοι περιορίστηκε σε 408,2 εκατομμύρια πέζος σε αξία δολλάριου.

Η περίφημη Συμμαχία για την Πρόοδο είναι μιá καινούρια χτυπητή απόδειξη των δόλιων μεθόδων που χρησιμοποιούν οι Η.Π.Α. για να συντηρήσουν ψεύτικες έλπίδες στους λαους ένω δξύνουν την έκμετάλλευσή τους.

Όταν ο πρωθυπουργός μας Φιντέλ Κάστρο έδειξε το 1959 στο Μπουένος Άϊρες οτι χρειάζονταν τουλάχιστο 3.000 εκατομμύρια δολλάρια συμπληρωματικά από έξωτερικά έσοδα τον χρόνο για να χρηματοδοτηθει ένας ρυθμός ανάπτυξης ικανός να περιορίσει αποτελεσματικά το χάσμα που χω-

ρίζει τὴ Λατινικὴ Ἀμερικὴ ἀπ' τὴς ἀνεπτυγμένους χώρες, πολλοὶ νόμισαν ὅτι ὁ ἀριθμὸς αὐτὸς ἦταν ὑπερβολικὸς. Μολοντοῦτο, στὴν Πούντα ντέλ Ἔστε, ὑποσχέθηκαν 2.000 ἑκατομμύρια τὸ χρόνο. Σήμερα ἔχει γίνεи δεκτὸ ὅτι μόνον ἡ ἀπώλεια ποὺ προῆλθε ἀπ' τὴ χειροτέρευση τῶν ὄρων ἀνταλλαγῆς τὸ 1961 (τελευταῖος χρόνος διαθέσιμος γιὰ μᾶς) ἀπαιτεῖ γιὰ τὴν κάλυψή της 30% τὸ χρόνο περισσότερο ἀπ' τὰ ὑποθετικὰ ποσὰ ποὺ ὑποσχέθηκαν. Διαπιστώνουμε μιὰ παράδοξη κατάσταση: ἐνῶ τὰ δάνεια δὲν ἔρχονται (ἢ ἔρχονται προορισμένα γιὰ σχέδια ποὺ δὲν συμβάλλουν παρὰ λίγο ἢ καὶ καθόλου σιὴν ἀνάπτυξη τῆς χώρας), ὀλοένα καὶ μεγαλύτερες ποσότητες τίτλων μεταφέρονταν πρὸς τὴς βιομηχανοποιημένες χώρες, πράγμα ποὺ σημαίνει ὅτι τὰ ἀγαθὰ ποὺ παράχθηκαν μὲ τὴν ἐργασία λαῶν ποὺ στὴν πλειοψηφία ζοῦν στὴν καθυστέρηση, τὴν πείνα καὶ τὴ μιζέρια, πλουτίζουν τοὺς καπιταλιστικοὺς κύκλους. Ἔτσι στὰ 1961, σύμφωνα μὲ τοὺς ἀριθμοὺς τῆς C.E. P.A.L. βγῆκαν ἀπ' τὴ Λατινικὴ Ἀμερικὴ μὲ τὴ μορφή εἰσοδημάτων ξένων ἐπενδύσεων καὶ παρόμοιων μεταφορῶν 1.735 ἑκατομμύρια δολλάρια καὶ 1.456 ἑκατομμύρια δολλάρια μὲ τὴ μορφή πληρωμῆς μακροπρόθεσμων ἢ βραχυπρόθεσμων ἕξωτερικῶν χρεῶν. Ἄν προσθέσουμε ἐδῶ τὴν ἔμμεση ἀπώλεια στὴν ἀγοραστικὴ δύναμη τῶν ἐξαγωγῶν (τὴ χειροτέρευση τῶν ὄρων συναλλαγῆς) ποὺ ὑψώνεται σὲ 2.660 ἑκατομμύρια δολλάρια στὰ 1961 καὶ 400 ἑκατομμύρια φυγαδευμένα κεφάλαια, φτάνουμε σ' ἓνα σύνολο πάνω ἀπὸ 6.200 ἑκατομμύρια δολλάρια, δηλαδὴ πάνω ἀπὸ 3 Συμμαχίες γιὰ τὴν Πρόοδο. Ἄν λοιπὸν ἡ κατάσταση τὸ 1964 δὲν χειροτέρευσε περισσότερο στοὺς τρεῖς αὐτοὺς μῆνες ποὺ διαρκεῖ ἡ συνδιάσκεψη, οἱ λατινοαμερικάνικες χώρες - μέλη τῆς Συμμαχίας γιὰ τὴν Πρόοδο θὰ χάσουν ἄμεσα ἢ ἔμμεσα γύρω στὰ 1.600 ἑκατομμύρια δολλάρια ἀγαθῶν ποὺ δημιούργησε ἡ ἐργασία τῶν λαῶν τους. Ἀντίθετα, ἡ βοήθεια ποὺ ἀναγγέλθηκε ἔφτασε στὴ διάρκεια τοῦ χρόνου, μὲ αἰσιοδοξία, μόλις τὸ μισὸ τῶν 2.000 ἑκατομμυρίων δολλαρίων ποὺ εἶχαν ὑποσχεθεῖ.

Ἡ πείρα τῆς Ἀμερικῆς, ὅσον ἀφορᾷ τὰ πραγματικὰ ἀπο-

τελέσματα αὐτοῦ τοῦ εἴδους τῆς «βοήθειας», ποὺ παρουσιάζεται ὡς ἡ πιὸ σίγουρη, ὡς τὸ καλύτερο φάρμακο γιὰ τὴ βελτίωση τῶν ἐξωτερικῶν εἰσοδημάτων ἀντὶ νὰ τὴν κάνει ἄμεσα ἀνυψώνοντας τὸν ὄγκο τῆς ἀξίας τῶν ἐξαγωγῶν καὶ τροποποιώντας τὴ δομὴ τους, εἶναι μιὰ πείρα θλιβερή. Πρέπει λοιπὸν νὰ χρησιμέψει γιὰ μάθημα στὶς ἄλλες χώρες καὶ γενικὰ στὸν ὑπανάπτυκτο κόσμο. Σήμερα ἡ Λατινικὴ Ἀμερικὴ δὲν καταπνίγεται μόνο στὴν ἀνάπτυξή της, ἀλλὰ ταυτόχρονα μαστίζεται ἀπ' τὸν πληθωρισμὸ καὶ τὴν ἀνεργία καὶ στὸ φαῦλο κύκλο τῶν ἐξωτερικῶν χρεῶν γνωρίζει ἀνώμαλες καταστάσεις ποὺ λύνονται, συχνά, μὲ τὴν ἐνοπλιή πάλι. Ἡ Κούβα κατάγγειλε τὰ γεγονότα αὐτὰ τὸν κατάλληλο καιρὸ καὶ πρόβλεψε τὶς συνέπειές τους: ἀνάγγειλε ὅτι δὲν ἔχει καμμιά ἄλλη εὐθύνη γι' αὐτὰ ἔξω ἀπ' τὸ παράδειγμά της καὶ τὴν ἠθική της ὑποστήριξη. Ἡ πορεία τῶν γεγονότων μᾶς δικαίωσε. Ἡ Δεύτερη Διακήρυξη τῆς Ἀβάνας ἀποδείχνει τὴν ἱστορικὴ της ἀξία.

Τὸ σύνολο αὐτῶν φαινομένων, ποὺ ἀναλύσαμε γιὰ τὴ Λατινικὴ Ἀμερικὴ, ἀλλὰ ποὺ ἰσχύει γιὰ ὁλόκληρο τὸν ἐξαρτημένο κόσμο, ἔχει ὡς ἀποτέλεσμα τὴν ἐξασφάλιση γιὰ τὶς ἀναπτυγμένες δυνάμεις τῆς διατήρησης τῶν συνθηκῶν ἐμπορίου ποὺ προκαλοῦν τὴ χειροτέρευση τῶν ὄρων ἀνταλλαγῆς μὲ τὶς ἀναπτυγμένες χώρες.

Ἡ πλευρὰ αὐτῆ, μιὰ ἀπ' τὶς πιὸ ἐκδηλες καὶ ποὺ ὁ μηχανισμὸς τῆς καπιταλιστικῆς προπαγάνδας δὲν μπόρεσε νὰ κρύψει, εἶναι μιὰ ἀπ' τὶς πολλὰς αἰτίες ποὺ προκάλεσαν τὴ συνδιάσκεψη στὴν ὁποία παρευρισκόμαστε. Ἡ χειροτέρευση τῶν ὄρων ἀνταλλαγῆς ἐκφράζεται στὴν πράξη μ' ἓνα ἀπλὸ τρόπο: οἱ ὑπανάπτυκτες χώρες πρέπει νὰ ἐξάγουν περισσότερες πρῶτες ὕλες καὶ βασικὰ προϊόντα γιὰ νὰ εἰσάγουν τὶς ἴδιες ποσότητες βιομηχανικῶν προϊόντων. Τὸ πρόβλημα γίνεται σοβαρώτερο ὅταν πρόκειται γιὰ μηχανὲς καὶ γιὰ ἐξοπλισμὸ ἀπαραίτητο γιὰ τὴ γεωργικὴ καὶ βιομηχανικὴ ἀνάπτυξη.

Πολλὰς ὑπανάπτυκτες χώρες, στὴν ἀναζήτηση τῶν αἰτίων τῆς δυστυχίας τους, φτάνουν σ' ἓνα ἐπιφανειακὰ λογικὸ

συμπέρασμα· θεωρούν ότι αν η χειροτέρευση των ὄρων ανταλλαγῆς εἶναι μιὰ ἀντικειμενικὴ πραγματικότητα στὴ βάση τῆς πλειοψηφίας των προβλημάτων, ἐξ αἰτίας τοῦ ἀντιπληθωρισμοῦ των τιμῶν των πρώτων ὑλῶν ποὺ ἐξάγουν καὶ τῆς ἀνόδου των τιμῶν των βιοτεχνικῶν προϊόντων ποὺ εἰσάγουν, ὅλο αὐτὸ μέσα στὰ πλαίσια τῆς παγκόσμιας ἀγορᾶς, διατηρώντας ἐμπορικὲς σχέσεις μὲ τὶς σοσιαλιστικὲς κῶρες πάνω στὴ βάση των τιμῶν ποὺ ἴσχυαν στὶς ἀγορᾶς αὐτές, τότε αὐτές οἱ ὑπανάπτυκτες κῶρες εὐνοοῦνται ἀπ' αὐτὴ τὴν κατάσταση πραγμάτων μιὰ καὶ εἶναι γενικὰ ἐξαγωγεῖς βιοτεχνικῶν προϊόντων καὶ εἰσαγωγεῖς πρώτων ὑλῶν.

Ὁφείλουμε νὰ ἀπαντήσουμε μὲ θάρρος καὶ ἐντιμότητα ὅτι εἶναι πραγματικὰ ἔτσι· ἡ Ἰβία ὅμως ἐντιμότητα μᾶς ὑποχρεώνει νὰ ἀναγνωρίσουμε ὅτι δὲν προκάλεσαν αὐτές οἱ κῶρες τὴν κατάσταση αὐτὴ (ἀπορροφοῦν μόλις 10% των πρωτογενῶν προϊόντων ποὺ οἱ ὑπανάπτυκτες κῶρες ἐξάγουν πρὸς τὸ ὑπόλοιπο τοῦ κόσμου) κι' ὅτι ἱστορικὲς συνθήκες τὶς ὑποχρέωσαν νὰ ἐμπορευόμαστε στὶς συνθήκες τῆς παγκόσμιας ἀγορᾶς ποὺ ὀφείλονται στὴν ἰμπεριαλιστικὴ κυριαρχία πάνω στὴν ἐσωτερικὴ οἰκονομία καὶ πάνω στὶς ἐξωτερικὲς ἀγορᾶς των ἐξαρτημένων χωρῶν. Οἱ σοσιαλιστικὲς κῶρες δὲν στηρίζουν τὸ μακροπρόθεσμο ἐμπόριό τους μὲ τὶς ὑπανάπτυκτες κῶρες πάνω σ' αὐτές τὶς βάσεις. Ὑπάρχουν πολλὰ παραδείγματα γι' αὐτό, ἀνάμεσα στὰ ὁποῖα καὶ τὸ ἐμπόριό τους μὲ τὴν Κούβα. Ὅταν ἡ κοινωνικὴ μας δομὴ ἄλλαξε καὶ οἱ σχέσεις μας μὲ τὶς σοσιαλιστικὲς κῶρες ἔφτασαν σ' ἓνα καινούριο στάδιο ἀμοιβαίας ἐμπιστοσύνης, καθιερώσαμε σχέσεις νέου τύπου μὲ τὶς κῶρες αὐτοῦ τοῦ στρατόπεδου, παρ' ὅλο ποὺ παραμένουμε ὑπανάπτυκτοι. Ἡ καλύτερη ἔκφραση των σχέσεων αὐτῶν εἶναι οἱ συμφωνίες μὲ τὴ Σοβιετικὴ Ἐνωση στὴν τιμὴ τῆς ζάχαρης μὲ βάση τὴν ὁποῖα ἡ ἀδερφικὴ αὐτὴ δύναμη ὑποχρεώνεται σὲ ἀγορὰ ὀλοένα καὶ μεγαλύτερων ποσοτήτων τοῦ βασικοῦ μας προϊόντος σὲ σταθερὲς καὶ δίκαιες τιμές, ποὺ θὰ ἰσχύουν μέχρι τὸ 1970.

Δὲν πρέπει νὰ ξεχνᾶμε ἀκόμα ὅτι ὑπάρχουν ὑπανάπτυ-

κτες χώρες που βρίσκονται σε άλλη κατάσταση και που ακολουθούν διαφορετική πολιτική απέναντι στο σοσιαλιστικό στρατόπεδο. Μερικές, όπως η Κούβα, διάλεξαν το δρόμο του σοσιαλισμού. "Άλλες έχουν μια σχετική καπιταλιστική ανάπτυξη κι' αρχίζουν την παραγωγή για την εξαγωγή βιοτεχνικών προϊόντων. "Άλλες έχουν νεοαποικιακές σχέσεις. "Άλλες έχουν μια σχεδόν ολοκληρωτικά φεουδαλική δομή κι' άλλες, δυστυχώς, δεν συμμετέχουν στη συνδιάσκεψη αυτή γιατί οι αναπτυγμένες χώρες δεν τους παραχώρησαν την ανεξαρτησία που επιθυμούν οι λαοί τους, όπως συμβαίνει με τη Βρετανική Γουϊάνα, το Πόρτο - Ρίκο κι' άλλες, στην 'Αμερική, την 'Αφρική και την 'Ασία. Με εξαίρεση την πρώτη απ' αυτές τις ομάδες, η διείσδυση των ξένων κεφαλαίων έγινε αισθητή με τον ένα ή τον άλλο τρόπο στις χώρες αυτές και οι παραγγελίες που γίνονται σήμερα στις σοσιαλιστικές χώρες πρέπει να μπαίνουν στη σωστή βάση του διάλογου πού, σε μερικές περιπτώσεις, είναι ο διάλογος ανάμεσα σε αναπτυγμένη και υπανάπτυκτη χώρα. 'Αλλά πάντα σχεδόν ο διάλογος διεξάγεται ανάμεσα σε χώρες που βρίσκονται κάτω από καθεστώς διάκρισης. Σε πολλές περιπτώσεις, οι ίδιες χώρες που διεκδικούν μια μονόπλευρη εϋνοϊκή μεταχείριση απ' τις αναπτυγμένες χώρες, θεωρώντας λοιπόν πως και οι σοσιαλιστικές χώρες είναι τέτοιες βάζουν κάθε μορφής εμπόδια στο άμεσο εμπόριο με τα Κράτη αυτά και υπάρχει κίνδυνος να θελήσουν να εμπορευτούν με την παρέμβαση ιμπεριαλιστικών μεσαζόντων που θα μπροῦσαν να άντλήσουν τεράστια κέρδη, παρουσιάζοντας μια συγκεκριμένη χώρα για υπανάπτυκτη και συνακόλουθα δικαιούμενη μονόπλευρη εϋνοϊκή μεταχείριση.

"Αν δεν θέλουμε να κηλιδώσουμε τη συνδιάσκεψη αυτή, πρέπει να τηρήσουμε αυστηρά τις αρχές μας.

Σαν χώρα υπανάπτυκτη, οφείλουμε να εξηγήσουμε γιατί έχουμε δίκιο. Στην ιδιαίτερη περίπτωσή μας σαν χώρας σοσιαλιστικής, μπορούμε ακόμα να μιλήσουμε και για τις διακρίσεις που εφαρμόζονται απέναντί μας, όχι μόνο από μέ-

ρους μερικῶν ἀναπτυγμένων καπιταλιστικῶν χωρῶν, ἀλλὰ ἀκόμη κι' ὑπὸ μέρους ὑπαναπτύκτων χωρῶν πού, συνειδητὰ ἢ ἀσυνειδητὰ, ὑπακούουν στὰ κελεύσματα τοῦ μονοπωλιακοῦ κεφάλαιου πού ἔχει πάρει στὰ χέρια του τὴν καθοδήγηση τῆς οἰκονομίας τους.

Δὲν πιστεύουμε ὅτι ἡ τωρινὴ σχέση τιμῶν εἶναι δίκαιη, ἀλλὰ αὐτὴ δὲν εἶναι ἡ μόνη ἀδίκια πού ὑπάρχει. Ὑπάρχει κι' ἡ ἄμεση ἐκμετάλλευση μερικῶν χωρῶν ἀπὸ ἄλλες· ὑπάρχει ἡ διάκριση ἀνάμεσα στὶς κῶρες, πού πηγάζει ἀπ' τὰ διαφορετικὰ κοινωνικὰ καθεστῶτα τους· ὑπάρχει, ὅπως εἴπαμε, ἡ διείσδυση τῶν ξένων κεφαλαίων πού τελικὰ κυριαρχοῦν ἀντλώνοντας κέρδη πάνω στὴν οἰκονομία μιᾶς χώρας. Ἄν εἴμαστε συνεπεῖς πρέπει, διὰ ζητᾶμε διάφορα πράγματα ἀπ' τὶς σοσιαλιστικὲς κῶρες, ταυτόχρονα νὰ ἀναγγέλλουμε τὰ μέτρα πού σκοπεύουμε νὰ πάρουμε γιὰ νὰ σταματήσουν οἱ διακρίσεις καὶ οἱ, περισσότερο ἐπίμονες καὶ περισσότερο ἐπικίνδυνες τουλάχιστο, μορφὲς ἰμπεριαλιστικῆς διείσδυσης.

Γνωρίζουμε τὸ καθεστῶς διάκρισης πού οἱ ἰμπεριαλιστικὲς μητροπόλεις ἐπιβάλλουν στὸ ἐμπόριο τῶν σοσιαλιστικῶν χωρῶν γιὰ νὰ ἐμποδίσουν τὴν ἀνάπτυξή τους. Πῆρε πολλὲς φορὲς μορφὲς ἀληθινοῦ ἀποκλεισμοῦ, σὰν αὐτὸν πού ὁ βορειοαμερικάνικος ἰμπεριαλισμὸς ἐφαρμόζει σχεδὸν ὀλοκληρωτικὰ ἔναντια στὴ Λαοκρατικὴ Δημοκρατία τῆς Γερμανίας, τὴ Λαϊκὴ Δημοκρατία τῆς Κίνας, τὴ Λαϊκοδημοκρατικὴ Κορέα, τὴ Λαοκρατικὴ Δημοκρατία τοῦ Βιετνάμ καὶ τὴ Δημοκρατία τῆς Κούβας.

Ὅλοι σας γνωρίζετε ὅτι ἡ πολιτικὴ αὐτὴ ἀπότυχε κι' ὅτι οἱ ἄλλες δυνάμεις πού, στὴν ἀρχή, εἶχαν ἀκολουθήσει τὶς Η.Π.Α., σιγὰ - σιγὰ διαχώρισαν τὴ θέση τους ἀπ' αὐτές, μὲ τὴν πρόθεση ν' ἀποκομίσουν δικά τους ὀφέλη. Στὸ στάδιο αὐτό, ἡ ἀποτυχία αὐτῆς τῆς πολιτικῆς εἶναι ὀλοφάνερη.

Ὑπάρχουν ἄκόμα καὶ διακρίσεις στὸ ἐμπόριο τῶν ἐξαπτημένων χωρῶν καὶ τῶν σοσιαλιστικῶν μὲ βασικὸ σκοπὸ νὰ μὴ χάσουν τὰ ἐδάφη ἐκμετάλλευσης τὰ μονοπώλια καὶ νὰ μὴ δυναμώσει ταυτόχρονα ὁ σοσιαλιστικὸς συνασπισμὸς. Κι' αὐ-

τή ή πολιτική εἶναι στά πρόθυρα τῆς χρεωκοπίας καί ἐδῶ πρέπει νά ἀναρωτηθοῦμε ἂν εἶναι λογικό νά μένουμε προσκολλημένοι σέ ἱστορικά καταδικασμένα ξένα συμφέροντα κι' ἂν δέν εἶναι πιά καιρός νά γκρεμίσουμε ὄλα τὰ ἐμπόδια στοῦ ἐμπόριο καί νά ἀναπτύξουμε τίς ἀγορές στοῦ σοσιαλιστικό στρατόπεδο.

Οἱ διάφορες μορφές διάκρισης παραμένουν, ἐμποδίζουν τὸ ἐμπόριο κι' ἐπιτρέπουν στοὺς ἱμπεριαλιστὲς νά κατευθύνουν ὅπως τοὺς συμφέρει κάθε εἶδους βασικά προϊόντα καθῶς καί τίς κῶρες πού τὰ παράγουν. Εἶναι ἀπόλυτα γελοῖο στήν ἀτομική ἐποχή, νά δίνεται σέ προϊόντα ὅπως ὁ καλκός κι' ἄλλα ὀρυκτὰ ὁ χαρακτήρας στρατηγικοῦ ὑλικοῦ καί νά ἐμποδίζεται τὸ ἐμπόριό τους.

Τουλάχιστο αὐτὴ ἡ πολιτική ἀκολουθιέται. Μιλᾶνε ἀκόμα καί γιὰ τὸ δῆθεν ἀσυμβίβαστο χαρακτήρα τῆς συνύπαρξης τοῦ κρατικοῦ μονοπωλίου στοῦ ἐξωτερικό ἐμπόριο καί τῶν μορφῶν ἐμπορίου πού χρησιμοποιοῦν τὰ καπιταλιστικά κράτη καί ξεκινώντας ἀπὸ κεῖ δημιουργοῦν σχέσεις διάκρισης, ποσοστὰ κλπ. Ἡ G.A.T.T. ἔπαιξε κυριαρχικό ρόλο στίς σκευωρίες αὐτὲς κάτω ἀπὸ μιὰ τυπική ἐπιφάνεια πάλης ἐνάντια στίς ἄδικες σχέσεις.

Ἡ διάκριση στοῦ κρατικό ἐμπόριο δέν χρησιμεύει μόνο γιὰ ὄπλο ἐνάντια στίς σοσιαλιστικὲς κῶρες· σκοπὸ ἔχει ἀκόμη νά ἐμποδίσει τίς ὑπανάπτυκτες κῶρες νά πάρουν τὰ ἔκτακτα ἐκεῖνα μέτρα πού θὰ δυναμώσουν τὴ διαπραγματευτική τους ἱκανότητα σιὴ διεθνῇ ἀγορὰ καί θὰ ἀντιπαλαίψουν τὴ δράση τῶν μονοπωλίων.

Ἡ παύση τῆς οἰκονομικῆς βοήθειας τῶν διεθνῶν ὀργανισμῶν στίς κῶρες πού δέχονται τὸ σοσιαλιστικό σύστημα διακυβέρνησης εἶναι μιὰ ποικιλία στοῦ ἴδιου θέματος. Ἡ ἐπίθεση τοῦ Διεθνοῦς Νομισματικοῦ Ταμείου ἐνάντια στίς διμερεῖς συμφωνίες πληρωμῆς μὲ τίς σοσιαλιστικὲς κῶρες καί ὁ ἐξαναγκασμὸς τῶν πιὸ ἀδύναμων μελῶν του ν' ἀκολουθήσουν πολιτικὴ ἀντίθετη σ' αὐτὴ τὴ μορφή σχέσης ἀνάμεσα στοὺς λαοὺς ἦταν τὸ καθημερινό μας ψωμί στὴ διάρκεια τῶν τελευταίων χρόνων.

Όπως κιόλας δείξαμε, όλα τὰ μέτρα διάκρισης ἀποσκοποῦν στὴν ἀπομόνωση τοῦ σοσιαλιστικοῦ στρατοπέδου καὶ στὴν δξυνοση τῆς ἐκμετάλλευσης τῶν ὑπανάπτuκτων χωρῶν.

Εἶναι ἀναμφισβήτητο ὅτι οἱ τωρινὲς τιμές εἶναι ἀδίκες· εἶναι τὸ ἴδιο ἀναμφισβήτητο ὅτι καθορίζονται ἀπ' τὸ μονοπωλιακὸ περιορισμὸ τῶν ἀγορῶν καὶ ἀπ' τὴν ἐγκαθίδρυση πολιτικῶν σχέσεων πὸς κάνουν τὸν ἐλεύθερο ἀνταγωνισμὸ μιὰ ἐκφραση μονόπλευρης σημασίας: ἐλεύθερος ἀνταγωνισμὸς γιὰ τὰ μονοπώλια· μιὰ ἀλεποῦ ἐλεύθερη ἀνάμεσα σ' ἐλεύθερες κόττες. Ἄν οἱ ὄλο καὶ εὐρύτερες καὶ σημαντικώτερες ἀγορὲς τοῦ σοσιαλιστικοῦ στρατοπέδου ἀνοίξουν (χωρὶς νὰ μιλάμε γιὰ τὶς συμφωνίες πὸς μπορεῖ νὰ βγοῦν ἀπ' αὐτὴ τὴ διάοκεψη), θὰ συμβάλλουν στὴν ὕψωση τῶν τιμῶν τῶν πρῶτων ὕλῶν. Ὁ κόσμος πεινάει, ἀλλὰ δὲν ἔχει λεπτὰ ν' ἀγοράσει τὸ φαῖ του καὶ, παράδοξα, στὸν ὑπανάπτuκτο κόσμο, στὸν κόσμο τῆς πείνας, ἀποθαρρύνεται ἡ ἐπέκταση τῆς παραγωγῆς θρεπτικῶν εἰδῶν γιὰ νὰ διατηρηθοῦν οἱ τιμές, γιὰ νὰ μπορέσουν δηλαδὴ νὰ φᾶνε. Εἶναι ὁ ἀδυσώπητος νόμος τῆς φιλοσοφίας τοῦ πλιάτοικου πὸς πρέπει νὰ σταματήσει ἀνάμεσα σιὸς λαούς.

Ἐπάρχει, ἐξ ἄλλου, ἡ δυνατότητα γιὰ μερικὲς ὑπανάπτuκτες κῶρες νὰ κάνουν ἐξαγωγή βιοτεχνικῶν προϊόντων πρὸς τὶς καπιταλιστικὲς κῶρες κι' ἀκόμα νὰ συναφθοῦν μακροπρόθεσμες συμφωνίες γιὰ τὴν καλύτερη ἀξιοποίηση τοῦ φυσικοῦ πλοῦτου μερικῶν λαῶν καὶ τὴν εἰδίκευσή τους σὲ καθορισμένους βιομηχανικοὺς κλάδους πὸς θὰ τοὺς ἐπιτρέψουν νὰ συμμετάσχουν στὸ ἐμπόριο τοῦ κόσμου σὰν παραγωγοὶ βιοτεχνικῶν προϊόντων.

Ὅλα αὐτὰ θὰ μπορούσαν νὰ πραγματοποιηθοῦν μὲ μακροπρόθεσμες πιστώσεις γιὰ τὴν ἀνάπτυξη τῶν βιομηχανιῶν ἢ τῶν βιομηχανικῶν κλάδων γιὰ τοὺς ὁποίους μιλήσαμε· πάντα ὅμως πρέπει νὰ ἔχομε ὑπ' ὄψη μας ὅτι ὑπάρχουν μερικὰ μέτρα στὶς σχέσεις ἀνάμεσα στὶς σοσιαλιστικὲς καὶ στὶς ὑπανάπτuκτες κῶρες πὸς δὲν μπορούν νὰ παρθοῦν μονόπλευρα.

Βρισκόμαστε πρὸς σὲ κάτι πολὺ παράδοξο: ἐνῶ τὰ ἼΙ-

νωμένα Έθνη προβλέπουν στις σχέσεις τους έλλειμματικές τάσεις στο έξωτερικό εμπόριο τῶν ὑπανάπτυκτων χωρῶν καὶ ὁ Γενικός Γραμματέας τῆς Συνδιάσκεψης, ὁ κύριος Πρέμιτς, ὑπογραμμίζει τοὺς κινδύνους ποὺ παρουσιάζει ἡ διατήρηση αὐτῆς τῆς κατάστασης, πραγμάτων, μιᾶνε ἀκόμα γιὰ δυνατότητα (καί, σὲ μερικές περιπτώσεις, ὅπως στὶς λεγόμενες στρατηγικές ὕλες, γιὰ ἀνάγκη) πολιτικῆς διακρίσεων ἀπέναντι σὲ διάφορα Κράτη ἐξ αἰτίας τοῦ ὅτι ἀνήκουν στὸ σοσιαλιστικὸ στρατόπεδο.

Ἄν συμβαίνουν ὄλες αὐτὲς οἱ ἀνωμαλίες, εἶναι γιὰ τὸ ὅτι ὑπανάπτυκτες κῶρες εἶναι, στὸ τωρινὸ στάδιο τῆς ἀνθρωπότητας, τὸ πεδίο μάχης οἰκονομικῶν τάσεων ποὺ καλύπτουν διαφορετικές ἱστορικές περιόδους. Σὲ μερικές εἶναι ὁ φεουδαρχισμὸς· ἄλλοι ἡ ἀνερχόμενη μπουρζουαζία, ἀδύναμη ἀκόμα, ὑποχρεώνεται νὰ ἀντιμετωπίσει τὴ συνδυασμένη πίεση τῶν ἱμπεριαλιστικῶν συμφερόντων καὶ τοῦ προλεταριάτου ποὺ μάχεται γιὰ μιὰ πιὸ δίκαιη κατανομή τῶν εἰσοδημάτων. Μπροστὰ στὸ δίλημμα αὐτὸ μερικές ἐθνικές μπουρζουαζίες μπόρεσαν νὰ διατηρήσουν τὴν ἀνεξαρτησία τους ἢ νὰ βροῦν μιὰ κάποια μορφή κοινῆς δράσης μὲ τὸ προλεταριάτο· ἄλλες, ἀντίθετα, κάνουν κοινὸ μέτωπο μὲ τὸν ἱμπεριαλισμὸ, γίνονται παραρτήματά του καὶ πράκτορές του καὶ μεταδίνουν τὴν ἰδιότητα αὐτὴ στὶς κυβερνήσεις ποὺ τὶς ἐκπροσωποῦν.

Πρέπει νὰ νοιώσουμε καλὰ ὅτι ὁ τύπος αὐτὸς ἐξάρτησης ἀν χρησιμοποιηθεῖ μὲ πονηριὰ μπορεῖ νὰ θέσει σὲ κίνδυνο τὶς προόδους τῆς συνδιάσκεψης, ἀλλὰ καὶ ὅτι τὰ πλεονεκτήματα ποὺ οἱ κυβερνήσεις αὐτὲς μποροῦν νὰ ἀποκτήσουν σήμερα σὰν τίμημα τῆς δικονομίας τους θὰ πληρωθοῦν στὸ ἑκατονταπλάσιο αὔριο, ὅταν θὰ ὑποχρεωθοῦν νὰ ἀντιμετωπίσουν, ὀλομόναχες, ὄχι μόνο τὴν ἐχθρότητα τῶν ἴδιων τῶν λαῶν τους, ἀλλὰ καὶ τὴ μονοπωλιακὴ ἐπίθεση ποὺ δὲν ξέρει ἄλλο νόμιμο ἀπ' τὸ νόμιμο τοῦ ὑπερκέρδους.

Ἐναλύσαμε συνοπτικὰ τὶς αἰτίες καὶ τὰ ἀποτελέσματα τῶν ἀντιθέσεων ἀνάμεσα στὸ σοσιαλιστικὸ καὶ τὸ ἱμπεριαλιστικὸ στρατόπεδο ἀπ' τὴ μιὰ μεριὰ καὶ ἀνάμεσα στὶς ἐκμεταλ-

λεύτριες και έκμεταλλευόμενες χώρες απ' την Άλλη. Βρισκόμαστε μπροστά σε δυο φανερούς κινδύνους για την ειρήνη του κόσμου. Ταυτόχρονα όμως πρέπει να επισημάνουμε ότι ή ολοένα και μεγαλύτερη πρόοδος μερικῶν καπιταλιστικῶν χωρῶν και ή ἀναπόφευκτη επέκτασή τους στην ἀναζήτηση νέων ἀγορῶν ἔφεραν ἀλλαγές στο συσχετισμὸ τῶν δυνάμεων και ἐντάσεις πού θά πρέπει ὁπωσδήποτε νὰ τις λάβουμε ὑπ' ὄψη μας, γιὰ νὰ διατηρήσουμε τὴν παγκόσμια εἰρήνη.

Θὰ θυμᾶστε διὰ οἱ δυο τελευταῖες παγκόσμιες συρράξεις ἄρχισαν μὲ συγκρούσεις ἀνάμεσα σὲ ἀναπτυγμένες δυνάμεις πού δὲν μπόρεσαν νὰ βροῦν ἄλλη διέξοδο απ' τὴ βία. Παντοῦ ἐμφανίζονται φαινόμενα πού δείχνουν τὴν ὄξυνση αὐτῆς τῆς πάλης. Κυοφορεῖ πραγματικούς κινδύνους γιὰ τὸν κόσμο στὸ μέλλον, ἀλλὰ ἀπὸ τώρα φαίνεται ἄρκετὰ ἀπειλητικὴ γιὰ τὴν ἀρμονικὴ πορεία τῶν ἐργασιῶν αὐτῆς τῆς συνδιάσκεψης. Ὑπάρχει ἐδῶ μιὰ ξεκάθαρη κατανομὴ σὲ σφαῖρες ἐπιρροῆς, ἀνάμεσα στὶς Η.Π.Α. και ἄλλες ἀναπτυγμένες καπιταλιστικὲς δυνάμεις, τῶν καθυστερημένων ἠπείρων και, σὲ ὀρισμένες περιπτώσεις, τῆς Εὐρώπης. Ἄν οἱ ἐπιρροὲς αὐτὲς ἔχουν τὴ δυνάμη ὥστε νὰ μπορέσουν νὰ μετασχηματίσουν τὶς ἐκμεταλλευόμενες χώρες σὲ πεδίο μάχης, ὅπου οἱ μαχητὲς θά μάχονται γιὰ τὰ ἱμπεριαλιστικὰ συμφέροντα, τότε ἡ συνδιάσκεψη αὐτὴ θά ἔχει ἀποτύχει.

Σὲ συμφωνία μὲ τὴν κοινὴ διακήρυξη τῶν ὑπανάπτυκτων χωρῶν, ἡ Κούβα θεωρεῖ ὅτι τὰ ἐμπορικὰ προβλήματα τῶν χωρῶν μας εἶναι πασίγνωστα κι' ἐπὶ αὐτὸ πού χρειάζεται εἶναι νὰ ἀσπαστοῦμε καθαρὲς ἀρχὲς και νὰ δράσουμε συγκεκριμένα γιὰ νὰ ἐγκαθιδρύσουμε μιὰ καινούρια ἐποχὴ στὸν κόσμο. Θεωρεῖ ἀκόμα ὅτι ἡ διακήρυξη ἀρχῶν πού παρουσιάστηκε απ' τὴν Ε.Σ.Σ.Δ. κι' ἀπὸ ἄλλες σοσιαλιστικὲς χώρες ἀποτελεῖ μιὰ σωστὴ βάση γιὰ ν' ἀρχίσει ὁ διάλογος τὴν ὑποστηρίζει ἀπόλυτα. Ἡ χώρα μας ὑποστηρίζει ἀκόμα τὰ μέτρα πού προτάθηκαν απ' τὴ συγκέντρωση εἰδικῶν στὴ Βραζιλία πού μεταφράζεται στὴ συνεπῆ ἐφαρμογὴ τῶν ἀρχῶν πού ὑποστηρίξαμε και ἐκθέσαμε.

Ἡ Κούβα καθορίζει προκαταβολικά τὴ θέση της: δὲν πρέπει νὰ ἔρθουμε σὰν ζητιάνοι, πρέπει νὰ ἀπαιτήσουμε τὴ δικαιοσύνη, ὅχι ὄμως τὴ δικαιοσύνη τὴν ὑποταγμένη στὶς ἀπατηλὲς ἐρμηνεῖες ποὺ συχνὰ εἶδαμε νὰ θριαμβεύει στὶς διεθνεῖς συνδιασκέψεις. Ὅφειλουμε νὰ ἀπαιτήσουμε τὴ δικαιοσύνη ποὺ οἱ λαοὶ δὲν ξέρουν ἴσως νὰ ὀρίζουν σὲ νομικοὺς δρους ἀλλὰ ποὺ τὴ λαχταροῦν ἀπ' τὰ βάθη τῆς καρδιᾶς τους σὰν λύτρωση ἀπὸ μιὰ ἐκμετάλλευση γενεῶν ὀλόκληρων.

Ἡ Κούβα τονίζει ὅτι ἡ συνδιάσκεψη αὐτὴ πρέπει νὰ ὁδηγήσῃ σ' ἓναν ὄρισμὸ τοῦ διεθνοῦς ἐμπορίου σὰν ὄργανο ἐπιτάχυνσης τῆς οἰκονομικῆς ἀνάπτυξης τῶν ὑπανάπτυκτων λαῶν καὶ ὅτι ὁ ὄρισμὸς αὐτὸς πρέπει νὰ συνοδεύεται ἀπ' τὴν ἐξάλειψη ὄλων τῶν διακρίσεων κι ὄλων τῶν διαφορῶν, ἀκόμη κι αὐτῶν ποὺ προέρχονται ἀπ' τὴν λεγόμενη ἴση μεταχείριση. Ἡ μεταχείριση πρέπει νὰ εἶναι δίκαιη καί, στὴν περίπτωση αὐτῇ, δικαιοσύνη δὲν εἶναι ἡ ἰσότητα. Ἡ δικαιοσύνη εἶναι ἡ ἀναγκαῖα ἀνισότητα γιὰ νὰ μπορέσουν οἱ ὑπανάπτυκτοι λαοὶ νὰ φτάσουν σ' ἓνα ἀνεκτὸ ἐπίπεδο ζωῆς. Πρέπει νὰ βάλουμε ἐδῶ τὰ θεμέλια ἐνὸς νέου παγκόσμιου καταμερισμοῦ ἐργασίας, βασισμένου πάνω στὴν πλήρεια ἀξιοποίηση τοῦ φυσικοῦ πλοῦτου μιᾶς χώρας ἀνυψώνοντας προσθετικὰ τὸ ἐπίπεδο τοῦ μετασχηματισμοῦ τους μέχρι τὶς πὺδ ἐπεξεργασμένες μορφές.

Ὁ καινούριος καταμερισμὸς τῆς ἐργασίας θὰ πρέπει νὰ πραγματοποιηθεῖ ἀποδίνοντας πίσω στὶς ὑπανάπτυκτες χώρες τὶς ἀγορὲς γιὰ τὰ παραδοσιακὰ ἐξαγωγίμα προϊόντα τους ποὺ τὰ τεχνητὰ μέτρα προστασίας καὶ ὥθησης τῆς παραγωγῆς στὶς ἀναπτυγμένες χώρες τοὺς τὶς πῆραν. Οἱ ὑπανάπτυκτες χώρες θὰ πρέπει νὰ ἔχουν ἓνα δίκαιο μέρος στὴ μελλοντικὴ ἀνάπτυξη τῆς κατανάλωσης.

Ἡ συνδιάσκεψη αὐτὴ θὰ πρέπει νὰ ἐπεξεργασθεῖ συγκεκριμένες μορφές κανονισμῶν πάνω στὴ χρησιμοποίηση τῶν πλεονασμάτων τῶν βασικῶν προϊόντων, ἐμποδίζοντας νὰ γίνουν μὰ μορφῇ ἀρωγῆς στὴν ἐξαγωγή τῶν ἀναπτυγμένων χωρῶν μὲ θλάβη τῶν παραδοσιακῶν ἐξαγωγῶν τῶν ὑπανάπτυ-

κτων χωρῶν ἢ ἓνα ὄργανο διείσδυσης ξένων κεφαλαίων σὲ μιὰ ὑπανάπτυκτη χώρα. Εἶναι ἀκατανόητο νὰ ὑποχρεώνονται οἱ ὑπανάπτυκτες κῶρες νὰ ἀντιμετωπίζουν τὸ ὄλοένα καὶ βαρύτερο φορτίο τοῦ χρέους καὶ τῆς ἐξόφλησής του, αὐτὲς οἱ κῶρες δηλαδὴ ποὺ ὑφίστανται τὶς τεράστιες ἀπώλειες τῆς χειροτέρευσης τῶν ὄρων ἀνταλλαγῆς καὶ ποὺ ἔχουν ἀνταποδῶσει στὸ ἑκατονταπλάσιο μὲ τὸ αἷμα τοὺς τὴν ἀξία τῶν ἱμπεριαλιστικῶν ἐπενδύσεων, ἐνῶ ἀγνοοῦνται καὶ οἱ δικαιότερες ἀπαιτήσεις τους. Ἡ ἀντιπροσωπεΐα τῆς Κούβας προτείνει νὰ ἀναβληθοῦν ὅλες οἱ πληρωμὲς μερισμάτων, τόκων καὶ ὀφειλῶν, ὅσο οἱ τιμὲς τῶν προϊόντων ποὺ ἐξάγουν οἱ ὑπανάπτυκτες κῶρες δὲν θὰ ἔχουν φθάσει σ' ἓνα ἐπίπεδο ποὺ νὰ τοὺς γυρίζει πίσω ὅ,τι ἔχουν χάσει τὰ δέκα τελευταῖα χρόνια.

Πρέπει νὰ καθορίσουμε μὲ σαφήνεια τὸν κίνδυνο ποὺ ἀποτελοῦν γιὰ τὸ ἐμπόριο καὶ γιὰ τὴν Παγκόσμια εἰρήνη οἱ ἐπενδύσεις ξένου κεφαλαίου ποὺ καταδυναστεύουν τὴν οἰκονομία μιᾶς χώρας, ἢ χειροτέρευση τῶν ὄρων ἀνταλλαγῆς, ὃ ἔλεγχος τῶν ἀγορῶν μιᾶς χώρας ἀπὸ μιὰ ἄλλη, οἱ σχέσεις διάκρισης καὶ ἡ χρησιμοποίησις τῆς βίας σὰν μέσου πειθοῦς.

Ἡ Συνδιάσκεψη αὐτὴ πρέπει ἀκόμα νὰ διακηρύξει ἀνοικτὰ τὸ δικαίωμα ὅλων τῶν λαῶν νὰ ἐμπορεύονται ἐλεύθερα χωρὶς κανένα περιορισμὸ καὶ συνακόλουθα τὸ δικαίωμά τους νὰ ἀπαγορέψουν κάθε ἄμεση ἢ ἔμμεση περιοριστικὴ συμφωνία ποὺ θὰ μπορούσε νὰ ἐμφανιστεῖ στὴ διάρκεια αὐτῆς τῆς συνδιάσκεψης· τὸ δικαίωμα ὅλων τῶν χωρῶν νὰ διαπραγματευτοῦν ἐλεύθερα τὸν ναυτικὸ ἢ ἐναέριον ἐξοπλισμὸ τους καὶ τὸ δικαίωμα ὅλων τῶν ἀνθρώπων νὰ μετακινοῦνται ἐλεύθερα στὸν κόσμον, χωρὶς κανένα ἐμπόδιο.

Πρέπει νὰ καταδικάσουμε τὴν ἐφαρμογὴ ἐκβιαστικῶν μέτρων οἰκονομικοῦ χαρακτήρα ποὺ χρησιμοποιεῖ ἓνα Κράτος γιὰ νὰ παραβιάσει τὴν ἐλεύθερη κυριαρχία ἐνὸς ἄλλου καὶ νὰ ἀποκομίσει ποικιλόμορφα ὀφέλη ἀπὸ τὴν κατάρρευση τῆς οἰκονομίας τοῦ τελευταίου.

“Όλα αυτά που προηγήθηκαν επιβάλλουν την ανάγκη να εφαρμόσουμε ολοκληρωτικά την αρχή της αυτοδιάθεσης που καθιερώθηκε απ’ τὸ Χάρτη τῶν Ἠνωμένων Ἐθνῶν καὶ νὰ ἐπανεικυρώσουμε τὰ δικαιώματα τῶν κρατῶν νὰ διαθέτουν ὅπως θέλουν τὰ ἀγαθὰ τους, νὰ ἐφαρμόζουν τὴ μορφή οἰκονομικῆς καὶ πολιτικῆς ὀργάνωσης πού τοὺς ταιριάζει περισσότερο καὶ νὰ διαλέγουν τοὺς δικούς τους δρόμους ἀνάπτυξης καὶ ἐξειδίκευσης τῆς οἰκονομικῆς δραστηριότητας, χωρὶς νὰ εἶναι ἐκτεθειμένα σὲ ὁποιαδήποτε ἀντίποινα.

Ἡ Συνδιάσκεψη πρέπει νὰ πάρει μέτρα γιὰ τὴν Ἰδρυση οἰκονομικῶν πιστωτικῶν καὶ τελωνειακῶν ὀργανισμῶν μὲ κανονισμοὺς πού θὰ βασίζονται πάνω σὲ μιὰ αὐστηρὴ ἰσότητα. στὴ δικαιοσύνη καὶ τὴν ἰσοτιμία καὶ πού θὰ ἀντικαταστήσουν τοὺς τωρινούς ὀργανισμοὺς μὲ τὴν ἀναχρονιστικὴ λειτουργία τους καὶ τὸν ἀντιλαϊκὸ ἀντικειμενικὸ τους στόχο.

Γιὰ νὰ ἐξασφαλίσουμε σ’ ἓνα λαὸ τὴν ἀπόλυτη αὐτοδιάθεση τοῦ πλοῦτου του, πρέπει νὰ καταδικάσουμε τὴν ὑπαρξὴ ξένων θάσεων, τὴν παρουσία, προσωρινὴ ἢ ὀχι, ξένων στρατευμάτων σὲ μιὰ δοσμένη χώρα χωρὶς τὴ συγκατάθεσή της καὶ τὴ διατήρηση τοῦ ἀποικιακοῦ καθεστώτος ἀπὸ μερικὲς ἀναπτυγμένες καπιταλιστικὲς δυνάμεις.

Μόνο ἡ σύσταση ἑνὸς ὀργανισμοῦ τέτοιου τύπου μπορεῖ νὰ ἐξασφαλίσει τὴν ἐφαρμογὴ καινούριων κανονισμῶν στὶς διεθνεῖς σχέσεις καὶ τὴν οἰκονομικὴ σταθερότητα πού ἐπιδιώκουμε. Ὁ ὀργανισμὸς αὐτὸς θὰ πρέπει νὰ ἔχει τὴν ἀπαραίτητη ἐξουσία γιὰ νὰ πάρει μέτρα πού νὰ γίνουν σεβαστὰ καὶ γιὰ νὰ μπορέσει νὰ ὑποκαταστήσει τοὺς τωρινούς ὀργανισμοὺς πού στηρίζουν τὸ στάτους κβὸ καὶ τὴ διάκριση. Πρέπει λοιπὸν νὰ καθορίσουμε μὲ ἀκρίβεια τίς προθεσμίες ἐφαρμογῆς τῶν μέτρων πού θὰ παρθοῦν.

Αὐτὰ εἶναι, Κύριοι ἀντιπρόσωποι, τὰ σημαντικώτερα σημεία πού ἡ Κουβανικὴ ἀντιπροσωπεῖα θέλησε νὰ σὰς ἐκθέσει. Ἐπισημαίνουμε ὅτι τὸ μεγαλύτερο μέρος τῶν ἰδεῶν πού δια-

τυπώθησαν σήμερα (καθώς εκφράστηκαν από διεθνείς οργανισμούς κι απ' την ακριβή ανάλυση της τωρινής κατάστασης των αναπτυσσόμενων χωρών που παρουσίασε ο Γενικός Γραμματέας της συνδιάσκεψης, κ. Πρέμπος) και το μεγαλύτερο μέρος των προτάσεων που έγιναν δεκτές από άλλα κράτη (έμπόριο με τις σοσιαλιστικές χώρες, πιστώσεις με τις χώρες αυτές, αναγκαιότητα βασικών κοινωνικών μεταρρυθμίσεων για την οικονομική ανάπτυξη, κλπ.) καθορίστηκαν και τέθηκαν σε εφαρμογή από την Κούβα στη διάρκεια των πέντε χρόνων της επαναστατικής κυβέρνησης· έξ αιτίας τους έγινε θύμα άδικων κατηγοριών και οικονομικών και στρατιωτικών επεμβάσεων που χειροκροτήθηκαν από μερικές χώρες που σήμερα την υποστηρίζουν.

Άρκει να θυμίσουμε τις κριτικές και τις κατηγορίες που άπευθύνθηκαν ενάντια στη χώρα μας για το λόγο ότι καθιέρωσε σχέσεις ανταλλαγής και συνεργασίας με χώρες που βρίσκονται έξω απ' το ήμισφαίριό μας, και ακόμη κι αυτή την ώρα άρκει να θυμίσουμε τον ντε φάκτο αποκλεισμό από τη λατινοαμερικανική ομάδα που συγκεντρώθηκε κάτω απ' την αιγίδα του Χάρτη της "Άλτα - Γκράτσια, δηλαδή του Ο.Ε.Α., απ' τον όποιο ή Κούβα έχει εκδιωχθεί.

Πραγματευθήκαμε τα ούσιαστικά σημεία σχετικά με το έξωτερικό εμπόριο, την ανάγκη αλλαγών στην έξωτερική πολιτική των ανεπτυγμένων χωρών άπέναντι στις υπανάπτυκτες και την ανάγκη της αναδιάρθρωσης όλων των διεθνών οργανισμών πίστωσης, χρηματοδότησης κλπ. Πρέπει όμως να υπογραμμίσουμε ότι αυτές οι προϋποθέσεις δέν άρκούν για να εξασφαλίσουν μιá οικονομική ανάπτυξη. Χρειάζονται και συμπληρωματικά μέτρα που ή Κούβα, χώρα υπανάπτυκτη, έθεσε σε εφαρμογή.

Σάν ελάχιστα αναγκαία μέτρα πρέπει να καθιερώσουμε: Τόν έλεγχο των ανταλλαγών έμποδίζοντας τις τοποθετήσεις στο έξωτερικό ή παρεμποδίζοντάς τις αισθητά· τόν έλεγχο του κράτους πάνω στο έξωτερικό εμπόριο· την άγροτική μεταρρύθμιση· την άπόλυτη άνάκτηση από το έθνος όλόκληρου του

φυσικοῦ του πλούτου· τὴν ἀνάπτυξη τῆς τεχνικῆς παιδείας καὶ τὴ λήψη τῶν ἀπαραίτητων μέτρων ἐσωτερικῆς ἀναδιοργάνωσης γιὰ ν' ἀνοίξει ὁ δρόμος σὲ μιὰ γρήγορη ἐξέλιξη.

Ἡ Κούβα δὲν περιλαμβάνει ἀνάμεσα στὰ ἐλάχιστα ἀναγκαῖα μέτρα τὸ πέρασμα στὰ χέρια τοῦ Κράτους ὄλων τῶν μέσων παραγωγῆς· κι αὐτὸ ἀπὸ σεβασμὸ στὴ θέληση τῶν κυβερνήσεων ποὺ ἀντιπροσωπεύονται ἐδῶ· ἀλλὰ πιστεύει ὅτι αὐτὸ τὸ μέτρο θὰ συνέβαλλε γρηγορώτερα καὶ ἀποτελεσματικώτερα στὴν ἐπίλυση τῶν σοβαρῶν προβλημάτων ποὺ συζητᾶμε ἐδῶ.

Καὶ οἱ ἱμπεριαλιστές; Θὰ μείνουν μὲ τὰ χέρια σταυρωμένα; Ὁκ. Τὸ σύστημά τους εἶναι ἡ αἰτία τῶν κακῶν ποὺ μᾶς βασανίζουν· θὰ προσπαθήσουν ὁμως νὰ ὑπερασπίσουν τὴν ὑπόθεσή τους μὲ τὴ νόθα ἐπιχειρηματολογία ποὺ τὴν ξέρουν ἀπ' ἔξω κι ἀνακατωτά. Θὰ προσπαθήσουν νὰ δημιουργήσουν μέσα στὴ συνδιάσκεψη δικούς τους πυρῆνες καὶ νὰ διασπάσουν τὸ στρατόπεδο τῶν ἐκμεταλλευόμενων χωρῶν προσφέροντάς τους μερικὰ ψίχουλα.

Θὰ προσπαθήσουν μὲ ὄλα τὰ μέσα νὰ διατηρήσουν τοὺς παλιούς διεθνεῖς ὀργανισμοὺς ποὺ ὑπηρετοῦν τοὺς σκοποὺς τους, κάνοντας ἐπιφανειακὲς μεταρρυθμίσεις. Θὰ προσπαθήσουν νὰ ὀδηγήσουν τὴ συνδιάσκεψη σὲ ἀδιέξοδο μὲ τὴν ἐπιθυμία νὰ διαλυθεῖ ἢ νὰ ἀναβληθεῖ. Θὰ κάνουν τὰ πάντα γιὰ νὰ περιορίσουν τὴ σημασία τῆς ἀπέναντι σ' ἄλλες διασκέψεις ὀργανωμένες ἀπ' αὐτοὺς ἢ θὰ προσπαθήσουν νὰ κάνουν τὴ συνεδρίαση νὰ λήξει χωρὶς νὰ ἔχουν παρθεῖ συγκεκριμένες ἀποφάσεις.

Δὲν θὰ δεχτοῦν καινούριο διεθνῆ ὀργανισμὸ ἐμπορίου· θὰ τὸν ἀπειλήσουν μὲ μπούκοτὰζ καὶ πιθανώτατα θὰ τὸ κάνουν· θὰ προσπαθήσουν νὰ ἀποδείξουν ὅτι ὁ τωρινὸς διεθνὴς καταμερισμὸς ἐργασίας εἶναι προσοδοφόρος γιὰ ὄλους κι ὅτι ἡ ἐκβιομηχάνιση εἶναι μιὰ ὑπέρμετρη καὶ ἐπικίνδυνη φιλοδοξία.

Τελικὰ θὰ ὑποστηρίξουν ὅτι οἱ ὑπανάπτυκτοι εἶναι οἱ ἴδιοι ὑπεύθυνοι γιὰ τὴν ὑπανάπτυξή τους.

Μπορούμε να απαντήσουμε ἐδῶ ὅτι μέχρις ἕνα βαθμὸ ἔχουν δίκην. Καὶ θὰ ἔχουν ἀκόμα περισσότερο δίκην ἂν δὲν σταθοῦμε ἱκανοὶ νὰ ἐνωθοῦμε πιστὰ καὶ ἀποφασιστικὰ καὶ νὰ ἀντιτάξουμε ἕνα ἐνιαῖο μέτωπο τῶν καταπιεζόμενων καὶ ἐκμεταλλευόμενων.

Τὰ ζητήματα ποὺ θέλουμε νὰ θέσουμε στὴ συνδιάσκεψη αὐτὴ εἶναι τὰ ἀκόλουθα: θὰ σταθοῦμε ἱκανοὶ νὰ ἐκπληρώσουμε τὸ σκοπὸ ποὺ ἀπαιτεῖ ἀπὸ μᾶς ἡ ἱστορία; Οἱ ἀναπτυγμένες καπιταλιστικὲς κῶρες θὰ ἔχουν ἀρκετὴ πολιτικὴ διορατικότητα γιὰ νὰ δεχτοῦν τὶς στοιχειώδεις ἀπαιτήσεις;

Ἄν τὰ μέτρα ποὺ ὑποδείκνουμε ἐδῶ δὲν μποροῦν νὰ γίνουν δεκτὰ ἀπ' τὴ συνδιάσκεψη κι ἂν αὐτὴ δὲν καταλήξει τελικὰ παρὰ σ' ἕνα καινούριο ἐρμαφρόδιτο ντοκουμέντο, γεμάτο θολὲς διακηρύξεις καὶ ἄοριστες φόρμουλες· ἂν οἱ φραγμοὶ ποὺ ἐμποδίζουν τὸ ἐμπόριο ἀνάμεσα σ' ὅλες τὶς κῶρες τοῦ κόσμου καὶ τὴ διεθνῆ συνεργασία δὲν καταργηθοῦν, οἱ ὑπανάπτυκτες κῶρες θὰ συνεχίσουν νὰ ἀντιμετωπίζουν ὀλοένα καὶ δυσκολώτερες οἰκονομικὲς καταστάσεις καὶ ἡ ἔνταση στὸν κόσμο θὰ δξύνεται ἐπικίνδυνα.

Ἡ σπῆθα μιᾶς παγκόσμιας σύρραξης μπορεῖ νὰ ξεπεταχτεῖ σὲ κάθε στιγμή, ἐξ αἰτίας τῆς φιλοδοξίας μιᾶς ἱμπεριαλιστικῆς κῶρας ποὺ θὰ θελήσει νὰ καταστρέψει τὸ σοσιαλιστικὸ στρατόπεδο ἢ ἀπ' τὶς ἀνειρήνευτες ἀντιφάσεις ἀνάμεσα στὶς ἴδιες τὶς καπιταλιστικὲς κῶρες, σ' ἕνα πολὺ κοντινὸ μέλλον. Ἄλλὰ ἡ ἐπαναστατικότητα τῶν ποικιλόμορφα καταπιεσμένων λαῶν θὰ γίνεται μέρα μὲ τὴ μέρα καὶ δξύτερη καὶ θὰ πάρουν τὰ δπλα γιὰ νὰ κατακτήσουν μὲ τὴ βία τὰ δικαιώματα ποὺ μὲ μόνη τὴ λογικὴ δὲν μπόρεσαν νὰ ἀποκτήσουν.

Αὐτὸ γίνεται σήμερα στὴ λεγόμενη πορτογαλικὴ Γουϊνέα καὶ στὴν Ἀγκόλα, ποὺ παλεύουν γιὰ ν' ἀπελευθερωθοῦν ἀπ' τὸν ἀποικιακὸ ζυγὸ καὶ στὸ Νότιο Βιετνάμ ὅπου ὁ λαὸς εἶναι ἔτοιμος, μὲ τὸ δπλο στὸ χέρι, νὰ ἀποτινάξει τὸ ζυγὸ τοῦ ἱμπεριαλισμοῦ καὶ τῶν ἀνδρεικέλων του. Δηλώνουμε ὅτι ἡ Κούβα ὑποστηρίζει καὶ συγκαίρει τοὺς λαοὺς αὐτοὺς ποὺ φώναξαν «Φτάνει» στὴν ἐκμετάλλευση ἀφοῦ πρῶτα ἐξάντησαν

ὅλες τις δυνατότητες ειρηνικῆς λύσης, καὶ δηλώνουμε ἀκόμα ὅτι προσφέρει τὴν ἀγωνιστικὴ τῆς ἀλληλεγγύη στὴ θαυμασιὴ ἐπαναστατικὴ τους ἔκρηξη.

Τώρα ποὺ ἐκθέσαμε τὰ βασικὰ σημεῖα στὰ ὁποῖα στηρίζεται ἡ ἀνάλυσή μας τῆς σύγχρονης κατὰστασης κι ἀφοῦ διατυπώσαμε σ' αὐτὴ τὴ συνδιάσκεψη τὶς προτάσεις ποὺ κρίνουμε ἀναγκαῖες· τώρα ποὺ εἴπαμε πῶς βλέπουμε τὸ μέλλον ἂν δὲν ὑπάρξει καμμιά πρόοδος στὶς ἐμπορικὲς σχέσεις ἀνάμεσα στὶς χῶρες — πρόοδος ποὺ ἀποτελεῖ τὸ μόνον μέσο γιὰ νὰ μειώσουμε τὴν ἔνταση καὶ νὰ διευκολύνουμε τὴν ἀνάπτυξη — θέλουμε νὰ σᾶς βεβαιώσουμε ὅτι ἐλπίζουμε πῶς θὰ φθάσουμε στὸν ἐποικοδομητικὸ διάλογο γιὰ τὸν ὁποῖο μιλήσαμε.

Θὰ καταβάλλουμε κάθε προσπάθεια γιὰ τὴν πραγματοποίηση αὐτοῦ τοῦ διαλόγου ποὺ θὰ ἀποβεῖ γιὰ ὅλους ὠφέλιμος. Θὰ καταβάλλουμε ἀκόμα κάθε προσπάθεια γιὰ τὴν πραγματοποίηση τῆς ἐνότητος τῶν ὑπανάπτυκτων χωρῶν καὶ γιὰ τὴ σύσταση ἑνὸς ἐνιαίου μετώπου. Ἐλπίζουμε στὴν ἐπιτυχία αὐτῆς τῆς συνδιάσκεψης· καὶ τὶς ἐλπίδες μας τὶς σμίγουμε μὲ τὶς ἐλπίδες τῶν φτωχῶν ὅλου τοῦ κόσμου καὶ τῶν χωρῶν τοῦ σοσιαλιστικοῦ στρατοπέδου, βάζοντας ὁλόψυχα τὶς λιγοστὲς δυνάμεις μας στὴν ὑπηρεσία τοῦ θριάμβου τους.

3. Στὰ Ἠνωμένα Ἔθνη.

Ἡ ἀντιπροσωπεία τῆς Κούβας μπρὸς σὴν παρούσα Συνέλευση ἔχει τὴ χαρὰ νὰ χαιρετίζει πρῶτ' ἀπ' ὅλα τὸ γεγονὸς ὅτι στὸν σημαντικὸ ἀριθμὸ τῶν ἔθνῶν ποὺ συζητοῦν ἐδῶ τὰ παγκόσμια προβλήματα περιλήφθηκαν τρεῖς καινούριες κῶρες. Χαιρετίζουμε λοιπόν, στὸ πρόσωπο τοῦ Προέδρου τους καὶ τοῦ Ὑπουργοῦ τους τῶν Ἐξωτερικῶν, τοὺς λαοὺς τῆς Ζαμβίας, τῆς Μαλάουι καὶ τῆς Μάλτας. Καὶ ἐκφράζουμε τὴν εὐχὴ νὰ προσχωρήσουν ἀπὸ τὴν ἀρχὴ κιόλας οἱ κῶρες αὐτὲς στὴν ὁμάδα τῶν ἀδεσμεύτων ἔθνῶν, ποὺ ἀγωνίζονται ἐνάντια στὸν ἰμπεριαλισμὸ, τὴν ἀποικιοκρατία καὶ τὴν νεοαποικιοκρατία.

Ἀπευθύνουμε ἐπίσης τὰ συγκαρητήριά μας στὸν Πρόεδρο τῆς παρούσας Συνέλευσης, ποὺ ἡ ἀνάρρησή του σ' ἕνα τόσο ὑψηλὸ ἀξίωμα ἔχει ἰδιαίτερη σημασία: Καθρεφτίζει τὸ νέο ἱστορικὸ στάδιο κατὰ τὸ ὁποῖο οἱ λαοὶ τῆς Ἀφρικῆς κατὰ γον ἰχνηρότατους θριάμβους. Χθὲς ἀκόμη ἦταν ὑποταγμένοι στὸ ἀποικιακὸ σύστημα τοῦ ἰμπεριαλισμοῦ. Σήμερα, σὴ μεγάλη πλειονότητά τους ἔχουν συγκροτηθεῖ σὲ ἀνεξάρτητα κράτη, χάρη σὴ θεμιτὴ ἄσκηση τῆς ἀπρόσκοπτης αὐτοδιάθεσής τους. Ἡ στερνὴ ὥρα τῆς ἀποικιοκρατίας ἔχει σημάνει πιά. Καὶ ἑκατομμύρια κάτοικοι τῆς Ἀσίας, τῆς Ἀφρικῆς καὶ τῆς Λατινικῆς Ἀμερικῆς ξεσηκώνονται ἀποθλέποντας σὲ μιὰ καινούρια ζωὴ καὶ ἐπιβάλλουν τὸ ἀναφαίρετο δικαίωμά τους γιὰ αὐτοδιάθεση καὶ ἀνεξάρτητη ἀνάπτυξη τῶν χωρῶν τους. Εὐχόμεστε, κ. Πρόεδρε, τὴν πιὸ μεγάλη ἐπιτυχία σὴν ἀποστολὴ μὲ τὴν ὁποία σᾶς ἐπιφόρτισαν τὰ κράτη - μέλη.

Λόγος ποὺ ἐκφωνήθηκε στὴ 19ῃ γενικῇ συνέλευση τῶν Ἠνωμένων Ἐθνῶν (11-12-1964).

Ἡ Κούβα προσέρχεται γιὰ νὰ διευκρινήσῃ τὴ θέση τῆς πάνω στὰ πιδ σημαντικὰ ἀπὸ τὰ ἐπίμαχα σημεῖα. Καὶ θὰ τὸ κάμει μὲ ὄλη τὴ συναίσθηση τῆς εὐθύνης ποὺ ἐπιβάλλει ἡ χρησιμοποίηση αὐτοῦ τοῦ βήματος. Ταυτόχρονα ὁμως θὰ ἀνταποκριθεῖ στὸ ἀναπότρεπτο καθῆκον νὰ μιλήσῃ μὲ διαύγεια καὶ εὐλικρίνεια.

Ἐπιθυμία μας εἶναι νὰ δοῦμε τὴ Συνέλευση αὐτὴ νὰ ἐμψυχώνεται καὶ νὰ προχωρεῖ πρὸς τὰ ἐμπρός. Ἐπιθυμία μας εἶναι νὰ ἀρχίσουν οἱ Ἐπιτροπὲς τὴν ἐργασία τους καὶ νὰ μὴν τὴν σταματήσουν μὲ τὴν πρώτη διαφωνία. Ὁ ἱμπεριαλισμὸς θέλει νὰ μετατρέψῃ τὴ συνεδρίαση αὐτὴ σὲ μάταιο ρητορικὸ κονταροχτύπημα, ἀντὶ νὰ λύσει τὰ σοβαρὰ προβλήματα τῆς οἰκουμένης. Ἐμεῖς πρέπει νὰ τὸν ἐμποδίσουμε. Δὲν πρέπει νὰ θυμοῦνται αἰριο οἱ ἄνθρωποι τὴ Συνέλευση τούτη μονάχα ἀπὸ τὸν αὐξοῦντα ἀριθμὸ τῆς, νὰ λένε ἢ 19ῃ Συνέλευση καὶ τίποτε ἄλλο. Ἐμεῖς θ' ἀφιερῶσουμε σ' αὐτὸ ὄλες μας τίς προσπάθειες.

Αἰσθανόμαστε ὅτι ἔχουμε τὸ δικαίωμα καὶ τὴν ὑποχρέωση νὰ τὸ κάνουμε, γιὰτὶ ἡ χώρα μας ἀποτελεῖ ἓνα ἀπὸ τὰ μόλιμα σημεῖα προστριβῶν, ἓνα ἀπὸ τὰ μέρη τοῦ κόσμου ὅπου οἱ ἀρχὲς ποὺ διαφεντεύουν τὰ δικαιώματα τὰ σχετικὰ μὲ τὸ αὐτεξούσιο τῶν μικρῶν χωρῶν, μπαίνουν κάθε μέρα, κάθε λεπτό, σὲ δοκιμασία. Γιὰτὶ ἡ χώρα μας εἶναι ἐπίσης ἓνα ἀπὸ τὰ χαρακώματα τῆς ἐλευθερίας τοῦ κόσμου, σὲ ἀπόσταση μόλις δύο βημάτων ἀπὸ τὸν βορειοαμερικάνικο ἱμπεριαλισμὸ καὶ δείχνει μ' ὄλη τῆς τὴ δράση, μὲ τὸ καθημερινὸ τῆς παράδειγμα, ὅτι οἱ λαοὶ μποροῦν σ' ἀλήθεια νὰ ἀπελευθερωθοῦν καὶ νὰ παραμείνουν ἐλεύθεροι μέσα στὶς σημερινὲς συνθήκες τῆς ἀνθρωπότητας. Βέβαια, ὑπάρχει σήμερα ἓνα σοσιαλιστικὸ στρατόπεδο, ποὺ κάθε μέρα γίνεται ὄλο καὶ πιδ ἰσχυρὸ καὶ ποὺ διαθέτει πανίσχυρα στοιχεῖα ἀποτροπῆς. Ἄλλὰ ἡ ἐπιβίωση ἀπαιτεῖ καὶ κάποιους συμπληρωματικοὺς δρους: Νὰ διατηρεῖ κανεὶς τὴ συμπάγεια στὸ ἐσωτερικὸ τῆς χώρας του, νὰ ἔχει ἐμπιστοσύνη στὸ πεπρωμένο τῆς καὶ νᾶναι σταθερὰ ἀποφασισμένος νὰ παλαίψῃ μέχρι θανάτου γιὰ νὰ ὑπερασπιστεῖ

τὴν πατρίδα του καὶ τὴν ἐπανάσταση. Στὴν Κούβα, κύριοι Ἀντιπρόσωποι, ὑπάρχουν ὅλοι αὐτοὶ οἱ ὄροι.

Ἀπ' ὅλα τὰ φλέγοντα προβλήματα ποὺ πρέπει νὰ πραγματοποιηθοῦν σὲ τούτη τὴ Συνέλευση, ἔνα ἀπὸ ἐκεῖνα ποὺ ἔχουν ἰδιαίτερη σημασία γιὰ μᾶς καὶ ποὺ πιστεύουμε ὅτι πρέπει νὰ τὸ διατυπώσουμε χωρὶς ἴκνος ἀμφιβολίας, εἶναι τὸ πρόβλημα τῆς εἰρηνικῆς συνύπαρξης ἀνάμεσα σὲ κράτη μὲ διαφορετικὸ οἰκονομικὸ - κοινωνικὸ καθεστῶς. Ἡ οἰκουμένη ἔχει κάμει μεγάλες προόδους σ' αὐτὸν τὸν τομέα. Ἀλλὰ ὁ ἱμπεριαλισμὸς — κυρίως ὁ βορειοαμερικάνικος — ἀξιώνει νὰ δώσει στὸν κόσμον νὰ πιστέψει ὅτι ἡ εἰρηνικὴ συνύπαρξη προορίζεται ἀποκλειστικὰ γιὰ χρῆση τῶν μεγάλων δυνάμεων τῆς γῆς. Ἐπαναλαμβάνουμε ἐδῶ αὐτὸ ποὺ δήλωσε ὁ Πρόεδρος μας στὸ Κάιρο καὶ ποὺ περιλήφθηκε μέσα στὴ Διακήρυξη τῆς Δεύτερης Συνδιάσκεψης τῶν Ἀρχηγῶν τῶν Κρατῶν ἢ τῶν κυβερνήσεων τῶν Ἀδεσμεύτων Χωρῶν: ὅτι δηλαδὴ ἂν θέλουν νὰ ἐξασφαλιστεῖ ἡ εἰρήνη τοῦ κόσμου, τότε δὲν εἶναι δυνατὸ ἡ εἰρηνικὴ συνύπαρξη νὰ περιοριστεῖ μόνο ἀνάμεσα στοὺς ἰσχυροὺς. Ἡ εἰρηνικὴ συνύπαρξη πρέπει νὰ ὑπάρχει ἀνάμεσα σ' ὅλες τὶς χώρες, ἀνεξάρτητα ἀπὸ τὸ μέγεθός τους, ἀπὸ τὶς παλαιότερες ἱστορικὲς σχέσεις καὶ δεσμοὺς ποὺ εἶχαν καὶ ἀπὸ τὰ προβλήματα ποὺ ἔχουν ἀναφυεῖ ἀνάμεσα σὲ μερικὲς ἀπ' αὐτὲς σὲ μιὰ δοσμένη ἐποχὴ.

Σήμερα, ὁ τύπος εἰρηνικῆς συνύπαρξης ποὺ ποθοῦμε, σὲ πολλὲς περιπτώσεις δὲν πραγματώνεται. Τὸ βασιλεῖο τῆς Καμπότζης ἀπλῶς καὶ μόνο ἐπειδὴ τηροῦσε οὐδέτερη στάση καὶ δὲν ἔστειρε στὶς μηχανογραφίαις τοῦ βορειοαμερικάνικου ἱμπεριαλισμοῦ, βρέθηκε ἐκτεθειμένο σὲ κάθε λογῆς δόλιες καὶ κτηνώδεις ἐπιθέσεις, ποὺ ξεκινούσαν ἀπὸ τὶς βάσεις ποὺ κατέχουν οἱ βορειοαμερικάνοι στὸ Νότιο Βιετνάμ. Τὸ Λάος, μιὰ χώρα διαιρεμένη, ἔγινε ἐπίσης ἀντικείμενο ἱμπεριαλιστικῶν ἐπιθέσεων κάθε εἴδους. Ὁ λαὸς του σφαγιάστηκε ἀπὸ τὶς ἀεροπορικὲς ἐπιδρομὲς. Οἱ Συμφωνίαι τῆς Γενεύης παραβιάστηκαν κι' ἔνα μέρος τοῦ ἐδάφους του βρίσκεται ἀδιάκοπα σὲ κίνδυνον νὰ δεχτεῖ ἀτιμώρητη ἐπιδρομὴ ἀπὸ τὰ ἱμπεριαλι-

στικά στρατεύματα. Ἡ Λαϊκὴ Δημοκρατία τοῦ Βιετνάμ, πού γνωρίζει καλύτερα ἀπὸ κάθε ἄλλο λαὸ τῆς γῆς αὐτὲς τὶς ἱστορίες τῶν ἐπιθέσεων, εἶδε γιὰ μιὰν ἀκόμη φορὰ τὰ σύνορά της νὰ παραβιάζονται. Εἶδε τὰ βομβαρδιστικὰ καὶ τὰ καταδιωκτικὰ ἀεροπλάνα νὰ χτυποῦν τὶς ἐγκαταστάσεις της. Εἶδε τὰ βορειοαμερικάνικα πολεμικὰ νὰ παραβιάζουν τὰ χωρικά της νερὰ καὶ νὰ χτυποῦν τοὺς ναυστάθμους της. Πάνω στὴ Λαϊκὴ Δημοκρατία τοῦ Βιετνάμ βαραίνει αὐτὴ τὴ στιγμή ἢ ἀπειλὴ ὅτι οἱ Βορειοαμερικάνοι θὰ ἐπεκτείνουν ἀνοικτὰ στὸ ἔδαφός της καὶ ἐνάντια στὸ λαὸ της τὸν πόλεμο πὺ διεξάγουν ἐδῶ καὶ πολλὰ χρόνια ἐνάντια στὸ λαὸ τοῦ Νότιου Βιετνάμ. Ἡ Σοβιετικὴ Ἐνωση καὶ ἡ Λαϊκὴ Δημοκρατία τῆς Κίνας ἔχουν ἀπευθύνει σοβαρὰς προειδοποιήσεις πρὸς τὶς Ἡνωμένες Πολιτείες. Βρισκόμαστε μπροστὰ σὲ μιὰ περίπτωσι ὅπου ἡ εἰρήνη τοῦ κόσμου κινδυνεύει. Ἐπὶ πλέον ἡ ζωὴ ἐκατομμυρίων ἀνθρώπων πλασμάτων σ' ὅλη αὐτὴ τὴν περιορὴ τῆς Ἀσίας ἀπειλεῖται διαρκῶς καὶ ἐξαρτιέται ἀπὸ τὰ καπρίσια τοῦ Βορειοαμερικάνου ἐπιδρομέα.

Ἡ εἰρηνικὴ συνύπαρξη μπιῆκε ἐπίσης οὐ δοκιμασία κατὰ κτηνώδη τρόπο στὴν Κύπρο, ἐξ αἰτίας τῶν πιέσεων πὺ ἀσκοῦν ἡ κυβέρνησι τῆς Τουρκίας καὶ τὸ ΝΑΤΟ. Ὁ λαὸς τῆς Κύπρου καὶ ἡ κυβέρνησι του ὑποχρεώθηκαν νὰ ὑπερασπιστοῦν ἡρωικὰ τὴν αὐτοκυριαρχία τους.

Σ' ὅλα αὐτὰ τὰ σημεῖα τοῦ κόσμου ὁ ἰμπεριαλισμὸς προσπαθεῖ νὰ ἐπιβάλει τὴ δική του ἐκδοχὴ γι' αὐτὸ πὺ πρέπει νὰ εἶναι ἡ συνύπαρξη. Οἱ καταπιεζόμενοι λαοὶ πὺ ἔχουν συμμαλήσει μὲ τὸ σοσιαλιστικὸ στρατόπεδο, ὀφείλουν νὰ τοῦ μάθουν ὅτι δὲν εἶναι αὐτὴ ἡ ἀληθινὴ συνύπαρξη. Καὶ ὑποχρέωση τῶν Ἡνωμένων Ἐθνῶν εἶναι νὰ τοὺς βοηθήσει σ' αὐτό.

Πρέπει ἐπίσης νὰ ὀριστοῦν μὲ σαφήνεια οἱ ἀρχὲς τῆς εἰρηνικῆς συνύπαρξης ὅχι μόνο γιὰ ὅ,τι ἀφορᾶ τὶς σχέσεις ἀνάμεσα οὐ κυρίαρχα κράτη. Σὰν μαρξιστὲς, ἔχουμε ὑποστηρίξει ὅτι ἡ εἰρηνικὴ συνύπαρξη ἀνάμεσα στὰ κράτη δὲν περιλαβαίνει καὶ τὴ συνύπαρξη ἀνάμεσα στοὺς ἐκμεταλλευτὲς καὶ στοὺς ὑπὸ ἐκμετάλλευσι, ἀνάμεσα στοὺς καταπιεστὲς καὶ

τούς καταπιεζόμενους. Τὸ δικαίωμα γιὰ πλήρη καὶ ἀκέραια ἀνεξαρτησία ἐνάντια σὲ κάθε μορφή ἀποικιοκρατικῆς καταπίεσης εἶναι ἐπὶ πλέον μιὰ ἀρχὴ ποὺ διακηρύχτηκε μέσα στοὺς κόλπους αὐτοῦ τοῦ ὄργανισμοῦ. Ἴδου γιὰτὶ ἐκφράζουμε τὴν ἀλληλεγγύη μας μὲ τούς ἀποικιακοὺς σήμερα λαοὺς τῆς λεγόμενης Πορτογαλικῆς Γουϊνέας, τῆς Ἀγκόλας καὶ τῆς Μοζαμβίκης, ποὺ σφαγιάζονται ἐπειδὴ ἔκαναν τὸ ἔγκλημα νὰ ἀπαιτήσουν τὴν ἐλευθερία τους. Καὶ εἴμαστε ἔτοιμοι νὰ τοὺς βοηθήσουμε στὸ μέτρο τῶν δυνάμεών μας, σύμφωνα μὲ τὴ διακήρυξη τοῦ Καίρου.

Ἐκφράζουμε τὴν ἀλληλεγγύη μας μὲ τὸ λαὸ τοῦ Πουέρτο - Ρίκο, καὶ μὲ τὸ μεγάλο ἡγέτη του, τὸν Πέδρο Ἀλμπίθου Κάμπος, ποὺ μὲ μιὰ νέα ὑποκριτικὴ πράξη ἀφέθηκε ἐλεύθερος σὲ ἡλικία 72 χρόνων, ἔχοντας σχεδὸν χάσει τὴν ἱκανότητα νὰ μιλάει, παράλυτος, ὕστερα ἀπὸ μιὰ ὀλόκληρη ζωὴ μέσα στὶς φυλακές. Ὁ Ἀλμπίθου Κάμπος εἶναι ἓνα σύμβολο τῆς Ἀμερικῆς, ποὺ ἀκόμα διαφιλονικεῖται ἀλλὰ ποὺ εἶναι ἀκαταδάμαστο. Χρόνια καὶ χρόνια μέσα στὴ φυλακὴ, μέσα σὲ σχεδὸν ἀνυπόφορες πιέσεις καὶ ψυχικὰ μαρτύρια, μέσα στὴ μοναξιά καὶ τὴν ὀλοσχερῆ ἀπομόνωση ἀπὸ τὸ λαὸ του κί' ἀπὸ τὴν οἰκογένειά του, ν' ἀντικρῦζει τὴν αὐθάδεια τοῦ κατακτητῆ καὶ τῶν λακέδων του πάνω στὴ γῆ ποὺ τὸν γέννησε. Κί' ὅμως τίποτε ἀπ' ὅλα αὐτὰ δὲν ἔλύγισε τὴ θέλησή του. Στ' ὄνομα τοῦ λαοῦ τῆς, ἢ Κουβανικῆς Ἀντιπροσωπεΐα ἀποτίει φόρο τιμῆς, θαυμασμοῦ κί' εὐγνώμοσύνης σ' ἓναν πατριώτη ποὺ τιμᾷ τὴν Ἀμερικὴ μας.

Ἐπὶ χρόνια ὀλόκληρα οἱ Βορειοαμερικάνοι πρόβαλλαν τὴν ἀξίωση νὰ κάνουν τὸ Πουέρτο - Ρίκο ἓνα εἶδος τεχνητοῦ ὑβριδίου: γλώσσα σπανιόλικη ἀλλὰ μὲ πτώσεις καὶ κλίσεις ἀγγλικές. Γλώσσα σπανιόλικη ἀλλὰ ἡ ράχη νᾶναι σπονδυλιωτὴ γιὰ νὰ σκύβει μπροστὰ στοὺς γιάνκηδες φαντάρους. Οἱ Πουερτορικάνοι στρατιῶτες χρησίμεψαν σὰν κρέας γιὰ τὰ κανόνια στοὺς πολέμους ποὺ διεξάγει ἡ αὐτοκρατορία, ὅπως στὴν Κορέα. Τοὺς ἔχουν μάλιστα χρησιμοποιήσει καὶ γιὰ νὰ χτυπᾶνε μὲ τὰ τουφέκια τους τοὺς ἴδιους τοὺς ἀδερφοὺς τους,

καθώς συνέβη με τὸ ἔγκλημα ποὺ διαπράχτηκε ἐδῶ καὶ μερικοὺς μῆνες ἀπὸ τὸ βορειοαμερικάνικο στρατὸ ἐνάντια στὸν ἀνυπεράσπιστο λαὸ τοῦ Παναμᾶ.

Κι' ὅμως, παρὰ τὴ βία αὐτὴ ποὺ ἔχει ἐξαπολυθεῖ ἐνάντια στὴ βούλησή του καὶ τὸ ἱστορικὸ πεπρωμένο του, ὁ λαὸς τοῦ Πουέρτο Ρίκο διατήρησε τὸν πολιτισμὸ του, τὸ λατινικὸ χαρακτήρα του, τὰ ἔθνικά του αἰσθήματα ποὺ ἄρκοῦν γιὰ νὰ καταδείξουν τὴν ἀκλόνητη λαχτάρα γιὰ ἀνεξαρτησία ποὺ ἔχει ριζώσει μέσα στὶς μάζες αὐτοῦ τοῦ νησιοῦ τῆς Λατινικῆς Ἀμερικῆς.

Ὅφειλουμε ἐπίσης νὰ ἐπισύρουμε τὴν προσοχὴ στὸ ὅτι ἡ ἀρχὴ τῆς εἰρηνικῆς συνύπαρξης δὲν περιλαβαίνει γιὰ κανέναν τὸ δικαίωμα νὰ παίξει μετὰ τὴ θέληση τῶν λαῶν, καθὼς συμβαίνει στὸ λεγόμενη Βρεταννικὴ Γουιάνα, ὅπου ἡ κυβέρνησις τοῦ Πρωθυπουργοῦ Τσέντυ Τζάγκαν ἔγινε θῦμα κάθε λογῆς πιέσεων καὶ ραδιουργιῶν. Ὅπου ὁ ἱμπεριαλισμὸς καθυστεροῦσε τὴ στιγμὴ τῆς παραχώρησης ἀνεξαρτησίας ἐνῶ παράλληλα ἀναζητοῦσε τὰ μέσα γιὰ νὰ ξεγελάσει τοὺς λαϊκοὺς πόθους καὶ νὰ ἐξασφαλίσῃ τὴν πειθήνια ὑπακοὴ μιᾶς κυβέρνησις ἄλλης ἀπὸ τὴ σημερινή, ἀνεβασμένης στὴν ἐξουσία μετὰ σκοτεινὲς μανουῦβρες γιὰ νὰ παραχωρήσῃ ἔπειτα μιὰ εὐνοχισμένη λευτεριά σ' ἐκεῖνο τὸ κομματάκι τῆς ἀμερικάνικης γῆς.

Ὅποιοι κι' ἂν θάβαι οἱ δρόμοι ποὺ θὰ βρεθεῖ στὴν ἀνάγκη νὰ πάρει ἡ Γουιάνα γιὰ νὰ κερδίσει τὴν ἐλευθερίαν της, ἡ Κούβα παρέχει στὸ Γουιανέζικο λαὸ τὴν ἠθικὴ καὶ στρατιωτικὴ ὑποστήριξή της.

Ὅφειλουμε νὰ ἐπισημάνουμε ἀκόμη ὅτι τὰ νησιά Γουαδελούπα καὶ Μαρτινίκα ἀγωνίζονται ἀπὸ καιρὸ γιὰ τὴν αὐτονομία τους χωρὶς νὰ τὴν ἀποκτήσουν καὶ ὅτι ἡ κατάστασις αὐτὴ δὲν πρέπει νὰ παραταθεῖ.

Ἐψώνουμε γιὰ μιὰν ἀκόμη φορὰ τὴ φωνὴ μας γιὰ νὰ καλέσουμε τὸν κόσμον σὲ συναγεμῶν μπροστὰ σ' αὐτὰ ποὺ γίνονται στὴ Νότιο Ἀφρικῆ. Ἡ κτηνώδης πολιτικὴ τοῦ «Ἀπαρ-

ταίντ»¹ εφαρμόζεται μπρός στά μάτια όλων τῶν ἔθνῶν τῆς οἰκουμένης. Οἱ λαοὶ τῆς Ἀφρικῆς ἀναγκάζονται νὰ ἀνέχονται τὸ ὅτι ἐξακολουθεῖ νὰ ἀσκεῖται σὰν ἐπίσημη πολιτικὴ σ' αὐτὴ τὴν ἡπειρο ἢ ὑπεροκὴ μιᾶς φυλῆς ἀπέναντι σὲ μιὰν ἄλλη καὶ τὸ ὅτι σ' ὄνομα αὐτῆς τῆς ὑπεροκῆς διαπράττονται ἀτιμώρητες δολοφονίες.

Τὰ Ἠνωμένα Ἔθνη δὲ θὰ κάνουν τίποτα γιὰ νὰ ἐμποδίσουν αὐτὰ τὰ πράγματα;

Θὰ ἤθελα νὰ σταθῶ ἰδιαίτερα στὴν ὀδυνηρὴ περίπτωσι τοῦ Κογκό, περίπτωσι μοναδικὴ στὴν ἱστορία τοῦ σύγχρονου κόσμου ποὺ καταδεικνύει πῶς εἶναι δυνατὸ νὰ ἐγκληματεῖ κανεὶς μὲ τὴν πιὸ ἀπόλυτη ἀτιμωρησίᾳ σὲ βάρος τῶν δικαιωμάτων τῶν λαῶν ἐπιδεικνύοντας τὸν πιὸ αὐθάδη κυνισμό. Ἄμεσα κίνητρα γι' αὐτὰ τὰ ἐγκλήματα εἶναι τὰ ἀπέραντα πλοῦτη τοῦ Κογκό ποὺ οἱ ἰμπεριαλιστικὲς κῶρες θέλουν νὰ τὰ διατηρήσουν κάτω ἀπὸ τὸν ἔλεγχό τους. Κατὰ τὴν πρώτη του ὁμιλία ποὺ ἔκανε ἀμέσως μετὰ τὴν πρώτη ἐπίσκεψή του στὰ Ἠνωμένα Ἔθνη ὁ σύντροφος Φιντέλ Κάστρο ἐπιστοῦσε τὴν προσοχὴ στὸ ὅτι ὀλόκληρο τὸ πρόβλημα τῆς συνύπαρξις ἀνάμεσα στὰ κράτη ἀνάγεται στὸ πρόβλημα τῆς ἀθέμιτης οἰκειοποίησης τοῦ ξένου πλούτου. Καὶ διατύπωσε τὴν ἐξῆς παρατήρησι:

«Ἄς λείπει ἡ φιλοσοφία τῆς λεηλασίας κι' ἀμέσως θὰ λείπει καὶ ἡ φιλοσοφία τοῦ πολέμου».

Ἄλλὰ ἡ φιλοσοφία τῆς λεηλασίας δὲν ἔλειψε. Παραμένει καὶ μάλιστα ἰσχυρότερη ἀπὸ ποτέ. Γι' αὐτὸν ἀκριβῶς τὸ λόγο οἱ ἴδιοι ἐκεῖνοι ποὺ χρησιμοποίησαν τὸ ὄνομα τῶν Ἠνωμένων Ἐθνῶν γιὰ νὰ διαπράξουν τὴ δολοφονία τοῦ Λουμούμπα, δολοφονοῦν καὶ σήμερα στὸ ὄνομα τῆς υπεράσπισις τῆς λευκῆς φυλῆς χιλιάδες Κογκολέζους.

Πῶς εἶναι δυνατὸ νὰ ξεχνοῦμε τὸν τρόπο μὲ τὸν ὁποῖο προδόθηκε ἡ ἐλπίδα ποὺ ἔτρεφε ὁ Πατὴρ Λουμούμπα γιὰ τὰ Ἠνωμένα Ἔθνη; Πῶς εἶναι δυνατὸ νὰ ξεχνοῦμε τὰ διπλά

---

1. Διαχωρισμένου βίου τῶν Μαύρων ἀπὸ τοὺς Λευκοὺς (Σ.τ. μ.).

παιχνίδια και τις ραδιουργίες που έπακολούθησαν την κατάληψη του Κογκο από τα στρατεύματα των Ήνωμένων Έθνών κάτω από την αίγίδα των οποίων ενήργησαν ατιμώρητα οι δολοφόνοι του μεγάλου Αφρικανού πατριώτη;

Πώς θα μπορούσαμε να λησμονήσουμε, κύριοι Αντιπρόσωποι, ότι εκείνος που άψήφησε το κύρος των Ήνωμένων Έθνών στο Κογκο όχι για λόγους πατριωτικούς, αλλά χάρη στις ένδοϊμπεριαλιστικές διαμάχες ήταν ο Μωϋσής Τσομπέ, ο αούτοργός της απόσπασης της Κατάγκας με την υποστήριξη των Βέλγων;

Και πώς να δικαιολογήσουμε, πώς να εξηγήσουμε το ότι μετά την επέμβαση των Ήνωμένων Έθνών, ο διωγμένος από την Κατάγκα Τσομπέ ξαναγυρίζει στο Κογκο σαν αφέντης και κύριος; Ποιός θα μπορούσε να άρνηθει το θλιβερό ρόλο που επέβαλαν οι ιμπεριαλιστές στον Όργανισμό Ήνωμένων Έθνών;

Συνοψίζοντας: έκαναν ένα σωρό πομπώδεις κινητοποιήσεις για να άποτρέψουν την άπόσχιση της Κατάγκας και σήμερα ο Τσομπέ βρίσκεται στην έξουσία, τα πλούτη του Κογκο βρίσκονται στα χέρια των ιμπεριαλιστών... και τα έξοδα για όλα αυτά πρέπει να τα πληρώσουν τα έντιμα έθνη! Τί καλή δουλειά για τους έμπόρους του πολέμου! Η κυβέρνηση της Κούβας υποστηρίζει στο ζήτημα τουτο τη στάση της Σοβιετικής Ένωσης που άρνιέται να πληρώσει τα έξοδα του έγκλήματος.

Και το άποκορύφωμα του έμπαιγμού είναι ότι μās πετούν σήμερα κατά πρόσωπο αυτές τις πράξεις που γέμισαν άγανάκτηση την οίκουμένη.

Ποιοί είναι οι άούτοργοί; Βέλγοι άλεξιπτωτιστές που μεταφέρθηκαν με βορειοαμερικάνικα άεροπλάνα, ξεκινώντας άπό έγγλέζικες βάσεις. Χτες άκόμα, σχεδόν, βλέπαμε μιά μικρή εύρωπαϊκή χώρα, φιλεργη και πολιτισμένη, το βασίλειο του Βελγίου, να ύφίσταται την είσβολή των χιτλερικών όρδών. Πονούσαμε βλέποντας αυτό το μικρό λαό να σφαγιάζεται άπό το γερμανικό ιμπεριαλισμό και νιώθαμε συμπάθεια

για τὸ δρᾶμα του. Ἄλλὰ τούτη τὴν ἀνάποδη ὄψη τοῦ μετάλλου τοῦ ἱμπεριαλισμοῦ πολλοὶ ἀπὸ μᾶς δὲν τὴν ἔβλεπαν.

Ἴσως ἐκεῖνοι ποὺ δολοφόνησαν ἀτιμώρητα χιλιάδες Κογκολέζους στὸ ὄνομα τῆς λευκῆς φυλῆς νὰ εἶναι γιοὶ τῶν Βέλγων πατριωτῶν ποὺ πέθαναν ὑπερασπίζοντας τὴν ἐλευθερία τῆς χώρας τους. Καὶ τοὺς δολοφόνησαν ἀκριβῶς ὕψως οἱ ἴδιοι δολοφονοῦνταν ἀπὸ τοὺς Γερμανούς, ἐπειδὴ δὲν εἶχαν ἀρκετὸ ἄρειο αἷμα στὶς φλέβες τους.

Πρέπει νὰ ἐκδικηθοῦμε τὸ ἔγκλημα τοῦ Κογκό.

Τὰ μάτια μας, μάτια ἀνθρώπων ἐλεύθερων ξανοίγουν τώρα καινούριους ὀρίζοντες καὶ εἶναι σὲ θέση νὰ βλέπουν ἐκεῖνο ποὺ μᾶς ἐμπόδιζε ἄλλοτε νὰ τὸ δοῦμε ἢ κατὰστασή μας οὖν ὑπόδουλων τῆς ἀποικιοκρατίας: ὅτι ὁ «δυτικὸς πολιτισμὸς» κρύβει πίσω ἀπὸ τὴν ἐπιβλητικὴ πρόσωπή του ἓνα κοπάδι ἀπὸ ὕαινες καὶ τσακάλια.

Ἐκεῖνοι ποὺ πῆγαν νὰ ἐκτελέσουν τέτοιου εἶδους «ἀνθρωπιστικὲς» ἀποστολὲς στὸ Κογκό δὲν ἀξίζουν νὰ τοὺς δώσει κενεὶς ἄλλο ὄνομα. Ἐνα σαρκοβόρο ζωὸ ποὺ τρέφεται κατασπαράζοντας ἀνυπεράσπιστους λαούς, ἰδοὺ ποὺ καταντᾶει ὁ ἱμπεριαλισμὸς τὸν ἄνθρωπο, ἰδοὺ τί χαρακτηρίζει τὸν «λευκὸ» τῆς αὐτοκρατορίας.

Ὅλοι οἱ ἐλεύθεροι ἄνθρωποι τοῦ κόσμου ὀφείλουν νὰ ἐτοιμαστοῦν γιὰ νὰ ἐκδικηθοῦν τὸ ἔγκλημα οἱ βάρους τοῦ Κογκό.

Πολλοὶ ἀπὸ κείνους τοὺς στρατιῶτες ποὺ ἡ ἱμπεριαλιστικὴ μηχανορραφία τοὺς μετέβαλε σὲ ὑπανθρώπους πιστεύουν ἴσως καλόπιστα ὅτι ὑπερασπίζονται τὰ δικαιώματα μιᾶς ἀνώτερης ράτσας. Ἄλλὰ μέσα σὲ τούτη τὴ Συνέλευση, οἱ λαοὶ ποὺ τὸ δέρμα τους ἔχει σκουρῆνει ἀπὸ διαφορετικοὺς ἥλιους κι' ἔχουν χρωματιστεῖ ἀπὸ διαφορετικὲς χρωστικὲς οὐσίες, ἀποτελοῦν τὴν πλειοψηφία. Καὶ ἔχουν φτάσει στὸ σημεῖο νὰ ἀντιλαμβάνονται περίφημα ὅτι ἡ διαφορὰ ἀνάμεσα στοὺς ἀνθρώπους δὲν ἔγκειται στὸ χρῶμα τοῦ δέρματος, ἀλλὰ στὶς μορφὲς ἰδιοκτησίας τῶν μέσων παραγωγῆς, στὶς παραγωγικὲς σχέσεις.

Ἡ κουβανικὴ ἀντιπροσωπεΐα ἀπευθύνει χαιρετισμὸ στοὺς λαοὺς τῆς Ρωδεσίας καὶ τῆς Νοτιοδυτικῆς Ἀφρικῆς, ποὺ καταπιέζονται ἀπὸ τὶς μειοψηφίες τῶν λευκῶν ἀποίκων. Στὴ Μπασουτολάνδη, στὴ Μπετσουαναλάνδη καὶ στὴ Σουαζιλάνδη, στὴ Γαλλικὴ Σομαλία, στὸν ἀραβικὸ λαὸ τῆς Παλαιστίνης, στὸ "Ἄντεν καὶ στὰ Προτεκτοράτα, στὸ Ὅμὰν καὶ οἱ ἄλλοι τοὺς λαοὺς ποὺ βρίσκονται σὲ σύγκρουση μὲ τὸν ἰμπεριαλισμὸ καὶ τὴν ἀποικιοκρατία ἢ Κούβα ἀπευθύνει θερμὸ χαιρετισμὸ καὶ τοὺς ἀνανεώνει τὴ διαβεβαίωση πὼς ἔχουν τὴν ὑποστήριξή της. Ἐξ ἄλλου ἐκφράζει καὶ τὴν εὐχὴ νὰ βρεθεῖ μιὰ δίκαιη λύση στὴ σύγκρουση ποὺ ἔχει φέρει ἀντιμέτωπος τὴν ἀδελφὴ δημοκρατία τῆς Ἰνδοκίνας καὶ τὴ Μαλαισία.

Κύριε Πρόεδρε, ἓνα ἀπὸ τὰ κύρια θέματα τῆς παρούσας Συνέλευσης εἶναι ὁ γενικὸς καὶ πλήρης ἀφοπλισμὸς. Ἐκφράζουμε τὴ συμφωνία μας γιὰ τὸ γενικὸ καὶ πλήρη ἀφοπλισμὸ. Ζητοῦμε ἐπὶ πλέον τὴν ὀλοσχερῆ καταστροφὴ τῶν θερμοπυρηνικῶν ὄπλων καὶ ὑποστηρίζουμε τὴν ἀρχὴ γιὰ μιὰ συνδιάσκεψη ὄλων τῶν χωρῶν τοῦ κόσμου γιὰ νὰ ἱκανοποιηθεῖ αὐτὴ ἡ ἐπιθυμία τῶν λαῶν. Ὁ πρωθυπουργὸς μας στὸ λόγο του ἐνώπιον αὐτῆς τῆς Συνέλευσης ἐπέσυρε τὴν προσοχὴ στὸ γεγονός ὅτι οἱ ἀγῶνες δρόμου γιὰ ἐξοπλισμοὺς ὀδηγήσαν πάντοτε σὲ πόλεμο. Ὑπάρχουν στὸν κόσμον καινούριες πυρηνικὲς δυνάμεις: οἱ πιθανότητες μιᾶς σύρραξης πληθαίνουν.

Θεωροῦμε ὅτι αὐτὴ ἡ συνδιάσκεψη εἶναι ἀναγκαία προκειμένου νὰ ἐπιτευχθεῖ ἡ ὀλοσχερῆ καταστροφὴ τῶν θερμοπυρηνικῶν ὄπλων καὶ σὰν πρῶτο βῆμα ἡ ἀπόλυτη ἀπαγόρευση τῶν θερμοπυρηνικῶν δοκιμῶν. Ταυτόχρονα πρέπει νὰ θεσπιστεῖ γιὰ ὅλες τὶς χώρες ἡ ὑποχρέωση νὰ σέβονται τὰ σημερινὰ σύνορα τῶν ἄλλων χωρῶν. Καὶ ἡ ὑποχρέωση νὰ μὴν ἐπίδοθουν σὲ κανενὸς εἶδους ἐπίθεση, οὔτε καὶ μὲ συμβατικὰ ὄπλα.

Ἐνώνοντας τὴ φωνή μας μὲ τὴ φωνὴ ὄλων τῶν χωρῶν τοῦ κόσμου ποὺ ζητοῦν τὸν γενικὸ καὶ πλήρη ἀφοπλισμὸ, τὴν

καταστροφή κάθε ατομικού όπλοστάσιου, την απόλυτη απαγόρευση της παραγωγής νέων θερμοπυρηνικών συσκευών και όλων των ατομικών δοκιμών, κρίνουμε απαραίτητο να υπογραμμίσουμε ότι η έδαφική άκεραιότητα των χωρών πρέπει να είναι σεβαστή και ότι το όπλισμένο χέρι του ιμπεριαλισμού πρέπει να περιοριστεί γιατί ακόμα κι' αν χρησιμοποιεί μόνο συμβατικά όπλα δεν γίνεται γι' αυτό το λόγο λιγότερο επικίνδυνος. Έκείνοι που δολοφόνησαν στο Κογκό χιλιάδες ανυπεράσπιστους πολίτες, δεν έχρησιμοποίησαν ατομικά όπλα. Οί τόσοι και τόσοι νεκροί όφειλονται στα συμβατικά όπλα που κραδαίνει ο ιμπεριαλισμός.

Ή ακόμη κι' αν τα μέτρα που προτείνονται εδώ ξμπαιναν σε ίσχυ και συνεπώς θα έκαναν περιττό να μιλάει κανείς για τέτοια πράγματα, πάλι χρειάζεται να υπενθυμίσουμε ότι εμείς δεν μπορούμε να προσχωρήσουμε σε κανένα τοπικό σύμφωνο κατάργησης των πυρηνικών όπλων δσον καιρό οι Ήνωμένες Πολιτείες διατηρούν επιθετικές βάσεις πάνω στο ίδιο το έδαφός μας, στο Πουέρτο Ρίκο, στον Παναμά και σε άλλα αμερικανικά κράτη, όπου θεωρείται σαν δικαίωμα ή χωρίς κανένα περιορισμό έγκατάσταση συμβατικών και πυρηνικών όπλων. Δεν θα κάνουμε διόλου λόγο για τις τελευταίες αποφάσεις που πήρε ο ΟΑΚ (Όργανισμός Αμερικανικών Κρατών) ενάντια στη χώρα μας, που θα μπορούσαμε να τις προσβάλουμε στηριζόμενοι στη Συνθήκη του Ρίο, ή οποία καθιστά αναγκαίο να έχουμε όλα τα μέσα άμυνας στη διάθεσή μας. Πιστεύουμε πως αν η Συνδιάσκεψη πετύχαινε όλους τους σκοπούς της, πράγμα δύσκολο, δυστυχώς, θα ήταν η σημαντικότερη στην ιστορία της ανθρωπότητας. Για να το κατορθώσει θα έπρεπε να ξεκαθαρίσει το ζήτημα της παρουσίας της Λαϊκής Δημοκρατίας της Κίνας και έπειτα να συγκαλέσει μιá τέτοια σύνοδο. Άλλά θα ήταν πολύ λιτό απλό για τους λαούς του κόσμου να αναγνωριστεί η αδιαφιλονίκητη αλήθεια της ύπαρξης της Λαϊκής Δημοκρατίας της Κίνας, που οι ηγέτες της είναι οί μοναδικοί εκπρόσωποι του λαού της. Και να της δοθεί ή έδρα που της ανήκει και που τώρα τή σφετερίζεται ή

κλίκα ή συντηρούμενη από τήν έπαρχία τής Φορμόζας με τή βορειοαμερικάνικη ύποστήριξη.

Τò πρόβλημα τής έκπροσώπησης τής Κίνας στα Ήνωμένα Έθνη δέν πρέπει νά θεωρηθεί σάν εισδοχή καινούριου μέλους στον Όργανισμό αλλά σάν άπλή άποκατάσταση τής Λαϊκής Δημοκρατίας τής Κίνας στα νόμιμα δικαιώματά της.

Όφείλουμε νά καταγγείλουμε με τόν πιό ένεργητικό τρόπο τή συμπαιγνία για τίς «Δύο Κίνες». Ή κλίκα του Τσαγγκ Κάι Σεκ τής Φορμόζας δέν μπορεί νά παραμείνει στα Ήνωμένα Έθνη. Πρόκειται, τò έπαναλαμβάνουμε, νά διώξουμε τò σφετεριστή και νά φέρουμε έδω τόν νόμιμο έκπρόσωπο του κινέζικου λαού.

Συνιστοϋμε προσοχή άπέναντι στην έπιμονή τής κυβέρνησης των Ήνωμένων Πολιτειών νά παρουσιάζει τò πρόβλημα τής νόμιμης έκπροσώπησης τής Κίνας στον ΟΗΕ σάν «σημαντικό ζήτημα» με σκοπό νά έπιβάλουν τόν έφαρμοζόμενο οέ έξαιρετικές περιπτώσεις τύπο των δύο τρίτων των ψήφων των παρόντων μελών.

Ή εισδος τής Λαϊκής Δημοκρατίας τής Κίνας στα Ήνωμένα Έθνη είναι πραγματικά σημαντικό ζήτημα για όλόκληρο τόν κόσμο, αλλά όχι για τò μηχανισμό των Ήνωμένων Έθνών, για τόν όποιο τò θέμα τούτο δέν μπορεί νά είναι τίποτε περισσότερο άπό άπλό ζήτημα διαδικασίας. Θα ήταν δίκαιο κάτι έξ Ίσου σχεδόν σημαντικό, θα ήταν ύριστική άπόδειξη ότι ή έπίσημη και ύψηλή τούτη Συνέλευση έχει μάτια για νά βλέπει, αύτιά για ν' άκούει, γλώσσα δική της για νά μιλάει και κρίση με αύτοπεποίθηση για νά παίρνει άποφάσεις.

Ή διάδοση των άτομικών όπλων στις χώρες του ΝΑΤΟ και ιδιαίτερα ή μαζική κατοχή αύτων των μέσων καταστροφής άπό τήν Όμοσπονδιακή Γερμανική Δημοκρατία (Δυτική Γερμανία) θα έκανε άκόμα πιό μακρινή τή δυνατότητα μιās συμφωνίας για τόν άφοπλισμό. Ή συμφωνία αύτή δέν μπορεί νά άποχωριστεί άπό τò πρόβλημα τής ειρηνικής ένοποίησης τής Γερμανίας. Όσον καιρό δέν θα ύπάρχει σαφής συνεννόηση, θα είναι άναγκαίο νά άναγνωρίζουμε τήν ύπαρξη των δύο

Γερμανιών, τῆς Γερμανικῆς Λαϊκῆς Δημοκρατίας καὶ τῆς Ὀμοσπονδιακῆς Δημοκρατίας. Τὸ γερμανικὸ πρόβλημα δὲν μπορεῖ νὰ λυθεῖ παρὰ μόνο μὲ τὴν ἄμεση συμμετοχὴ τῆς Γερμανικῆς Λαϊκῆς Δημοκρατίας στὶς διαπραγματεύσεις, μὲ πλήρη δικαιώματα.

Ἄπλως θὰ θίξουμε τὰ ζητήματα οἰκονομικῆς ἀνάπτυξης καὶ διεθνoῦς ἐμπορίου ποὺ ἀναλύονται ἐκτεταμένα στὸ Ὑπόμνημα. Φέτο, τὸ 1964, συνῆρθε ἡ Συνδιάσκεψη τῆς Γενεύης, ὅπου συζητήθηκαν ἕνα σωρὸ ζητήματα ποὺ ἀφοροῦν σ' αὐτὲς τὶς πλευρὲς τῶν διεθνῶν σχέσεων. Οἱ προειδοποιήσεις καὶ οἱ προβλέψεις τῆς ἀντιπροσωπείας μας γιὰ τὶς οἰκονομικὰ ἀνεπτυγμένους χώρες ἐπιβεβαιώθηκαν δυστυχῶς σ' ὅλη τους τὴ γραμμὴ.

Ἐπιθυμοῦμε μόνο νὰ ἐπισημάνουμε τοῦτο: σὲ ὅ,τι ἀφορᾷ στὴν Κούβα οἱ Ἠνωμένες Πολιτεῖες τῆς Ἀμερικῆς δὲν ἐξεπλήρωσαν τὶς ρητὲς ὑποχρεώσεις αὐτῆς τῆς Συνδιάσκεψης. Καὶ μάλιστα τῶρα τελευταῖα ἡ βορειοαμερικάνικη κυβέρνησις ἀπαγόρευσε ἀκόμα καὶ τὴν πώληση φαρμάκων στὴν Κούβα. Πέταξε ὀριστικὰ τὴ μάσκα τῆς ἀνθρωπιᾶς μὲ τὴν ὁποία προσπαθοῦσε νὰ κρύψει τὸν ἐπιθετικὸ χαρακτήρα τοῦ ἀποκλεισμοῦ ποὺ στρέφεται ἐνάντια στὸν Κουβανικὸ λαό.

Κατὰ τὰ ἄλλα, δηλώνουμε γιὰ μιὰν ὀκτώμα φορά πὼς οἱ ἀποικιοκρατικὲς φαυλότητες ποὺ ἐμποδίζουν τὴν ἀνάπτυξη τῶν λαῶν δὲν ἐκφράζονται μόνο μέσα στὶς σχέσεις πολιτικοῦ τύπου. Ἡ περιφνημὴ χειροτέρευση τῶν ὄρων ἀνταλλαγῆς δὲν εἶναι τίποτε ἄλλο παρὰ ἀποτέλεσμα τῶν ἄνισων ἀνταλλαγῶν ἀνάμεσα σὲ χώρες ποὺ παράγουν πρῶτες ὕλες καὶ σὲ χώρες βιομηχανικὲς ποὺ δεσπόζουν στὶς ἀγορὲς καὶ ἐπιβάλλουν τὴ φαινομενικὴ δικαιοσύνη μιᾶς ἴσης ἀνταλλαγῆς ἀξιών.

Ὅσον καιρὸ οἱ οἰκονομικὰ ἐξαρτημένοι λαοὶ δὲν θὰ ἔχουμε ἀπαλλαχτεῖ ἀπὸ τὶς καπιταλιστικὲς ἀγορὲς γιὰ νὰ ἐπιβάλλουμε σταθερὰ ἑνωμένοι μὲ τὶς σοσιαλιστικὲς χώρες, τὶς δικές μας σχέσεις ἀνάμεσα σὲ ἐκμεταλλευτὲς καὶ ἐκμεταλλεζόμενους δὲν θὰ ὑπάρξει στέρεη οἰκονομικὴ ἀνάπτυξη. Διαρκῶς θὰ βρισκόμαστε σὲ ὑποχώρηση καὶ σ' ὀρισμένους περιπτώ-

σεις οι αδύναμες χώρες θα ξαναβρεθούν κάτω από τον πολιτικό ζυγό των Ιμπεριαλιστών και των άποικιοκρατών.

Σε τελευταία ανάλυση, κύριοι Άντιπρόσωποι, πρέπει όλος ο κόσμος να μάθει ότι στην Καραϊβική γίνονται ραδιουργίες και προετοιμασίες για επίθεση κατά της Κούβας. Στις άκτες της Νικαράγουας κυρίως, αλλά και στην Κοσταρίκα, στη ζώνη του Παναμά, στα νησιά Βιέκας του Πουέρτο - Ρίκο, στη Φλωρίδα ίσως και σε άλλα σημεία του έδαφους των Ήνωμένων Πολιτειών, ίσως επίσης στην Όνδούρα, μισθοφόροι φευγάτοι από την Κούβα ή από άλλα μέρη, κάνουν στρατιωτικές ασκήσεις για κάποιο σκοπό που δεν είναι βέβαια απ' τους πιο ειρηνικούς.

Ύστερα από ένα ήχηρο σκάνδαλο φαίνεται πως η κυβέρνηση της Κοσταρίκας διάταξε να διαλυθούν όλα τα στρατόπεδα όπου άσκοούνται στα δίπλα Κουβανοί έκπατριστοί ο' εκείνη τη χώρα.

Κανείς δεν ξέρει αν η στάση αυτή είναι ειλικρινής ή αν πρόκειται για κάποια ύπαναχώρηση που προκλήθηκε από το γεγονός ότι οι μισθοφόροι που εκπαιδεύονταν εκεί ήταν έτοιμοι να σκαρώσουν κάποιο άσχημο πραξικόπημα. Άς ελπίσουμε ότι θα συνειδητοποιηθεί η πραγματική ύπαρξη των βάσεων για επίθεση — πράγμα που έμεις το καταγγέλλουμε εδώ και πολύ καιρό — και ότι θα γεννηθούν σκέψεις σχετικά με την διεθνή εϋθύνη που έχει η κυβέρνηση ή όποια επιτρέπει και διευκολύνει την εκπαίδευση μισθοφόρων για επίθεση κατά της Κούβας.

Πρέπει να υπογραμμιστεί ότι οι ειδήσεις σχετικά με την εκπαίδευση μισθοφόρων σε διάφορα σημεία της Καραϊβικής και για τη συμμετοχή της κυβέρνησης των Ήνωμένων Πολιτειών ο' αυτές τις προετοιμασίες, δημοσιεύονται με τη μεγαλύτερη φυσικότητα στις έφημερίδες των Η.Π.Α. Άπ' όσα γνωρίζουμε, ούτε μια φωνή δεν υψώθηκε στη Λατινική Άμερική για να διαμαρτυρηθεί επίσημα. Είναι μια απόδειξη του κινισμού με τον όποιο κινούν τα πόνια τους οι Ήνωμένες Πολιτείες. Οι λεπτεπίλεπτοι καγκελλάριοι του ΟΑΚ που είχαν

μάτια για να δούν τὸ κουβανικὸ ἔθνος ἰσχυρὰ στὰ βορειοαμερικανικὰ ὄπλα ποὺ ἐξέθεσε ἡ Βενεζουέλα, καὶ νὰ βροῦν μ' αὐτὸ τὶς «ἀδιαμφισβήτητες ἀποδείξεις», δὲν βλέπουν τὶς ἐπιθετικὲς προετοιμασίαι ποὺ γίνονται μέρα μεσημέρι στὶς Ἴνωμένες Πολιτεῖες. Ὅπως καὶ δὲν ἀκούσαν τὴ φωνὴ τοῦ Προέδρου Κέννεντυ ποὺ δήλωσε ἀπερίφραστα ὅτι αὐτὸς ἦταν ὁ ἐπιδρομέας κατὰ τῆς Κούβας στὴν ἀκτὴ Χιρόν.

Σ' ὀρισμέναι περιπτώσεις πρόκειται γιὰ τύφλωση ποὺ τὴν προκαλεῖ τὸ μῖσος ποὺ τρέφουν οἱ κυρίαρχαι τάξεις στὶς λατινοαμερικανικὰς χώραι γιὰ τὴν ἐπανάστασίν μας. Σ' ἄλλαι περιπτώσεις, ἀκόμα πιὸ θλιβερές, εἶναι ἀποτέλεσμα τῆς ἐκθρομωτικῆς λάμπης τοῦ Μαρξισμοῦ.

Ὅπως εἶναι σ' ὄλους γνωστὸ, μετὰ ἀπὸ τὸ τρομερὸ ὄσο ποὺ ἀποκλήθηκε «κρίση τῆς Καραϊβικῆς» οἱ Ἴνωμένες Πολιτεῖαι καὶ ἡ Σοβιετικὴ Ἐνωση ὑπέγραψαν εἰδικὰς συμφωνίας ποὺ κατάληξαν στὸ νὰ ἀποσυρθεῖ ἕνας ὀρισμένος τύπος ὄπλων. Οἱ διαρκεῖς ἐπιθέσεις τῶν Ἴνωμένων Πολιτειῶν — ὅπως ἡ ἐπιδρομὴ τῶν μισθοφόρων στὴν ἀκτὴ Χιρόν καὶ οἱ ἀπειλὲς γιὰ εἰσβολὴ στὴ χώρα μας — μᾶς ὑποχρῶναν νὰ ἔχουμε τὰ ὄπλα αὐτὰ στὴν Κούβα. Ἦταν πράξη θεμητῆς ἀμυνας ἀπ' τὴν ὁποία δὲν μπορούμε νὰ παραιτηθοῦμε. Ἐπὶ πλέον οἱ Βορειοαμερικάνοι ἀξίωσαν νὰ γίνῃ ἐπιθεώρηση στὸ ἔδαφός μας ἀπὸ τὰ Ἴνωμένα Ἔθνη, πράγμα ποὺ ἀρνηθήκαμε κατηγορηματικὰ, γιὰτὶ ἡ Κούβα δὲν ἀναγνωρίζει οὔτε στὶς Η.Π.Α. οὔτε σὲ κανέναν ἄλλον στὸν κόσμον τὸ δικαίωμα ν' ἀποφασίζει ποιὸν τύπο ὄπλων μπορεῖ νὰ ἔχει μέσα στὰ σύνορά της.

Ἴδου γιὰτὶ εἴμαστε πρόθυμοι νὰ σεβαστοῦμε μόνο τὶς πολυμερεῖς συμφωνίας ποὺ συνεπάγονται ἴσαις ὑποχρεώσεις γιὰ ὅλα τὰ μέρη.

Ὅπως ἔχει πεῖ ὁ Φιντέλ Κάστρο: «Ὅσον καιρὸ θὰ ἰσχύει ἡ ἀρχὴ τῆς αὐτοκυριαρχίας σὰν προνόμιον τῶν ἀνεξάρτητων λαῶν καὶ ἔθνων, σὰν δικαίωμα ὄλων τῶν λαῶν, ἐμεῖς δὲν πρόκειται νὰ δεκτοῦμε ν' ἀποκλειστεῖ τὸ δικαίωμα αὐτὸ ἀπὸ τὸ λαὸ μας. Ὅσον καιρὸ ὁ κόσμος θὰ διέπεται ἀπ' αὐτὰς τὶς ἀρχὰς ποὺ ἔχουν οἰκουμενικὴ ἀξία, ἐμεῖς δὲν πρόκειται νὰ δε-

λτοῦμε νὰ μᾶς στερήσουν κανένα ἀπ' αὐτὰ τὰ δικαιώματα, δὲν θὰ παραιτηθοῦμε ἀπὸ κανένα ἀπ' αὐτὰ τὰ δικαιώματα».

Ἡ κύριος Οὐ Θάντ, Γενικός Γραμματεὺς τῶν Ἑνωμένων Ἐθνῶν ἀντιλήφθηκε τὸ δίκιο μας. Παρ' ὅλα αὐτὰ οἱ Ἑνωμένες Πολιτεῖες ἀξίωσαν τὴ θεσμοθέτηση ἐνὸς καινούριου προνόμιου ποὺ εἶναι καὶ αὐθαίρετο καὶ παράνομο: τοῦ προνόμιου νὰ παραβιάζουν τὸν ἐναέριο χῶρο ὁποιασδήποτε μικρῆς χώρας. Ἔτσι, ἀεροπλάνα V - 2 καὶ ἄλλοι τύποι κατασκοπευτικῶν ἀεροσκαφῶν αὐλακώνουν τὸν οὐρανὸ τῆς πατρίδας μας. Πετοῦν ἀτιμώρητα μέσα στὸν ἐναέριο χῶρο μας. Ἀπευθύνουμε ὑ-
λες τὶς ἀναγκαῖες προειδοποιήσεις γιὰ νὰ σταματήσουν οἱ παραβιάσεις ἀπὸ ἀέρος, οἱ προκλήσεις τῶν γιάνκηδων πεζο-
ναυτῶν ἐνάντια στὰ φυλάκιά μας ποὺ ἐπιτηροῦν τὴν ζώνη τοῦ Γκουαντανάμο, οἱ πτήσεις σύρριζα ἐπάνω ἀπὸ τὰ πλοῖα μας καὶ πάνω ἀπὸ τὰ ξένα πλοῖα ποὺ ταξιδεύουν οὐ διεθνή νερά, οἱ πειρατικὲς ἐπιθέσεις ἐνάντια σὲ πλοῖα μὲ ξένη σημαία καὶ οἱ διεισδύσεις κατασκόπων, δολιοφθορέων καὶ ὄπλων στὸ νησί μας.

Θέλουμε νὰ οἰκοδομήσουμε τὸ σοσιαλισμὸ. ἔχουμε κηρυχθεῖ ἀλληλέγγυοι μ' ἐκείνους ποὺ ἀγωνίζονται γιὰ τὴν Εἰρήνη, πήραμε θέση — μολονότι εἴμαστε μαρξιστὲς - λενινιστὲς — στὸ πλευρὸ τῶν ἀδέσμευτων χωρῶν, γιὰτὶ οἱ ἀδέσμευτοι ἀγωνίζονται ὅπως κι' ἐμεῖς ἐνάντια στὸν ἱμπεριαλισμὸ. Θέλουμε τὴν εἰρήνη. Θέλουμε νὰ δημιουργήσουμε μιὰ καλύτερη ζωὴ γιὰ τὸ λαὸ μας. Καὶ γι' αὐτὸ τὸ λόγο ἀποφεύγουμε ὅσο μπορούμε ν' ἀπαντήσουμε στὶς προκλήσεις ποὺ μᾶς κάνουν οἱ γιάνκηδες. Ἄλλὰ ξέρομε τὴ νοοτροπία τῶν ἡγετῶν τους. Θέλουν νὰ μᾶς κάνουν νὰ πληρώσουμε αὐτὴ τὴν εἰρήνην πολὺ ἀκριθὰ. Ἀπαντοῦμε ὅτι ἡ τιμὴ αὐτὴ δὲν μπορεῖ νὰ ὑπερβαίνει τὰ ὄρια τῆς ἀξιοπρέπειας.

Ἡ Κούβα διαδηλώνει γιὰ μιὰν ἀκόμα φορὰ τὸ δικαίωμα της νὰ ἔχει στὸ ἔδαφός της τὰ ὄπλα ποὺ κρίνει ὅτι τῆς χρειάζονται. Σὲ καμμιά δύναμη στὴ γῆ, ὅσο ἰσχυρὴ κι' ἂν εἶναι, δὲν ἀναγνωρίζει τὸ δικαίωμα νὰ παραβιάζει τὸ ἔδαφός της, τὰ χωρικά της ὕδατα, τὸν ἐναέριο χῶρο της.

Ἐάν ἡ Κούβα ἀναλάβει σὲ μιὰ Συνέλευση ὑποχρεώσεις συλλογικοῦ χαρακτήρα, θὰ τὶς τηρήσει πιστά. Στὸ μεταξὺ ὅμως διατηρεῖ στὸ ἀκέραιο τὰ δικαιώματά της ὅπως καὶ κάθε ἄλλη χώρα.

Ἐπέναντι στὶς ἀπαιτήσεις τοῦ ἰμπεριαλισμοῦ ὁ Πρωθυπουργός μας πρόβαλε τὰ πέντε σημεῖα ποὺ εἶναι ἀναγκαῖα γιὰ νὰ ὑπάρξει διαρκῆς εἰρήνη στὴν Καραϊβική. Τὰ σημεῖα αὐτὰ εἶναι:

Πρῶτον: Ἐρση τοῦ οἰκονομικοῦ ἀποκλεισμοῦ καὶ ὄλων τῶν ἐμπορικῶν καὶ οἰκονομικῶν πιέσεων ποὺ ἀσκοῦν οἱ Η.Π.Α. σ' ὅλο τὸν κόσμο σὲ βάρος τῆς χώρας μας.

Δεύτερο: Κατάπαυση κάθε ἀνατρεπτικῆς δραστηριότητος, ἀποστολῆς καὶ ἀποσίβασης ὄπλων καὶ ἐκρηκτικῶν εἴτε ἀπὸ θάλασσα εἴτε ἀπὸ ἀέρα, ὀργάνωσης μισθοφορικῶν εἰσβολῶν, διείσδυσης κατασκόπων καὶ δολιοφθορέων καὶ κάθε ἄλλης πράξης ποὺ ξεκινᾷ ἀπὸ τὸ ἔδαφος τῶν Η.Π.Α. καὶ μερικῶν συνενόχων τους κρατῶν.

Τρίτο: Κατάπαυση τῶν πειρατικῶν ἐπιδρομῶν ποὺ ἔχουν τὰ ὀρμητήριά τους στὶς Η.Π.Α. ἢ στὸ Πουέρτο Ρίκο.

Τέταρτο: Κατάπαυση ὄλων τῶν παραβιάσεων τοῦ ἐναέριου καὶ ναυτιλιακοῦ μας χώρου ἀπὸ τὰ βορειο-αμερικάνικα ἀεροπλάνα καὶ πολεμικὰ πλοῖα.

Πέμπτο: Ἐποχώρηση ἀπὸ τὴ Ναυτικὴ Βάση τοῦ Γκουαντανάμο κι' ἀπόδοση τοῦ κουβανικοῦ ἐδάφους ποὺ κατέχουν οἱ Η.Π.Α.

Καμμὶ ἀπὸ τὶς στοιχειώδεις αὐτὲς ἀπαιτήσεις δὲν ἔγινε σεβαστή. Καὶ ἡ ναυτικὴ βάση τοῦ Γκουαντανάμο ἐξακολουθεῖ νὰ χρησιμεύει σὰν ὀρμητήριο γιὰ τὴν ἐπίθεση ἐνάντια στὶς

δυνάμεις μας. Ἡ βάση αὐτὴ ἔχει γίνεи τόπος καταφυγῆς κατοικοῦντων ποὺ ἐξαποστέλλονται στὸ ἔδαφος μας.

Θὰ κουράζαμε τὴ Συνέλευση ἂν ἀφηγοῦμαστε ἐδῶ, ἔστω καὶ δίχως πολλὰ λεπτομέρειες τὴν πληθώρα τῶν κάθε λογῆς προκλήσεων ποὺ ἔχουμε ὑποστῆ. Θὰ ἀναφέρουμε ἀπλῶς, ὅτι ὁ ἀριθμὸς τους μέσα στὸ 1964 μόνο, λογαριάζοντας καὶ τὶς πρῶτες μέρες τοῦ φετεινοῦ Δεκέμβρη, ἔχει φτάσει τὶς 1323. Ὁ κατάλογος περιλαμβάνει μικροπροκλήσεις ὅπως ἡ παραβίαση τῆς διαχωριστικῆς γραμμῆς, ἡ ρίψη διαφόρων ἀντικειμένων ἀπὸ τὸ ἔδαφος ποὺ ἐλέγχουν οἱ Βορειοαμερικάνοι, πράξεις σεξουαλικῆς ἐπιδειξιμανίας ἀπὸ Βορειοαμερικάνους καὶ τῶν δύο φύλων, βρισιές. Ὑπάρχουν κι' ἄλλες σοβαρότερες: Βολές βλημάτων μικροῦ διαμετρήματος, χειρισμοὶ ὄπλων στραμμένων πρὸς τὸ ἔδαφος μας καὶ προσβολές τοῦ ἐθνικοῦ μας ἐμβλήματος. Οἱ πολὺ σοβαρὲς προκλήσεις εἶναι: διαβάσεις τῆς διαχωριστικῆς γραμμῆς μὲ πυροβολισμοὺς καὶ προκλήσεις πυρκαϊῶν στὴν κουβανικὴ πλευρά. Τέτοια πράγματα ἔγιναν 78 φορὲς στὴ διάρκεια τοῦ χρόνου. Ἔτσι θρηνήσαμε τὸ θάνατο τοῦ στρατιώτη Ραμὸν Λόπεθ Πένια, ποὺ σκοτώθηκε ἀπὸ δυὸ πυροβολισμοὺς ποὺ ἔρριξαν τὰ βορειοαμερικάνικα φυλάκια στὸ 3,5 χιλιόμετρο τῆς ἀκτῆς στὸ βορειοδυτικὸ ἄκρο. Ἡ ἐξαιρετικὰ σοβαρὴ αὐτὴ πρόκληση ἔγινε στὶς 19 Ἰουλίου 1964 στὶς 19.07'. Ὁ πρόεδρος τῆς κυβέρνησῆς μας ἐδήλωσε δημόσια στὶς 26 Ἰουλίου ὅτι ἂν αὐτὴ ἡ ἐνέργεια ἐπαναλαμβανόταν τὰ στρατεύματά μας θὰ ἔπαιρναν ἐντολὴ νὰ ἀποκρούσουν τὴν ἐπίθεση. Ταυτόχρονα, οἱ προχωρημένες γραμμὲς τῶν κουβανικῶν μονάδων πῆραν ἐντολὴ ν' ἀναδιπλωθοῦν σὲ θέσεις πιὸ ἀπομακρυσμένες ἀπὸ τὴ διαχωριστικὴ γραμμὴ καὶ ἀποφασίστηκε νὰ οἰκοδομηθοῦν κατάλληλοι στρατώνες.

Χίλιες τριακόσιες εἴκοσι τρεῖς προκλήσεις μέσα σὲ 340 ἡμέρες ἀντιπροσωπεύουν ἓνα μέσο ὄρο τεσσάρων προκλήσεων τὴν ἡμέρα. Μονάχα ἓνας τέλειος πειθαρχημένος στρατὸς καὶ μὲ τὸ ἠθικὸ τοῦ δικοῦ μας μπορεῖ ν' ἀντέξει σὲ μιὰ τέτοια οὐσώρευση ἐχθροπραξιῶν χωρὶς νὰ χάσει τὴν ἡρεμία του.

Οί σαρανταεπτά χώρες που είχαν πάρει μέρος στη Δεύτερη Συνδιάσκεψη των Ἀρχηγῶν Κρατῶν ἢ κυβερνήσεων τῶν Ἀδешμεύτων, διακήρυξαν ὁμόφωνα στὸ Κάιρο:

«Ἡ Συνδιάσκεψη μὲ ἀνησυχία διαπιστώνει ὅτι οἱ ξένες στρατιωτικὲς βάσεις ἀποτελοῦν στὴν πράξη ἕνα μέσο πίεσης πάνω στὰ ἔθνη καὶ δυσχεραίνουν τὴν χειραφέτηση καὶ τὴν ἀνάπτυξή τους σύμφωνα μὲ τις πολιτικές, ἰδεολογικές, οἰκονομικές καὶ πολιτιστικές ἀντιλήψεις τους. Γι' αὐτὸ διακηρύσσει ὅτι ὑποστηρίζει ἀνεπιφύλακτα τις χώρες που προσπαθοῦν νὰ ἐπιτύχουν τὴν κατάργηση τῶν ξένων βάσεων που εἶναι ἐγκατεστημένες στὸ ἔδαφός τους καὶ ζητεῖ ἀπ' ὅλα τὰ Κράτη νὰ ἀποσύρουν ἀμέσως τὰ στρατεύματά τους καὶ νὰ ἐκκενώσουν τις βάσεις που κατέχουν οὐ ἄλλες χώρες.

» Ἡ Συνδιάσκεψη θεωρεῖ ὅτι ἡ ἀπὸ μέρους τῶν Η.Π.Α. διατήρηση μιᾶς στρατιωτικῆς βάσης στὸ Γκουαντανάμο (Κούβα) παρὰ τὴν θέληση τῆς κυβέρνησης καὶ τοῦ λαοῦ τῆς Κούβας καὶ ἀντίθετα μὲ τις διατάξεις τῆς Διακήρυξης τῆς Συνδιάσκεψης τοῦ Βελιγραδίου, ἀποτελεῖ παραβίαση τῆς αὐτοκυριαρχίας καὶ τῆς ἑδαφικῆς ἀκεραιότητας τῆς Κούβας.

» Ἡ Συνδιάσκεψη παίρνει ὑπ' ὄψη της τὸ γεγονός ὅτι ἡ κυβέρνηση τῆς Κούβας δηλώνει ὅτι εἶναι ἔτοιμη νὰ λύσει τὴ διένεξη μὲ τὴν κυβέρνηση τῶν Η.Π.Α. σχετικὰ μὲ τὴ βάση τοῦ Γκουαντανάμο, οὐ ἐπίπεδο ἰσοτιμίας καὶ ζητεῖ ἐπίμονα ἀπὸ τὴν κυβέρνηση τῶν Η.Π.Α. νὰ ἀρχίσει διαπραγματεύσεις μὲ τὴν κυβέρνηση τῆς Κούβας γιὰ τὴν ἐκκένωση αὐτῆς τῆς βάσης».

Ἡ κυβέρνηση τῶν Η.Π.Α. δὲν ἀπάντησε σ' αὐτὴ τὴν παρότρυνση τῆς Συνδιάσκεψης τοῦ Καΐρου καὶ ἀξιῶναι νὰ διατηρήσει ἐπ' ἄπειρο καὶ μὲ τὴ βία τὴν κατοχὴ της πάνω σ' ἕνα τμῆμα τοῦ ἑδάφους μας που τὸ χρησιμοποιεῖ οὖν ὀρμητήριο

για ἐπιθέσεις, ὅπως αὐτὲς ποὺ ἀναφέραμε λίγο πρὶν.

Ὁ Ὅργανισμὸς Ἀμερικανικῶν Κρατῶν, ποὺ οἱ λαοὶ τὸν ἀποκαλοῦν καὶ «Βορειοαμερικάνικο Ὑπουργεῖο Ἀποικιῶν» μᾶς καταδίκασε «κατηγορηματικὰ» τὴ στιγμή ποὺ μᾶς εἶχε ἀποκλείσει ἀπὸ τοὺς κόλπους του καὶ ἔδωσε ἐντολὴ στὰ κράτη-μέλη του νὰ διακόψουν τὶς διπλωματικὲς καὶ ἐμπορικὲς σχέσεις μὲ τὴν Κούβα. Ὁ Ο.Α.Κ. ἔχει δώσει τὴν ἐγκρισή του γιὰ τὴν ἐπίθεση ἐναντία στὴ χώρα μας, σ' ὅποιαδήποτε στιγμή καὶ μὲ ὅποιοδήποτε πρόσχημα, παραβιάζοντας ἔτσι τοὺς πρὸ στοιχειώδεις διεθνεῖς νόμους καὶ ἀγνοώντας ἐντελῶς τὸν Ὅργανισμὸ Ἠνωμένων Ἐθνῶν.

Ἡ Οὐρουγουάη, ἡ Βολιβία ἢ Χιλὴ καὶ τὸ Μεξικὸ καταψήφισαν αὐτὸ τὸ μέτρο. Κι' ὅταν αὐτὸ ἐγκρίθηκε, ἡ κυβέρνησις τοῦ Μεξικοῦ ἀρνίθηκε νὰ τὸ ἐφαρμόσει: Ἀπὸ τότε κι' ἔπειτα μονάχα μὲ τὸ Μεξικὸ διατηροῦμε διπλωματικὲς σχέσεις στὴ Λατινικὴ Ἀμερικὴ. Ἔτσι ἔνα ἀπὸ τὰ προκαταρκτικὰ στάδια γιὰ τὴν ἀνοικτὴ ἐπίθεση τοῦ ἱμπεριαλισμοῦ ἐναντία στὴ χώρα μας ἔχει ἤδη διανυθεῖ.

Ἐπιθυμοῦμε νὰ διευκρινήσουμε, γιὰ μιὰν ἀκόμα φορὰ, ὅτι οἱ ἀνησυχίες μας γιὰ λογαριασμὸ τῆς Λατινικῆς Ἀμερικῆς θεμελιώνονται πάνω στοὺς δεσμοὺς ποὺ μᾶς ἐνώνουν. Ἡ γλῶσσα ποὺ μιᾶμε, ὁ πολιτισμὸς ποὺ διατηροῦμε, ὁ κοινὸς ἀφέντης καὶ δάσκαλος ποὺ εἶχαμε κάποτε. Κι' ἀκόμη, ὅτι κανένα ἄλλο κίνητρο δὲν μᾶς παρορμᾷ νὰ εὐχόμεσθε τὴν ἀπελευθέρωσι τῆς Λατινικῆς Ἀμερικῆς ἀπὸ τὸ βορειοαμερικάνικο ἀποικιακὸ ζυγόν. Ἄν ὀρισμένους λατινοαμερικανικὲς χώρες ποὺ ἀντιπροσωπεύονται ἐδῶ ἀποφάσισαν νὰ ἀποκαταστήσουν διπλωματικὲς σχέσεις μὲ τὴν Κούβα, θὰ εἴμασταν ἔτοιμοι νὰ τὸ κάνουμε πάνω στὴ βᾶσι τῆς ἰσότητος κι' ὄχι θεωρώντας ὅτι προσφέρουν στὴν κυβέρνησίν μας τὴ δωρεὰ νὰ μᾶς ἀναγνωρίζουν ὡς ἐλεύθερη χώρα τοῦ κόσμου. Γιατὶ τὴν ἀναγνώριση αὐτὴ τὴν ἔχουμε κερδίσει μὲ τὸ αἷμα μας τὸν καιρὸ ποὺ ἀγωνιζόμεσταν γιὰ τὴν ἀπελευθέρωσι. Τὴν ξανακερδίσαμε, πάλι μὲ τὸ αἷμα μας, ὑπερασπιζόμενοι τὶς ἀκτὲς μας ἐναντία στὴν εἰσβολὴ τῶν γιάνκηδων.

Ἄκόμα κι' ὅταν ἀρνούμαστε νὰ μᾶς προσάπτουν ἐπεμβάσεις στὶς ἐσωτερικὲς ὑποθέσεις ἄλλων χωρῶν, δὲν μπορούμε ν' ἀρνηθοῦμε τὴ συμπάθειά μας γιὰ τοὺς λαοὺς ποὺ παλεύουν γιὰ τὴν ἀπελευθέρωσή τους καὶ ὀφείλουμε νὰ ἐκπληρώνουμε τὴν ὑποχρέωση ποὺ ἔχουν ἡ κυβέρνησή μας καὶ ὁ λαὸς μας, ἐκφράζοντας κατηγορηματικὰ μπροστὰ σ' ὅλον τὸν κόσμον ὅτι παρέχουμε τὴν ἠθικὴ μας ὑποστήριξη στοὺς λαοὺς ποὺ σ' ὀποιοδήποτε μέρος τῆς γῆς ἀγωνίζονται γιὰ νὰ γίνουν πραγματικότητες τὰ δικαιώματα πλήρους αὐτοκυριαρχίας ποὺ ἔχουν διακηρυχθεῖ στὸ Χάρτη τῶν Ἡνωμένων Ἐθνῶν. Καὶ τασόμαστε ἀλληλέγγυοι μὲ τοὺς λαοὺς αὐτοὺς.

Οἱ Ἡνωμένες Πολιτείες, ὅμως, ἐπεμβαίνουν μὲ ἐνεργὸ τρόπο. Ἡ ἱστορία λέει ὅτι τὸ ἔχουν κάνει πολλὲς φορὲς στὴν ἀμερικάνικη ἠπειρο. Ἡ Κούβα τὴ γνωρίζει τὴν ἀλήθεια αὐτὴ ἀπὸ τὰ τέλη τοῦ περασμένου αἰῶνα. Ἄλλὰ τὴν γνωρίζουν ἐπίσης καὶ ἡ Κολομβία, ἡ Βενεζουέλα, ἡ Νικαράγουα καὶ ἡ Κεντρικὴ Ἀμερικὴ γενικά, τὸ Μεξικό, ἡ Αἴτι, ὁ Ἅγιος Δομήνικος.

Κατὰ τὰ τελευταῖα χρόνια κι' ἄλλες χώρες ἐκτὸς ἀπὸ τὴ δική μας ὑπόστηκαν τὴν ἄμεση ἐπίθεση τῶν Η.Π.Α.: ὁ Παναμάς, ὅπου οἱ πεζοναῦτες τῆς διώρυγας ἀτιμώρητα πυροβόλησαν στὸ ψαχνὸ τὸν ὄπλο λαό. Ὁ Ἅγιος Δομήνικος, ποὺ οἱ ἀκτὲς του παραβιάστηκαν ἀπὸ τὸ στόλο τῶν γιάνκηδων γιὰ νὰ ἀποτραπεῖ μιὰ δίκαιη ἔκρηξη λαϊκῆς ὀργῆς μετὰ τὴ δολοφονία τοῦ Τρουκίλλιο. Καὶ ἡ Κολομβία ποὺ ἡ πρωτεύουσά της κυριεύθηκε ἐξ ἐφόδου ἀμέσως μετὰ τὴν ἐξέγερση ποὺ προκλήθηκε ἀπὸ τὴ δολοφονία τοῦ Γκαϊτάν.

Ἐπεμβάσεις γίνονται συγκαλυμμένα ἀπὸ τὶς στρατιωτικὲς ἀποστολές, ποὺ συμμετέχουν στὶς κατασταλτικὲς ἐνέργειες στὸ ἐσωτερικὸ πολλῶν χωρῶν ὀργανώνοντας τὶς δυνάμεις ποὺ προορίζονται εἰδικὰ γι' αὐτὴ τὴ δουλειά. Κι' ἀκόμη, παίρνοντας μέρος σ' ὅλα τὰ στρατιωτικὰ πραξικοπήματα ποὺ τόσο συχνὰ ἐπαναλαμβάνονται τὸν τελευταῖο καιρὸ στὴν ἀμερικάνικη ἠπειρο.

Συγκεκριμένα, δυνάμεις τῶν Η.Π.Α. ἐπεμβαίνουν στὴν

καταστολή τῶν λαῶν τῆς Βενεζουέλας, τῆς Κολομβίας καὶ τῆς Γουατεμάλας ποὺ παλεύουν γιὰ τὴν ἐλευθερία τους. Στὴ Βενεζουέλα δὲν ὑπηρετοῦν μόνο οὐδὲν σύμβουλοι τοῦ στρατοῦ καὶ τῆς ἀστυνομίας. Διευθύνουν ἐπίσης τὶς γενοκτονίες ποὺ ἐνεργοῦνται ἀπὸ ἀέρος ἐνάντια στὸν ἀγροτικὸ πληθυσμὸ τῶν μεγάλων ἐξεγερμένων περιοχῶν. Καὶ οἱ λόχοι τῶν γιάνκηδων ποὺ ἔχουν ἐγκατασταθεῖ ἐκεῖ, κάνουν ὅ,τι μποροῦν γιὰ νὰ ἐντατικοποιηθεῖ ἡ ἄμεση ἐπέμβαση.

Οἱ ἱμπεριαλιστὲς ἐτοιμάζουν κατασταλτικὲς ἐνέργειες ἐνάντια στοὺς λαοὺς τῆς Λατινικῆς Ἀμερικῆς καὶ συγκροτοῦν λίγο λίγο τὴ Διεθνή τοῦ Ἐγκλήματος. Οἱ Ἠνωμένες Πολιτεῖες ἐπεμβαίνουν στὴν ἀμερικάνικη ἡπειρο στ' ὄνομα τῆς υπεράσπισης τῶν ἐλευθέρων θεσμῶν. Θάρθει μιὰ μέρα ποὺ τούτη ἡ Συνέλευση θὰ ἔχει ἀποκτήσει μεγαλύτερη ὠριμότητα καὶ τότε θὰ ἀπαιτήσῃ ἀπὸ τὴ βορειοαμερικάνικη κυβέρνησις ἐγγυήσεις γιὰ τὴ ζωὴ τοῦ νέγκρικου καὶ τοῦ λατινοαμερικάνικου πληθυσμοῦ, ποὺ ζεῖ σ' αὐτὴ τὴ χώρα καὶ ποὺ στὴν πλειονότητά του εἶναι βορειοαμερικάνικος εἴτε λόγῳ καταγωγῆς εἴτε γιατί ἔκανε τὶς Η.Π.Α. θετὴ πατρίδα του. Πῶς εἶναι δυνατόν νὰ παρασταίνει τὸ φρουρὸ τῆς ἐλευθερίας ἐκεῖνος ποὺ σκοτώνει τὰ ἴδια τὰ παιδιά του καὶ καθημερινὰ τὰ ταπεινώνει γιὰ τὸ χρῶμα ποὺ ἔχει τὸ δέρμα τους; Πῶς μπορεῖ νὰ ποζάρει γιὰ φρουρὸς τῆς ἐλευθερίας ἐκεῖνος ποὺ ἀφήνει ἐλεύθερους τοὺς δολοφόνους τῶν νέγκρων καὶ μάλιστα τοὺς προστατεύει καὶ τιμωρεῖ τὸ νέγκρικο πληθυσμὸ ἐπειδὴ ἀπαιτεῖ νὰ γίνουν σεβαστὰ τὰ νόμιμα δικαιώματά του ὡς ἐλευθέρων ἀνθρώπων;

Κατανοοῦμε ὅτι σήμερα ἡ Συνέλευση δὲν εἶναι σὲ θέση νὰ ζητήσῃ ἐξηγήσεις γιὰ ὅλα αὐτά. Ἄλλὰ ἂς εἶναι τούλαχιστο σαφὲς ὅτι ἡ κυβέρνησις τῶν Ε.Π.Α. δὲν εἶναι φρουρὸς τῆς ἐλευθερίας. Διαιωνίζει τὴν ἐκμετάλλευσιν καὶ τὴν καταδυναστευσιν ἐνάντια στοὺς λαοὺς τοῦ κόσμου καὶ ἐνάντια σ' ἓνα σημαντικό τμῆμα τοῦ ἴδιου τοῦ λαοῦ.

Ἀπαντοῦμε μὲ τρόπο σαφὴ καὶ ξεκάθαρο στὴν ἀμφιβολογικὴ γλῶσσα ποὺ χρησιμοποίησαν ὀρισμένοι ἀντιπρόσωποι

για να παρουσιάσουν την περίπτωση της Κούβας και του ΟΑΚ και διακηρύσσουμε ότι οι λαοί της 'Αμερικής θα κάνουν τις κυβερνήσεις να πληρώσουν ακριβὰ την προδοσία τους.

Κύριοι 'Αντιπρόσωποι, η ἐλεύθερη κι' αυτοκυρίαρχη Κούβα δὲν συνδέεται μὲ κανένα και μὲ κανένος εἶδους ἀλυσίδες. Τὸ ἔδαφος της εἶναι ἀπαλλαγμένο ἀπὸ ξένες ἐπενδύσεις. 'Απαλλαγμένο ἀπὸ ἀνθυπάτους ποὺ κατευθύνουν τὴν πολιτικὴ της χώρας ὅπου τοὺς ἔχουν στελεῖ. Γι' αὐτὸ μπορεῖ νὰ μιλάει μὲ τὸ μέτωπο ψηλὰ μέσα σὲ τούτη τὴ Συνέλευση και νὰ ἀποδείχνει πόσο σωστὸς εἶναι ὁ τίτλος ποὺ της ἔχει ἀπονεμηθεῖ: «Τὸ ἐλεύθερο ἔδαφος της ἀμερικάνικης ἡπείρου».

Τὸ παράδειγμά μας θὰ ἀποφέρει καρπὸς και στὰ ἡπειρωτικὰ ἔδαφη, ὅπως ἔχει γίνει ἤδη ὡς ἓνα βαθμὸ στὴ Γουατεμάλα, στὴ Βενεζουέλα και στὴν Κολομβία.

Δὲν ὑπάρχει πιά μικρὸς ἐχθρὸς, μήτε ἀμελητέα δύναμη, γιατί δὲν ὑπάρχουν πιά ἀπομονωμένοι λαοί. Ὅπως τὸ διαδηλώνει ἡ Δεύτερη Διακήρυξη της 'Αβάνας: «Κανένας λαὸς της Λατινικῆς 'Αμερικής δὲν εἶναι ἀδύναμος, γιατί ἀποτελεῖ μέλος μιᾶς οἰκογένειας διακοσίων ἑκατομμυρίων παιδιῶν ποὺ ὑποφέρουν ἀπ' τὴν ἴδια ἐξαθλίωση, ποὺ τρέφουν τὰ ἴδια αἰσθήματα, ποὺ ἔχουν τὸν ἴδιο ἐχθρὸ, ποὺ ὀνειρεύονται ὅλα τὴν ἴδια καλύτερη μοῖρα και ἔχουν τὴν ἀλληλεγγύη ὅλων τῶν τίμιων ἀνθρώπων στὸν κόσμο».

'Η ἐποποιῖα αὐτὴ ποὺ προαναγγέλλεται θὰ γραφεῖ ἀπὸ τις πεινασμένες μάζες τῶν 'Ινδιάνων, ἀπὸ τοὺς ἀκτῆμονες ἀγρότες, ἀπ' τοὺς ἐκμεταλλευόμενους ἐργάτες, ἀπὸ τις προοδευτικὲς μάζες, ἀπὸ τοὺς τίμιους και λαμπροὺς διανοουμένους ποὺ εἶναι τόσο πολυάριθμοι στις δοκιμασμένες χώρες μας της Λατινικῆς 'Αμερικής. 'Αγῶνας μαζῶν και ἰδεῶν, ἐποποιῖα ποὺ θὰ τὴν πραγματοποιήσουν οἱ κακομεταχειρισμένοι και περιφρονημένοι λαοί μας, οἱ ἀγνοούμενοι ὡς σήμερα λαοί μας ποὺ ἀρχίζουν νὰ μὴν ἀφήνουν τοὺς ἱμπεριαλιστὲς νὰ κοιμηθοῦν. Μᾶς νομίζουν κοπάδι ὑποταγμένο κι' ἀνίσχυρο, μὰ τώρα ἀρχίζουν νὰ τὸ φοβοῦνται αὐτὸ τὸ γιγάντιο κοιάδι τῶν διακοσίων ἑκατομμυρίων Λατινοαμερικανῶν μέσα στὰ ὀ-

ποῖα τὸ γιάνκικο μονοπωλιακὸ κεφάλαιο ἀρχίζει νὰ βλέπει τοὺς νεκροθάφτες του.

Ἡ ὥρα τῆς διεκδίκησης, ἡ ὥρα ποὺ ἔχει διαλέξει γιὰ τὸν ἑαυτὸ της ἡ Λατινικὴ Ἀμερικὴ σημαίνει ἀπ' τὴ μιὰν ἄκρη ὡς τὴν ἄλλη τῆς Ἠπειροῦ μας. Τώρα εἶναι ποὺ αὐτὴ ἡ ἀνώνυμη μάζα, αὐτὴ ἡ ἔγχρωμη, σκυθρωπὴ, σιωπηλὴ Ἀμερικὴ τραγουδάει μὲ τὴν ἴδια θλίψη καὶ μὲ τὴν ἴδια ἀφύπνιση ἀπὸ τὶς αὐταπάτες σ' ὀλόκληρη τὴν ἡπειρο. Κι' αὐτὴ ἡ μάζα ὅπου νῶναι θὰ μπεῖ ὀριστικὰ στὴν ἱστορία της. Ἀρχίζει νὰ τὴν γράφει μὲ τὸ αἷμα της, ἀρχίζει νὰ ὑποφέρει καὶ νὰ πεθαίνει γιατί τώρα στὶς πεδιάδες καὶ στὶς ὄροσειρὲς τῆς Ἀμερικῆς, στὶς πλαγιὲς τῶν Κορδιλλιέρων της, στοὺς κάμπους καὶ στὰ δάση της, στὴ μοναξιά τῆς ὑπαίθρου ἢ στὴν πολυθόρυβη κίνηση τῶν πόλεων, στὶς ἀκτὲς ποὺ βρέχονται ἀπ' τοὺς μεγάλους ὠκεανούς καὶ στὶς ὄχθες ποὺ βρέχονται ἀπ' τοὺς μεγάλους ποταμούς, αὐτὸς ὁ κόσμος ὁ γεμάτος καρδιὲς ἀναρριγᾶ, μὲ τὶς γροθιὲς του φλογισμένες ἀπ' τὴν ἐπιθυμία νὰ δώσει τὴ ζωὴ του γιὰ κάθε τι ποὺ εἶναι δικό του. Γιὰ νὰ κατακτήσει τὰ δικαιώματά του ποὺ τοῦ τὰ καταπατοῦν ὁ ἕνας κι' ὁ ἄλλος σχεδὸν πεντακόσια χρόνια τώρα. Ἡ ἱστορία θὰ ὑποχρεωθεῖ τώρα νὰ πάρει ἀπ' ὄψη της τοὺς φτωχοὺς τῆς Ἀμερικῆς, τοὺς καταληστεμένους καὶ καταφρονημένους ποὺ ἀποφάσισαν νὰ ἀρχίσουν νὰ γράφουν στὸ ἔξῃς μόνοι τους τὴν ἱστορία τους. Τοὺς βλέπει κανεὶς τώρα στοὺς δρόμους, κάθε μέρα, νὰ κάνουν ἀτελείωτες πορεῖες ἑκατοντάδων χιλιομέτρων πηγαίνοντας στὸν κυβερνητικὸ «Ὀλυμπο» γιὰ νὰ ἐπιτύχουν τὰ δικαιώματά τους. Τοὺς βλέπει κανεὶς τώρα ὀπλισμένους μὲ πέτρες, μὲ ραβδιά, μὲ μαχαίρια, ἀπὸ κάθε μεριά, κάθε μέρα, νὰ κυριεύουν τὰ χωράφια, νὰ γαντζώνονται στὰ χωράφια ποὺ τοὺς ἀνήκουν καὶ νὰ τὰ ὑπερασπίζονται μὲ τὴ ζωὴ τους. Τοὺς βλέπει κανεὶς νὰ βαστᾶνε ψηλὰ τὰ πλακάτ τους, τὰ λάβαρά τους, τὰ συνθήματά τους, καὶ νὰ τ' ἀνεμίζουν στὸν ἀγέρα τῶν βουνῶν ἢ πάνω σ' ὄλη τὴν ἔκταση τῶν πεδιάδων. Κι' αὐτὸ τὸ κύμα τῆς ὀργῆς ποὺ συγκλονίζει, αὐτὸ τὸ κύμα τῆς δικαιοσύνης ποὺ ἀπαιτεῖται, τοῦ δικαιώματος ποὺ καταπατεῖται, αὐτὸ τὸ

κύμα πού ἀρχίζει νά φουσκώνει πάνω στὰ ἐδάφη τῆς Λατινικῆς Ἀμερικῆς δὲ θὰ σταματήσει πιά. Κάθε μέρα πού θὰ περνάει θὰ τὸ βλέπει νά μεγαλώνει. Γιατὶ αὐτὸ τὸ κύμα τὸ ἀπαρτίζουν οἱ πολλοί, οἱ πλειοψηφούντες ἀπ' ὄλες τὶς ἀπόψεις, ἐκείνοι πού συσσωρεύουν τὰ πλούτη μὲ τὸ μόχθο τους, πού δημιουργοῦν τὶς ἀξίες, πού κινοῦν τοὺς τροχοὺς τῆς ἱστορίας, καὶ πού τώρα ξυπνᾶν ἀπ' τὸν μακρὸ ἀποκτηνωτικὸ ὕπνο στὸν ὁποῖο τοὺς εἶχαν ρίξει.

Γιατὶ ἡ μεγάλη αὐτὴ ἀνθρωποθάλασσα εἶπε :

— Φτάνει!

Κι' ἄρχισε νά πορεύεται. Ἡ γιγάντια πορεία τῆς δὲ θὰ σταματήσει παρὰ τότε μόνο, ὅταν θὰ ἔχει κατακτήσει τὴν ἀληθινὴ ἀνεξαρτησία γιὰ τὴν ὁποία ἔχουν θυσιαστεῖ τόσοι καὶ ἴσοι ἀνώφελα. Τώρα τουλάχιστο ἐκείνοι πού θὰ πεθαίνουν, ὅπως οἱ δικοὶ μας στὴν Κούβα, οἱ δικοὶ μας στὴν ἄκτῃ Χιρόν, θὰ πεθαίνουν γιὰ τὴ μοναδική τους, τὴν ἀληθινὴ ἀνεξαρτησία τους, ἀπ' τὴν ὁποία δὲν μποροῦν νά παραιτηθοῦν.

“Ὅλα αὐτά, κύριοι Ἀντιπρόσωποι, τούτῃ ἡ καινούρια κατάσταση πνεύματος μᾶς ἠπείρου, τῆς Ἀμερικῆς, ἐνσαρκώνονται καὶ συνοψίζονται στὴν κραυγὴ πού ἐκφωνοῦν κάθε μέρα οἱ μάζες μας σὰν ἀδιαμφισβήτητῃ ἀπόδειξη τῆς ἀπόφασής τους νά ἀγωνιστοῦν, ἀπόφασης πού παραλύει τὸ ὀπλισμένο χέρι τοῦ ἐπιδρομέα. Τούτῃ ἡ κραυγὴ ἀκούεται, κατανοεῖται καὶ ὑποστηρίζεται ἀπ' ὄλους τοὺς λαοὺς τοῦ κόσμου καὶ ιδιαίτερα ἀπὸ τὸ σοσιαλιστικὸ στρατόπεδο τὸ ἐκπαιδευμένο ἀπὸ τὴ Σοβιετικὴ Ἐνωση.

Τούτῃ ἡ φωνὴ εἶναι:

ΠΑΤΡΙΔΑ ἢ ΘΑΝΑΤΟΣ.

ΑΠΑΝΤΗΣΗ ΤΟΥ ΤΑΓΜΑΤΑΡΧΗ ΕΡΝΕΣΤΟ ΤΣΕ ΓΚΟΥΕΒΑΡΑ ΣΤΙΣ ΑΝΤΙΚΟΥΒΑΝΙΚΕΣ ΔΗΛΩΣΕΙΣ

Μετά τὸν πρῶτο ἐπίσημο λόγο του, ὁ ταγματάρχης Ἐρνέστο Γκουεβάρρα, κάνοντας χρήση τοῦ δικαίωματος ἀπάντησης, ἀνέβηκε καὶ πάλι στὸ βῆμα τῆς Γενικῆς Συνέλευσης τῶν Ἠνωμένων Ἐθνῶν γιὰ ν' ἀπαντήσῃ στὶς ἀντικουβανικὲς δηλώσεις τῶν ἀντιπροσώπων τῆς Κοσταρίκας, τῆς Νικαράγκουας, τῆς Βενεζουέλας, τῆς Κολομβίας, τοῦ Παναμᾶ καὶ τῶν ΗΠΑ.

Σᾶς παρακαλῶ νὰ μὲ συγχωρήσετε ποὺ ὑποχρεώνομαι νὰ καταλάβω γιὰ δεύτερη φορὰ τοῦτο τὸ βῆμα. Τὸ κάνω ἀσκώντας τὸ δικαίωμα γιὰ ἀπάντηση. Ὁχι πῶς τὸ πρᾶγμα μᾶς ἐνδιαφέρει ἰδιαίτερα: τούτη ἡ ἀπάντηση ποὺ θὰ ἴταν δυνατὸ νὰ τὴν πεῖ κανεὶς ἀνταπάντηση, θὰ μπορούσε νὰ ἐπεκταθεῖ σὲ ἀντι - ἀνταπάντηση κ.ο.κ. ἐπ' ἄπειρο.

Θὰ ἀπαντήσουμε στοὺς ἰσχυρισμοὺς ἕναν πρὸς ἕναν τῶν Ἀντιπροσώπων ποὺ ἐπιτέθηκαν στὴν ὁμιλία τῆς Κούβας. Καὶ θὰ τὸ κάνουμε μὲ τὸ ἴδιο πνεῦμα ποὺ εἶχε ὁ καθένας ἀπ' αὐτούς.

Θ' ἀρχίσω μὲ τὴν ἀπάντηση στὸν ἀντιπρόσωπο τῆς Κοσταρίκας ὁ ὁποῖος παραπάνεθηκε ὅτι ἡ Κούβα παρασύρθηκε ἀπὸ ὀρισμένες εἰδήσεις δημοσιευμένες στὸν κίτρινο τύπο καὶ ὁ ὁποῖος ἐδήλωσε ὅτι ἡ κυβέρνησή του πῆρε ἀμέσως μέτρα ἐλέγχου, ὅταν ὁ ἐλεύθερος τύπος τῆς Κοσταρίκας, ποὺ πολὺ διαφέρει ἀπὸ τὸν ὑπόδουλο τύπο τῆς Κούβας, ἐδημοσίευσε ὀρισμένες καταγγελίες.

Ὁ ἀντιπρόσωπος τῆς Κοσταρίκας ἴσως νὰ ἔχει δίκιο. Δὲν μπορούμε νὰ βεβαιώσουμε τίποτε μὲ τρόπο ἀπόλυτο, στηριζόμενοι στὶς ἀνταποκρίσεις ποὺ ἔχει δημοσιέψει πολλὲς φορὲς ὁ ἰμπεριαλιστικὸς τύπος καὶ ἰδιαίτερα ὁ τύπος τῶν Η.Π.Α. σχετικὰ μὲ τοὺς Κουβανοὺς ἀντεπαναστάτες. Ἀλλὰ ἂν ἐπιβεβαιωθῆς τῆς ἀποτυχημένης εἰσβολῆς στὴν ἀκτή Χιρὸν ἴταν ὁ Ἄρτιμ, αὐτὸς δὲν διατηροῦσε διαρκῶς αὐτὸ τὸ ἄξιωμα. Χρη-

μάτισε ἐπὶ κεφαλῆς ὡς τὴ στιγμὴ πού προσέγγισε στὶς ἀκτὲς τῆς Κούβας καὶ εἶχε τὶς πρῶτες ἀπώλειες, προτοῦ ξαναγουρίσει στὶς Η.Π.Α. Στὸ μεταξύ, ὅπως καὶ τὰ περισσότερα μέλη ἐκείνης τῆς «ἠρωϊκῆς ἐκστρατείας ἐλευθερωτῶν» ἦταν «μάγειρος καὶ νοσοκόμος». Αὐτὴ τουλάχιστο τὴν ιδιότητα ἐδήλωσαν ὅλοι οἱ «ἀπελευθερωτὲς» τῆς Κούβας ὅταν πᾶστηκαν αἰχμάλωτοι. Ὁ Ἄρτιμ, πού τώρα ἔχει ξαναγίνει ἀρχηγός, ἀγανάκτησε γιὰ κάποια κατηγορία. Ποιάν; Ὅτι ἔκανε λαθρεμπόριο οὔτσου. Λέει πὼς στὶς βάσεις του στὴν Κοσταρῖκα καὶ στὴ Νικαράγκουα δὲν γίνεται λαθρεμπόριο οὔτσου. «Ἐκεῖ προγυμνάζονται ἐπαναστάτες πού θὰ ἐλευθερώσουν τὴν Κούβα». Τὶς δηλώσεις αὐτὲς τὶς ἔκανε στὰ πρακτορεῖα τύπου καὶ μεταδόθηκαν σ' ὅλο τὸν κόσμο.

Συχνὰ ἔχουν καταγγελεθῆ αὐτὰ τὰ πράγματα στὴν Κοσταρῖκα. Κοσταρικανοὶ πατριῶτες μᾶς πληροφόρησαν γιὰ τὴν ὑπαρξὴ αὐτῶν τῶν βάσεων κοντὰ στὴν Τορτουγκέρας καὶ στὶς γειτονικὲς περιοχές. Ἡ κυβέρνησις τῆς Κοσταρῖκας πρέπει νὰ ξέρει πολὺ καλὰ ἂν αὐτὸ εἶναι ἀλήθεια ἢ ὄχι.

Εἴμαστε ἀπόλυτα βέβαιοι γιὰ τὴν ἀκρίβεια αὐτῶν τῶν πληροφοριῶν ὅπως εἴμαστε ἐπίσης βέβαιοι ὅτι ὁ κ. Ἄρτιμ, παρὰ τὶς πολλαπλές «ἐπαναστατικὲς» ἀσχολίες του ἔχει βρεῖ τὸν καιρὸ νὰ κάνει καὶ λαθρεμπόριο οὔτσου. Καὶ εἶναι πολὺ φυσικὸ γιὰ τοὺς ἐλευθερωτὲς τέτοιου εἴδους νὰ τοὺς προσπατεύει ἡ κυβέρνησις τῆς Κοσταρῖκας, ἔστω καὶ μόνο κατὰ τὸ ἥμισυ.

Ἐχομε τὴ σταθερὴ πεποίθησι πὼς οἱ ἐπαναστάσεις δὲν ἐξάγονται. Οἱ ἐπαναστάσεις γεννιοῦνται μέσα στοὺς κόλπους τῶν λαῶν. Οἱ ἐπαναστάσεις προκαλοῦνται ἀπὸ τὴν ἐκμετάλλευσιν πού κάνουν στὸ λαὸ τους οἱ κυβερνήσεις, ὅπως τῆς Κοσταρῖκας, τῆς Νικαράγκουας, τοῦ Παναμᾶ ἢ τῆς Βενεζουέλας. Ἐπειτα μπορεῖ κανεὶς νὰ βοηθήσει ἢ νὰ μὴ βοηθήσει τὰ ἀπελευθερωτικὰ κινήματα. Κυρίως μπορεῖ νὰ τὰ βοηθήσει ἠθικά. Ἄλλὰ πάντα τὸ γεγονὸς παραμένει ὅτι οἱ ἐπαναστάσεις δὲν μποροῦν νὰ ἐξαχθοῦν.

Δὲν τὸ λέμε αὐτὸ γιὰ νὰ δικαιολογηθοῦμε ἔμπροστὰ στὴ

Συνέλευση. Είναι άπλως ένα έπιστημονικό γεγονός διαπιστωμένο από πάρα πολλά χρόνια. Έτσι θα ήταν λάθος μας αν αξιώναμε να κάνουμε έξαγωγή έπαναστάσεων και κυρίως, φυσικά, στην Κουσταρική, όπου επικρατεί ένα καθεστώς, με το οποίο, πρέπει να το παραδεχτούμε, δεν έχουμε τίποτε το κοινό και το οποίο δεν είναι από κείνα που διακρίνονται στην 'Αμερική για άμεση καταπίεση ος βάρος του λαού.

Θα έπιθυμούσαμε να άπαντήσουμε στον άντιπρόσωπο της Νικαράγκουας μολονότι δεν κατάλαβα πολύ καλά τα έπιχειρήματα που έφερε σχετικά με τις προφορές. Νομίζω ότι μίλησε για την Κούβα, την 'Αργεντινή και ίσως και για τη Σοβιετική Ένωση. Έλπίζω πάντως ότι ο άντιπρόσωπος της Νικαράγκουας δεν βρήκε βορειοαμερικάνικη προφορά στον τρόπο που μιλάω, γιατί αυτό θα ήταν σοβαρό. Πραγματικά είναι πιθανό πως στην όμιλία μου υπάρχει κάποιος τόνος που θυμίζει 'Αργεντινό. Έχω γεννηθεί στην 'Αργεντινή, αυτό δεν είναι μυστικό για κανένα. Είμαι Κουβανός και μαζί 'Αργεντινός και αν οι λαμπρότατες περιοχές της Λατινικής 'Αμερικής δεν θίγονται, αισθάνομαι τόσο Λατινοαμερικάνος πατριώτης, απ' οποιαδήποτε χώρα της Λατινικής 'Αμερικής, όσο και ο πιο πατριώτης της κάθε μιάς. Θα είμαι έτοιμος στην κατάλληλη στιγμή να δώσω τη ζωή μου για την άπελευθέρωση μιάς λατινοαμερικάνικης χώρας δίχως να γυρέψω τίποτε από κανένα, δίχως τίποτε ν' άπαιτήσω, δίχως κανέναν να έκμεταλλευτώ. Τοῦτος ο προσωρινός άπεσταλμένος της Κούβας στην παρούσα συνέλευση δεν είναι ο μόνος που έμφορεΐται από τέτοιες διαθέσεις. 'Ολόκληρος ο λαός της Κούβας συγκλονίζεται όταν διαπράττεται μια άδικία, όχι μόνο στην 'Αμερική αλλά σ' όλόκληρη την οικουμένη. Είμαστε ος θέση να επαναλάβουμε — και το έχουμε πεί τόσο συχνά — το θαυμάσιο άπόφθεγμα του Μαρτί, ότι «κάθε άληθινός άνθρωπος όφείλει να νιώθει στο μάγουλό του το ράπισμα που δίνεται στο μάγουλο όποιουδήποτε ανθρώπου». Αύτα είναι τα αισθήματα όλόκληρου του λαού της Κούβας, κύριοι 'Αντιπρόσωποι.

Στην περίπτωση που ο έκπρόσωπος της Νικαράγκουας θα

ήθελε νά ξανακυττάξει τὸ γεωγραφικὸ τοῦ χάρτη ἢ νά ἐπιθεωρήσει «ἰδίους ὄμμασι» τὰ δυσπρόσιτα ἐδάφη μορεῖ νά πάει στὸ Πουέρτο Καμπέθας — ἀπ' οἴσου ξεκίνησε στὴν οὐσία ὀλόκληρη ἡ ἐκστρατεία τῆς ἀκτῆς Χιρόν — καθὼς καὶ στὸ Μπλου Φίλος καὶ στὸ Μόνκεϋ Πόιντ ποῦ θαρρῶ ὅτι θάπρεπε ν' ἀποκαλεῖται «Ποῦντο Μόνο»¹ καὶ δὲν ξέρω ἀπὸ ποιὸ παράδοξο ἱστορικὸ περιστατικὸ λέγεται Μόνκεϋ Πόιντ ἐνῶ βρίσκεται στὴ Νικαράγκουα. Θὰ μπορέσει νά βρεῖ ἐκεῖ ἀντεπαναστάτες ἢ Κουβανοὺς ἐπαναστάτες, ὅπως προτιμᾶτε, κύριοι ἀντιπρόσωποι τῆς Νικαράγκουας. Ὑπάρχουν ἐκεῖ ἀπ' ὅλα τὰ χρώματα. Ὑπάρχει ἐπίσης μπόλικο οὔσκου, λαθραῖο ἢ ἀπὸ ἀμεση εἰσαγωγή, δὲν ξέρω τίποτε γι' αὐτό.

Γνωρίζουμε πὼς ὑπάρχουν αὐτὲς οἱ βάσεις. Ἄλλα φυσικὰ δὲν πρόκειται ν' ἀπαιτήσουμε ἀπὸ τὸν Ο.Α.Κ. νά ἐρευνήσει τὸ θέμα. Ξέρουμε πολὺ καλὰ τὴ συλλογικὴ τύφλωση τοῦ ΟΑΚ καὶ δὲν θὰ τοῦ γυρέψουμε ἓνα τόσο παράλογο πρᾶγμα.

Λένε πὼς ἀναγνωρίσαμε ὅτι εἶχαμε ἀτομικὰ ὄπλα. Ψεῦδος. Πιστεύω ὅτι αὐτὸ εἶναι ἓνα μικρὸ λάθος τοῦ ἀντιπροσώπου τῆς Νικαράγκουας. Ὑπερασπιστήκαμε μονάχα τὸ δικαίωμα νά ἔχουμε τὰ ὄπλα ποῦ θὰ κατορθώναμε νά πάρουμε γιὰ τὴν ἀμυνά μας καὶ ἀρνηθήκαμε τὸ δικαίωμα σ' ὀποιαδήποτε κῶρα ν' ἀποφασίζει ποιὸν τύπο ὄπλων θὰ ἔχουμε.

Ὁ ἀντιπρόσωπος τοῦ Παναμᾶ ποῦ εἶχε τὴν εὐγένεια νά μὲ ἀποκαλέσει «Τοξ» ὅπως μὲ λέει ὁ λαὸς τῆς Κούβας ἄρχισε μιλώντας γιὰ τὴ Μεξικάνικη Ἐπανάσταση. Ἡ ἀντιπροσωπεῖα τῆς Κούβας μιλοῦσε γιὰ τὸ σφαγιασμὸ τοῦ λαοῦ τοῦ Παναμᾶ ἀπὸ τοὺς Βορειοαμερικάνους καὶ ἡ Ἀντιπροσωπεῖα τοῦ Παναμᾶ ἄρχισε νά μιλάει γιὰ τὴν μεξικάνικη ἐπανάσταση. Συνέχισε στὸν ἴδιο τόνο δίχως κᾶν ν' ἀναφέρει τὴ σφαγὴ ποῦ ἔγινε αἰτία νά διακοποῦν οἱ διπλωματικὲς σχέσεις ἀνάμεσα στὴν κυβέρνησις τοῦ Παναμᾶ καὶ τὴς Η.Π.Α. Στὴ γλῶσσα τῆς πολιτικῆς ὁ *Entreguismo*² εἶναι ἴσως τακτικὴ.

1. Μόνκεϋ Πόιντ καὶ Ποῦντο Μόνο, σημαίνουν στ' ἀγγλικά καὶ στὰ ἰσπανικά, Ἀκρωτήριο τῶν Μαϊμούδων. (Σημ. Μετ.).

2. *Entreguismo* λένε τὴν πολιτικὴ τῶν παραχωρήσεων στὸν ἱμπεριαλισμὸ. (Σημ. Μετ.).

Στή γλώσσα τῆς ἐπανάστασης, κύριοι εἶναι στάση ὀλότρελα ἀξιοπεριφρόνητη. Ἡ ἀντιπροσωπεῖα τοῦ Παναμᾶ μίλησε γιὰ τὴν εἰσβολὴ τοῦ 1959. Μία ὀμάδα τυχοδιῶκτες μὲ ἀρχηγὸ κάποιον «μπαρμποῦδο» (γενειοφόρο) τῶν σαλονικῶν, ποῦ δὲν ἦταν ποτὲ στὴ Σιέρρα Μαέστρα καὶ ποῦ τῶρα βρῖσκεται στὸ Μαϊάμι ἢ σὲ κάποιαν ἄλλη βάση, κατάφερε νὰ ἐκπαιδεύσει στρατιωτικὰ μερικοὺς νεαροὺς καὶ νὰ ἐπιδοθεῖ ὀ' αὐτὴ τὴν τυχοδιωκτικὴ περιπέτεια. Ἀρμόδιοι τῆς Κουβανικῆς Κυβέρνησης συνεργάστηκαν μὲ τὴν Κυβέρνηση τοῦ Παναμᾶ γιὰ νὰ ρυθμιστεῖ αὐτὴ ἢ ὑπόθεση. Εἶναι ἀλήθεια πῶς αὐτοὶ ξεκίνησαν ἀπὸ λιμάνι τῆς Κούβας καὶ εἶναι ἀλήθεια ἐπίσης πῶς ὀ' ἐκείνη τὴν περίσταση συζητήσαμε φιλικὰ.

Ἀπ' ὀλες τῖς ὀμιλῖες ποῦ στρέφονταν ἐνάντια στὴν Κούβα ἢ ποῦ ἀσυγχώρητη εἶναι ἢ ὀμιλία τῆς ἀντιπροσωπεῖας τοῦ Παναμᾶ. Ἐμεῖς δὲν εἶχαμε τὴν παραμικρὴ πρόθεση νὰ τὴν προσβάλουμε μῆτε νὰ θῖξουμε τὴν κυβέρνησή της. Ἀλλὰ εἶναι ἀλήθεια πῶς δὲν εἶχαμε καὶ τὴν παραμικρὴ πρόθεση νὰ ὑπερασπιστοῦμε τὴν κυβέρνηση τοῦ Παναμᾶ. Θέλαμε νὰ ὑπερασπιστοῦμε τὸ λαὸ τοῦ Παναμᾶ μὲ μιὰ καταγγελία μπροστὰ στὰ Ἐνωμένα Ἐθνη, μὰ καὶ ἢ κυβέρνησή του δὲν εἶχε τὸ θάρρος, δὲν εἶχε τὴν ἀξιοπρέπεια νὰ ὀνομάσει ἐδῶ τὰ πράγματα μὲ τὸ ὀνομά τους. Δὲ θελήσαμε νὰ προσβάλουμε τὴν κυβέρνηση τοῦ Παναμᾶ ἀλλὰ καὶ δὲ θελήσαμε νὰ τὴν ὑπερασπιστοῦμε. Ἡ συμπάθειά μας στρέφεται πρὸς τὸ λαὸ τοῦ Παναμᾶ, λαὸ ἀδερφό, κι αὐτὸν προσπαθοῦμε νὰ ὑπερασπιστοῦμε μὲ τὴν καταγγελία μας.

Ἐ ὀ αντιπρόσωπος τοῦ Παναμᾶ ἔκανε μιὰ πολὺ ἐνδιαφέρουσα δὴλωση. Εἶπε ὀτι παρ' ὀλους τοὺς παλληκαρισμοὺς τῆς Κούβας ἢ βάση τοῦ Γκουαντανάμο εἶναι πάντα στὴ θέση της. Ὀἱ ἀντιπρόσωποι θὰ θυμοῦνται ὀτι στὴν ὀμιλία μας καταγγελαμε ὀτι ἀπὸ τὴ βάση αὐτὴ ἔχουν γίνεἰ πάνω ἀπὸ 1300 προκλήσεις σὲ βάρος μας: «κάθε λογῆς», ἀπὸ μικροπαλιανθρωπιές ὤς πυροβολισμοὺς. Ἐξηγήσαμε ὀτι δὲ θέλουμε νὰ παρասυρθοῦμε ἀπὸ τῖς προκλήσεις γιὰτὶ ξέρουμε τί συνέπειες μπορεῖ νὰ ἔχει αὐτὸ γιὰ τὸ λαὸ μας. Ἐχουμε θέσει τὸ πρό-

βλημα τῆς βάσης τοῦ Γκουαντανάμο σ' ὄλες τὶς διεθνεῖς συνδιασκέψεις καὶ πάντοτε προβάλαμε καὶ ἀπαιτήσαμε τὸ δικαίωμα τοῦ λαοῦ τῆς Κούβας νὰ ξαναπάρει στὴν κατοχὴ του αὐτὴ τὴ βάση μὲ εἰρηνικὰ μέσα.

Δὲν κάναμε ποτέ μας παλληκαρισμούς, κύριε Ἀντιπρόσωπε τοῦ Παναμά, γιατί ἄντρες οὐκ εἴμας ποὺ εἶναι ἔτοιμοι νὰ πεθάνουν, ποὺ κυβερνοῦν ἕναν ὀλόκληρο λαὸ ἔτοιμο νὰ πεθάνει γιὰ νὰ ὑπερασπιστεῖ τὸ δίκαιο του, δὲν ἔχουν ποτέ τους ἀνάγκη ἀπὸ παλληκαρισμοὺς στὴν Ἀκτὴ Χιρόν, οὔτε καὶ κατὰ τὴν κρίση τοῦ Ὀκτώβρη, δταν ὄλος ὁ λαὸς εἶχε μπρὸς στὰ μάτια του τὸ πυρηνικὸ μανιτάρι μὲ τὸ ὁποῖο οἱ Βορειοαμερικάνοι ἀπειλοῦνε πάντα τὸ νησί μας. Ὁλος ὁ λαὸς τότε κίνησε γιὰ τὰ χαρακώματα, γιὰ τὰ ἐργοστάσια γιὰ ν' αὐξήσει τὴν παραγωγή. Δὲν ὑπῆρξε οὔτε ἕνα θῆμα ὑποχώρησης, οὔτε ἕνα παράπονο. Καὶ χιλιάδες ἄντρες ποὺ δὲν ἀνήκουν στὶς στρατιωτικὲς ὀργανώσεις μας προσχώρησαν μὲ τὴ θέλησή τους σ' αὐτές, τὴ στιγμὴ ποὺ ὁ βορειοαμερικάνικος ἱμπεριαλισμὸς ἀπειλοῦσε νὰ ρίξει μιὰν ἢ περισσότερες ἀτομικὲς βόμβες ἢ νὰ κάνει ἀτομικὴ ἔφοδο στὴν Κούβα. Αὐτὴ εἶναι ἡ χώρα μας. Καὶ μιὰ τέτοια χώρα, ποὺ οἱ ἡγέτες της καὶ ὁ λαὸς της — μπορῶ νὰ λέω ἐδῶ μὲ τὸ μέτωπο ψηλὰ — δὲν νιώθουν τὸν παραμικρὸ φόβο γιὰ τὸ θάνατο καὶ ξέρουν καλὰ τὴν εὐθύνη τῶν πράξεών τους, μιὰ τέτοια χώρα, λοιπόν, δὲν κάνει ποτέ παλληκαρισμούς. Εἶναι ἀλήθεια ὅτι παλεύει μέχρι θανάτου ὅποτε χρειαστεῖ, κύριε Ἀντιπρόσωπε τοῦ Παναμά. Κι ἂν ὑποστεῖ ἐπίθεση, ὁ λαὸς τῆς Κούβας ὀλόκληρος θ' ἀγωνιστεῖ μέχρι θανάτου μαζί μὲ τὴν κυβέρνησή του.

Ὁ ἀντιπρόσωπος τῆς Κολομβίας δηλώνει μὲ μετρημένο τόνο — καὶ πρέπει καὶ ἐγὼ ν' ἀλλάξω τὸν τόνο μου — ὅτι ξεστόμισα δυὸ ἀνακριβεῖς ἰσχυρισμούς: ἕνας, ἡ εἰσβολὴ τῶν γιάνκηδων τὸ 1948 δταν δολοφονήθηκε ὁ Χόρχε Ἐλιέθερ Γκάϊτάν. Κι ἀπὸ τὸν τόνο τῆς φωνῆς του, νιώθει κανεὶς ὅτι ὁ ἀντιπρόσωπος τῆς Κολομβίας θρηνηεῖ βαθύτατα ἐκεῖνο τὸ θάνατο, καὶ ὅτι τοῦ φέρνει πολὺ μεγάλη δόνη.

Στὸ λόγο μας μιλήσαμε γιὰ μιὰν ἄλλη προγενέστερη

ἐπέμβαση πού ὁ κ. Ἀντιπρόσωπος τῆς Κολομβίας τὴν ἔχει ἱσως ξεχάσει: τὴ βορειοαμερικάνικη ἐπέμβαση τὴν ἐποχὴ πού ἀποσχίστηκε ὁ Παναμᾶς.

Ὅστερα ἀπ' αὐτὰ ἐδήλωσε ὅτι στὴν Κολομβία δὲν ὑπάρχει ἀπελευθερωτικὸς στρατὸς γιατί δὲν ὑπάρχει τίποτα γιὰ ν' ἀπελευθερώσει.

Στὴν Κολομβία, ὅπου μιᾶνε μὲ τὸ πῶ φυσικὸ ὕφος τοῦ κόσμου γιὰ ἀντιπροσωπευτικὴ δημοκρατία κι ὅπου ὑπάρχουν δυὸ πολιτικὰ κόμματα πού μοιράζονται τὴν ἐξουσία μισὴ - μισὴ ἐπὶ πολλὰ χρόνια, σύμφωνα μὲ τοὺς κανονισμοὺς μιᾶς φανταστικῆς δημοκρατίας, ἡ Κολομβιανὴ ὀλιγαρχία ἔχει φτάσει στὸ ἀποκορύφωμα, ἂν ἐπιτρέπεται ἡ ἔκφραση, τῆς δημοκρατίας. Χωρίζεται σὲ φιλελεύθερους συντηρητικοὺς καὶ σὲ συντηρητικοὺς φιλελεύθερους. Τέσσερα χρόνια οἱ μὲν, τέσσερα χρόνια οἱ ἄλλοι. Τίποτα δὲν ἀλλάζει. Ἴδου οἱ δημοκρατίες τῶν ἐκλογῶν. Ἴδου οἱ ἀντιπροσωπευτικὲς δημοκρατίες πού πιθανῶς μ' ἐνθουσιασμὸ ὑπερασπίζεται ὁ ἀντιπρόσωπος τῆς Κολομβίας, σ' αὐτὴ τῇ χώρα ὅπου λέγεται ὅτι οἱ νεκροὶ τοῦ ἐμφυλίου πολέμου πού τὴν ρήμαξε μετὰ τὸ θάνατο τοῦ Γκαϊτάν, ἔφτασαν τὶς 200.000 ἢ 300.000. Καὶ παρ' ὅλα αὐτὰ μᾶς λένε ὅτι δὲν ὑπάρχει τίποτα γιὰ νὰ λευτερωθεῖ. Οὔτε καὶ τίποτα γιὰ νὰ πάρει γδικιωμὸ. Δὲν ὑπάρχουν στρατοὶ πού σφαγιάζουν τοὺς λαοὺς, δὲν ὑπάρχει κἂν αὐτὸς ὁ ἴδιος στρατὸς πού σφαγιάζει τὸ λαὸ ἀπὸ τὸ 1948 κι ἔπειτα. Κάτι ἔχει ἀλλάξει: εἴτε οἱ στρατηγοὶ εἶναι ἄλλοι, εἴτε οἱ ἐντολὲς πού δίνουν εἶναι διαφορετικὲς, εἴτε ὑπακούουν σὲ μιὰ τάξη διαφορετικὴ ἀπὸ ἐκεῖνη πού κατέσφαξε τὸ λαὸ στὰ τέσσερα χρόνια τοῦ μακροῦ ἀγῶνα καὶ πού συνέχισε νὰ τὸν σφάζει κατὰ διαλείμματα ἐπὶ πολλὰ χρόνια ἀκόμη. Καὶ λένε πῶς δὲν ὑπάρχει τίποτα γιὰ νὰ λευτερωθεῖ. Ὁ ἀντιπρόσωπος τῆς Κολομβίας δὲν θυμᾶται πῶς στὴ Μαρκετάλια ὑπάρχουν δυνάμεις πού οἱ ἴδιες οἱ Κολομβιανὲς ἐφημερίδες τὶς ἀποκαλοῦν «Ἀνεξάρτητη Δημοκρατία τῆς Μαρκετάλιας», καὶ πού ἕνας ἀπὸ τοὺς ἡγέτες τῆς ἀπόκτησε τὸ παρατσούκλι «Τίρο Φίχο» ἐπειδὴ προσπάθησαν νὰ τὸν παρουσιάσουν ὡς κοινὸ ληστή; Δὲν ξέρει ὅτι

ἐκεῖ κάτω ἔγινε μιὰ μεγάλη ἐπιχείρηση μὲ 16.000 ἄντρες τοῦ Κολομβιανοῦ στρατοῦ, μὲ βορειοαμερικάνους συμβούλους ποὺ χρησιμοποιοῦσαν ἑλικόπτερα καὶ πιθανῶς — ἀλλὰ δὲν μπορῶ νὰ τὸ βεβαιώσω — ἀεροπλάνα, ἀμερικάνικα κι αὐτά;

Φαίνεται πῶς ὁ ἀντιπρόσωπος τῆς Κολομβίας δὲν εἶναι καλὰ πληροφορημένος λόγῳ τοῦ ὅτι βρίσκεται μακριὰ ἀπὸ τὴ χώρα του. Ἡ λόγῳ τοῦ ὅτι ἡ μνήμη του εἶναι κάπως ἀνεπαρκής. Ὁ ἀντιπρόσωπος τῆς Κολομβίας ἐδήλωσε ἀκόμα καὶ μὲ πολὺ ἀσπίστο ὕφος, πῶς ἂν ἡ Κούβα εἶχε ἀκολουθήσει τὴν τροχιά τῶν Ἀμερικανικῶν Κρατῶν ἢ κατάστασιν θὰ ἦταν διαφορετικὴ. Δὲν βλέπουμε πολὺ καλὰ τί ἐννοοῦσε μιλώντας γι' αὐτὴ τὴν τροχιά. Τροχιά ἔχουν οἱ δορυφόροι κι ἐμεῖς δορυφόροι δὲν εἴμαστε. Δὲν βρισκόμαστε σὲ καμιά τροχιά. Εἴμαστε ἔξω ἀπὸ κάθε τροχιά. Εἶναι φανερὸ πῶς ἂν εἴμασταν στὴν τροχιά τῶν Ἀμερικανικῶν Κρατῶν θὰ εἶχαμε ἐκφωνήσει ἕναν γλυκανάλατο λόγο μερικῶν σελίδων, καὶ φυσικὰ, σὲ πολὺ πιὸ καλλιπεῖ ἰσπανικά, μὲ πολὺ πλουσιότερα οὐσιαστικά καὶ ἐπίθετα, καὶ θὰ εἶχαμε μιλήσει γιὰ τὶς ὀμορφιὲς τοῦ διαμερικανικοῦ συστήματος καὶ γιὰ τὴν σταθερὴ, τὴν ἀκλόνητην ὑπεράσπιση ἀπὸ μέρους μας τοῦ ἐλευθέρου κόσμου, ὁ ὁποῖος κατευθύνεται ἀπὸ τὸ κέντρο τῆς τροχιάς τὸ γνωστὸ σὲ ὅλους σας. Δὲν χρειάζεται νὰ τὸ πῶ ἐγὼ ποιὸ εἶναι.

Καὶ ὁ ἀντιπρόσωπος τῆς Βενεζουέλας ἐπίσης ἐχρησιμοποίησε μετρίασμένο τόνο ἂν καὶ ἐμφαντικὸ. Ἐδήλωσε ὅτι οἱ κατηγορίες περὶ γενοκτονίας εἶναι ἄτιμες κι' ὅτι εἶναι ἀπίστευτο ν' ἀσχολεῖται ἡ Κυβέρνησις τῆς Κούβας μ' αὐτὲς τὶς ὑποθέσεις τῆς Βενεζουέλας, τὴ στιγμὴ ποὺ ἀσχεῖ τέτοια καταπίεση σὲ βάρους τοῦ ἴδιου τοῦ λαοῦ της. Πρέπει νὰ ποῦμε ἐδῶ κάτι ποὺ εἶναι πασίγνωστη ἀλήθεια καὶ ποὺ τὴν ἔχουμε πολλὰς φορὰς πεῖ στὸν κόσμο: Μάλιστα, ἔχουμε τουφεκίσει. Τουφεκίζουμε καὶ θὰ συνεχίσουμε νὰ τουφεκίζουμε ὅσο θὰ χρειάζεται. Ὁ ἀγῶνας μας εἶναι ἀγῶνας μέχρι θανάτου. Ξέρουμε ποιὸ θὰ ἦταν τὸ ἀποτέλεσμα μιᾶς χαμένης μάχης καὶ οἱ ἀντεπαναστάτες πρέπει κι αὐτοὶ νὰ ξέρουν ποιὸ εἶναι τὸ ἀποτέλεσμα τῆς μάχης ποὺ ἔχουν χάσει σήμερα στὴν Κούβα.

Ἐκεῖνος ποῦ μᾶς τὸ ἔχει ἐπιβάλλει εἶναι ὁ ἀμερικάνικος ἱμπεριαλισμός. Ἄλλὰ ἐμεῖς δὲν διαπράτουμε δολοφονίες ὅπως αὐτὲς ποῦ διαπράττει τούτη τῆ στιγμῆ ἡ πολιτικὴ ἀστυνομία τῆς Βενεζουέλας, ἡ ὁποία ἂν δὲν κάνω λάθος, ἀποκαλεῖται Digerol. Ἡ ἀστυνομία αὐτὴ ἔχει ἐπιδοθεῖ σὲ πράξεις ἀγριότη-
τας, σὲ δολοφονίες καὶ σὲ ἐξαφανίσεις πτωμάτων. Τέτοια πράγ-
ματα ἔχει κάνει στὴν περίπτωσιν π.χ. σπουδαστῶν... κλπ.

Ὁ ἐλεύθερος τύπος τῆς Βενεζουέλας τέθηκε σὲ ἀπαγό-
ρευση πολλὰς φορὰς τὸν τελευταῖο καιρὸ ἐπειδὴ ἐδημοσίευσε
πληροφορίες τέτοιας κατηγορίας. Τὰ πολεμικὰ ἀεροπλάνα
τῆς Βενεζουέλας, βοηθούμενα ἀπὸ γιάνκηδες συμβούλους
βομβαρδίζουν ἐκτεταμένες ἀγροτικὰς περιοχὰς καὶ σκοτώνουν
τοὺς χωρικοὺς. Καὶ εἶναι γεγονόςὸς ὅτι ἡ λαϊκὴ ἀνταρσία φουν-
τώνει στὴ Βενεζουέλα καὶ τὰ ἀποτελέσματα θὰ τὰ δοῦμε σὲ
λίγο καιρό.

Ὁ ἀντιπρόσωπος τῆς Βενεζουέλας ἀγανάκτησε. Θυμᾶ-
με τὴν ἀγανάκτησιν τῶν ἀντιπροσώπων τῆς Βενεζουέλας ὅ-
ταν ἡ Κουβανικὴ Ἀντιπροσωπεία στὴν Πούντα νιέλ ἔστε
διάβασε τὶς μυστικὰς πληροφορίας ποῦ εἶχε τὴν καλὴν διά-
θεσιν νὰ μᾶς διαβιβάσει, μὲ ἕμμεσο τρόπο φυσικά, ὁ ἐκπρό-
σωπος τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν. Διαβάσαμε μπροστὰ πτὴ
σύνοδο τῆς Πούντα νιέλ ἔστε τὴ γνώμη ποῦ εἶχαν οἱ ἀντι-
πρόσωποι τῶν ΗΠΑ γιὰ τὴν κυβέρνησιν τῆς Βενεζουέλας. Μη-
νοῦσαν κάτι στὸ ἔπακρο σοβαρό. Δὲν μπορῶ νὰ ἀναφέρω
ἐπὶ λέξει τὸ κείμενο, ἀλλὰ ἔλεγε περίπου τὰ ἑξῆς: «Ἄν
οἱ ἄνθρωποι αὐτοὶ δὲν ἀλλάξουν, θὰ καταλήξουν ὅλοι τοὺς
στὴν κρεμάλα». Κρεμάλα, ἔτσι θέλουν νὰ ὀνομάζουν τὴν Κου-
βανικὴ Ἐπανάστασιν.

Τὰ μέλη τῆς ἀμερικάνικης πρεσβείας μηνοῦσαν, σὲ ἀδιά-
φευστα ντοκουμέντα τοὺς, πὼς αὐτὴ θὰ ἦταν ἡ μοῖρα τῆς Βε-
νεζουελιανῆς ὀλιγαρχίας ἂν δὲν ἄλλαζε τὶς μεθόδους τῆς.
Τὴν κατηγοροῦσαν γιὰ κλοπὰς καὶ διατύπωναν κάθε λογῆς
φοβερὰς κατηγορίας σὲ βάρος τῆς.

Ἡ ἀντιπροσωπεία τῆς Βενεζουέλας εἶχε καταγανακτήσει.
Ὅχι φυσικά, ἐνάντια στὶς Ἡνωμένες Πολιτεῖες, ἀλλὰ ἐνάν-

για στην Κουβανική αντιπροσωπεία που είχε διαβάσει τις γνώμες των Ήνωμένων Πολιτειών για την Κυβέρνησή της καθώς και για το λαό της. Η μοναδική απάντηση σ' όλη αυτή την υπόθεση ήταν η μετάθεση του κ. Μορόσκο που είχε την ευγένεια να μᾶς πασάρει με ἕμμοσο τρόπο τὰ ἔγγραφα.

Τὰ θυμίζουμε αὐτὰ στὸν ἀντιπρόσωπο τῆς Βενεζουέλας ἐπειδὴ οἱ ἐπαναστάσεις δὲν ἐξάγονται. Οἱ ἐπαναστάσεις δροῦν καὶ ἡ Βενεζουελιανὴ ἐπανάσταση θὰ δράσει μὲ τὴν ὥρα της.

Ἐκεῖνοι που δὲν θὰ ἔχουν ἀεροπλάνο ἔτοιμο — ὅπως τόπαθαν μερικοὶ στὴν Κούβα — γιὰ νὰ τὸ σκάσουν στὸ Μαϊάμι ἢ κάπου ἄλλοῦ, θὰ ὑποχρεωθοῦν ν' ἀντιμετωπίσουν ἐπὶ τόπου τις ἀποφάσεις τοῦ λαοῦ τῆς Βενεζουέλας. Μὴ θεωρήσετε ἄλλους λαοὺς ἢ ἄλλες κυβερνήσεις σὰν ὑπεύθυνους γιὰ ὅ,τι μπορεῖ νὰ συμβεῖ ἐκεῖ κάτω.

Συνιστοῦ στὸν ἀντιπρόσωπο τῆς Βενεζουέλας, ἂν τὸν ἐνδιαφέρει, νὰ διαβάσει μερικὲς πολὺ ἐνδιαφέρουσες μελέτες σχετικὰ μὲ τὸν ἀνταρτοπόλεμο καὶ μὲ τὸν τρόπο καταπολέμησής του, γραμμένες ἀπὸ μερικὰ ἀπὸ τὰ πιὸ ἐξυπνα στοιχεῖα τῆς Κορεῖ καὶ δημοσιευμένες στὸν τύπο τῆς χώρας του. Θὰ δεῖ ἐκεῖ ὅτι ἕνα λαὸ που ἔχει πιάσει τ' ἄρματα δὲν μπορεῖ κανεὶς νὰ τὸν καταπολεμήσει μὲ δολοφονίες καὶ μὲ βόμβες. Αὐτὰ ἀκριβῶς κάνουν τοὺς λαοὺς ἀκόμα πιὸ ἐπαναστατικούς. Κάτι ξέρουμε κι ἐμεῖς ἀπὸ τέτοια. Δὲ θάπρεπε βέβαια νὰ κάνουμε σ' ἕνα δηλωμένον ἐχθρὸ τὴ χάρη νὰ τοῦ ἐξηγήσουμε τὴν στρατηγικὴ τῆς καταπολέμησης τοῦ ἀντάρτικου, ἀλλὰ τὸ κάνομε γιὰτὶ ξέρουμε πὼς εἶναι τόσο τυφλός, ὥστε δὲ θὰ ἔχει τὴ γνώση νὰ ἐπωφεληθεῖ.

Μένει ὁ Στήβενσον. Δυστυχῶς δὲν εἶναι ἐδῶ. Κατανοοῦμε περίφημα τὸ ὅτι ὁ κ. Στήβενσον δὲν εἶναι παρών. Ἄκουσαμε γιὰ μιὰν ἀκόμα φορὰ τις βαθυστόχαστες καὶ σοβαρὲς δηλώσεις του, ἀντάξιες ἐνὸς διανοούμενου τοῦ εἴδους του. Ἐκανε παρόμοιες δηλώσεις ἐμφαντικές, βαθυστόχαστες, καὶ σοβαρὲς στὴν πρώτη ἐπιτροπὴ, στὶς 15 Ἀπριλίου 1961 καὶ ἀκριβῶς κατὰ τὴ συνεδρία 1149 Α, τὴν ἡμέρα που πειρατικὰ βορειοαμερικάνικα ἀεροπλάνα βομβάρδισαν τὰ κουβανικὰ ἀε-

ροδρόμια και έκμηδένισαν την αεροπορική μας δύναμη. Τα αεροπλάνα εκείνα έφεραν τα κουβανικά έμβλήματα και προέρχονταν, νομίζω, από το Πουέρτο Καμπέθας της Νικαράγκουας ή Ίσως κι απ' τη Γουατεμάλα, το πράμα δέν είναι πολύ ξεκαθαρισμένο. Άφου έκτελέσαν ήσυχα - ήσυχα αυτή τή λημπρή πράξη, προσγειώθηκαν στις Ήνωμένες Πολιτείες. Όταν έμεις καταγγείλαμε την επίθεση, ό κ. Στήβενσον ειπε πολύ ένδιαφέροντα πράγματα.

Συγχωρήσατέ μου το μάκρος τής όμιλίας μου αλλά πιστεύω ότι πρέπει να θυμήσω ακόμα μιá φορά τα μεγάλα λόγια ένός τόσο διακεκριμένου διανοούμενου που τα ειπε ό κ. Στήβενσον τέσσερις ή πέντε μέρες προτου ό Κέννεντυ δηλώσει ήσυχα ήσυχα, καταπρόσωπο όλου του κόσμου, ότι αναλάβαινε όλη την ευθύνη για ό,τι ειχε συμβεί στην Κούβα. Είναι άπλως μιá σύνοψη των όσων ειπε γιατί δέν ειχαμε τον καιρό να συγκεντρώσουμε τα άκριβη πρακτικά όλων των συνεδριών.

Ό Στήβενσον ειχε δηλώσει περίπου τα εξής:

«Αί διατυπωθεΐσαι υπό του άντιπροσώπου τής Κούβας κατηγορίαι έναντίον των ΗΠΑ εις ό,τι άφορά εις τους βομβαρδισμούς τους γενομένους εις τα αεροδρόμια τής Άθάνας και του Σαντιάγκο και εις το Γενικόν Έπιτελείον των Κουβανικών Άεροπορικών Δυνάμεων εις Σάν Άντόνιο ντέλος Μπάγιος στεροϋνται έντελώς ύποστάσεως».

Κι ό Στήβενσον τις άπορρίπτει κατηγορηματικά.

«Ός έχει δηλώσει ό πρόεδρος των Ήνωμένων Πολιτειών, αί ένοπλοι δυνάμεις των ΗΠΑ δέν πρόκειται έν ουδεμιá περιπτώσει να έπέμβουν εις Κούβαν και αί ΗΠΑ θα καταβάλουν πāσαν προσπάθειαν όπως ουδεις βορειοαμερικανός συμμετάσχη εις δράσιν έναντίον τής Κούβας».

Λίγο περισσότερο από ένα χρόνο άργότερα ειχαμε την ευγένεια να τους παραδώσουμε το πτώμα ένός πιλότου που ειχε πέσει στο κουβανικό έδαφος. Όχι το πτώμα του ταγματάρχη Άντερσον, αυτό ήταν το πτώμα κάποιου άλλου.

«Όσον άφορά εις τα γεγονότα τα όποια συνέβησαν, ως λέγεται, σήμερα την πρωϊαν και χθές, αί ΗΠΑ μελετοϋν τας

αίτησεις πολιτικού άσούλου συμφώνως πρὸς τὴν συνήθη διαδικασίαν». Ἐπρόκειτο νὰ δώσουν πολιτικὸν άσυλο σ' ἐκείνους ποὺ εἶχαν στελεχει. «Ἐκείνοι οἱ ὁποῖοι πιστεύουν εἰς τὴν ἐλευθερίαν καὶ ζητοῦν πολιτικὸν άσυλον φεύγοντες τὴν τυραννίαν καὶ τὴν καταδυνάστευσιν, θὰ εὐρίσκουν πάντοτε κατανόησιν καὶ εὐμενῆ ὑποδοχὴν πλησίον τοῦ βορειοαμερικανοῦ λαοῦ καὶ τῆς κυβερνήσεως τῶν Ἠνωμένων Πολιτειῶν».

Καὶ συνεχίζει ὁ Στήβενσον τὸ μακρὸν κήρυγμά του.

Μόλις δυὸ μέρες ἀργότερα, οἱ στρατιῶτες τῆς 2506 ταξιαρχίας, τῆς ξακουσμένης γιὰ τὸν ἡρωισμό της στὰ χρονικὰ τῆς ἀμερικάνικης ἱστορίας, ἀποβιβάζονται στὴν ἀκτὴ Χιρόν. Κι ἄλλες δυὸ μέρες ἀργότερα ἡ ἡρωικὴ ταξιαρχία παραδίδεται χωρὶς νάχει χάσει κἄν ἕναν ἄνδρα. Καὶ στὴ συνέχεια ἀρχίζουν τὸ μεγάλο θέατρο, — ὀρισμένοι ἀπὸ οἷς τὸ ξέρετε — ὅπου ἄντρες ποὺ φοροῦσαν τὴ στολὴ τῶν Η.Π.Α. ἔλεγαν πὼς ἦταν μάγειροι ἢ νοσοκόμοι ἢ πὼς εἶχαν πάρει μέρος στὴν ἀποστολὴ σὰν ναῦτες.

Τότε ὁ πρόεδρος Κέννεντυ ἔκανε μιὰν ὠραία χειρονομία. Δὲν προσποιήθηκε ὅτι ὑπερασπίζεται μιὰ ψεύτικη πολιτικὴ στὴν ὁποία κανένας δὲν ἐπίστευε καὶ δήλωσε καθαρὰ ὅτι ἀνάλαβαινε τὴν εὐθύνη γιὰ ὅλα ὅσα εἶχαν γίνει στὴν Κούβα. Κι ἐκείνος μὲν, τὴν ἀνάλαβε τὴν εὐθύνη. Ἄλλὰ ὁ Ὄργανισμὸς τῶν Ἀμερικανικῶν Κρατῶν δὲν τὸν κατάστησε ὑπεύθυνον γιὰ ὅλα αὐτά, καὶ δὲν τοῦ ζήτησε ἀπ' ὅσα γνωρίζουμε, καμιάν εὐθύνη. Ἐπρόκειτο γιὰ εὐθύνη ἐνώπιον τῆς ἱστορίας του κι ἐνώπιον τῆς ἱστορίας τῶν Η.Π.Α., γιὰτὶ ὁ Ὄργανισμὸς Ἀμερικανικῶν Κρατῶν ἦταν στὴν τροχιά του. Δὲν εἶχε καιρὸ ν' ἀσκοληθεῖ μὲ τέτοια πράγματα.

Εὐχαριστῶ τὸν Στήβενσον γιὰ τὴν ἀνιστόρηση τῆς μακρᾶς ζωῆς μου σὰν κομμουνιστῆ καὶ ἐπαναστάτη ποὺ βρῆκε τὴν καθιέρωσή του στὴν Κούβα. Τὰ ἀμερικάνικα πρακτορεῖα ὅπως πάντα συγχέουν τὰ πάντα τόσο στὴν κατασκοπεῖα ὅσο καὶ στὶς εἰδήσεις. Ἡ ἱστορία μου ὡς ἐπαναστάτη εἶναι σύντομη. Στὴν πραγματικότητα ἀρχίζει μὲ τὴν ἐκστρατεία τοῦ Γ κ ρ ἄ ν μ α καὶ συνεχίζεται ἀκόμα.

Προτού πάω να ζήσω στην Κούβα δεν άνηκα στο Κομμουνιστικό Κόμμα. Και μπορούμε όλοι να δηλώσουμε μπροστά στην παρούσα Συνέλευση ότι η θεωρία δράσης της Κουβανικής Έπανάστασης είναι ο Μαρξισμός - Λενινισμός. Λίγο ενδιαφέρουν οι προσωπικές αναφορές. Το σπουδαίο είναι ότι ο Στήβενσον λέει ακόμα πώς δεν υπάρχει παραβίαση νόμων, πώς ούτε τα πλοία ούτε τ' αεροπλάνα, θεβαίως, ξεκινούν από δω. Πώς οι πειρατικές επιθέσεις γίνονται με ατύχητη γένεση. Μιλάει με την Ίδια ήρεμία στη φωνή του, με την Ίδια αυτόπεποίθηση, με τον Ίδιο τόνο του σοβαρού και σταθερού διανοούμενου, όπως μιλούσε και το 1961 για να δηλώσει με έμφαση, προτού να τον διαψεύσουν, ότι τα «κουβανικά» αεροπλάνα είχαν απογειωθεί από κουβανικό έδαφος κι ότι έπρόκειτο για πολιτικούς φυγάδες. Φυσικά, για μιάν ακόμη φορά κατανοώ γιατί ο διακεκριμένος συνάδελφός μας Στήβενσον έκρινε καλό ν' αποχωρήσει απ' την παρούσα Συνέλευση.

Οι Ήνωμένες Πολιτείες ισχυρίζονται ότι μπορούν να εκτελούν πτήσεις επιτήρησης επειδή ο Όργανισμός των Αμερικανικών Κρατών τις έχει εγκρίνει. Με ποιά δικαίωμα ο ΟΑΚ εγκρίνει πτήσεις επιτήρησης του έδάφους μιας χώρας; Ποιός είναι ο ρόλος των Ήνωμένων Έθνων; Σε τί χρησιμεύει τούτος ο Όργανισμός αν η μοίρα μας πρέπει σώνει και καλά να εξαρτιέται από την τροχιά — όπως τόσο εϋστοχα την αποκάλεσε ο αντιπρόσωπος της Κολομβίας — του Όργανισμού των Αμερικανικών Κρατών; Είναι ένα πολύ σοβαρό ζήτημα που πρέπει να τεθεί στην παρούσα Συνέλευση.

Η μικρή μας χώρα δεν μπορεί να δεχτεί με κανένα τρόπο νάχει μια μεγάλη χώρα το δικαίωμα να παραβιάζει τον εναέριο χώρο της. Κι' ακόμα λιγώτερο όταν η μεγάλη χώρα προβαίνει σ' αυτές τις ενέργειες προβάλλοντας τον παράδοχο ισχυρισμό ότι έχει την έγκριση του Όργανισμού των Αμερικανικών Κρατών ο οποίος μας έχει αποβάλει από τους κόλπους του με τον όποιο δεν συνδεάμαστε με κανένα τρόπο. Αυτό που είπε ο αντιπρόσωπος των Ήνωμένων Πολιτειών είναι πολύ σοβαρά.

Μοῦ μένουν ἀκόμη νὰ πῶ δυὸ πραγματάκια. Δὲν ἔχω τὴν πρόθεση νὰ ἐξαντλήσω ὅλο τὸ χρόνο τῆς Συνέλευσης σὲ ἀπαντήσεις καὶ ἀνταπαντήσεις.

Ὁ ἀντιπρόσωπος τῶν Ἑνωμένων Πολιτειῶν λέει ὅτι ἡ Κούβα ρίχνει στὸν ἀποκλεισμὸ τὸ φταίξιμο γιὰ τὴν οἰκονομικὴ καταστροφὴ ποῦ ἔχει πάθει, ἐνῶ ἡ καταστροφὴ αὐτὴ εἶναι συνέπεια τῆς κακῆς διαχείρισης τῶν οἰκονομικῶν ἀπὸ τὴν κυβέρνησή της. Ὅταν ἀκόμη δὲν εἶχε συμβεῖ τίποτε, ὅταν μπῆκαν σὲ ἰσχὺ οἱ πρῶτοι ἐθνικοὶ νόμοι στὴν Κούβα, οἱ Ἑνωμένες Πολιτεῖες ἄρχισαν νὰ παίρνουν μέτρα οἰκονομικῆς καταστολῆς, ὅπως ἡ μονόπλευρη καὶ χωρὶς καμιὰ διάκριση κατάργηση τοῦ ποσοστοῦ ζάχαρης ποῦ ἦταν πατροπαράδοτο νὰ πουλᾶμε στὴν βόρειααμερικανικὴ ἀγορά. Παρόμοια, ἀρνήθηκαν νὰ διυλίζουν τὸ πετρέλαιο ποῦ εἴχαμε ἀγοράσει ἀπὸ τὴ Σοβιετικὴ Ἐνωση καθὼς εἴχαμε δικαίωμα καὶ σύμφωνα μὲ τὴν προστασία ποῦ μᾶς παρέχει κάθε νοητὸς νόμος.

Δὲ θὰ ξαναπιάσω νὰ λέω τὴ μακριὰ ἱστορία τῶν οἰκονομικῶν ἐπιθέσεων ἀπὸ μέρος τῶν Ἑνωμένων Πολιτειῶν. Θὰ ἐπαναλάβω ὅμως ὅτι παρὰ τίς ἐπιθέσεις αὐτὲς καὶ χάρη στὴν ἀδελφικὴ βοήθεια τῶν σοσιαλιστικῶν χωρῶν καὶ κυρίως τῆς Σοβιετικῆς Ἐνωσης ἔχουμε κάνει προόδους καὶ θὰ συνεχίσουμε νὰ κάνουμε. Ἔστω κι' ἂν καταδικάζουμε τὸν οἰκονομικὸ ἀποκλεισμὸ, πάντως αὐτὸς δὲν πρόκειται νὰ ἀνακόψει, τὴν πορεία μας. Κι ὅτι κι ἂν συμβεῖ ἐμεῖς θὰ συνεχίσουμε νὰ εἴμαστε πάντα μιὰ μικρὴ ἔκταση στέρεου ἐδάφους μέσα στὸ τέλμα, κάθε φορὰ ποῦ θὰ προσερχόμαστε σὲ τούτη τὴ Συνέλευση ἢ ἄλλοῦ, γιὰ ν' ἀποκαλέσουμε τὰ πράγματα μὲ τὸ ὄνομά τους καὶ τοὺς ἀντιπροσώπους τῶν ΗΠΑ φρουροὺς τῆς καταπίεσης σ' ὀλόκληρη τὴν οἰκουμένη.

Τέλος, εἶναι ἀπολύτως ἀκριβὲς ὅτι οἱ Ἑνωμένες Πολιτεῖες ἀπαγόρευσαν νὰ ἐξάγονται τὰ φάρμακά τους στὴν Κούβα. Ἄν ὅμως δὲν συμβαίνει αὐτό, ἡ κυβέρνησή μας θὰ παραγγελεῖ κατὰ τοὺς προσεχεῖς μῆνες φάρμακα στὶς Ἑνωμένες Πολιτεῖες καὶ θὰ στελεχίει στὸν Στήβενσον ἓνα τηλεγράφημα ποῦ ὁ ἀντιπρόσωπός μας θὰ τὸ διαβάσει στὴν Ἐπιτρο-

πή του ΟΗΕ ή δπου άλλου κριθεί σκόπιμο, για να ξέρει ὅλος ὁ κόσμος καλὰ ἂν οἱ καταγγελίες τῆς Κούβας εἶναι σωστὲς ἢ ὄχι. Ἐν πάσει περιπτώσει, ὡς αὐτὴ τῆ στιγμὴ εἶναι. Τὴν τελευταία φορὰ πού θελήσαμε ν' ἀγοράσουμε φάρμακα ἀξίας 1.500.000 δολλαρίων, φάρμακα πού δὲν παρασκευάζονται στὴν Κούβα καὶ πού εἶναι ἀπαραίτητα μόνο για νὰ σωθοῦν ἀνθρώπινες ζωές, ἡ βορειοαμερικάνικη κυβέρνησις ἐπενέβη καὶ ἐμπόδισε νὰ πραγματοποιηθεῖ ἡ πώλησις.

Πρὶν ἀπὸ λίγο καιρὸ, ὁ πρόεδρος τῆς Βολιβίας¹ εἶπε στοὺς ἀπεσταλμένους μας μὲ δάκρυα στὰ μάτια ὅτι ἦταν ἀναγκασμένος νὰ διακόψει τὶς σχέσεις μὲ τὴν Κούβα ἐπειδὴ τοῦ τὸ ἐπιβάλλουν οἱ Ἠνωμένες Πολιτεῖες. Οἱ διπλωματικοὶ μας ἀντιπρόσωποι ἔφυγαν ἀπὸ τὴν Λὰ Πάζ.

Δὲν μπορῶ νὰ θεβαιώσω ἂν ὁ Πρόεδρος τῆς Βολιβίας εἶπε τὴν ἀλήθεια. Ὅμως τὸ βέβαιο εἶναι πὼς ἐμεῖς τοῦ εἴπαμε ὅτι αὐτὴ ἡ συναλλαγὴ μὲ τὸν ἐχθρὸ δὲν θὰ τοῦ χρησίμευε σὲ τίποτα γιατί ἦταν κιάλας καταδικασμένος.

Ὁ Πρόεδρος τῆς Βολιβίας, μὲ τὸν ὅποιο τίποτε δὲν μᾶς συνέδεε καὶ δὲν μᾶς συνδέει, καὶ μὲ τὴν κυβέρνησις τοῦ ὁποίου δὲν κάναμε ἄλλο ἀπὸ τὸ νὰ διατηροῦμε τὶς σχέσεις πού πρέπει νὰ διατηροῦμε μὲ τοὺς λαοὺς τῆς Ἀμερικῆς, ἀνατράπηκε μὲ στρατιωτικὸ πραξικόπημα. Τώρα στὴ Βολιβία ἔχει ἔρθει στὰ πράγματα μιὰ κυβερνητικὴ Χούντα.

Σ' ἐκείνους πού ὅπως ὁ Πρόεδρος τῆς Βολιβίας δὲν ξέρουν νὰ πέφτουν μὲ ἀξιοπρέπεια ταιριάζει αὐτὸ πού ἔλεγε, θαρρῶ, ἡ μητέρα τοῦ τελευταίου Χαλίφη τῆς Γρανάδας ὁ ὁποῖος θρηνοῦσε τὸ χαμὸ τῆς πόλης:

«Καλὰ κάνεις καὶ θρηνεῖς σὰ γυναῖκα αὐτὸ πού δὲν μποροῦσες νὰ τὸ ὑπερασπιστεῖς σὰν ἄντρας».

---

1. Πάθ' Ἐστενσόρο.

III. Νὰ δημιουργήσουμε δύο, τρία ... πολυάριθμα Βιετνάμ, αὐτὸ εἶναι τὸ σύνθημα !

*Είναι η ώρα των μαγκαλιών και δέν πρέπει
νά βλέπουμε άλλο απ' τὸ φῶς.*

ΧΟΣΕ ΜΑΡΤΙ

Εικοσιένα χρόνια κύλισαν ἀπ' τὸν τερματισμὸ τοῦ τελευταίου παγκοσμίου πολέμου καὶ πολλὰ δημοσιεύματα, σὲ πολλές γλώσσες, γιορτάζουν τὸ γεγονὸς ποὺ συμβολίζεται ἀπὸ τὴν ἡττα τῆς Ἰαπωνίας. Μιά ἀτμόσφαιρα φαινομενικῆς αἰσιοδοξίας βασιλεύει στοὺς διάφορους τομεῖς στὰ διαφορετικὰ στρατόπεδα ποὺ χωρίζουν τὸν κόσμο.

Εικοσιένα χρόνια δίχως παγκόσμιο πόλεμο, σ' αὐτοὺς τοὺς καιροὺς μὲ τίς μεγάλες διαμάχες, τίς βίαιες συγκρούσεις καὶ τίς ἀπότομες ἀλλαγές, εἶναι ἕνα διάστημα ποὺ φαίνεται πολὺ μεγάλο. Μὰ καὶ δίχως ν' ἀναλύσουμε τὰ πρακτικὰ ἀποτελέσματα αὐτῆς τῆς εἰρήνης γιὰ τὴν ὁποία εἴμαστε ὄλοι διατεθειμένοι νὰ ἀγωνιστοῦμε (ἢ φτώχεια, ἢ ἐξαθλίωση, ἢ ὀλοένα καὶ μεγαλύτερη ἐκμετάλλευση τεράστιων περιοκῶν τοῦ κόσμου) πρέπει νὰ ἀναρωτηθοῦμε ἂν εἶναι μιὰ πραγματικὴ εἰρήνη.

Αὐτὲς οἱ σημειώσεις δὲν ἔχουν τὴν ἀξίωση νὰ δώσουν τὸ ἱστορικὸ τῶν διάφορων συγκρούσεων μὲ τοπικὸ χαρακτῆρα, ποὺ ἀκολούθησαν μετὰ τὴν παράδοση τῆς Ἰαπωνίας. Καὶ οὔτε θὰ ἐπιχειρήσουμε νὰ κάνουμε τὸν ὄδυσσῆρ καὶ πάντα ἀυξανόμενο ἀπολογισμὸ τῶν ἐμφύλιων σπαραγμῶν, ποὺ ἔχουν γίνει σ' αὐτὰ τὰ χρόνια τῆς ὑποτιθέμενης εἰρήνης. Μᾶς φτάνει νὰ ἀντιτάξουμε σ' αὐτὴ τὴν ὑπέρμετρη αἰσιοδοξία τὰ παραδείγματα τοῦ πολέμου τῆς Κορέας καὶ τοῦ Βιετνάμ.

Στὸν πρῶτο ἀπ' αὐτοὺς, μετὰ ἀπὸ χρόνια ἀγρίας πάλης, τὸ βόρειο τμῆμα τῆς χώρας ἔγινε ἀντικείμενο τῆς πῦρ φοβε-

ρῆς καταστροφῆς στὰ χρονικά τοῦ σύγχρονου πολέμου. Ἄνασκαμμένο ἀπ' τὶς βόμβες, δίκως ἐργοστάσια, δίκως σχολεῖα καὶ νοσοκομεῖα. Δίκως καμμιά προστασία γιὰ δέκα ἑκατομμύρια κατοίκους.

Στὸν πόλεμο τῆς Κορέας ἐπενέβησαν δεκάδες κῶρες κάτω ἀπ' τὴν ἀπατηλὴ σημαία τῶν Ἠνωμένων Ἐθνῶν καὶ μὲ τὴ στρατιωτικὴ καθοδήγηση τῶν Ἠνωμένων Πολιτειῶν, μὲ τὴ μαζικὴ συμμετοχὴ Ἀμερικανῶν στρατιωτῶν καὶ τὴ χρησιμοποίηση τοῦ νοτιοκορεατικοῦ πληθυσμοῦ, ποῦ εἶχε ἐπιστρατευθεῖ σὰν κρέας γιὰ τὰ κανόνια.

Στὸ ἀντίπαλο στρατόπεδο, ὁ στρατὸς καὶ ὁ λαὸς τῆς Κορέας καὶ οἱ ἐθελοντὲς τῆς Λαϊκῆς Δημοκρατίας τῆς Κίνας ἀνεφοδιάζονταν καὶ εἶχαν μιὰ συμπάρσταση ἀπὸ τὴ σοβιετικὴ στρατιωτικὴ μηχανή. Ἀπ' τὴν ἀμερικάνικη πλευρά, δοκιμάστηκαν κάθε εἶδους ὄπλα καταστροφῆς: ἂν καὶ εἶχαν ἀποκλεισθεῖ τὰ θερμοπυρηνικὰ ὄπλα, χρησιμοποιήθηκαν σὲ περιορισμένη κλίμακα τὰ βακτηριολογικὰ καὶ χημικὰ ὄπλα.

Στὸ Βιετνάμ, οἱ πατριωτικὲς δυνάμεις πολέμησαν σχεδὸν χωρὶς καμμιά διακοπὴ ἐνάντια σὲ τρεῖς ἰμπεριαλιστικὲς δυνάμεις: ἐνάντια στὴν Ἰαπωνία, ποῦ ἡ ἰσχὺς τῆς ἔμελλε νὰ ὑποστῆ μιὰ κάθετη πτώση μετὰ τὶς βόμβες τῆς Χιροσίμας καὶ τοῦ Ναγκασακί. Ἐνάντια στὴ Γαλλία ποῦ ξαναπῆρε ἀπὸ τούτη τὴ νικημένη χώρα τὶς ἰνδοκινέζικες ἀποικίες τῆς καὶ ἀγνόησε τὶς ὑποσχέσεις ποῦ εἶχε δώσει στὶς δύσκολες στιγμές. Κι' ἐνάντια στὶς Ἠνωμένες Πολιτεῖες ὅ' αὐτὴ τὴν τελευταία φάση τοῦ ἀγῶνα.

Σ' ὅλες τὶς ἡπείρους ὑπῆρχαν περιορισμένες συγκρούσεις, ἐνῶ στὴν ἀμερικάνικη ἡπειρο δὲν εἶχαν σημειωθεῖ ἀκόμη γιὰ ἀρκετὸ καιρὸ παρὰ μόνον ἀπόπειρες ἀπελευθερωτικῆς πάλης καὶ πραξικοπημάτων, ἴσαμε τὴ στιγμὴ ποῦ ἡ κουβανέζικη Ἐπανάσταση σήμανε τὴ σάλπιγγα τοῦ συναγερμοῦ γιὰ τὴ σημασία αὐτῆς τῆς περιοχῆς καὶ προκάλεσε τὴ λύσοα τῶν ἰμπεριαλιστῶν, ὑποχρεώνοντάς τιν νὰ ὑπερασπισθεῖ τὶς ἀκτίες τῆς, στὴν ἀρχὴ στὴν Πλάγια Χιρὸν καὶ κατοπινὰ μὲ τὴν Κρίση τοῦ Ὀχτώβρη.

Αυτό τὸ τελευταῖο ἐπεισόδιο θὰ μπορούσε νὰ εἶχε προκαλέσει ἕνα πόλεμο μὲ ἀνυπολόγιστες διαστάσεις, ἐπειδὴ εἶχε φέρει ἀντιμέτωπους τοὺς Ἀμερικανοὺς καὶ τοὺς Σοβιετικοὺς σκετικὰ μὲ τὴν Κούβα.

Μὰ προφανῶς ἡ πιὸ μεγάλη ἐστία πολέμου βρίσκεται αὐτὴ τὴ στιγμή στὰ ἐδάφη τῆς ἰνδοκινεζικῆς κερσονήσου καὶ στὶς γειτονικὲς τῆς κῶρες. Τὸ Λάος καὶ τὸ Βιετνάμ σπαράζονται ἀπὸ ἐμφύλιους πολέμους, ποὺ παύουν πὰ νὰ εἶναι ἐμφύλιοι ἀπ' τὴ στιγμή ποὺ εἶναι παρὼν ὁ ἀμερικανικὸς ἱμπεριαλισμὸς, μὲ ὅλη του τὴν ἰσχύ. Κι' ὅλη ἡ ζώνη γίνεται μιὰ ἐπικίνδυνη πυριτιδαποθήκη, ἔτοιμη νὰ ἐκραγεῖ.

Στὸ Βιετνάμ, ἡ σύγκρουση πῆρε μιὰ ἐξαιρετικὴ δξύτητα. Δὲν ἔχουμε τὴν πρόθεση νὰ δώσουμε τὴν ἱστορία αὐτοῦ τοῦ πολέμου. Θὰ περιοριστοῦμε μόνο σὲ μερικὰ σημεῖα ἀναφορᾶς.

Τὸ 1954, μετὰ τὴ συντριπτικὴ ἡττα τῶν Γάλλων στὸ Ντι-ἐν Μπιὲν Φού, ὑπεγράφησαν οἱ συμφωνίες τῆς Γενεύης, ποὺ διαιροῦσαν τὴ χώρα σὲ δύο ζῶνες καὶ δριζαν ὅτι θὰ γίνονταν ἐκλογὲς μέσα σὲ δεκαοκτῶ μῆνες, γιὰ νὰ ἀποφασιστεῖ ποιὸς θὰ κυβερνοῦσε τὸ Βιετνάμ καὶ μὲ ποιὸ τρόπο θὰ ξαναγινόταν ἡ συνένωση τῆς χώρας. Οἱ Ἀμερικανοὶ δὲν ὑπέγραψαν αὐτὸ τὸ ἔγγραφο καὶ ἄρχισαν νὰ ἐλίссονται γιὰ ν' ἀντικαταστήσουν τὸ ἀνδρείκελο τῶν Γάλλων, τὸν αὐτοκράτορα Μπάο - Νταί, μ' ἕναν ἄνθρωπο ποὺ νὰ ἀνταποκρίνεται στὶς δικὲς τους προθέσεις. Ἦταν ὁ Νγκὸ Ντίνχ Ντιέμ, ποὺ ὅλος ὁ κόσμος ξέρει τὸ τραγικὸ του τέλος — τῆς στιμμένης λεμονόκουπας ἀπ' τὸν ἱμπεριαλισμὸ. Μιὰ αἰσιοδοξία κυριάρχησε στὸ στρατόπεδο τῶν λαϊκῶν δυνάμεων στοὺς μῆνες ποὺ ἀκολούθησαν τὴν ὑπογραφή τῶν συμφωνιῶν τῆς Γενεύης. Στὸ νότιο τμήμα τῆς χώρας εἶχαν ἄρχισαι νὰ κατεδαφίζουν τὶς ὀχυρώσεις τοῦ πολέμου ἐναντίον τῶν Γάλλων καὶ ὅλοι περίμεναν τὴν ἐφαρμογὴ τῆς συνθήκης. Μὰ οἱ πατριῶτες δὲν ἄργησαν νὰ καταλάβουν ὅτι δὲν θὰ γίνονταν ἐκλογὲς ἐκτὸς πια κι' ἂν οἱ Ἕνωμένες Πολιτεῖες ἔνωσαν ὅτι μπορούσαν νὰ ἐπιβάλουν τὴ θέλησή τους στὶς κάλπες, πρᾶγμα ποὺ ἦταν ἀδύνατο νὰ γίνει

ἀκόμη κι' ἂν κατέφευγαν σ' ὅλες τὶς μορφές τοῦ δόλου, ποὺ αὐτὲς ξέρουν τὰ μυστικά του.

Οἱ ἀγῶνες συνεχίστηκαν ξανά στὸ νότιο τμήμα τῆς χώρας κι' ἔγιναν ὄλο καὶ πιὸ ἔντονοι ὡς τὴ σημερινὴ στιγμή ποὺ ὁ ἀμερικανικὸς στρατὸς ἀποτελεῖται ἀπὸ μιὰ ἑκατομμύριο περίπου εἰσβολεῖς, ἐνῶ οἱ δυνάμεις τῶν ἀνδρεικέλων μειώνονται καὶ χάνουν ὀλωσοδιόλου τὴ μαχητικότητά τους.

Εἶναι κοντὰ δυὸ χρόνια ποὺ οἱ Ἀμερικανοὶ ἄρχισαν συστηματικὰ τοὺς βομβαρδισμοὺς ἐνάντια στὴ Λαϊκὴ Δημοκρατία τοῦ Βιετνάμ σὲ μιὰ καινούρια προσπάθεια νὰ λυγίσουν τὴ μαχητικότητά τοῦ Νότου καὶ νὰ τοῦ ἐπβάλουν μιὰ συνδιάσκηψη, ξεκινώντας ἀπὸ μιὰ θέση ἰσχύος. Στὴν ἀρχή, οἱ βομβαρδισμοὶ ἦταν λίγο - πολὺ σποραδικοὶ καὶ ξεκινούσαν ἀπ' τὸν ἰσχυρισμὸ ὅτι ἀποτελοῦσαν ἀντίποινα γιὰ ὑποτιθέμενες προκλήσεις τῶν Βορείων. Σὲ συνέχεια, αὐτοὶ οἱ βομβαρδισμοὶ αὐξήθηκαν σὲ ἔνταση, ἔγιναν μεθοδικοὶ ὥσπου νὰ μεταβληθοῦν, μέρα μὲ τὴν ἡμέρα, σ' ἕνα τεράστιο κυνηγητὸ ἀπὸ μέρους τῶν ἀεροπορικῶν μονάδων τῶν Ἑνωμένων Πολιτειῶν, πρὸς τὸ σκοπὸ νὰ καταστρέψουν κάθε ἴχνος πολιτισμοῦ στὸ βόρειο τμήμα τῆς χώρας. Εἶναι ἕνα ἀπὸ τὰ θλιβερὰ ἐπεισόδια τῆς διαβόητης κλιμάκωσης.

Οἱ ὑλικοὶ στόχοι τῶν γιάνκηδων ἔχουν ἐπιτευχθεῖ στὸ μεγαλύτερο μέρος παρὰ τὴν ἀποφασιστικὴ ἀντίσταση τῶν ἀντιαεροπορικῶν μονάδων τοῦ Βιετνάμ, παρὰ τὰ 1.700 ἀεροπλάνα ποὺ ἔχουν καταρριφθεῖ καὶ παρὰ τὴ βοήθεια τοῦ σοσιαλιστικοῦ στρατοπέδου σὲ πολεμικὸ ὕλικο.

Ἐπάρχει μιὰ ὀδυνηρὴ πραγματικότητα: τὸ Βιετνάμ, τὸ ἔθνος ποὺ ἐνσαρκώνει τὶς λαχτάρεις καὶ τὶς ἐλπίδες νίκης ἐνὸς ὀλόκληρου ξεχασμένου κόσμου, εἶναι τραγικὰ μόνο του.

Ἡ ἀλληλεγγύη τοῦ προοδευτικοῦ κόσμου μὲ τὸ λαὸ τοῦ Βιετνάμ μοιάζει μὲ τὴν πικρὴ εἰρωνεΐα ποὺ σήμαινε ἡ ἐνθάρρυνση τοῦ ὄχλου γιὰ τοὺς μονομάχους τοῦ ρωμαϊκοῦ τσίρκου. Τὸ πρόβλημα δὲν εἶναι νὰ εὐχόμαστε τὴν ἐπιτυχία τοῦ θύματος τῆς εἰσβολῆς, μὰ νὰ μοιραστοῦμε τὴν τύχη του, νὰ εἴμαστε μαζί του στὸ θάνατο ἢ στὴ νίκη.

Ἄν θελήσουμε νὰ ἀναλύσουμε τὴ μοναξιά τοῦ Βιετνάμ, θὰ μᾶς πᾶσει ἕνα ἀγκος γιὰ τούτη τὴν ἀλογη στιγμή τῆς ἀνθρωπότητας.

Ὁ ἀμερικάνικος ἱμπεριαλισμὸς εἶναι ἔνοχος εἰσβολῆς. Τὰ ἐγκλήματά του εἶναι τεράστια καὶ ἐπεκτείνονται σ' ὅλο τὸν κόσμον. Αὐτὸ τὸ ξέρουμε, κύριοι. Μὰ εἶναι ἔνοχοι ἐξίσου κι' ἐκεῖνοι ποὺ στὴν ἀποφασιστικὴ στιγμή δίστασαν νὰ κάνουν τὸ Βιετνάμ ἕνα ἀπαραβίαστο μέρος τοῦ σοσιαλιστικοῦ χώρου. Θὰ διέτρεχαν πράγματι τὸν κίνδυνον ἑνὸς πολέμου σὲ παγκόσμια κλίμακα, μὰ θὰ ὑποχρέωναν ἐπίσης τοὺς Ἀμερικανοὺς ἱμπεριαλιστὲς νὰ ἀποφασίσουν. Εἶναι ἔνοχοι ἐκεῖνοι ποὺ συνεχίζουν ἕναν πόλεμον μὲ βρισιὲς καὶ τρικλοποδιές, ποὺ τὸν ἄρχισαν ἀπὸ καιρὸ οἱ ἀντιπρόσωποι τῶν δύο πιδ μεγάλων δυνάμεων τοῦ σοσιαλιστικοῦ στρατοπέδου.

Θέτουμε τὸ πρόβλημα γιὰ νὰ πετύχουμε μιὰ τήμα ἀπάντησης: τὸ Βιετνάμ εἶναι ἢ δὲν εἶναι ἀπομονωμένο καὶ ἐπιδίδεται σὲ μιὰ ἐπικίνδυνη ἰσορροπία ἀνάμεσα στὶς δυὸ δυνάμεις ποὺ ἔχουν ἐμπλακεῖ στὴ διαπάλη;

Τί μεγάλος ποὺ εἶναι αὐτὸς ὁ λαὸς! Πόσο γενναῖος καὶ στωϊκὸς εἶναι! Καὶ τί μάθημα ἀντιπροσωπεύει ὁ ἀγώνας γιὰ ὅλο τὸν κόσμον.

Δὲν θὰ μάθουμε πρὶν περάσει καιρὸς ἀν ὁ πρόεδρος Τζόνσον τὸ σκεφτόταν σοβαρὰ νὰ πραγματοποιήσῃ κάποιες ἀναγκαῖες μεταρρυθμίσεις γιὰ τὸ λαὸ τῆς χώρας του, γιὰ νὰ ἀφαιρέσῃ τὴν δξύτητα ἀπὸ τὶς ταξικὲς ἀντιθέσεις ποὺ ἐκδηλώνονται μὲ μιὰ ἐκρηκτικὴ δύναμη καὶ ὀλοένα καὶ πιδ συχνά. Μὰ εἶναι βέβαιο ὅτι αὐτὲς οἱ βελτιώσεις ποὺ ἀναγγέλθηκαν μὲ τὸν πομπώδη τίτλον μιᾶς πάλης γιὰ τὴ «μεγάλῃ κοινωνία» ἔπεσαν ὅλες στὸν καιάδα τοῦ Βιετνάμ.

Ἡ πιδ μεγάλη ἱμπεριαλιστικὴ δύναμη αἰσθάνεται μιὰ αἰμορραγία στοὺς κόλπους τῆς, ποὺ τὴν προκαλεῖ μιὰ μικρὴ καὶ καθυστερημένη χώρα καὶ ἡ μυθικὴ οἰκονομία τῆς αἰσθάνεται τὶς συνέπειες ἀπ' τὴ διεξαγωγὴ τοῦ πολέμου. Νὰ σκοτώνεις ἔπαψε πιδ νὰ εἶναι τὸ πιδ προσοδοφόρο ἐμπόριον τῶν μονοπωλίων. Ὅ,τι διαθέτουν αὐτοὶ οἱ ὑπέροχοι στρατιῶτες,

πέρα ἀπ' τὴν ἀγάπη τους γιὰ τὴν πατρίδα καὶ γιὰ τὴν κοινω-
νία τους καὶ πέρα ἀπὸ τὸ ἀνεξάντλητο θάρρος τους, εἶναι μό-
νο ἀμυντικά ὄπλα κι' αὐτὰ σὲ μιὰ περιορισμένη ποσότητα. Μὰ
ὁ ἰμπεριαλισμὸς βουλιάζει στὸ Βιετνάμ, δὲν βρίσκει διέξοδο
καὶ ἀναζητεῖ ἀπεγνωσμένα ἕνα δρόμο πού νὰ τοῦ ἐπιτρέψει
νὰ ἀποφύγει ἀξιοπρεπῶς τὸν κίνδυνο, στὸν ὁποῖο ἔχει ἐπι-
πλακεῖ. Μὰ τὰ «Τέσσερα Σημεῖα» τοῦ Βορρᾶ καὶ τὰ «Πέντε
Σημεῖα» τοῦ Νότου τὸν κρατᾶνε πιασμένο μέσα σὲ μιὰ τανά-
λια καὶ κάνουν ἀκόμα πιὸ ἀποφασιστικὴ τὴ σύγκρουση.

“Ὅλα φαίνεται νὰ δείχνουν ὅτι ἡ εἰρήνη, αὐτὴ ἡ ἀστα-
θῆς εἰρήνη πού τῆς ἔδωσαν αὐτὸ τὸ ὄνομα ἀποκλειστικά καὶ
μόνο γιατί δὲ σημειώθηκε καμμιά παγκόσμια σύρραξη, βρί-
σκεται πάλι σὲ κίνδυνο νὰ γίνῃ θρῦσαλα ἀπὸ τούτη τὴν ἀ-
μετάτρεπτη καὶ ἀπαράδεκτη πρωτοβουλία πού πῆραν οἱ Ἰ-
μερικανοί.

Καὶ σὲ μᾶς, στοὺς ἐκμεταλλεύομενους τοῦ κόσμου, ποι-
ός εἶναι ὁ ρόλος πού μᾶς ἀνήκει; Οἱ λαοὶ τῶν τριῶν ἡπείρων
παρακολουθοῦν καὶ διδάσκονται τὸ μάθημά τους ἀπ' τὸ Βιετ-
νάμ. Ἐπειδὴ οἱ ἰμπεριαλιστές, μὲ τὴν ἀπειλὴ τοῦ πολέμου,
ἀσκοῦν ἕναν ἐκχθισμὸ πάνω σ' ὅλη τὴν ἀνθρωπότητα, ἡ σωστὴ
ἀπάντηση εἶναι νὰ μὴ φοβόμαστε τὸν πόλεμο. Ἡ γενικὴ τα-
κτικὴ τῶν λαῶν πρέπει νὰ εἶναι νὰ ἐπιτίθενται σκληρὰ καὶ
ἀδιάκοπα σὲ κάθε σημεῖο ὅπου παρουσιάζεται ἡ σύγκρουση.

Μὰ, ἐκεῖ ὅπου ἔχει σπάσει αὐτὴ ἡ ἄθλια εἰρήνη πού ὑ-
φιστάμεθα, ποιός πρέπει νὰ εἶναι ὁ στόχος μας; Νὰ ἀπελευ-
θερωθοῦμε πάση θυσία.

Τὸ πανόραμα τοῦ κόσμου εἶναι σήμερα πολὺπλοκο στὸ
μέγιστο βαθμὸ. Ὁ οἰκὸς τῆς ἀπελευθέρωσης ἀφορᾶ ἀκόμη
καὶ κῶρες τῆς γηραιᾶς Εὐρώπης, ἄρκετὰ ἀνεπιτυγμένες γιὰ
νὰ αἰσθάνονται ὅλες τὶς ἀντιθέσεις τοῦ καπιταλισμοῦ, μὰ τόσο
ἀδύνατες πού δὲν μποροῦν νὰ ἀκολουθήσουν τὸ δρόμο τοῦ
ἰμπεριαλισμοῦ ἢ νὰ ἐμπλακοῦν σ' αὐτόν. Ἐκεῖ οἱ ἀντιθέσεις
θὰ φιάσουν, σὰ χρόνια πού μᾶς ἔρχονται, σ' ἕνα ἐκρηκτικὸ
βαθμὸ, μὰ τὰ προβλήματά τους — καὶ κατὰ συνέπεια καὶ ἡ
λύση τους — εἶναι διαφορετικὰ ἀπὸ τὰ προβλήματα τῶν δι-

κῶν μας ἐξαρτημένων καὶ οἰκονομικὰ καθυστερημένων λαῶν.

Τὸ κυριώτερο πεδίο ἐκμετάλλευσης τοῦ ἰμπεριαλισμοῦ ἀγκαλιάζει τὶς τρεῖς καθυστερημένες ἡπείρους: τὴν Ἀμερική, τὴν Ἀσία καὶ τὴν Ἀφρική. Ἡ κάθε χώρα ἔχει τὶς ἰδιομορφίες της, μὰ καὶ ἡ κάθε ἡπειρος σὺν ὅλῳ της τὶς δικές της.

Ἡ Ἀμερική ἀποτελεῖ ἓνα σύνολο λίγο πολὺ ὁμοιογενὲς καὶ τὰ ἀμερικανικὰ μονοπωλιακὰ κεφάλαια διατηροῦν τὰ ἀπόλυτα πρωτεῖα σὺν ὅλῳ τῶν ἐδαφῶν της. Οἱ κυβερνήσεις ἀνδρείκελα ἤ, σὴν καλύτερη περίπτωση, οἱ ἀδύνατες καὶ φοβισμένες, δὲν μποροῦν νὰ ἀντιταχθοῦν σὲς διαταγὰς τῶν γιάνκηδων ἀφεντικῶν. Οἱ Ἀμερικανοὶ ἔχουν φτάσει σχεδὸν σὺν ὅλῳ τῆς πολιτικῆς καὶ οἰκονομικῆς τους κυριαρχίας καὶ δὲν θὰ μποροῦσαν πιά νὰ προχωρήσουν παραπέρα. Ἡ ὁποιαδήποτε ἀλλαγὴ σὴν κατάστασι θὰ μποροῦσε νὰ μεταβληθεῖ σὲ μιὰ κάμψι τῆς πρωτοκαθεδρίας τους. Ἡ πολιτικὴ τους συνίσταται σὺν ὅλῳ νὰ διατηρήσουν αὐτὰ πού ἔχουν κερδίσει. Ἡ γραμμὴ τῆς δράσης τους περιορίζεται σήμερα σὴν χτηνώδη χρησιμοποίησι τῆς βίας γιὰ τὴν κατάπιξι τῶν ἀπελευθερωτικῶν κινήματων, ὅποια κι' ἂν εἶναι αὐτὰ.

Τὸ σύνθημα «δὲν θὰ ἐπιτρέψουμε μιὰ ἄλλη Κούβα» πάει νὰ κρῦπει τὴ δυνατότητά τους νὰ διαπράττουν ἀτιμώρητα εἰσβολές, σὰν κι' αὐτὴν πού ἔγινε ἐνάντια σὴν Δομινικανικὴ Δημοκρατία ἢ προηγούμενα μὲ τὴ σφαγὴ τοῦ Παναμᾶ, καὶ τὴν καθαρὴ προειδοποίησι ὅτι τὰ στρατεύματα τῶν γιάνκηδων εἶναι διατεθειμένα νὰ ἐπεμβαίνουν σ' ὁποιοδήποτε σημεῖο τῆς Ἀμερικῆς, ὅπου διαταράσσεται ἡ κατεστημένη τάξι, βάζοντας σὲ κίνδυνο τὰ ἀμερικανικὰ συμφέροντα. Αὐτὴ ἡ πολιτικὴ ἀπολαμβάνει μιὰ ἀπόλυτη σχεδὸν ἀτιμωρησία. Ἡ Ὄργάνωσι Ἀμερικανικῶν Κρατῶν, ὅσο ξεπεσμένη κι' ἂν εἶναι, ἀποτελεῖ μιὰ πολὺ βολικὴ μάσκα. Ὁ Ο.Η.Ε. εἶναι τόσο ἀναποτελεσματικὸς, πού πέφτει σὲς ὄρια τοῦ γελοίου καὶ τοῦ τραγικοῦ. Οἱ στρατοὶ ὄλων τῶν χωρῶν τῆς Ἀμερικῆς εἶναι ἔτοιμοι νὰ ἐπέμβουν, γιὰ νὰ συντρίψουν τοὺς λαοὺς της. Στὴν οὐσία, ἔχει συγκροτηθεῖ ἡ διεθνὴς τοῦ ἐγκλήματος καὶ τῆς

προδοσίας. Ἐξάλλου, οἱ ἐθνικὲς ἀστικὲς τάξεις δὲν εἶναι πιά διόλου ἰκανὲς νὰ ἀντιταχθοῦν στὸν ἰμπεριαλισμὸ — ἂν ἦταν καὶ καμμιά φορὰ — καὶ σήμερα εἶναι ἡ ὀπισθοφυλακὴ του. Δὲν ὑπάρχουν πιά ἄλλες ἀλλαγὲς νὰ γίνουν: ἡ σοσιαλιστικὴ ἐπανάσταση ἢ καρικατούρα τῆς ἐπανάστασης.

Ἡ Ἀσία εἶναι μιὰ ἡπειρος μὲ χαρακτηριστικὲς ἰδιομορφίες. Οἱ ἀπελευθερωτικοὶ ἀγῶνες ἐνάντια σὲ διάφορες εὐρωπαϊκὲς ἀποικιοκρατικὲς δυνάμεις ὀδήγησαν στὴν ἐγκαθίδρυση λίγο πολὺ προοδευτικῶν κυβερνήσεων, πού ἡ παραπέρα ἐξέλιξή τους ἦταν σὲ ὀρισμένους περιπτώσεις τὸ βῆθαιμα τῶν πρώτων στόχων τῆς ἐθνικῆς ἀπελευθέρωσης καὶ σὲ ἄλλες μιὰ ἐπιτροπὴ σὲ προἰμπεριαλιστικὲς θέσεις.

Ἀπὸ οἰκονομικὴ πλευρά, οἱ Ἠνωμένες Πολιτεῖες εἶχαν λίγα νὰ χάσουν καὶ πολλὰ νὰ κερδίσουν στὴν Ἀσία. Οἱ ἀλλαγὲς τοὺς διευκολύνουν. Ἀγωνίζονται γιὰ νὰ ἐκτοπίσουν ἄλλες νεοαποικιακὲς δυνάμεις, γιὰ νὰ διεισδύσουν σὲ καινούριες σφαῖρες ἐνεργειῶν στὸν οἰκονομικὸ τομέα, κάποτε ἄμεσα καὶ κάποτε χρησιμοποιοῦντας τὴν Ἰαπωνία.

Μὰ ὑπάρχουν εἰδικὲς πολιτικὲς συνθήκες, προπάντων στὴν ἰνδοκινεζικὴ χερσόνησο, οἱ ὁποῖες προσδίδουν μιὰ ἐξαιρετικὴ σημασίαν στὴν Ἀσία καὶ παίζουν ἕνα πολὺ σπουδαῖο ρόλο στὴν καθολικὴ στρατηγικὴ πολέμου τοῦ ἀμερικάνικου ἰμπεριαλισμοῦ. Ὁ τελευταῖος περιοφίγγει τὴν Κίνα μ' ἕνα κλοῖό, ποὶ περιλαμβάνει τουλάχιστο τὴ Νότιο Κορέα, τὴν Ἰαπωνία, τὴ Φορμόζα, τὸ Νότιο Βιετνάμ καὶ τὴν Ταϊλάνδη.

Αὐτὴ ἡ διπλὴ κατάσταση, ἕνα τόσο σημαντικὸ στρατηγικὸ συμφέρον ὅπως εἶναι ἡ στρατιωτικὴ περικύκλωση τῆς Λαϊκῆς Δημοκρατίας τῆς Κίνας ἀπ' τὴ μιὰ μεριά καὶ ἡ φιλοδοξία τῶν ἀμερικανικῶν κεφαλαίων νὰ βροῦν διέξοδο στὶς μεγάλες τῆς ἀγορὲς ἀπ' τὴν ἄλλη, κάνουν τὴν Ἀσία ἕνα ἀπὸ τὰ πιὸ ἐκρηκτικὰ μέρη τοῦ σημερινοῦ κόσμου, παρὰ τὴ φαινομενικὴ σταθερότητα πού ὑπάρχει ἔξω ἀπὸ τὴ ζώνη τοῦ Βιετνάμ.

Ἡ Μέση Ἀνατολή, πού ἀνήκει γεωγραφικὰ σ' αὐτὴ τὴν ἡπειρο, μὰ μὲ τίς δικὲς τῆς ξεχωριστὲς ἀντιφάσεις, βρίσκεται σὲ μεγάλο ἀναθρασμὸ καὶ δὲν μποροῦμε νὰ προβλέψουμε τί

διαστάσεις θα πάρει ο ψυχρὸς πόλεμος ἀνάμεσα στὸ Ἰσραήλ, πὸ ὑποστηρίζεται ἀπ' τοὺς ἰμπεριαλιστές, καὶ στὶς προοδευτικὲς χῶρες τῆς περιοκῆς. Εἶναι ἕνα ἄλλο ἀπ' τὰ ἡφαίστεια πὸ ἀπειλοῦν τὸν κόσμο.

Ἡ Ἀφρική προσφέρει τὰ γνωρίσματα ἐνὸς σχεδὸν παρθένου ἐδάφους γιὰ τὴ νεοαποικιοκρατικὴ εἰσβολή. Ἔγιναν ἀλλαγὲς πὸ ὡς ἕνα βαθμὸ ὑποχρέωναν τὶς νεοαποικιοκρατικὲς δυνάμεις νὰ ἐνδώσουν σ' ὅ,τι ἀφορᾶ τὰ παλιὰ ἀπόλυτα προνόμια τους. Μὰ ὅταν οἱ διαδικασίες ἐξελιθσονται ἀδιάκοπα, τότε τὴν ἀποικιοκρατία τὴ διαδέχεται ἡ νεοαποικιοκρατία, πὸ οἱ συνέπειές τῆς εἶναι οἱ ἴδιες ὅσον ἀφορᾶ τὴν οἰκονομικὴ κυριαρχία.

Οἱ Ἠνωμένες Πολιτείες δὲν ἔχουν ἀποικίες σ' αὐτὴ τὴν ἡπειρο καὶ πασχίζουν τῶρα νὰ διεισδύσουν στὰ παλιὰ περιφραγμένα κτήματα τῶν συνεταίρων τους. Μποροῦμε νὰ διαβεβαιώσουμε ὅτι ἡ Ἀφρική ἀποτελεῖ μιὰ μακροπρόθεσμὴ ἐφεδρεία στὰ στρατηγικὰ σχέδια τοῦ ἀμερικάνικου ἰμπεριαλισμοῦ. Οἱ σημερινὲς ἐπενδύσεις του δὲν εἶναι σημαντικὲς παρὰ μόνο στὴν Νοτιοαφρικανικὴ Ἐνωση καὶ ἀρχίζει ἡ διείσδυσή του στὸ Κογκό, στὴ Νιγηρία καὶ σὲ ἄλλες χῶρες, ὅπου ὑποβόσκει ἕνας βίαιος ἀνταγωνισμὸς (εἰρηνικὸς γιὰ τὴν ὥρα) μὲ ἄλλες ἰμπεριαλιστικὲς δυνάμεις.

Ὁ ἰμπεριαλισμὸς δὲν ἔχει ἀκόμη μεγάλα συμφέροντα νὰ ὑπερασπιστεῖ ἐκεῖ, ἐκτὸς ἀπὸ τὸ ὑποτιθέμενο δικαίωμά του νὰ ἐπεμβαίνει σ' ὅποιοδήποτε σημεῖο τοῦ κόσμου, ὅπου τὰ μονοπώλια μυρίζονται μεγάλα κέρδη ἢ τὴν ὑπαρξὴ μεγάλων ἐφεδρειῶν σὲ πρῶτες ὕλες.

Ὅλα αὐτὰ τὰ δεδομένα μᾶς κάνουν νὰ ἀναρωτηθοῦμε δικαιολογημένα γιὰ τὶς δυνατότητες μιᾶς βραχυπρόθεσμης ἢ μακροπρόθεσμης ἀπελευθέρωσης τῶν λαῶν τῆς Ἀφρικῆς.

Ἄν ἀναλύσουμε τὴν Ἀφρική, θὰ δοῦμε ὅτι γίνεται ἕνας ἀγῶνας μὲ κάποια ἔνταση στὶς πορτογαλικὲς ἀποικίες τῆς Γουίνεας, τῆς Μοζαμβίκης καὶ τῆς Ἀγκόλας, μὲ ἀξιόλογες ἐπιτυχίες στὴν πρώτη καὶ μὲ ἀσταθεῖς ἐπιτυχίες στὶς δύο ἄλλες. Ὅτι παραβρισκόμαστε ἀκόμη σὲ μιὰ πάλῃ ἀνάμεσα στοὺς

διαδόχους του Λουμούμπα και τους παλιούς συνένοχους του Τσομπέ στο Κογκό, πάλι που φαίνεται να κλίνει προσωρινά προς τη μεριά των τελευταίων, που «ειρήνευσαν» προς όφελός τους ένα μεγάλο τμήμα της χώρας, μολοντί ο πόλεμος παραμένει σὲ λανθάνουσα κατάσταση.

Τὸ πρόβλημα είναι διαφορετικὸ στὴ Ροδεσία. Ὁ βρετανικὸς ἰμπεριαλισμὸς χρησιμοποίησε ὅλους τοὺς μηχανισμοὺς ποὺ εἶχε στὴ διάθεσή του, γιὰ νὰ παραδώσει τὴν ἐξουσία σὲ μιὰ μειονότητα λευκῶν, ποὺ τὴν κρατᾷ καὶ σήμερα.

Ἡ σύγκρουση ἀπ' τὴν πλευρὰ τῆς Ἀγγλίας δὲν ἔχει καθόλου ἐπίσημο χαρακτήρα. Μὲ τὴ συνηθισμένη της διπλωματικὴ δεξιότην — ποὺ πρέπει νὰ τὴν ποῦμε καθαρὴ ὑποκρισία — ἡ δύναμη αὐτὴ περιορίζεται νὰ παρουσιάζει μιὰ πρόσωση ὅπου ἀποδοκιμάζει τάχα τὰ μέτρα ποὺ ἔχει πάρει ἢ κυβέρνηση τοῦ Γιὰν Σμίθ. Ἡ δόλια στάση της ἔχει τὴν υποστήριξη μερικῶν χωρῶν τῆς Κοινοπολιτείας, ποὺ τὴν ἀκολουθοῦν, καὶ ἐπικρίνεται ἀπὸ ἕνα μεγάλο μέρος τῶν χωρῶν τῆς Μαύρης Ἀφρικῆς, εἴτε πρόκειται ἢ ὄχι γιὰ πειθίγιους ὑποτελεῖς τοῦ ἀγγλικοῦ ἰμπεριαλισμοῦ.

Στὴ Ροδεσία, ἡ κατάσταση μπορεῖ νὰ γίνει ἐξαιρετικὰ ἐκρηκτικὴ ἀν ἀποκρυσταλλωθοῦν οἱ προσπάθειες τῶν μαύρων πατριωτῶν γιὰ νὰ πάρουν τὰ ὄπλα κι' ἀν τὸ κίνημα δελεῖται πραγματικὰ μιὰ ὑποστήριξη ἀπὸ τὰ γειτονικὰ ἀφρικανικὰ ἔθνη. Μὰ γιὰ τὴν ὥρα, ὅλα τὰ προβλήματα συζητοῦνται μέσα σὲ τόσο μὴ ἀποτελεσματικὸς ὀργανισμοὺς ὅπως εἶναι ὁ ΟΗΕ, ἡ Κοινοπολιτεία καὶ ὁ Ο.Υ.Α.

Ὡστόσο, ἡ πολιτικὴ καὶ κοινωνικὴ ἐξέλιξη τῆς Ἀφρικῆς δὲν ἐπιτρέπει νὰ προβλέψουμε μιὰ ἐπαναστατικὴ κατάσταση σὲ ἠπειρωτικὴ κλίμακα. Οἱ ἀπελευθερωτικὸι ἀγῶνες ἐνάντια στοὺς Πορτογάλους πρέπει νὰ καταλήξουν στὴ νίκη, μὰ ἡ Πορτογαλία δὲν σημαίνει τίποτα στὸν κατάλογο τῶν ὑπαλλήλων τοῦ ἰμπεριαλισμοῦ. Οἱ συγκρούσεις μὲ πραγματικὰ ἐπαναστατικὴ σημασία εἶναι ἐκεῖνες ποὺ προσβάλλουν ὅλο τὸ μηχανισμὸ τοῦ ἰμπεριαλισμοῦ. Μὰ ἐμεῖς δὲν πρέπει νὰ σταματήσουμε ν' ἀγωνιζόμαστε γιὰ τὴν ἀπελευθέρωση τῶν τριῶν

πορτογαλικῶν ἀποικιῶν καὶ γιὰ τὸ βῆθαιμα τῆς ἐπανάστασός τους.

Ὅταν οἱ μαῦρες μάζες τῆς Νότιας Ἀφρικῆς ἢ τῆς Ροδεσίας θ' ἀρχίσουν τὴν ἀληθινὴ ἐπαναστατικὴ τους πάλη, τότε θ' ἀρχίσει καὶ γιὰ τὴν Ἀφρικὴ μιὰ νέα ἐποχὴ. Ἡ δταν οἱ φτωχὲς μάζες θὰ ριχτοῦν στὴ δρᾶση γιὰ ν' ἀποσπάσουν ἀπ' τὰ χέρια τῶν ὀλιγαρχιῶν ποὺ τὶς κυβερνοῦν τὸ δικαίωμά τους γιὰ μιὰ ἄξια ζωὴ.

Γιὰ τὴ στιγμὴ, τὰ πραξικοπήματα διαδέχονται τὸ ἓνα τὸ ἄλλο ἢ μιὰ ὁμάδα ἀξιωματικῶν ὑποκαθιστᾷ μιὰ ἄλλη ὁμάδα ἢ κυβερνῆτες ποὺ δὲν ἐξυπηρετοῦν πιά τὰ συμφέροντα τῆς κᾶστας τους μῆτε καὶ τὰ συμφέροντα τῶν δυνάμεων ποὺ τοὺς ὑποκινοῦν ὑποῦλα, μὰ δὲν ὑπάρχουν ἀκόμη λαϊκὲς κινητοποιήσεις. Στὸ Κογκό, ἡ μνήμη τοῦ Λουμούμπα ἔδωσε ψυχὴ σὲ παρόμοιες κινήσεις ποὺ ἀποδυναμώθηκαν ὅμως μέσα στοὺς τελευταίους μῆνες.

Στὴν Ἀσία, ὅπως τὸ ἔχουμε δεῖ, ἡ κατάσταση εἶναι ἐκρηκτικὴ καὶ τὰ σημεῖα τριβῆς δὲν βρίσκονται μόνο στὸ Βιετνάμ καὶ στὸ Λάος, ὅπου διεξάγεται ὁ ἀγῶνας. Βρίσκονται καὶ στὴν Καμπότζη, ὅπου ἡ ἄμεση ἀμερικανικὴ εἰσβολὴ μπορεῖ ν' ἀρχίσει μιὰ ὁποιαδήποτε στιγμὴ, καὶ στὴν Ταϊλάνδη καὶ στὴ Μαλαισία, προφανῶς καὶ στὴν Ἰνδονησία, ὅπου δὲν μποροῦμε νὰ σκεφτοῦμε ὅτι εἰπώθηκε ἡ τελευταία λέξη, παρὰ τὴν ἐκμηδένιση τοῦ Κομμουνιστικοῦ κόμματος αὐτῆς τῆς κῶρας δταν οἱ ἀντιδραστικοὶ πῆραν τὴν ἐξουσία. Καὶ ὑπάρχει βέβαια καὶ ἡ Μέση Ἀνατολή.

Στὴ Λατινικὴ Ἀμερική, διεξάγεται ἔνοπλος ἀγῶνας στὴ Γουατεμάλα, στὴν Κολομβία, στὴ Βενεζουέλα καὶ στὴ Βολιβία, καὶ ἐκδηλώνονται κιόλας τὰ πρῶτα συμπτώματα καὶ στὴ Βραζιλία. Ὑπάρχουν καὶ ἄλλες ἐστίες ἀντίστασης ποὺ ἀνάβουν καὶ σβήνουν. Μὰ ὅλες σχεδὸν οἱ κῶρες αὐτῆς τῆς ἡπείρου εἶναι ὠριμες γιὰ παρόμοιο ἀγῶνα πού, γιὰ νὰ θριαμβεύσει, ἀπαιτεῖ τουλάχιστο τὴν ἐγκαθίδρυση μιᾶς κυβέρνησης μὲ σοσιαλιστικὲς τάσεις.

Σ' ὅλη τὴν ἡπειρο μιλιέται στὴν οὐσία μιὰ μόνη γλῶσσ-

σα, με μόνη εξαίρεση τῆ Βραζιλία, πού ὁ λαός της μπορεῖ νά περιληφθεῖ στοὺς ἰσπανόγλωσσους λαούς, ἂν λάβουμε ὑπ' ὄψη τὴν ὁμοιότητα ἀνάμεσα στὶς δύο γλώσσες. Ὑπάρχει μιὰ τόσο μεγάλη ταυτότητα ἀνάμεσα στὶς τάξεις αὐτῶν τῶν χωρῶν, πού φτάνουν σὲ μιὰ ταύτιση «διεθνικοῦ ἀμερικανικοῦ» χαρακτήρα, πολὺ πῶς ὀλοκληρωμένη παρὰ στὶς ἄλλες ἠπείρους. Γλώσσα, ἥθη, θρησκεία, τὸ ἴδιο ἀφεντικό, εἶναι οἱ παράγοντες πού τὶς ἐνώνουν. Ὁ βαθμὸς καὶ οἱ μορφές τῆς ἐκμετάλλευσης εἶναι ταυτόσημες ὡς πρὸς τὰ ἀποτελέσματά τους, τόσο γιὰ τοὺς ἐκμεταλλεῦτες ὅσο καὶ γιὰ τοὺς ἐκμεταλλεζόμενους στὶς περισσότερες κῶρες τῆς Ἀμερικῆς μας. Καὶ ἡ ἐξέγερση ὠριμάζει με ἐπιταχυνόμενους ρυθμούς.

Μποροῦμε νά ἀναρωτηθοῦμε: πῶς θὰ καρποφορήσει αὐτὴ ἡ ἐξέγερση; Ποιές μορφές θὰ πάρει; Ἐμεῖς ὑποστηρίζουμε ἀπὸ καιρό, παίρνοντας ὑπόψη μας τὰ ὅμοια γνωρίσματα πού ὑπάρχουν, ὅτι ὁ ἀγῶνας στὴν Ἀμερικὴ, ὅταν ἔρθει ἡ στιγμή, θὰ πάρει πανηπειρωτικὲς διαστάσεις. Ἡ Ἀμερικὴ θὰ γίνεῖ τὸ θέατρο τῶν μεγάλων καὶ πολυάριθμων μαχῶν πού θὰ δώσει ἡ ἀνθρωπότητα γιὰ τὴν ἀπελευθέρωσή της.

Στὸ πλαίσιο αὐτῆς τῆς μάχης με πανηπειρωτικὴ σημασία, οἱ ἀγῶνες πού διεξάγονται σήμερα με ἐνεργητικὸ τρόπο δὲν εἶναι παρὰ μόνο ἐπεισόδια, πού ὅμως ἔχουν δώσει κιόλας τοὺς μάρτυρές τους, οἱ ὁποῖοι θὰ πάρουν τὴ θέση τους στὴν ἀμερικανικὴ ἱστορία, γιατί ἔδωσαν τὸ μερικὸ τους ἀπ' τὸ ἀναγκαῖο αἷμα σ' αὐτὴ τὴν τελευταία φάση τοῦ ἀγῶνα γιὰ τὴν πλήρη ἀπελευθέρωση τοῦ ἀνθρώπου. Στὸ μαρτυρολόγιο θὰ ἔχουν τὴ θέση τους τὰ ὀνόματα τοῦ καπετάνιου Τούρσος Λίμα, τοῦ πατρὸς Καμίλο Τόρρες, τῶν καπετάνιων Φαμπρίσιο Ὁκέδα, Λομπατὸν καὶ Λουῖς ντὲ λὰ Πουέντα Οὐσέδα, πού εἶναι φυσιγνωμίες πρώτου μεγέθους στὰ ἐπαναστατικὰ κινήματα τῆς Γουατεμάλας, τῆς Κολομβίας τῆς Βενεζουέλας καὶ τοῦ Περού.

Μὰ ἡ δραστήρια κινητοποίηση τοῦ λαοῦ δημιουργεῖ καὶ τοὺς νέους ἡγέτες του. Ὁ Σεζάρ Μόντες καὶ ὁ Γιὸν Σόσα ὑψώνουν τὴ σημαία στὴ Γουατεμάλα. Ὁ Φάμπιο Βάσκες καὶ ὁ

Μαρουλάντα κάνουν τὸ ἴδιο στὴν Κολομβία. Ὁ Ντούγκλας Μπράβο στὴ Δύση κι' ὁ Ἀμέρικο Μαρτίν στὰ βουνὰ τοῦ Μπρα-
τσιλιερ διοικοῦν τὰ ἀντίστοιχα μέτωπα στὴ Βενεζουέλα.

Καινούριες ἐστίες πολέμου θὰ ἀναφανοῦν σ' αὐτές καὶ
σὲ ἄλλες ἀμερικανικὲς κῶρες, ὅπως παρουσιάστηκε κιόλας ἡ
περίπτωση τῆς Βολιβίας, καὶ θὰ παίρνουν διαστάσεις μέρα με-
τὴν ἡμέρα μ' ὅλες τὶς ἀντιξοότητες ποὺ συνεπάγεται αὐτὸ τὸ
ἐπικίνδυνο ἐπάγγελμα τοῦ σύγχρονου ἐπαναστάτη. Πολλοὶ θὰ
πεθάνουν θύματα τῶν λαθῶν τους κι' ἄλλοι θὰ πέσουν στὴ
σκληρὴ μάχη ποὺ ἐπίκειται. Καινούριοι μαχητὲς καὶ καινού-
ριοι ἡγέτες θὰ γεννηθοῦν μέσα στὴ φλόγα τῆς ἐπαναστατι-
κῆς πάλης. Ὁ λαὸς θὰ διαμορφώσει σιγὰ σιγὰ τοὺς μαχητὲς
του καὶ τοὺς ὀδηγούς του μέσα στὰ ἴδια τὰ πλαίσια τοῦ πολέ-
μου καὶ θὰ αὐξάνονται οἱ πράκτορες τῶν γιάνκηδων γιὰ τὴν
καταστολὴ τῶν κινημάτων. Σήμερα ὑπάρχουν σύμβουλοι τους
σ' ὅλες τὶς κῶρες ὅπου διεξάγεται ἔνοπλος ἀγώνας καὶ ὁ
στρατὸς τοῦ Περού πραγματοποιοῖ, καὶ φαίνεται μὲ ἐπιτυ-
χία, μιὰ ἐκκαθαριστικὴ ἐπιχείρηση ἐνάντια στοὺς ἐπαναστά-
τες αὐτῆς τῆς κῶρας, ποὺ κατευθύνεται κι' αὐτὴ καὶ ἐκπαι-
δεύεται ἀπὸ τοὺς γιάνκηδες. "Ἄν ὅμως οἱ ἐστίες πολέμου κα-
θοδηγηθοῦν μὲ ἀρκετὴ πολιτικὴ καὶ στρατιωτικὴ εὐφυΐα, θὰ
γίνουν ἀκατανίκητες καὶ θὰ ἀπαιτήσουν καινούριες ἀποστολὲς
γιάνκηδων. Καὶ στὸ Περού τὸ ἴδιο, νέες φυσιογνωμίες, ποὺ
παραμένουν ἄγνωστες ἀκόμη ἀναδιοργανώνουν μὲ ἐπιμονὴ
καὶ πείσμα τὸν ἀνταρτοπόλεμο. Σιγὰ σιγὰ, τὰ ξεπερασμένα
ὄπλα ποὺ ἐπαρκοῦν γιὰ νὰ καταστέλλουν μικρὲς ἔνοπλες ὀ-
μάδες θὰ παραχωρήσουν τὴ θέση τους σὲ σύγχρονα ὄπλα καὶ
οἱ ὀμάδες τῶν συμβούλων θὰ ἀντικατασταθοῦν ἀπὸ Ἀμερικαν-
οὺς στρατιῶτες, ὥσπου, στὴ δοσμένη στιγμή, νὰ ὑποχρεω-
θοῦν νὰ στείλουν ὄλο καὶ μεγαλύτερες δυνάμεις τακτικῶν
στρατευμάτων γιὰ νὰ ἐξασφαλίσουν τὴ σχετικὴ σταθερότητα
μῆς ἐξουσίας, ποὺ ὁ στρατὸς τῶν ἀνδρεικέλων τῆς διαλύεται
κάτω ἀπ' τὰ πλήγματα τοῦ ἀνταρτοπολέμου. Εἶναι ὁ δρόμος
ποὺ πῆρε τὸ Βιετνάμ. Εἶναι ὁ δρόμος ποὺ πρέπει νὰ ἀκολου-
θήσουν οἱ λαοί. Εἶναι ὁ δρόμος ποὺ θὰ ἀκολουθήσει ἡ Ἀμερι-

κή, με την ἐξῆς λεπτομέρεια ὅτι οἱ ἔνοπλες ὀμάδες θὰ μπορέσουν νὰ σχηματίσουν συντονιστικά συμβούλια, γὰ νὰ κάνουν πὺδ δύσκολη τὴν προσπάθεια καταστολῆς τοῦ ἀμερικάνικου ἰμπεριαλισμοῦ καὶ γιὰ νὰ διευκολύνουν τὴν ὑπόθεσή τους.

Ἡ Ἀμερική, μιὰ ἡπειρος ἑξαομένη ἀπὸ τοὺς τελευταίους πολιτικοὺς ἀπελευθερωτικοὺς ἀγῶνες, πὺδ ἀρχίζει ν' ἀκούγεται στὴ Διάσκεψη τῶν Τριῶν Ἠπείρων με τὴ φωνὴ τῆς πρωτοπορίας τῶν λαῶν τῆς, πὺδ εἶναι ἡ κουβανέζικη ἐπανάσταση, θὰ ἔχει ἓνα στόχο πολὺ πὺδ σημαντικό: νὰ δημιουργήσει τὸ δεύτερο ἢ τὸ τρίτο Βιετνάμ τοῦ κόσμου.

Σὲ τελευταία ἀνάλυση, πρέπει νὰ ἔχουμε ὑπόψη μας ὅτι ὁ ἰμπεριαλισμὸς εἶναι ἓνα παγκόσμιο σύστημα, ἀνώτερο στάδιο τοῦ καπιταλισμοῦ, καὶ πρέπει νὰ τὸν νικήσουμε σὲ μιὰ μεγάλη παγκόσμια ἀναμέτρηση. Ὁ στρατηγικὸς στόχος αὐτῆς τῆς πάλης πρέπει νὰ εἶναι ἡ καταστροφὴ τοῦ ἰμπεριαλισμοῦ. Ὁ ρόλος πὺδ πέφτει στοὺς δικούς μας ὤμους, τῶν ἐκμεταλλεῶμενων καὶ ὑποανάπτυκτων τοῦ κόσμου, εἶναι νὰ καταστρέψουμε τὶς βάσεις ἀνεφοδιασμοῦ τοῦ ἰμπεριαλισμοῦ στὶς κῶρες μας, ἀπ' ὅπου ἀντλεῖ κεφάλαια, πρῶτες ὕλες, τεχνικοὺς καὶ ἐργάτες σὲ φτηνὴ τιμὴ κι' ὅπου ἐξάγει νέα κεφάλαια — ὄργανα κυριαρχίας — ὄπλα καὶ κάθε λογῆς ἐμπορεύματα, ὑποβάλλοντάς μας σὲ μιὰ ἀπόλυτη ἐξάρτηση.

Τὸ βασικὸ στοιχεῖο αὐτοῦ τοῦ στρατηγικοῦ στόχου θὰ εἶναι τότε ἡ πραγματικὴ ἀπελευθέρωση τῶν λαῶν. Ἀπελευθέρωση πὺδ θὰ γίνεῖ μέσα ἀπ' τὴν ἔνοπλη πάλη στὶς περισσότερες περιπτώσεις καὶ στὴν Ἀμερική θὰ πάρει ἀναπόφευκτα τὸ χαρακτῆρα μιᾶς σοσιαλιστικῆς ἐπανάστασης.

Ἀποβλέποντας στὴν καταστροφὴ τοῦ ἰμπεριαλισμοῦ, πρέπει νὰ ἐντοπίσουμε τὴν κεφαλὴ του πὺδ εἶναι οἱ Ἠνωμένες Πολιτεῖες τῆς Ἀμερικῆς.

Ἐμεῖς πρέπει νὰ ἐκκληρώσουμε ἓνα σκοπὸ γενικοῦ χαρακτῆρα, πὺδ ὁ τακτικὸς του στόχος θὰ εἶναι νὰ τραβήξουμε τὸν ἐχθρὸ ἀπὸ τὸ στοιχεῖο του καὶ νὰ τὸν ὑποχρεώσουμε νὰ πολεμήσει σὲ τόπους ὅπου οἱ συνήθειες τῆς ζωῆς του συγ-

κρούονται με τὸ περιβάλλον. Δὲν χρειάζεται νὰ ὑποτιμοῦμε τὸν ἀντίπαλο. Ὁ Ἄμερικανὸς στρατιώτης ἔχει τεχνικὲς ἰκανότητες καὶ στηρίζεται σὲ μέσα τέτοιας εὐρύτητας ποὺ τὸν κάνουν ἐπίφοβο. Τοῦ λείπει οὐσιαστικὰ τὸ ἰδεολογικὸ κίνητρο ποὺ τὸ ἔχουν σὲ πολὺ ψηλὸ βαθμὸ οἱ σημερινοὶ πρὸ πεισματικοὶ τοῦ ἀντίπαλοι: οἱ Βιετναμέζοι στρατιῶτες. Δὲν θὰ μπορέσουμε νὰ θριαμβεύσουμε πάνω σ' αὐτὸ τὸ στρατὸ παρὰ μόνο στὸ μέτρο ποὺ θὰ φτάσουμε νὰ ὑπονομεύσουμε τὸ ἠθικὸ του. Κι' αὐτὸ τὸ ἠθικὸ θὰ ὑπονομευθεῖ στὸ βαθμὸ ποὺ θὰ ἐπιβάλλουμε ἥττες σ' αὐτὸ τὸ στρατὸ καὶ θὰ τοῦ προξενοῦμε ἐπανειλημμένες συμφορές.

Μὰ αὐτὸ τὸ μικρὸ διάγραμμα τῶν νικῶν συνεπάγεται ἀπέραντες θυσίες ἀπὸ μέρος τῶν λαῶν, ποὺ πρέπει νὰ γίνουν ἀποδεκτὲς ἀπὸ σήμερα, στὸ φῶς τῆς ἡμέρας, καὶ ποὺ θὰ εἶναι ἴσως λιγώτερο ὀδυνηρὸς ἀπ' αὐτὲς ποὺ θὰ ἔχουμε νὰ ὑποστοῦμε ἂν ἀποφεύγουμε σταθερὰ τὴ μάχη, ὥστε νὰρθουν ἄλλοι ποὺ θὰ βγάλουν τὰ κάστανα ἀπὸ τὴ φωτιά.

Εἶναι φανερὸ ὅτι ἡ τελευταία χώρα ποὺ θὰ ἀπελευθερωθεῖ θὰ τὸ κάνει πιθανὸν χωρὶς ἔνοπλο ἀγῶνα κι' ὅτι θὰ γλυτώσει ἀπὸ τὶς συμφορὲς ἐνὸς μεγάλου καὶ σκληροῦ πολέμου, σὰν κι' αὐτῶν ποὺ κάνουν οἱ ἱμπεριαλιστὲς. Μὰ ἴσως δὲν θὰ μπορέσει νὰ ἀποφευχθεῖ αὐτὸς ὁ ἀγῶνας ἢ οἱ συνέπειές του σὲ μιὰ παγκόσμια σύρραξη, ὅπου ὁ καθένας ὑποφέρει τὸ ἴδιο, καὶ μερικοὶ πρὸ πολὺ ἀκόμη. Δὲν μποροῦμε νὰ προβλέψουμε τὸ μέλλον, μὰ δὲν πρέπει ποτὲ νὰ ὑποκύψουμε στὸν ἄναντρο πειρασμὸ νὰ εἴμαστε οἱ σημαιοφόροι ἐνὸς λαοῦ ποὺ λαχταρᾷ τὴ λευτεριά του, μὰ ὑποφεύγει τὴν πάλη ποὺ συνεπάγεται καὶ περιμένει τὴ νίκη σὰν ἐλεημοσύνη.

Εἶναι ἀπόλυτα ὠσιτὸ νὰ ἀποφεύγουμε κάθε περιττὴ θυσία. Νὰ γιατί εἶναι τόσο σπουδαῖο νὰ φωτίσουμε τὶς πραγματικὲς δυνατότητες ποὺ ἔχει ἡ ἐξαρτημένη Ἄμερική, γιὰ νὰ ἀπελευθερωθεῖ μὲ εἰρηνικὰ μέσα. Γιὰ μᾶς, ἡ ἀπάντηση σ' αὐτὸ τὸ ἐρώτημα εἶναι καθαρὴ. Ἡ σημερινὴ στιγμή μπορεῖ νὰ εἶναι ἢ νὰ μὴν εἶναι ἡ κατάλληλη γιὰ νὰ ἐξαπολύσουμε τὸν ἀγῶνα, μὰ δὲν πρέπει νὰ τρέφουμε καμμιά ψευδαἴθηση,

οὔτε κι' ἔχουμε τὸ δικαίωμα, ὅτι θὰ κατακτῆσουμε τὴν ἐλευθερία μας δίκως νὰ πολεμήσουμε. Καὶ οἱ μάχες δὲν θὰ εἶναι ἀπλὲς συμπλοκὲς στοὺς δρόμους, λιθοβολισμοὶ ἐνάντια στὰ δακρυγόνα καὶ μῆτε εἰρηνικὲς γενικὲς ἀπεργίες. Δὲν θὰ εἶναι ἐπίσης ὁ ξεσηκωμὸς ἐνδὸς ὀργισμένου λαοῦ ποὺ καταστρέφει σὲ δυὸ τρεῖς μέρες τὸ δυναμικὸ καταστολῆς τῶν ὀλιγαρχιῶν ποὺ κυβερνοῦνε. Θὰ εἶναι ἕνας μακρόχρονος καὶ αἱματηρὸς πόλεμος ποὺ τὸ μέτωπό του θὰ βρίσκεται στὰ λημέρια τῶν ἀνταρτιῶν, στὶς πόλεις, στὰ σπίτια τῶν μαχητῶν — ὅπου οἱ δυνάμεις καταστολῆς θὰ ἀναζητοῦν τὰ πιὸ εὐκόλα καὶ πιὸ κοντινὰ θύματα — στὶς πόλεις καὶ στὰ χωριά ποὺ θὰ καταστρέφονται ἀπ' τοὺς βομβαρδισμοὺς τοῦ ἐχθροῦ.

Μᾶς ἔχουν ὑποχρεώσει νὰ καταφύγουμε σ' αὐτὸ τὸν ἀγῶνα. Δὲν μᾶς μένει ἄλλη λύση παρὰ νὰ τὸν προετοιμάσουμε καὶ νὰ ἀποφασίσουμε τὴ διεξαγωγή του.

Ἡ ἀρχὴ δὲν θὰ εἶναι εὐκόλη. Θὰ εἶναι ἐξαιρετικὰ δύσκολη. "Ὅλες οἱ ἱκανότητες καταστολῆς, κτηνωδίας καὶ δημιουργίας, ποὺ διαθέτουν οἱ ὀλιγαρχίες, θὰ μποῦν στὴν ὑπηρεσία αὐτῆς τῆς ὑπόθεσης. Ἡ ἀποστολὴ μας τὸν πρῶτο καιρὸ θὰ εἶναι νὰ ἐπιβιώσουμε, μετὰ θὰ ἐνεργήσει τὸ συνεχὲς παράδειγμα τοῦ ἀνταρτοπόλεμου ποὺ πραγματοποιεῖ τὴν ἔνοπλη προπαγάνδα, μὲ τὴ βιετναμέζικη ἔννοια τοῦ ὄρου, ποὺ λέγεται κι' ἄλλοιῶς προπαγάνδα τοῦ ντουφεκιοῦ, τῶν μαχῶν ποὺ κερδίζονται ἢ χάνονται, μὰ ἐξαπολύονται ἐνάντια στοὺς ἐχθρούς. Τὸ μεγάλο δίδαγμα τοῦ ἀκατανίκητου τοῦ ἀνταρτοπόλεμου θὰ διαποτίσει τὶς μάζες τῶν στερημένων. Ὁ γαλβανισμὸς μὲ τὸ ἔθνικὸ πνεῦμα, ἡ προετοιμασία γιὰ τὸ σκληροῦς στόχους, γιὰ ν' ἀντέξουν σὲ πιὸ βίαιες καταστολές. Τὸ μίσος σὰν παράγοντας τῆς πάλης: τὸ ἀδιάλλαχτο μίσος ἐνάντια στὸν ἐχθρό, ποὺ σπρώχνει πέρα ἀπὸ τὰ φυσικὰ ὄρια τοῦ ἀνθρώπου καὶ τὸ κάνει μιὰ ἀποτελεσματικὴ, βίαιη, ἐπιλεκτὴ καὶ ψυχρὴ μηχανὴ γιὰ νὰ σκοτώνει. "Ἔτσι πρέπει νὰ εἶναι οἱ στρατιῶτες μας. Ἐνας λαὸς δίκως μίσος δὲν μπορεῖ νὰ θριαμβεύσει πάνω σ' ἕνα κτηνώδη ἐχθρό.

Πρέπει νὰ σπρώξουμε τὸν πόλεμο ὡς ἐκεῖ ποὺ τὸν σπρώ-

χνει ὁ ἐχθρὸς: στὸ σπίτι του καὶ στοὺς τόπους τῆς ψυχαγωγίας του. Πρέπει νὰ τὸν κάνουμε ὀλοκληρωτικά. Πρέπει νὰ τὸν ἐμποδίσουμε νὰ ἔχει καὶ μιὰ στιγμή ἡσυχίας καὶ μιὰ στιγμή ἀνάπαυλας ἔξω ἀπὸ τοὺς στρατῶνες του καὶ μέσα σ' αὐτούς. Πρέπει νὰ τὸν χτυπάμε ἐκεῖ πού βρίσκεται. Ὡστε νάχει τὴν ἐντύπωση ὅτι εἶναι ἕνα κυνηγημένο ζῶο, ὅπου κι' ἂν περνάει. Τότε οἰγὰ οἰγὰ θὰ χάσει τὸ ἠθικὸ του. Θὰ γίνεῖ πιδὸ κτηνώδης ἀκόμη, μὰ θὰ δοῦμε καὶ τὰ πρῶτα συμπτώματα τῆς ἀποθάρρυνσῆς του.

Καὶ πρέπει νὰ ἀναπτύξουμε ἕνα ἀληθινὸ προλεταριακὸ διεθνισμὸ. Μὲ διεθνιστικὸς προλεταριακοὺς στρατούς, ὅπου ἢ σημαία κάτω ἀπ' τὴν ὁποία ἀγωνιζόμαστε γίνεται ἡ καθαρὰ γιαισμένη ὑπόθεση τῆς ἀπελευθέρωσης τῆς ἀνθρωπότητος, ἔτσι πού νὰ πεθάνεις μὲ τὰ χρώματα τοῦ Βιετνάμ, τῆς Βενεζουέλας, τῆς Γουατεμάλας, τοῦ Λάος, τῆς Γουϊνέας, τῆς Κολομβίας, τῆς Βολιβίας, τῆς Βραζιλίας, γιὰ ν' ἀναφέρω μόνο τὰ σημερινὰ θέατρα τοῦ ἔνοπλου ἀγῶνα — νὰ εἶναι ἐξίσου ἔνδοξο καὶ ἐπιθυμητὸ γιὰ ἕνα Ἀμερικανό, ἕνα Ἀσιάτη, ἕνα Ἀφρικανό, ἀκόμη καὶ γιὰ ἕναν Εὐρωπαῖο.

Κάθε σταγόνα αἵματος πού χύνεται σὲ μιὰ χώρα, ὅπου δὲν ἔχουμε γεννηθεῖ, εἶναι μιὰ ἐμπειρία γι' αὐτὸν πού ἐπιζηεὶ καὶ μπορεῖ νὰ τὴν ἐφαρμόσει ἔπειτα στὸν ἀγῶνα γιὰ τὴν ἀπελευθέρωση τοῦ τόπου τῆς καταγωγῆς του. Καὶ ὁ κάθε λαὸς πού ἀπελευθερώνεται εἶναι μιὰ κερδισμένη φάση στὴ μάχη γιὰ τὴν ἀπελευθέρωση ἑνὸς ἄλλου λαοῦ.

Εἶναι καιρὸς νὰ μετριάσουμε τὶς διαφορὲς μας καὶ νὰ βάλουμε τὰ πάντα στὴν ὑπηρεσία τοῦ ἀγῶνα.

Ὅτι μεγάλες συζητήσεις ἀναταράζουν τὸν κόσμον πού ἀγωνίζεται γιὰ τὴν λευτεριά, τὸ ξέρουμε πολὺ καλὰ καὶ δὲν μπορούμε νὰ τὸ καλύψουμε τὸ πρᾶγμα. Ὅτι οἱ συζητήσεις αὐτὲς ἔχουν φτάσει σὲ μιὰ τέτοια ὀξύτητα πού γίνεται ἐξαιρετικὰ δύσκολος, ἂν ὄχι καὶ ἀδύνατος, ὁ διάλογος καὶ ἡ συμφιλίωση, τὸ ξέρουμε ἐπίσης. Τὸ νὰ ἀναζητήσουμε μεθόδους γιὰ νὰ ἀρχίσουμε ἕνα διάλογο, πού οἱ ἀντίπαλοι τὸν ἀποφεύγουν, εἶναι μιὰ περιττὴ προσπάθεια. Μὰ ὁ ἐχθρὸς εἶναι μπροστὰ

μας, χτυπάει όλες τις μέρες, μᾶς ἀπειλεῖ μὲ καινούρια χτυπήματα κι' αὐτὰ τὰ χτυπήματα θὰ μᾶς ἐνώσουν σήμερα, σὺριο ἢ μεθαύριο. Ὅσοι αἰσθάνονται αὐτὴ τὴν ἀνάγκη καὶ προτοιμάζονται γιὰ τούτη τὴν ἀπαραίτητη ἐνότητα θὰ κερδίσουν τὴν εὐγνωμοσύνη τῶν λαῶν.

Παίρνοντας ὑπόψη τὴ βιαιότητα καὶ τὴν ἀδιαλλαξία μὲ τὴν ὁποία διεξάγεται ἡ κάθε διαπάλη, ἐμεῖς οἱ ἀπόκληροι δὲν μπορούμε νὰ πάρουμε θέση μὲ τὴ μιὰ ἢ τὴν ἄλλη ἔκφραση τῶν διαφωνιῶν, ἀκόμη κι' ὅταν συμφωνοῦμε μὲ κάποιες θέσεις τοῦ ἐνὸς ἢ τοῦ ἄλλου μέρους ἢ περισσότερο μὲ τις θέσεις τοῦ ἐνὸς μέρους παρὰ τοῦ ἄλλου. Στὴ στιγμὴ τῆς πάλης, ἡ μορφὴ ποὺ παίρνουν αὐτὲς οἱ διαφωνίες, ἀποτελοῦν μιὰ ἀδυναμία. Μὰ ἡ προσπάθεια πάλι νὰ διακανονισθοῦν μὲ τὰ λόγια, ἐκεῖ ποὺ ἔχουν φτάσει, εἶναι μιὰ καθαρὴ αὐταπάτη. Ἡ ἱστορία ἢ θὰ τις σβήσει σιγὰ σιγὰ ἢ θὰ τοὺς δώσει τὴν πραγματικὴ τους σημασία.

Μέσα στὸν ἀγωνιζόμενο κόσμο μας, ἡ κάθε διαφορὰ, ποὺ ἔχει σχέση μὲ τὴν ταχτικὴ καὶ μὲ τις μεθόδους δράσης γιὰ νὰ ἐπιτευχθοῦν περιορισμένοι στόχοι, πρέπει νὰ ἀναλύεται μὲ τὸν ὀφειλόμενο σεβασμὸ στὶς ἐκτιμήσεις τῶν ἄλλων. Ὅσο γιὰ τὸ μεγάλο στρατηγικὸ στόχο, τὴν ὀλικὴ καταστροφὴ τοῦ ἰμπεριαλισμοῦ μέσα ἀπ' τὸν ἀγῶνα, πρέπει νὰ εἶμαστε ἀδιάλλακτοι.

Ἄς ἀνακεφαλαιώσουμε ἔτσι τὶς φιλοδοξίες μας γιὰ τὴ νίκη: καταστροφὴ τοῦ ἰμπεριαλισμοῦ μὲ τὴν ἐξουδετέρωση τοῦ πιὸ ἰσχυροῦ του προπύργιου, ποὺ εἶναι ἡ ἰμπεριαλιστικὴ κυριρχία τῶν Ἑνωμένων Πολιτειῶν τῆς Ἀμερικῆς. Πρέπει νὰ υἱοθετήσουμε σὰν ταχτικὸ σ' ἴχο τὴ σταδιακὴ ἀπελευθέρωση τῶν λαῶν, τοῦ καθενὸς ξεχωριστὰ ἢ κατὰ ὀμάδες, ὑποκρῶνοντες τὸν ἔχθρὸ νὰ διεξάγει ἕνα δύσκολο πόλεμο σὲ ἐδάφη ποὺ δὲν εἶναι τὰ δικά του καὶ ἐκμηδενίζοντας τὶς βάσεις τοῦ ἀνεφοδιασμοῦ του, ποὺ εἶναι οἱ ἐξαρτημένες κῶρες.

Αὐτὸ σημαίνει μακρόχρονο πόλεμο. Καί, τὸ ξαναλέμε ἀκόμα μιὰ φορά, σκληρὸ πόλεμο. Ἄς μὴ ξεγελιέται κανεὶς τὴ στιγμὴ ποὺ πάει νὰ τὸν ἐξαπολύσει, ἀλλὰ κι' ἄς μὴ διστά-

ζει κανείς να τον εξαπολύσει από το φόβο των συνεπειών που μπορεί να συνεπάγεται για το λαό του. Είναι σχεδόν η μόνη μας ελπίδα για τη νίκη.

Δεν μπορούμε να μένουμε βουβοί στο προσκλητήριο των καιρών. Το Βιετνάμ μας δίνει ένα μόνιμο μάθημα ήρωϊσμού, ένα τραγικό και καθημερινό μάθημα αγώνα και θανάτου για την κατάκτηση της τελικής νίκης.

Στο Βιετνάμ, οι στρατιώτες του ιμπεριαλισμού μαθαίνουν στο πετοί τους τις δυσκολίες που έχει να αντιμετωπίσει ένας που είναι συνηθισμένος σ' ένα ανώτερο επίπεδο ζωής σαν κι αυτό του αμερικανικού έθνους, πολεμώντας μέσα σ' ένα έχθρικό έδαφος. Μαθαίνουν την ανασφάλεια εκείνου που δεν μπορεί να κάνει κι' ένα βήμα δίχως να νοιώθει ότι πατεί σε έλθρικό χώμα. Το θάνατο όλων προχωρούν λίγο πια πέρα από τις όχυρές τους θέσεις. Τη μόνιμη έχθρότητα όλου του πληθυσμού. Όλα αυτά έχουν έπιπτώσεις στην έσωτερική ζωή των Ήνωμένων Πολιτειών και δημιουργούν ένα νέο παράγοντα που έξασθενίζει τον ιμπεριαλισμό κι' όταν βρίσκεται στην πλήρη ανάπτυξή του: την ταξική πάλη και μέσα στο ίδιο το έδαφός του.

Πόσο πιο κοντινό και πιο φωτεινό θα βλέπαμε το μέλλον, αν άνθιζαν δύο, τρία, πολυάριθμα Βιετνάμ στην έπιφάνεια της γής, με το μεριδίό τους από νεκρούς και απέραντες τραγωδίες, με τον καθημερινό ήρωϊσμό τους, με τα έπανελλημένα τους πλήγματα ενάντια στον ιμπεριαλισμό, και με την υποχρέωση γι' αυτόν να διασκορπίζει τις δυνάμεις του, κάτω από τις έπιθέσεις του μίσους των λαών του κόσμου, που μεγαλώνει όλο και πιο πολύ!

Κι' αν είμασταν όλοι ίκανοί να ένωθοῦμε, για να καταφέρουμε πιο δυνατά και πιο σίγουρα κτυπήματα, για να γίνει πιο αποτελεσματική σ' όλες της τις μορφές ή βοήθεια στους λαούς που μάχονται, πόσο μεγάλο και κοντινό θα ήταν το μέλλον!

"Αν τύχει, έμεις που έκπληρώνουμε το χρέος που διακηρύξαμε σ' ένα μικρό σημείο στο χάρτη του κόσμου και βάζου-

με στην ύπηρεσία του αγώνα, τι μᾶς ἐπιτρέπεται νὰ δώσουμε, τὴ ζωὴ μας, τὴ θυσία μας, ἂν τύχει κι' ἀφήσουμε τὴν τελευταία νιοὴ σ' ὀποιοδήποτε κῶμα, τότε πιά δικό μας, ποτισμένο μὲ τὸ αἷμα μας, νὰ ξέρετε ὅτι ἔχουμε μετρήσει τὴ σημασία τῶν πράξεών μας, ὅτι δὲν θεωροῦμε τοὺς ἑαυτοὺς μας παρὰ σὰν στοιχεῖα τῆς μεγάλης στρατιᾶς τοῦ προλεταριάτου, μὰ νοιώθουμε περήφανοι γιατί μάθαμε ἀπὸ τὴν κουβανέζικη ἐπανάσταση κι' ἀπὸ τὸν ἀρχηγό της τὸ μεγάλο μάθημα ποὺ ἀναπηδαίει ἀπὸ τὴ στάση του σ' αὐτὸ τὸ μέρος τοῦ κόσμου: «Τί σημασία ἔχουν οἱ κίνδυνοι καὶ οἱ θυσίες ἐνδὸς ἀτόμου ἢ ἐνδὸς λαοῦ, ὅταν ἐκεῖνο ποὺ διακυβεύεται εἶναι ἡ τύχη τῆς ἀνθρωπότητας».

Ἡ ὄλη μας ἡ δράση εἶναι μιὰ κραυγὴ πολέμου ἐνάντια στὸν ἱμπεριαλισμὸ καὶ μιὰ πᾶλλομενη ἔκκληση γιὰ τὴν ἐνότητα τῶν λαῶν ἐνάντια στὸ μεγάλο ἐχθρὸ τοῦ ἀνθρώπινου γένους: τίς Ἡνωμένες Πολιτεῖες τῆς Ἀμερικῆς. Δὲν ἔχει σημασία ποῦ θὰ μᾶς βρεῖ ὁ θάνατος: ὡς εἶναι καλοδεχούμενος, φτάνει ν' ἀκουστεῖ ἡ πολεμικὴ μας κραυγὴ, φτάνει ἕνα ἄλλο κέρι ν' ἀπλωθεῖ γιὰ νὰ πάρει τὸ ὄπλο μας, φτάνει ἄλλοι ἀνθρώποι νὰ σηκωθοῦν γιὰ νὰ ψάλλουν τὰ πένθιμα ἐμβατήρια μέσα στοὺς κρότους τῶν πολυβόλων καὶ μέσα σὲ καινούριες ἰαχὲς πολέμου καὶ νίκης.

IV. Ἐπιστολές

ΣΤΟ ΦΙΝΤΕΛ

Φιντέλ,

Αυτή την ώρα θυμάμαι πολλά πράγματα, τότε πού σ' αντάμωσα στῆς Μαρία Ἀντόνια, τότε πού μου πρότεινες νάρθω, θυμάμαι ὅλη τὴν ἔνταση τῆς προετοιμασίας.

Μιά μέρα ἤρθαν νὰ ρωτήσουν ποιός ἔπρεπε νὰ εἰδοποιηθεῖ σὲ περίπτωση θανάτου καὶ ἡ ὑπαρκτὴ δυνατότητα τοῦ πράγματος μὲς εἶχε ἐντυπωσιάσει. Μετὰ τὸ μάθαμε ὅτι ἦταν ἀλήθεια, ὅτι σὲ μιὰ ἐπανάσταση (δὲν εἶναι ἀληθινὴ) ἢ εἶσαι νικητὴς ἢ πεθαίνεις. Πολλοὶ ἔπεσαν στὸ δρόμο τῆς νίκης.

Σήμερα, ὅλα ἔχουν ἓνα τόνο λιγώτερο δραματικὸ, γιατί εἴμαστε πιὸ ὄριμοι, γιατί τὸ γεγονὸς ἐπαναλαμβάνεται. Νιώθω ὅτι ἔχω ἐκπληρώσει τὸ μερικτὸ ἀπ' τὸ χρέος μου πού μ' ἔδενε μὲ τὴν κουβανέζικη ἐπανάσταση σ' αὐτὸ τὸ ἔδαφος καὶ σ' ἀφήνω, ἑσένα, τοὺς συντρόφους, τὸ λαό σου πού τώρα πιά εἶναι καὶ δικός μου.

Παραιτοῦμαι κατὰ τοὺς τύπους ἀπὸ τὰ καθήκοντά μου στὴν καθοδήγηση τοῦ κόμματος ἀπ' τὴ θέση μου σὰν ὑπουργοῦ, ἀπ' τὸ βαθμὸ μου τοῦ ταγματάρχη, ἀπὸ τὴ νομικὴ μου θέση σὰν Κουβανέζου. Καμμιά νομικὴ σχέση δὲν μὲ δένει μὲ τὴν Κούβα, ἀλλὰ μόνο δεσμοὶ ἄλλης φύσης πού τὰ ἀξιώματα δὲν μποροῦν νὰ τοὺς σπάσουν.

Κάνοντας τὸ ἰσοζύγιο τῆς ζωῆς μου, πιστεύω ὅτι δούλεψα μὲ ἀρκετὴ τιμότητα καὶ ἀφοσίωση γιὰ νὰ ἐδραιωθεῖ ἡ νίκη τῆς ἐπανάστασης. Τὸ μόνο μου κάπως σοβαρὸ λάθος ἦταν πού δὲν εἶχα μεγαλύτερη ἐμπιστοσύνη σὲ σένα ἀπὸ τίς πρῶτες στιγμὲς στὴ Σιέρρα Μαέστρα καὶ δὲν εἶχα καταλάβει γρήγορα τίς ἀρετές σου τοῦ ἡγέτη καὶ τοῦ ἐπαναστάτη.

‘Από τότε έζησα υπέροχες μέρες κι’ ένιωσα τήν περηφάνεια πλάι σου ν’ άνήκω σιό λαό μας σις φωτεινές και θλιβερές μέρες τής κρίσης σιήν Καραϊβική.

Σπάνια πολιτικός μπόρεσε νά λάμψει πιό πολύ εκείνες τες μέρες. Είμαι περήφανος πού σ’ άκολούθησα χωρίς διαταγμιούς, πού ταυτίστηκα με τόν τρόπο πού σκέφτεσαι, πού βλέπεις και πού κρίνεις τούς κινδύνους και τες άρχές μας.

‘‘Άλλες «σιέρρας» τού κόσμου άπαιτουν τή συμβολή τών ταπεινών μου προσπαθειών. Έγώ μπορώ νά κάνω ό,τι έσένα δέν σου είναι δυνατό άπ’ τες ευθύνες πού έχεις όντας έπικεφαλής τής Κούβας, και ήρθε ή ώρα νά χωρίσουμε.

Πρέπει νά ξέρεις ότι τó κάνω μ’ ένα άνακάτωμα χαρῶς και θλίψης. Έδώ άφήνω τó πιό γνήσιο μέρος τών έλπίδων μου σάν δημιουργού κι’ ό,τι έχω πιό άγαπημένο μέσα σιους ανθρώπους πού άγαπῶ, και άφήνω ένα λαό πού με δέχτηκε σάν παιδί του. Αυτό θα εξακολουθει ν’ άποτελεί ένα μέρος τής ψυχής μου. Θα πάρω μαζί μου σιὰ καινούρια πεδία τών μαχών τήν πίστη πού μου ένέπνευσε, τó επαναστατικό πνεύμα τού λαού μου, τή συναίσθηση ότι έκτελῶ τó πιό ιερό καθήκον: νά άγωνίζομαι ένάντια σιόν ιμπεριαλισμό όπου κι’ άν βρίσκεται. Τούτο με παρηγορεί και μαλακώνει έκατό φορές τόν όποιοδήποτε σπαραγμό.

Έπαναλαμβάνω ότι άπαλλάσω τήν Κούβα από κάθε ευθύνη έκτός από εκείνη πού άπορρέει από τó παράδειγμά της. ‘‘Ότι, άν έρθει για μένα ή άποφασιστική ώρα κάτω από άλλους ούρανούς, ή τελευταία μου σκέψη θα είναι γι’ αυτό τó λαό και ξεχωριστά για σένα. ‘‘Ότι σ’ ευγνωμονῶ για τή διδασχί σου και τó παράδειγμά σου και θα προσπαθήσω νά μείνω πιστός σ’ αυτά ίσαμε τες τελευταίες συνέπειες τών πράξεών μου. ‘‘Ότι είχα ταυτισθεί πάντα με τήν έξωτερική πολιτική τής Έπανάστασής μας και θα εξακολουθῶ νά τó κάνω πάντα. ‘‘Ότι παντού όπου κι’ άν βρεθῶ θα νιώθω τήν ευθύνη ότι είμαι ένας Κουβανέζος επαναστάτης και σάν τέτοιος θα ενεργῶ πάντα. ‘‘Ότι δέν άφήνω κανένα υλικό αγαθό σιὰ παιδιά μου και σιή γυναίκα μου και δέν παραπονιέμαι καθόλου γι’

αυτό. Μ' εὐχαριστεῖ πὺ ἔγινε ἔτσι. "Ὅτι δὲν ζητῶ τίποτα γι' αὐτά, γιατί τὸ κράτος θὰ τοὺς δώσει ὅ,τι τοὺς χρειάζεται για νὰ ζήσουν καὶ νὰ μορφωθοῦν.

Θὰ εἶχα πολλὰ πράγματα νὰ πῶ, σὲ σένα καὶ στὸ λαό μας, μὰ νιώθω ὅτι τὰ λόγια δὲν εἶναι ἀπαραίτητα, ὅτι δὲν μποροῦν νὰ ἐκφράσουν αὐτὸ πὺ θὰ ἴθιελα καὶ δὲν ὑπάρχει λόγος νὰ μουτζουρώσω κι' ἄλλο χαρτί.

"Ὡς τὴ νίκη πάντοτε: Πατρίδα ἢ Θάνατος.

Σ' ἀσπάζομαι μ' ὅλη τὴν ἐπαναστατικὴ μου φλόγα,

Τσὲ

1965

ΣΤΟΥΣ ΓΟΝΕΙΣ ΤΟΥ ·

Ἄγαπημένοι μου γονεῖς,

Γιὰ ἄλλη μιὰ φορά νιώθω κάτω ἀπ' τὶς φτέρνες μου τὰ πλευρὰ τοῦ Ροσινάντε. Καὶ ξαναπαίρνω τὸ δρόμο μου μὲ τὴν ἀσπίδα στὸ χέρι.

Θὰ εἶναι δέκα χρόνια περίπου ποὺ σᾶς εἶχα στείλει ἕνα ἄλλο γράμμα ἀποχαιρετισμοῦ. Ἄν θυμᾶμαι καλά, παραπονιόμουνα ποὺ δὲν ἤμουν καλύτερος στρατιώτης καὶ καλύτερος γιατρός. Γιατρός, δὲν μ' ἐνδιαφέρει πιά. Σὰν στρατιώτης δὲν εἶμαι κακός. Τίποτα δὲν ἄλλαξε βασικά, ἐκτὸς μόνο ποὺ εἶμαι πολὺ πρὸ συνειδητὸς κι' ὁ μαρξισμός μου βάθυνε καὶ μεταγγίζεται. Πιστεύω στὸν ἔνοπλο ἀγώνα σὰν τὴ μοναδικὴ λύση γιὰ τοὺς λαοὺς ποὺ ἀγωνίζονται γιὰ τὴν ἀπελευθέρωσή τους καὶ εἶμαι συνεπὴς μὲ τὶς πεποιθήσεις μου. Πολλοὶ θὰ μὲ ποῦν τυχοδιώκτη καὶ εἶμαι. Μὰ ἐνὸς ἄλλου τύπου. Εἶμαι ἀπὸ κείνους ποὺ διακινδυνεύουν τὴ ζωὴ τους γιὰ νὰ ὑπερασπιστοῦν τὶς ἀλήθειες τους. Μπορεῖ αὐτὴ ἡ φορά νὰ εἶναι ἡ τελευταία. Δὲν τὸ ἀναζητῶ, μὰ εἶναι μέσα στὸ λογικὸ ὑπολογισμό τῶν πιθανοτήτων. Ἄν γίνεῖ αὐτό, σᾶς φιλῶ γιὰ τελευταία φορά.

Σᾶς ἀγάπησα πολὺ, μόνο ποὺ δὲν ἤξερα νὰ ἐκδηλώσω τὴν τρυφερότητά μου. Εἶμαι ἐξαιρετικὰ ἄκαμπτος στὶς πράξεις μου καὶ πιστεύω ὅτι δὲν μὲ εἶχάτε καταλάβει πάντοτε. Δὲν ἦταν εὐκόλο νὰ μὲ καταλάβετε. Μὰ σήμερα τὸ μόνο ποὺ σᾶς ζητῶ εἶναι νὰ μὲ πιστέψετε.

Τώρα, μιὰ εὐγενικὴ θέληση καὶ μιὰ ἀπόλαυση καλλιτέχνη θὰ κρατήσουν ἀδύνατα πόδια καὶ κουρασμένους πνεύμονες. Θὰ τὸ κάνω. Νὰ θυμώσατε ἀπὸ καιρὸ σὲ καιρὸ αὐτὸ τὸ μικρὸ κοντοτιέρο τοῦ 20οῦ αἰώνα. Ἐνα φιλὶ στὴ Σέλια, στὸ Ρομπέρτο, στὸ Χουάν Μαρτίν καὶ Ποτοτίν, στὴ Μπεατρίς, σ' ὅλους. Σᾶς φιλῶ, ὁ ἄσωτος καὶ δύστροπος γιός σας.

Ἐρνέστο

Ἄβανα, 5 Φλεβάρη 1959

Κον Χουάν Ἐδνγκ Κιντάνα
Α - 6, Πριμέρα Νο. 371
Ἄεστε, Καρντένας.

Ἄγαπητὲ φίλε,

Σᾶς εὐχαριστῶ γιὰ τὴ χειρονομία σας. Εἶναι ὠραῖο πάντοτε νὰ εἶναι ἔτοιμη ἡ νεολαία νὰ θυσιαστῆ γιὰ τόσο εὐγενικές ὑποθέσεις ὡς αὐτὴν γιὰ νὰ κερδηθεῖ ἡ ἐλευθερία τοῦ Σάν Ντομίνγκο, μὰ κρίνω ὅτι αὐτὴ τὴ στιγμή τὸ πόσο τῆς μάχης μας εἶναι ἐδῶ, στὴν Κούβα, ὅπου ἔχουμε νὰ ὑπερνικήσουμε ἀκόμη τεράστιες δυσκολίες.

Ἄφιερωθεῖτε γιὰ τὴν ὥρα στὴν ἐνθουσιαστικὴ δουλειὰ γιὰ τὴν ἐπανάστασή μας, ποὺ εἶναι ἡ καλύτερη βοήθεια ποὺ ἔχουμε νὰ προσφέρουμε στὸ λαὸ τοῦ Σάν Ντομίνγκο, δηλαδὴ τὸ παράδειγμα τοῦ τελικοῦ μας θριάμβου.

Δεχθεῖτε...

Δρ Ἐρνέστο Τσὲ Γκουεβέρα
Διοικητὴς καὶ στρατιωτικὸς ἀρχηγὸς
τῆς Λὰ Καμπάνια

Σύντροφο Κάρλος Φράνκι*
Διευθυντὴ τῆς «Ρεβολουσιόν»
Ἐνταῦθα

Σύντροφε Φράνκι,

Δὲν μοῦ ἄρεσε τὸ παράρημα τῆς μέρας ποὺ μᾶς πέρασε. Ἐπίτρεψέ με νὰ σοῦ τὸ πῶ καὶ νὰ τὸ ἐκφράσω μ' ὅλη τὴν εὐλικρίνεια, μὲ τὴν ἐλπίδα ὅτι αὐτὲς οἱ γραμμὲς θὰ δημοσιευτοῦν ὡς μὴ ἀπ' τὴς «κατσάδες» μου.

Πέρα ἀπὸ κάποιες ἀδυναμίες ποὺ δίνουν μὴ ἄθλια ἐντύ-

---

* Ἡ ἐπιστολὴ αὐτὴ δημοσιεύτηκε στὴ «Ρεβολουσιόν» στὶς 29 Δεκεμβρίου 1962.

πωση για τη σοβαρότητα της έφημερίδας, όπως εκείνες οι φωτογραφίες με τους στρατιώτες που σημαδεύουν ένα φανταστικό έχθρο κι έχουν καρφωμένα τα μάτια στο φακό, υπάρχουν και σοβαρά λάθη :

1) Το απόσπασμα απ' το ημερολόγιό μου δεν είναι όλωσδιόλου αύθεντικό. Να πώς ξγιναν τα πράγματα : μου είχαν ζητήσει (στη διάρκεια του πολέμου άκομη) αν είχα κρατήσει ένα ημερολόγιο της εισβολής. Το είχα κάνει, αλλά με τη μορφή σύντομων σημειώσεων για προσωπική μου χρήση και δεν είχα τον καιρό να του δώσω μιá φόρμα εκείνη την εποχή. Το είχε αναλάβει ένας κύριος από τη Σάντα Κλάρα (δεν θυμάμαι τώρα σε ποιές περιστάσεις). 'Αποκαλύφθηκε άρκετά φλύαρος και θέλησε να προσθέσει λαμπρές πράξεις με πολλά επίθετα.

'Η λίγη άξία, που θα είχαν αυτές οι σημειώσεις, εξαφανίζεται απ' τη στιγμή που χάνουν την αύθεντικότητά τους.

2) Είναι λάθος ότι ο πόλεμος ήταν για μένα μιá δεύτερης σειράς ύπόθεση, γιατί άσκολιόμουνα με τους χωρικούς. 'Εκείνη την εποχή το σπουδαίο ήταν να κερδίσουμε τον πόλεμο και πιστεύω ότι είχα άφιερωθεί σ' αυτό το σκοπό μ' όλη τη σταθερότητα που μπορούσα να διαθέσω. 'Αφού μπήκα στο 'Εσκαμπράϋ, έδωσα μιá άνάπαυση δύο ημερών σ' ένα στρατό που είχε κάνει 45 μέρες πορεία μέσα σε έξαιρετικά δύσκολες συνθήκες και ξανάρχισα τις επιχειρήσεις παίρνοντας τη Γκουίνια ντε Μιράντα. 'Εφταιξα μάλλον για την αντίθετη ύπερβολή, μη δίνοντας άρκετη προσοχή στο δύσκολο καθήκον ν' άγωνιστώ ενάντια σ' αυτούτους τους «κλέφτες άγελάδων», που είχαν ξεσηκωθεί στα ιερά μας βουνά, και ύποχρεώθηκα να τραβήξω πολλά με τον Γκουτιέρρες Μενόγιο και τη συμμορία του για να μπορέσω να άφιερωθώ στον κυρίαρχο στόχο : τον πόλεμο.

3) Είναι λάθος ότι ο Ραμίρο Βαλντές ήταν ένας «στενός συνεργάτης του Τσε στα όργανωτικά ζητήματα» και άπορώ πώς σύ, σαν διευθυντής, άφησες να περάσει αυτό το πρᾶγμα, ου που τον ξέρεις τόσο καλά.

Ὁ Ραμιρίτο ἦταν στὴ Μονκάδα κι' ἔκανε φυλακισμένος στὸ νηοὶ τῶν Πεύκων. Ἦρθε στὸ «Γκράνμα» σὸν ὑπολοχαγὸς κι' ἔγινε λοχαγὸς ὅταν ἐγὼ ὀνομάσθηκα ταγματάρχης. Ὁδήγησε μιὰ φάλαγγα σὸν διοικητής, ἦταν ὑπαρχηγὸς στὴν εἰσβολή, καὶ σὲ συνέχεια διεύθυνε τὶς ἐπιχειρήσεις αὐτοῦ τοῦ τομέα, ἐνῶ ἐγὼ βάδιζα γιὰ τὴ Σάντα Κλάρα.

Πιστεύω ὅτι πρέπει νὰ σεβόμαστε τὴν ἱστορικὴ ἀλήθεια. Δὲν χρησιμεύει σὲ τίποτα τὸ καλὸ νὰ τὴν κατασκευάζουμε μὲ τὴ φαντασία μας. Γι' αὐτὸ — κι' ἐπειδὴ ἔπαιζα κι' ἐγὼ ἕνα ρόλο σὲ τοῦτο τὸ δράμα — ἐπιτρέπω στὸν ἑαυτὸ μου νὰ σοῦ ἀπευθύνει αὐτὲς τὶς κριτικές, πού θέλουν νὰ εἶναι ἐποικοδομητικές. Μοῦ φαίνεται πὼς ἂν εἶχες ξανακυττάξει τὸ κείμενο, αὐτὰ τὰ λάθη θὰ μπορούσαν νὰ εἶχαν ἀποφευχθεῖ.

“Ὅλες μου τὶς εὐχὲς καὶ ἡ καινούρια χρονιὰ νὰ μὴ σοῦ δώσει πολλοὺς ἐντυπωσιακοὺς τίτλους (καὶ τί σημασία ἔχουν;).

Τοῦ

Κα Μαρία Ροσάριο Γκουεβέρα
36, ρὺ ντ' Ἀννάμ
(Μααρίφ) Καζαμπλάνκα
Μαρόκο

Συντρόφισσα,

Δὲν ξέρω στ' ἀλήθεια πολὺ καλὰ ὑπὸ ποιὸ μέρος τῆς Ἰσπανίας κατὰγεται ἡ οἰκογένειά μου. Φυσικά, πάει πολλὸς καιρὸς πὸ οἱ πρόγονοί μου ἔφυγαν μὲ τὸ ἕνα χέρι πίσω καὶ τὸ ἄλλο μπροστά. Κι' ἂν δὲν τοὺς ἔχω ἔτσι στὸ μυαλό μου εἶναι γιὰτὶ πρόκειται γιὰ μιὰ ἄβολη στάση.

Δὲν νομίζω ὅτι εἴμαστε πολὺ κοντινοὶ συγγενεῖς, μὰ ἂν εἴσατε ἱκανὴ νὰ τρέμειτε ἀπὸ ἀγανάκτηση κάθε φορὰ πὸ γίνεται μιὰ ἀδικία σὸν κόσμῳ, τότε εἴμαστε σύντροφοι πὸ εἶναι καὶ πὸ σπουδαῖο.

Πατρίδα ἢ Θάνατος. Θὰ νικήσουμε.

Ἔνα ἐπαναστατικὸ χαιρετισμὸ ἀπὸ τὸν

Καπετάνιο Ἐρνέστο Τοῦ Γκουεβέρα

Κο Χοσέ Μεδέρο Μέστρε
Χουάν Μπροϋνο Θάιους Νο. 560
μεταξύ τῆς λεωφόρου ντ' Ἀκόστα καὶ Ὁ Φάρριλ
Βιμπόρα, Ἀβάνα.

Σύντροφε,

Σᾶς εὐχαριστῶ γιὰ τὸ ἐνδιαφέρον σας καὶ τὶς παρατηρήσεις σας. Γιὰ νὰ μὲ πείσετε, βάλατε τὸ δάκτυλο ἐπὶ τὸν τύπο τῶν ἡλων. Ἀναφέρετε αὐτοὺς στοὺς ὁποίους ἐπιτίθεται. Δυστυχῶς, δὲν μπορῶ νὰ ἐμπλακῶ σὲ μιὰ ἐπιστολικὴ ἀντιδικία, γιατί μου λείπει ὁ καιρός.

Στὰ προσεχῆ τεύχη τῆς «Νουέστρα Ἰντούστρια Ἐκονόμικα», θὰ δημοσιευτοῦν ἄρθρα ποὺ θ' ἀποδείχνουν ὅτι ἕνας ἀριθμὸς σοβιετικῶν τεχνικῶν θέτουν παρόμοια προβλήματα.

Θὰ πῶ ἕνα πρᾶγμα ποὺ θέλει σκέψη: τὸ ν' ἀντιᾶσσουμε τὴν καπιταλιστικὴ μὴ ἀποδοτικότητα στὴ σοσιαλιστικὴ ἀποδοτικότητα στὴ διεύθυνση τῶν ἐργοστασίων εἶναι ὅταν νὰ παίρνουμε γιὰ πραγματικότητα τὶς ἐπιθυμίες μας. Εἶναι στὴν κατανομὴ ποὺ ὁ σοσιαλισμὸς πετυχαίνει ἀναμφισβήτητα πλεονεκτήματα καὶ στὸ συγκεντρωτικὸ σχεδιασμὸ ποὺ μπόρεσε νὰ ἐξαφανίσει τὰ μειονεκτήματά του στὸν τομέα τῆς τεχνολογίας καὶ τῆς ὀργάνωσης. Μὲ τὴν καταστροφὴ τῆς προηγούμενης κοινωνίας εἶχαμε τὴν ἀξίωση νὰ πλάσουμε μιὰ νέα κοινωνία μ' ἕνα ὑβρίδιο. Ὁ ἄνθρωπος λύκος μέσα σὲ μιὰ κοινωνία λύκων ἀντικαταστάθηκε ἀπὸ ἕνα ἄλλο τύπο ἀνθρώπου, ποὺ δὲν ἔχει τὴν ἀπεγνωσμένη του ἐπιθυμία νὰ κλέβει τοὺς ὁμοίους του, γιατί ἐξαφανίστηκε ἡ ἐκμετάλλευση ἀνθρώπου ἀπὸ ἄνθρωπο, μὰ ποὺ ἔχει ἐπιθυμίες τῆς ἴδιας φύσης (ἂν καὶ ποσοτικὰ μικρότερες), ἀπ' τὸ γεγονός ὅτι τὸ κίνητρο τοῦ ὑλικοῦ συμφέροντος ἀποτελεῖ καὶ τὴ διαιτησία τῆς ἀτομικῆς εὐημερίας καὶ τῆς μικρῆς συλογικῆς κοινότητας (ἐργοστάσια λόγου χάρι). Σ' αὐτὴ τὴ σχέση βλέπω ἐγὼ τὴ ρίζα τοῦ κακοῦ. Νὰ νικήσουμε τὸν καπιταλισμὸ μὲ τὰ δικά του φετίχ, ἀπ' τὰ ὁποῖα ἔχουμε ἀφαιρέσει τὴν πιὸ ἀποτελεσματικὴ μαγικὴ

τους ιδιότητα, τὸ κέρδος, μοῦ φαίνεται σὰν πολὺ δύσκολο ἐγχείρημα.

Ἄν αὐτὰ εἶναι πολὺ σκοτεινὰ (εἶναι κιάλας περασμένα μεσάνυχτα στὸ ρολοῖ μου) μιὰ εἰκόνα θὰ σᾶς ἐξηγήσει καλὰ τὴν ἰδέα μου: τὸ κίνητρο τοῦ ὑλικοῦ συμφέροντος εἶναι στὸ σοσιαλισμὸ σὰν τὴ λοταρία. Δὲν φτάνει γιὰ νὰ κάνει ν' ἀστράψουν τὰ μάτια τῶν πιὸ φιλόδοξων οὔτε νὰ κεντρίσει τὴν ἀδιαφορία τῶν ἄλλων.

Δὲν ἰσχυρίζομαι ὅτι ἔχω μελετήσει ὅλο τὸ πρόβλημα κι' ἀκόμη λιγώτερο ὅτι ἔχω πεῖ τὸν εὐαγγελικὸ λόγον γι' αὐτὴ ἢ τὴν ἄλλη ἀντίφαση. Δυστυχῶς, στὰ μάτια τῶν περισσότερων ἀπὸ μᾶς καὶ στὰ δικά μου, ἡ ἀπολογία ἐνδὸς συστήματος εἶναι πιὸ εὐκολὴ ἀπὸ τὴν ἐπιστημονικὴ ἀνάλυσή του. Αὐτὸ δὲν μᾶς βοηθάει στὴ διαφωτιστικὴ μας δουλειὰ κι' ὅλες μας οἱ προσπάθειες τείνουν νὰ προκαλέσουν τὴ σκέψη, νὰ πλησιάσουμε τὸ μαρξισμὸ μὲ τὴ σοβαρότητα ποὺ ἀξίζει αὐτὴ ἢ μέγιστη θεωρία.

Γι' αὐτὸ ἀκριβῶς, ἐπειδὴ σκέφτεστε, σᾶς εὐχαριστῶ γιὰ τὸ γράμμα σας. Τὸ ὅτι δὲν εἴμαστε σύμφωνοι ἔχει δευτερεύουσα σημασία.

Ἄν κι' ἄλλη φορὰ θᾶχετε κάτι νὰ μοῦ πεῖτε, νὰ θυμώσατε ὅτι δὲν εἶμαι καθηγητῆς. Εἶμαι ἓνας ἄνθρωπος σὰν τόσους ἄλλους ποὺ ἀγωνίζονται σήμερα γιὰ μιὰ νέα Κούβα, μὰ ποὺ εἶχε τὴν τύχη νὰ ζήσει κοντὰ στὸ Φιντέλ στὶς δύσκολες στιγμὲς τῆς κουβανέζικης ἐπανάστασης καὶ σὲ ὀρισμένες ἀπὸ τὶς πιὸ τραγικὲς καὶ πιὸ ἐνδοξες στιγμὲς στὴν ἱστορία τοῦ κόσμου ποὺ ἀγωνίζεται γιὰ τὴ λευτεριά του. Αὐτὸ ἐξηγεῖ καὶ τὸ ὅτι ἐσεῖς μὲ ξέρετε κι' ἐγὼ θὰ θυμᾶμαι τὸ ὄνομά σας. Θὰ μποροῦσε νὰ συμβεῖ καὶ τὸ ἀντίθετο, μὲ τὴ διαφορὰ ὅτι θὰ ἔπρεπε τότε νὰ σᾶς γράψω ἀπὸ μιὰ μακρυνὴ περιοχὴ τοῦ κόσμου, ὅπου θὰ μὲ εἶχε σπρώξει ἢ περιπλάνησέ μου, γιὰτὶ δὲν γεννήθηκα σ' αὐτὸ τὸ τόπο.

Αὐτὸ εἶναι ὅλο.

Ἐπαναστατικά,

Πατρίδα ἢ Θάνατος. Θὰ νικήσουμε.

Καπετάνιος Ἐρνέστο Τοῦ Γκουεβάρρα

28 τοῦ Μάη 1964

«Χρονιά τῆς Οἰκονομίας»

Δρα Ἐντουάρντο Μπ. Ὀρνταθ Ντουκούνχε
Διευθυντὴ τοῦ Ψυχιατρικοῦ Νοσοκομείου
Ἀβάνα

Ἀγαπητὲ Ὀρνταθ,

Πῆρα τὸ περιοδικό. Ἄν κι' ἔχω πολὺ λίγο καιρὸ στὴ διάθεσή μου, τὰ ἄρθρα μοῦ φαίνονται ἐνδιαφέροντα καὶ θὰ προσπαθήσω νὰ τὰ διαβάσω.

Ἄλλο πρᾶγμα μὲ βάζει σὲ ἀμηχανία: πῶς μπορεῖ νὰ βγαίνει σὲ 6.300 ἀντίτυπα μιὰ ἐξειδικευμένη ἐπιθεώρηση, ὅταν μάλιστα δὲν ὑπάρχουν τόσοι γιατροὶ στὴν Κούβα;

Μὲ πιάνει μιὰ ἀμφιβολία ποὺ ὀδηγεῖ τὴ ψυχὴ μου στὸ κατώφλι μιᾶς νευροοικονομικῆς ψύκωσης. Τὰ ποντίκια χρησιμοποιοῦν τὴν ἐπιθεώρηση γιὰ νὰ ἐμβαθύνουν τίς ψυχιατρικὲς τους γνώσεις ἢ γιὰ νὰ ἡρεμήσουν τὸ στομάχι τους; Ἐκτός πιά κι' ἂν ὁ κάθε ἄρρωστος ἔχει κι' ἓνα ἀντίτυπο στὸ προσκέφαλό του.

Ἐν πάσῃ περιπτώσει ὑπάρχουν 3.000 ἀντίτυπα παραπάνω στὸν ἀριθμὸ τοῦ τιράζ. Σὲ παρακαλῶ νὰ τὸ σκεφτεῖς.

Μιλῶ σοβαρά: τὸ περιοδικό εἶναι καλό, τὸ τιράζ ἀνυπόφορο. Πίστεψέ με, γιὰτὶ οἱ τρελλοὶ λένε πάντα τὴν ἀλήθεια.

Ἐπαναστατικά,

Πατρίδα ἢ Θάνατος. Θὰ νικήσουμε.

Καπετάνιος Ἐρνέστο Τοῦ Γκουεβέρα

Στὴν κόρη του Χίλντα *

Σοῦ γράφω σήμερα, μολοντί τὸ γράμμα μου θὰ σοῦ ρθει

* Ὀκτώβρης 1965 (;

πολύ καθυστερημένο. Μά θέλω να ξέρεις ότι σὲ σκέφτομαι κι' ἐλπίζω να περάσεις χαρούμενα τὴ γιορτὴ σου. Εἶσαι πιὰ κοπέλλα σχεδόν, καὶ δὲν μποροῦν πιὰ να σοῦ γράφουν ὅπως στὰ παιδιὰ ἱστοριοῦλες καὶ ἀνοησές.

Πρέπει να ξέρεις ὅτι βρίσκομαι μακριὰ καὶ θὰ μείνω πολὺ καιρὸ μακριὰ σου, κάνοντας ὅ,τι μπορῶ γιὰ να ἀγωνιστῶ ἐνάντια στοὺς ἐχθροὺς μας. Ὁχι ὅτι εἶναι σπουδαία ὑπόθεση, μὰ κάνω κι' ἐγὼ κάτι καὶ πιστεύω ὅτι θὰ μπορεῖς να εἶσαι περήφανη γιὰ τὸν πατέρα σου ὅπως κι' ἐγὼ εἶμαι περήφανος γιὰ σένα.

Θυμῆσου ὅτι μένουν ἀκόμη πολλὰ χρόνια ἀγώνα καὶ θὰ παίξεις κι' ἐσὺ τὸ ρόλο σου ὅταν θὰ μεγαλώσεις. Περιμένοντας, πρέπει να προετοιμάζεις να εἶσαι πολὺ ἐπαναστάτρια, καὶ αὐτὸ στὴν ἡλικία σου σημαίνει να διαβάσεις πολὺ, ὅσο γίνεται πιὸ πολὺ, καὶ να εἶσαι πάντοτε ἔτοιμη να ὑπερασπίζεις τὶς δίκαιες ὑποθέσεις. Κι' ἀκόμη, να ὑπακοῦς στὴ μαμὰ σου καὶ να μὴ νομίζεις ὅτι εἶσαι μεγάλη, πιὸ πάνω ἀπ' τὴν ἡλικία σου. Θάρθει κι' αὐτό.

Πρέπει να φροντίσεις ὥστε νᾶσαι ἀπ' τὶς καλύτερες στὸ σχολεῖο. Καλύτερη μ' ὅλη τὴ σημασία, τὸ ξέρεις κιάλας τί πάει να πεῖ: μελέτη καὶ ἐπαναστατικὴ διάθεση, ποὺ σημαίνει καλὴ διαγωγή, ἀγάπη γιὰ τὴν ἐπανάσταση, συντροφικότητα κ.λ.π. Ἐγὼ δὲν ἤμουνα ἔτσι στὴν ἡλικία σου, μὰ ἦταν μιὰ ἄλλη κοινωνία, ὅπου ὁ ἄνθρωπος ἦταν ἐχθρὸς γιὰ τὸν ἄνθρωπο. Τώρα ἐσὺ ἔχεις τὴν τύχη να ζεῖς σὲ μιὰ ἄλλη ἐποχὴ καὶ πρέπει να φανεῖς ἀντάξιά της.

Μὴ ξεχνᾶς να κάνεις ἕνα γῦρο στὸ σπίτι γιὰ να παρακολουθεῖς τὰ ἄλλα μικρὰ καὶ να τὰ συμβουλευεῖς να ἐργάζονται καλὰ καὶ να εἶναι φρόνιμα. Προπάντων τὴν Ἀλεϊντίνα ποὺ σ' ἀκούει, γιὰτὶ εἶσαι ἡ μεγαλύτερὴ της ἀδελφὴ.

Ἦραϊα, μικρούλα μου, ἀκόμη μιὰ φορὰ σοῦ εὐχομαι μιὰ πολὺ καλὴ γιορτὴ. Φίλησέ μου τὴ μαμὰ καὶ τὴ Τζίνα καὶ δέξου ἕνα μεγάλο καὶ δυνατὸ φιλὶ, ποὺ θὰ κρατᾶει γιὰ ὅσο καιρὸ δὲν θὰ βλέπομαστε, ἀπὸ τὸ

Μπαμπὰ

